

БИЛТЕН

11-12/ 2003

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Интернет адреса
на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса
на Управата за јавни приходи
<http://www.ujp.gov.mk/>

Интернет адреса
на Агенцијата на Република Македонија за приватизација
<http://www.mpa.org.mk/>

Интернет адреса
на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.com.mk/>

Интернет адреса
на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

Интернет адреса
на Царинската управа на Република Македонија
<http://www.customs.gov.mk/>

Скопје, ноември-декември 2003

СОДРЖИНА

ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Република Македонија - Основни макроекономски индикатори	5
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во земјите – кандидати за прием во Европската Унија	5
Табела 3: Бруто домашен производ (реални стапки на раст)	6
Табела 4: БДП според произведен метод	7
Табела 5: БДП според расходиен метод	7
Табела 6: Основни краткорочни економски трендови	8
Бруто домашен производ	10
Цени	10
Надворешно-трговска размена	11
Краткорочни економски движења –ноември 2003 година	14
Надворешен долг на Република Македонија	20
Табела 7: Приходи и расходи на Централниот буџет на Република Македонија	24
Табела 8: Буџет - Централна државна власт	26
Табела 9: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на Република Македонија	27
Табела 10: Платен биланс на Република Македонија (годишни податоци)	28
Табела 11: Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	29
Табела 12: Фонд за здравствено осигурување	30
Табела 13: Завод за вработување	31
Табела 14: Фонд за магистрални и регионални патишта	32
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – ноември 2003 година	33
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – декември 2003 година	34
Табела 15: Приватизација на претпријатијата загубари	39
Табела 16: Македонска берза - извештај за тргување од 1.12.2003 до 31.12.2003	40
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност	44
Депозити на физичките лица кај банките и штедилниците	46
Кредитни линии за мали и средни претпријатија	48
Факти за приватизацијата – состојба 31.12.2003 година	54

СТАТИИ

Кратки вести	57
Finance and Development – Да се стигне до целта	65
Драган Тилев – Зошто апликација за членство во ЕУ	73
Фатмир Бесими - Сличност на стапките на инфлација како Мастриски критериум, наспроти различните нивоа на пораст на продуктивноста во земјите пристапнички (теоретско гледиште)	77
Тихомир Јовановски - Динамичка економија	82
Димитар Ефтимоски - Апроксимација на нивото на човечкиот капитал во македонската економија	88
The Economist – Колку навистина вреди	92
Програма за работа на Министерството за финансии на Република Македонија за 2004 година	94

ПОЧИТУВАНИ,

Пред вас е последниот број на Билтенот на Министерството за финансии во 2003 година, кој содржи преглед на економските резултати и постигнувања во изминатата година. Последниот број во годината, за нас, секогаш има посебно значење, бидејќи претставува еден мал јубилеј. Имено, поминаа веќе три години откако првиот број на Билтенот се појави на македонската економска сцена, подигнувајќи го нивото на транспарентноста во работењето на Министерството за финансии. Во целиот овој период се обидувавме, а според изјавите на сите кои го читаат и користат Билтенот во секојдневната работа и успеавме, да го одржиме квалитетот и репрезентативноста на ова списание, на што сме особено горди.

Воедно, ми претставува не само обврска, туку и особена чест да им се заблагодарам на сите оние што учествуваа во подготовката и публикувањето и без кои Билтенот немаше да биде она што денес претставува - квалитетно и респектирано издание кое во себе ги содржи сите потребни економски показатели за Република Македонија, надополнето со секогаш актуелни анализи на економските состојби. Ветуваме дека и во наредниот период, ќе продолжиме да работиме со несмален интензитет за натамошно подобрување на квалитетот и реномето на ова списание.

Инаку, крајот на годината вообичаено е период во кој во Министерството за финансии забрзано се извршуваа подготовките за новиот Буџет за 2004 година, кој веќе е усвоен од страна на Собранието на Република Македонија заедно со останатиот пакет на буџетски закони, а чија основна карактеристика претставува продолжување на политиката на рационално трошење на буџетските средства, која ќе обезбеди остварување на проектираниот дефицит на Централниот буџет од 0,9% од БДП, односно дефицит на Општиот владин буџет од 1,5% од БДП. Оттука, фискалната политика за 2004 година

ќе се реализира во рамки на вкупно планираните расходи од 59.512 милиони денари, кои при непроменета даночна политика ќе се финансираат од планираните приходи на ниво од 57.065 милиони денари. Ваквата проекција на приходите и расходите, го позиционира дефицитот на Централниот буџет на ниво од 2.447 милиони денари.

Покрај дефинирањето на буџетските рамки, приоритет во овој период претставуваше и Мисијата на Светската банка за пред-оценка на ПСМАП 2 аранжманот, која во Република Македонија претстојуваше веднаш по новогодишните празници. Аранжманот за приспособување на управувањето со јавниот сектор (ПСМАП 2) е еден од аранжманите за буџетска и платно-билансна поддршка, во вкупна вредност од 30 милиони САД долари поделени во две транши, кој треба да биде одобрен од страна на Бордот на Извршни директори на Светската банка во мај 2004 година. Истиот е дел од високото сценарио на "Стратегијата за поддршка на земјата 2004-2006 година", која предвидува финансиска поддршка во вид на заеми во вкупен износ од 165 милиони САД долари.

Д-р Димко Кокароски

заменик министер за финансии

Структурните и институционалните реформи кои треба да бидат поддржани со тригодишната Стратегија на Светската банка и ПСМАП 2 аранжманот ќе придонесат за остварување на следните развојни приоритети: а/ подобрување на ефикасноста на државата од аспект на зајакнување на фискалната дисциплина, зголемување на ефикасноста на државната администрација и судството и мерките на анти-корупција; и б/ создавање на одржлив систем на социјална заштита со цел да се обезбеди ефикасно таргетирана заштита на најсиромашните слоеви од населението, подигнување на квалитетот на здравствените услуги и зголемена ефикасност на пензискиот систем.

Оттука, исполнувањето на реформските активности предвидени со ПСМАП 2 аранжманот ќе овозможи создавање на ефикасна јавна администрација, одржлив буџетски систем и зголемена контрола на работењето во сите сегменти од јавниот сектор.

Паралелно со Мисијата на Светската банка, повеќето сектори во Министерството за финансии работат на подготовката за претстојната февруарска посета на мисијата на Меѓународниот монетарен фонд. Како што е вообичаено за ваквите мисии, ќе се изврши скенирање и оценување на реализацијата на договорените обврски од Stand-by аранжманот. Предмет на разговори ќе биде буџетската потрошувачка, аукциската продажба на државните записи, макроекономските политики и остварувањето на макроекономските агрегати договорени според матрицата со ММФ. Имајќи предвид дека станува збор за едногодишен аранжман кој завршува во април 2004 година, успешното исполнување на зацртаните обврски неминовно го наметнува прашањето за натамошните правци на соработка. Од поширока лепеза на аранжмани со ММФ, на крајот од мисијата ќе се отвори дискусија за нов аранжман, при што една од можностите е и тригодишниот т.н. продолжен аранжман на фондот - EFF (Extended Fund Facility). Сепак, без намера да прејудиираме, Министерството за финансии во периодот кој следи ќе биде во постојан контакт со претставниците од ММФ со цел дефинирање на модалитетите за идната соработка. Во моментите кога овој број на Билтенот ќе биде пред вас, преговорите со претставниците на ММФ ќе бидат на самиот крај, што значи дека веќе ќе имаме појасна слика за состојбите.

Покрај активностите на меѓународен план, она што е особено важно за Република Македонија и што ќе ја одбележи целата 2004 година, секако е започнувањето на процесот на фискална децентрализација. Овој процес е дел од вкупните реформи на системот на локална самоуправа, насочени кон обезбедување законска заштита на политичката, административната и финансиската самостојност на локалните власти во општиот систем на управување на државата.

Заради успешно спроведување на овој процес, Владата усвои Оперативна програма за децентрализација на власта во периодот 2003-2004 година, со која се дефинирани обврските на поодделните министерства во делот на изготвувањето на предлози на закони со кои ќе се регулираат областите и динамиката на пренесување на надлежностите на локално ниво.

Во таа насока, Министерството за финансии пред Собранието на Република Македонија го презентираше Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа, вклучително и законите со кои се обезбедува имплементирање на одредбите од овој закон и тоа: Законот за даноци на имот, Законот за комунални такси и Законот за измени и дополнувања на Законот за административни такси. Оттука, Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа претставува еден од основните закони кои треба да се донесат, и кој треба да обезбеди успешно започнување на целиот овој процес.

Истовремено очекуваме дека првата расправа на научната и стручната јавност ќе даде свој придонес во дооформувањето на овој закон, кој е од круцијална важност за нормалното функционирање на единиците на локалната самоуправа.

Уживајте во читањето на страниците на Билтенот.

Со почит,

Д-р Димко Кокароски

Заменик министер за финансии

ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ

Годишни податоци за Република Македонија

		1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002*
Реален БДП	%	-7.5	-1.8	-1.1	1.2	1.4	3.4	4.3	4.5	-4.5	0.9
Инфлација (просек)	%	362	128	15.7	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8
Инфлација (крај на период)	%	248.2	55.4	8.8	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1
БДП дефлатор	%	442.1	151.9	17.1	2.9	3.4	1.4	2.7	8.2	3.6	3.4
Буџетско салдо (централен буџет и фондови)	% БДП	-13.4	-2.9	-1.2	-0.5	-0.4	-1.7	0.0	2.5	-6.1	-3.1
Девизен курс, просек	ДЕН/УСД	23.6	43.2	38.0	40.0	49.8	54.5	56.9	65.9	68.1	64.7
Девизен курс, крај на период	ДЕН/УСД	44.6	40.6	38.0	41.4	55.4	51.8	60.3	65.3	69.2	58.6
Извоз (F.O.B.)	УСД млд.	1.06	1.08	1.20	1.15	1.20	1.31	1.19	1.32	1.15	1.11
Увоз (C.I.F.)	УСД млд.	1.01	1.27	1.42	1.46	1.59	1.91	1.78	2.08	1.68	1.88
Трговски биланс	УСД млд.	0.05	-0.19	-0.22	-0.31	-0.39	-0.51	-0.50	-0.70	-0.53	-0.77
Биланс на тековна сметка	УСД млд.	0.08	-0.27	-0.30	-0.34	-0.29	-0.27	-0.03	-0.07	-0.24	-0.32
како % од БДП	%	-3.3	-7.8	-6.7	-7.7	-7.7	-7.5	-0.9	-2.1	-6.9	-8.7
Девизни резерви	УСД млд.	0.12	0.16	0.28	0.28	0.26	0.33	0.45	0.70	0.76	0.73
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	1.4	1.6	2.3	2.2	1.9	2.1	3.2	4.1	4.9	4.1
Надворешен долг ¹⁾	УСД млд.	1.14	1.26	1.44	1.17	1.13	1.47	1.49	1.49	1.48	1.55
како % од БДП	%	45.5	37.2	32.3	26.5	30.3	41.0	40.6	41.5	43.1	42.8

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно со новата методологија препорачана од Светската банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити.
* Прелиминарни податоци.
Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ЗЕМЈИТЕ-КАНДИДАТИ
ЗА ПРИЕМ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹⁾				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Кандидати за прием во Европската унија	-	4.3	3.9	4.3	21.1	15.8	10.1	7.3	-2.8	-3.4	-4.1	-3.6
Бугарија	4.1	4.8	5.0	5.5	7.5	5.8	2.6	4.2	-6.2	-4.4	-4.6	-4.4
Република Чешка	3.1	2.0	1.7	2.6	4.8	1.8	0.6	3.5	-5.7	-6.5	-5.7	-5.1
Естонија	5.0	5.8	5.0	5.1	5.8	3.6	1.7	2.0	-6.1	-12.4	-12.6	-9.2
Унгарија	3.8	3.3	3.0	3.5	9.2	5.3	4.7	5.5	-3.4	-4.0	-5.7	-5.4
Латвија	7.9	6.1	5.5	6.0	2.5	1.9	3.0	3.0	-9.6	-7.8	-7.3	-6.8
Литванија	6.5	6.7	5.8	6.2	1.3	0.3	-	2.5	-4.8	-5.3	-5.7	-5.9
Полска	1.0	1.4	2.9	4.1	5.5	1.9	0.8	2.2	-3.9	-3.5	-3.3	-3.8
Романија	5.7	4.9	4.7	5.0	34.5	22.5	15.1	12.0	-5.5	-3.4	-4.8	-4.8
Словачка	3.3	4.4	4.0	4.0	7.3	3.3	8.5	8.1	-8.6	-8.2	-6.3	-5.0
Словенија	2.9	3.2	2.2	3.0	8.4	7.5	5.9	5.0	0.2	1.7	0.9	0.4
Турција	-7.5	7.8	5.3	5.0	54.4	45.0	26.0	13.4	2.3	-0.9	-3.2	-1.9

1) Годишен просек.
2) Процент од БДП.
Извор: World Economic Outlook (Recessions and Recoveries), IMF, Washington D.C., September 2003.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 1998-2002)

	Земјодел- ство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, пре- работувачка ин- дустрија и снаб- дување со елек- трична енергија, гас и вода	Градеж- ништво	Трговија на го- лемо и трговија на мало; поправ- ка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба	Хотели и ресто- рани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посредување, активности во врска со недви- жен имот, изнај- мување и импуги- рани станарини	Јавна управа и одбрана, задолжи- телна социјална заштита, обра- зование, здрав- ство и социјал- ство и работата на работа	Импуги- рани банкар- ски услуги	Доаѓаена вредност	Нето- дајности на производ- ство	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
	A + Б	В + Г + Д	Ѓ	Е	Ж	З	С + И + Љ	Ј + К + Л + Н				
1998												
I	2.0	8.3	-15.3	5.4	5.7	33.1	-0.9	-0.7	9.5	4.3	5.7	4.5
II	3.8	6.5	1.3	3.7	3.7	35.2	-0.4	-0.3	11.3	4.8	6.1	5.0
III	3.4	-2.2	16.7	-3.2	15.4	23.1	0.5	2.7	16.1	2.7	3.8	2.8
IV	4.0	-5.3	22.7	-3.2	3.0	17.2	0.8	3.1	17.5	1.3	2.5	1.4
98/97	3.3	1.4	7.7	0.4	7.3	26.5	0.0	1.2	13.5	3.2	4.5	3.4
1999												
I	0.7	-9.0	14.4	-6.1	31.4	9.7	1.5	5.7	-2.3	0.0	-1.9	-0.3
II	1.6	-5.3	27.0	-4.9	30.6	14.7	1.6	5.4	-2.0	3.0	1.1	2.7
III	1.5	15.6	3.3	10.9	12.9	21.0	2.3	2.9	0.7	8.8	7.0	8.5
IV	-0.2	6.3	1.3	11.2	28.2	22.7	2.3	2.6	0.9	6.4	4.5	6.1
99/98	0.9	1.7	10.4	3.0	24.7	17.2	1.9	4.1	-0.7	4.6	2.7	4.3
2000												
I	2.4	16.3	4.1	37.7	-7.1	13.4	2.4	1.0	0.5	11.4	15.1	12.0
II	3.6	17.1	-9.9	4.6	-14.8	11.1	2.5	1.3	0.8	5.6	9.0	6.1
III	1.2	1.8	5.3	-8.7	-9.6	10.1	2.7	-0.8	1.9	0.6	3.9	1.0
IV	-3.1	4.5	12.5	-12.7	-13.1	0.7	3.2	-1.1	3.7	-0.3	3.0	0.2
00/99	1.0	9.4	2.6	3.0	-11.3	8.5	2.7	0.1	1.7	4.1	7.5	4.5
2001												
I	-6.9	-2.8	0.7	-18.9	6.7	-4.8	3.0	-8.7	-6.9	-6.2	-6.9	-6.3
II	-12.5	-4.7	-4.9	4.5	-7.1	-7.2	2.6	-5.1	-8.5	-3.8	-4.4	-3.9
III	-13.3	-10.6	-22.9	4.4	-14.7	-11.1	1.4	0.8	-13.1	-6.2	-6.9	-6.4
IV	-10.3	-0.5	-22.8	9.7	-0.1	-9.9	1.3	3.7	-13.5	-1.5	-2.2	-1.6
01/00	-10.8	-4.6	-14.4	-0.8	-4.5	-8.3	2.1	-2.3	-10.5	-4.4	-5.1	-4.5
2002*												
I	-5.6	-10.1	-7.0	5.9	-1.0	-3.4	-2.8	10.0	-2.5	-1.8	1.0	-1.3
II	-2.5	-3.5	0.7	4.7	16.1	-6.7	-4.1	4.7	1.7	-0.9	2.0	-0.4
III	-1.6	-1.3	5.3	4.2	32.2	-0.5	-4.1	0.8	6.2	0.3	3.2	0.8
IV	1.8	10.2	1.4	6.7	18.8	3.5	-3.7	-0.8	2.2	3.6	6.6	4.1
02/01	-2.0	-0.8	0.6	5.4	16.7	-1.8	-3.7	3.5	1.8	0.4	3.3	0.9
2003*												
I	1.0	3.4	1.1	4.3	7.9	1.1	-1.2	2.8	0.9	2.1	2.1	2.1
II	1.6	3.5	0.5	4.7	0.9	6.6	-0.6	3.0	-6.5	3.1	3.1	3.1
III	3.8	14.4	3.4	3.5	5.0	3.4	0.1	0.6	-7.5	5.2	5.2	5.2

* Претходни податоци
Извор: Државен завод за статистика.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДНИОТ МЕТОД

По тековни цениВо милиони денари

НКД сектор	Назив	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾	Индекси 2002/2001
A	Земјоделство, лов и шумарство	22,224	23,094	23,756	22,933	24,509	6.9
B	Рибарство	52	29	14	24	48	100.0
B	Вадење на руди и камен	1,584	1,620	1,856	1,312	960	-26.8
Г	Преработувачка индустрија	35,202	36,764	40,926	39,587	37,925	-4.2
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	8,868	9,203	10,381	10,041	9,146	-8.9
Ѓ	Градежништво	11,267	10,880	13,361	11,801	11,893	0.8
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	21,914	22,383	25,402	26,076	27,348	4.9
Ж	Хотели и ресторани	3,063	3,984	3,463	3,410	4,088	19.9
З	Сообраќај, складирање и врски	14,309	17,233	21,261	21,694	20,610	-5.0
С	Финансиско посредување	7,229	6,977	7,342	7,420	7,427	0.1
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	5,206	5,890	7,466	8,304	8,168	-1.6
Ј	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	12,067	14,351	14,333	14,445	16,145	11.8
К	Образование	8,030	8,769	8,266	8,048	8,688	8.0
Л	Здравство и социјална работа	8,310	8,592	8,987	8,690	9,361	7.7
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	4,887	4,967	5,217	5,548	5,553	0.1
	Импутирани станарини	9,058	9,597	10,465	10,631	10,792	1.5
	Минус: импутирани банкарски услуги	5,036	5,017	5,153	4,738	4,160	-12.2
A	Додадена вредност по основни цени	168,235	179,316	197,344	195,230	198,592	1.7
Б	Нето даноци на производство	26,747	29,694	39,045	38,611	45,378	17.5
A + Б	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	194,979	209,010	236,389	233,841	243,970	4.3

1) Претходни податоци.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДНИОТ МЕТОД

	Во милиони денари				Во %			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	209.010	236.389	233.841	243.971	100.0	100.0	100.0	100.0
(по тековни цени)								
Финална потрошувачка	188.702	218.986	221.770	242.795	90.3	92.6	94.8	99.5
Финална потрошувачка на домаќинствата	145.693	175.965	163.788	188.179	69.7	74.4	70.0	77.1
Финална јавна потрошувачка	43.009	43.021	57.983	54.616	20.6	18.2	24.8	22.4
Бруто-инвестиции	41.171	50.683	42.760	48.058	19.7	21.4	18.3	19.7
Инвестиции во основни средства	34.710	38.332	34.716	40.448	16.6	16.2	14.8	16.6
Пораст на залихи	6.461	12.351	8.044	7.610	3.1	5.2	3.4	3.1
Извоз на стоки и услуги	88.143	114.209	99.091	92.674	42.2	48.3	42.4	38.0
Извоз на стоки	67.988	87.161	78.625	71.887	32.5	36.9	33.6	29.5
Извоз на услуги	14.367	9.971	15.894	16.388	6.9	8.4	6.8	6.7
Набавки на нерезидентите во земјата	5.788	7.077	4.572	4.399	2.8	3.0	2.0	1.8
Увоз на стоки и услуги	109.007	147.489	129.780	139.556	52.2	62.4	55.5	57.2
Увоз на стоки	90.554	123.910	107.166	121.574	43.3	52.4	45.8	49.8
Увоз на услуги	18.543	23.579	22.614	17.982	8.8	10.0	9.7	7.4

Извор: Државен завод за статистика.

ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

	2000	2001	2002	2002			2003			Дек.		
				К - 1	К - 2	К - 3	К - 4	К - 1	К - 2		К - 3	Ноем.
РЕАЛЕН СЕКТОР Производство реални промени Бруто домашен производ Индустриско производство номинални промени Инвестиции во машини и опрема												
	4.6	-4.5	0.9	-1.3	-0.4	0.8	4.1	2.1	3.1	5.2	-	-
	3.5	-3.1	-0.8	-10.1	-3.5	-1.3	10.2	3.4	3.5	14.4	0.5	-8.6
	20.8	-16.9	16.4	48.1	22.8	-0.6	5.1	-26.3	13.8	-2.1	-	-
	5.8	5.5	1.8	3.7	3.5	-0.9	0.9	0.0	0.6	0.8	1.9	2.6
	8.9	2.0	-0.9	-1.9	-1.0	-1.4	1.0	1.4	-0.4	0.0	-0.3	-0.2
	6.0	0.5	3.0	-3.2	6.7	13.9	21.8	20.3	10.3	21.0	10.8	-
	-4.7	-0.7	0.2	2.2	-4.4	-6.6	-13.1	-19.6	-9.2	-17.5	-9.6	-
Конкурентност на индустријата Продуктивност Трошоци за работна сила по единица производ Реални трошоци за работна сила по единица производ	-12.5	-2.7	1.1	9.1	0.4	-3.6	-15.9	-22.8	-9.5	-18.0	-9.2	-
	28.3	24.4	25.0	21.2	25.1	26.9	26.8	31.4	26.1	28.4	28.8	30.1
	261.9	291.2	330.3	311.1	319.2	339.7	351.5	356.7	375.8	394.5	420.7	441.8
	8,638.0	5,944.7	6,772.0	6,203.0	6,946.0	6,883.0	7,104.0	8,343.0	8,372.0	9,371.0	12,087.0	14,163.0
	1,813.0	1,578.3	1,559.0	1,557.0	1,611.0	1,516.0	1,554.0	1,663.0	1,641.0	1,753.0	2,055.0	2,201.0
	45.4	47.6	45.3	49.1	45.5	43.0	43.5	45.9	45.6	51.1	62.2	69.2
	112.8	88.6	77.9	79.5	78.2	76.6	79.8	78.6	77.4	82.1	91.5	97.8
	385.8	299.2	328.3	280.0	300.0	353.0	380.0	400.0	410.0	478.3	490.0	490.0
	295.8	216.5	246.7	200.0	236.7	270.0	280.0	306.7	320.0	324.2	330.0	330.0
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР номинални промени на доларски вредности Извоз на стоки (ФОБ) Увоз на стоки (ЦИФ) Трговски биланс (милиони САД \$) Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД \$) Промена во девизните резерви (милиони САД \$), "-" значи намалување Надворешен долг средно. долго. (крај на период во милиони САД \$)												
	11.0	-12.7	-3.7	-16.7	-7.2	3.3	6.3	20.4	34.7	16.8	28.4	21.4
	17.9	-19.4	16.3	11.8	13.5	31.3	16	19.7	25.8	10.7	8.3	-2.3
	-771	-533	-849	-200	-196	-184	-270	-238.0	-225.1	-212.4	-76.1	-95.8
	-236	-38	-324	-104.3	-59.2	-37.1	-123.9	-109.0	-64.3	-25.5	-	-
	235.6	62	-41.0	-120.0	42.0	69.0	-41.0	-50.0	119.0	44.0	-8.0	55.0
	1,438.0	1,444.0	1,549.0	1,417.0	1,482.0	1,491.0	1,549.0	1,561.0	1,648.0	1,655.0	1,719.0	1,770.0

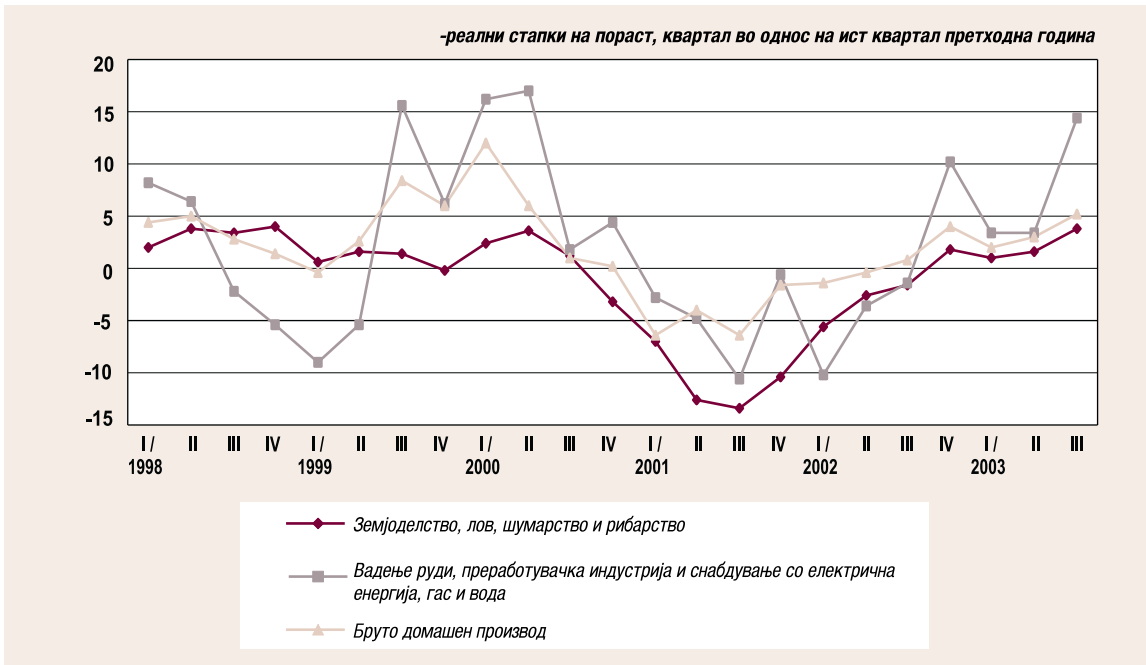
ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

	2000	2001	2002	2002			2003					
				К - 1	К - 2	К - 3	К - 4	К - 1	К - 2	К - 3	Ноем.	Дек.
Курсеви денар/EURO денар/СAD \$	60.73	60.91	60.98	60.96	60.96	60.98	61.03	61.31	61.29	61.21	61.28	61.29
	65.89	68.04	64.73	69.53	66.50	61.98	61.05	57.18	54.08	54.49	52.36	49.92
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ номинални промени Приходи Даночни приходи ДДВ Расходи Тековни расходи Капитални расходи Салдо на централниот буџет (во милиони денари) Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)												
	22.5	-10.3	10.1	20.5	32.9	26.8	0.1	-5.7	1.8	-10.6	-3.0	-28.8
	22.1	-6.9	14.0	13.1	31.3	23.2	-0.8	-7.8	-2.0	-12.0	-4.7	-28.2
	75.2	-1.8	19.8	-4.5	52.0	31.2	40.9	4.5	21.3	-4.0	27.2	-29.0
	12.7	27.0	-0.1	21.3	-10.0	0.8	3.5	-18.3	-10.2	-18.6	4.9	-13.1
	1.8	31.9	17.2	12.0	-16.0	17.9	-3.3	-2.4	7.3	-2.6	2.4	-9.3
	94.5	28.3	11.8	92.7	3.7	53.4	81.2	-71.2	-54.4	-57.7	103.5	9.8
	6,285	-12,490	7,343	463	-6,411	-4,979	-2,624	337.0	-155.0	-38.7	-288.0	-2,358.0
	5,905	-13,171	-13,019	-1,865	-5,076	-3,866	-2,213					
	МОНЕТАРЕН СЕКТОР номинални промени (крај на период) Нето девизни средства Кредити на приватен сектор Готови пари во оптек M1 M2 M4 Однос на девизните резерви спрема M4 денарски дел Однос на девизните резерви спрема M1											
73.8		57.6	-19.1	2.1	3.3	13.6	-27.7	-18.6	-7.2	3.8	0.3	5.3
17.2		7.3	12.7	5.4	7.6	13.1	9.9	9.9	9.3	9.0	12.3	16.1
16.6		48.5	0.0	25.8	32.9	65	0.0	-13.4	-5.2	-13.8	-5.9	0.3
22.6		5.6	4.6	16.9	23.3	36.3	4.6	-8.6	-3.5	-6.8	-4.9	1.1
29.4		61.9	-7.0	47.7	60.5	64.6	-7.0	7.3	15.8	13.9	13.1	15.9
25.6		56.7	-8.6	42.0	51.7	55.2	-8.6	5.2	12.4	11.4	10.4	13.2
106.3		117.4	93.8	125.3	119.7	104.5	93.8	90.9	91.9	98.8	92.4	88.6
165.0		188.2	150.5	198.8	190.9	168.9	150.5	157.8	161.9	172.1	162.2	150.7
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР Пазар на работна сила Стапка на невработеност (APC) Вкупно нововработени Нововработени на неопределено време Плати Номинални нето плати Реални нето плати Потрошувачка кошица Социјална заштита Број на пензионери Број на домаќинства кои примаат социјална заштита Број на лица кои примаат надомест за невработени												
	32.2	30.5	31.9									
	101,996	90,308	110,401	24,093	27,490	29,980	28,838	22,452	24,193	24,964	8,312	14,770
	63,987	63,346	74,341	15,973	18,492	21,607	18,269	12,693	16,184	15,564	5,220	11,803
	5.5	3.5	6.9	4.7	5.0	7.9	8.8	6.3	7.1	3.3	1.5	-
	-0.3	-1.9	5.0	1.0	1.4	8.8	7.9	6.3	6.5	2.5	-0.4	-
	2.4	4.9	3.7	8.1	4.8	1.0	1.3	-1.0	-1.6	-1.1	-0.1	-

Извор: Државен завод за статистика, Народна банка на Македонија, Министерството за финансии, Министерството за труд и социјала, Завод за вработување, World Development Prospects (Pink Sheets), пресметки на Министерството за финансии

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

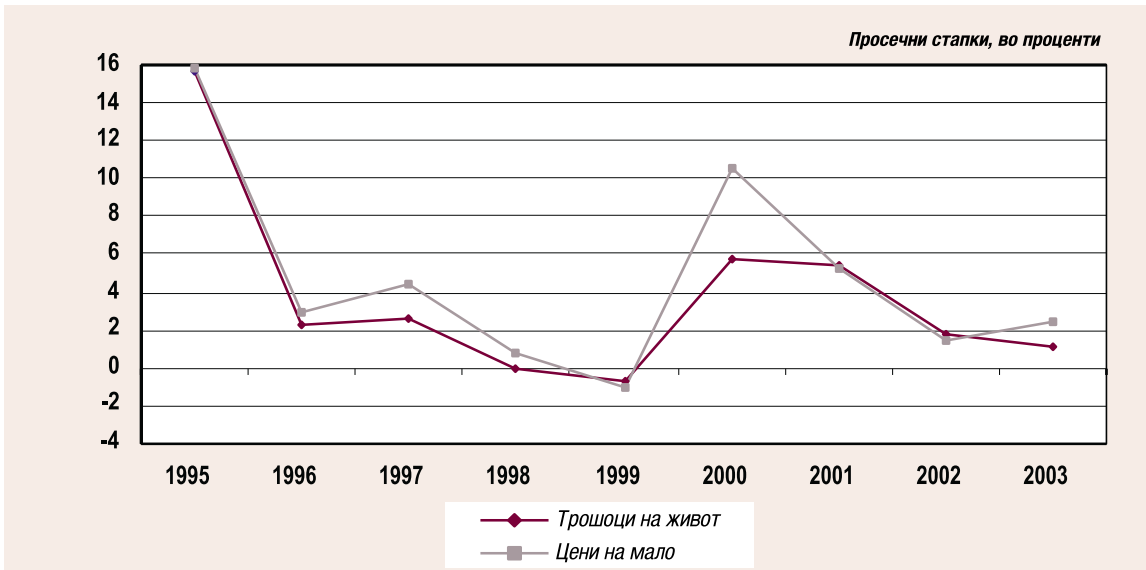
	во милиони САД\$									
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾	3,450	3,389	3,351	3,390	3,458	3,575	3,730	3,899	3,723	3,755

	во САД\$ (по глава на жител)									
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾	1,785	1,742	1,705	1,709	1,732	1,781	1,848	1,924	1,830	1,839

1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. Притоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година и е извршена индексација со дефлаторот за секоја наредна година

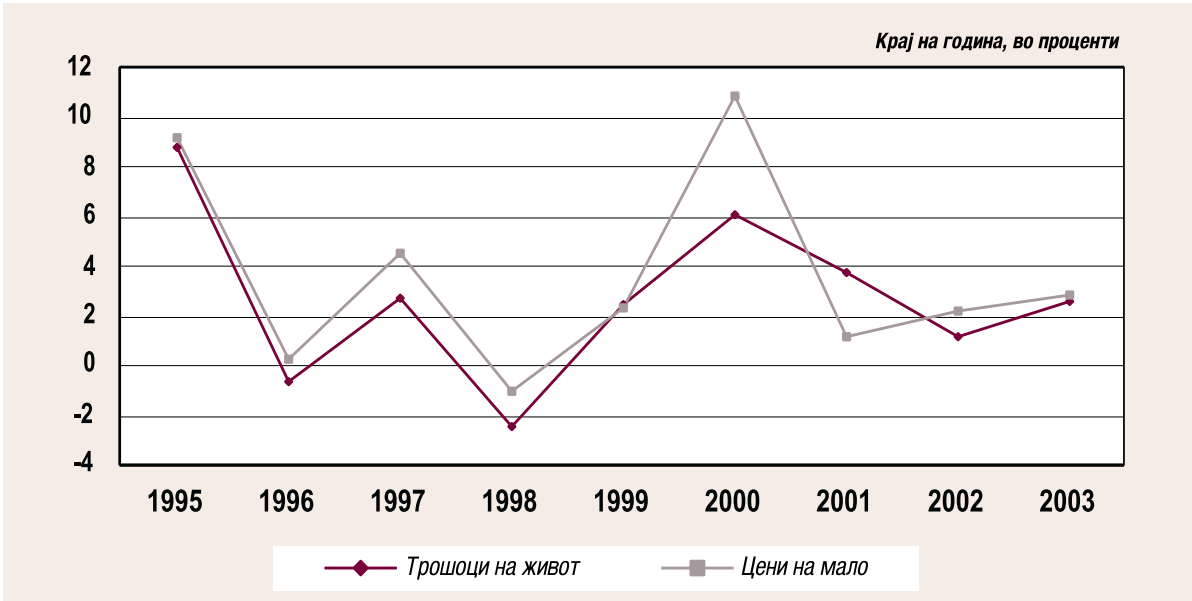
2) Претходни податоци

ЦЕНИ

	просечни стапки, во проценти								
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Трошоци на живот	15.7	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2
Цени на мало	15.9	3	4.4	0.8	-1.1	10.6	5.2	1.4	2.4

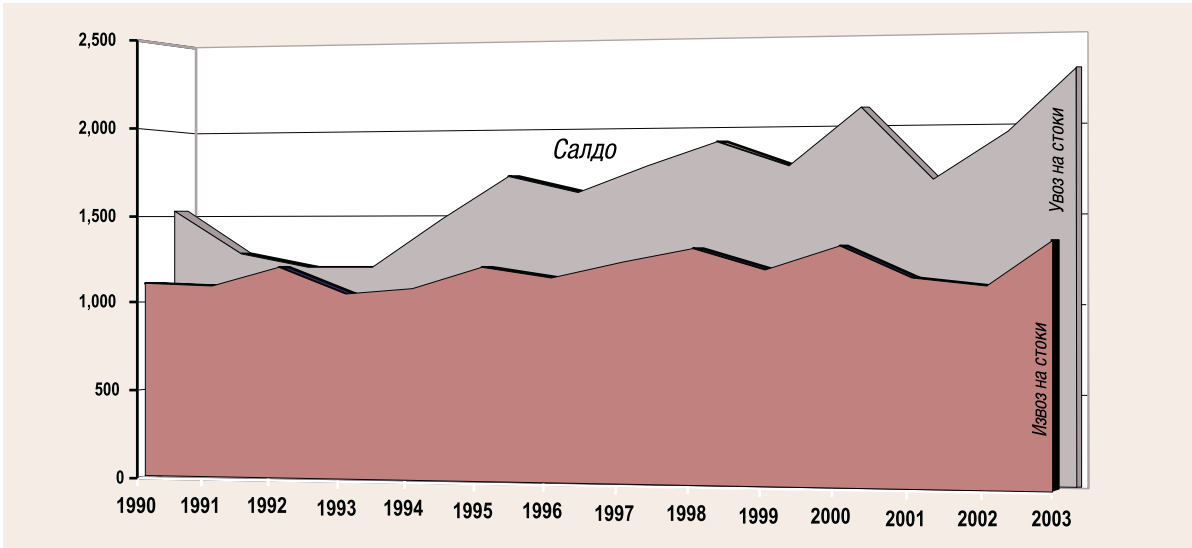
	крај на година, во проценти								
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Трошоци на живот	8.8	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6
Цени на мало	9.2	0.2	4.5	-1	2.3	10.8	1.2	2.2	2.9

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

- во милиони САД \$ -														
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002*	2003
Извоз на стоки	1,113	1,096	1,199	1,055	1,086	1,204	1,148	1,237	1,311	1,192	1,323	1,155	1,105	1,363
Увоз на стоки	1,531	1,274	1,206	1,199	1,484	1,719	1,627	1,779	1,915	1,776	2,094	1,688	1,952	2,300
Салдо	-418	-178	-7	-144	-398	-515	-479	-542	-604	-584	-771	-533	-847	-937

* Прелиминарни податоци

НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКА РАЗМЕНА

(во милиони долари)

		Вкупно			Германија			СР Југославија		
		Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
1997		1,236.8	1,778.5	-541.7	199.0	239.0	-40.0	273.6	206.0	67.6
1998		1,310.7	1,914.7	-604.0	286.0	255.2	30.8	240.0	245.6	-5.6
1999		1,191.3	1,776.2	-584.9	254.3	245.8	8.5	254.5	183.9	70.6
2000		1,322.6	2,093.8	-771.2	257.5	253.3	4.2	335.2	190.4	144.8
2001		1,155.0	1,687.6	-532.6	237.5	213.3	24.2	266.8	157.2	109.6
2002		1,115.5	1,995.2	-879.7	234.0	284.7	-50.7	246.4	185.2	61.2
2003		1,363.2	2,299.9	-936.7	278.3	303.8	-25.5	273.8	212.6	61.2
2000	Q1	331.1	606.8	-275.7	66.1	80.9	-14.8	78.8	47.8	31.0
	Q2	317.7	481.0	-163.3	56.9	52.7	4.2	76.3	47.3	29.0
	Q3	345.1	470.6	-125.5	70.8	55.0	15.8	82.8	47.3	35.5
	Q4	328.7	535.4	-206.7	63.7	64.7	-1.0	97.3	48.0	49.3
2001	Q1	291.5	400.4	-108.9	69.0	52.8	16.2	62.3	34.9	27.4
	Q2	285.3	416.6	-131.3	52.9	59.0	-6.1	74.1	39.2	34.9
	Q3	295.7	378.9	-83.2	61.9	42.8	19.1	62.9	33.4	29.5
	Q4	282.5	491.7	-209.2	53.7	58.7	-5.0	67.5	49.7	17.8
2002	Q1	244.0	444.2	-200.2	60.9	56.4	4.5	47.2	38.2	9.0
	Q2	264.4	461.7	-197.3	54.0	70.5	-2.7	53.6	47.9	5.7
	Q3	289.1	497.1	-208.0	60.3	77.1	-10.4	55.8	47.9	7.9
	Q4	301.8	597.6	-295.8	57.0	89.2	-32.2	66.4	55.1	11.3
2003	Q1	293.7	531.7	-238.0	66.6	69.2	-2.6	47.2	50.4	-3.2
	Q2	356.1	578.9	-222.8	67.9	73.9	-6.0	76.4	54.8	21.6
	Q3	327.6	520.2	-192.6	70.9	67.3	3.6	71.8	49.2	22.6
	Q4	375.9	637.1	-261.2	71.7	89.4	-17.7	75.5	53.9	21.6
2002	I	68.4	155.9	-87.5	17.8	15.7	2.1	13.1	9.6	3.5
	II	82.7	145.7	-63.0	20.6	22.0	-1.4	17.2	12.5	4.7
	III	92.9	142.6	-49.7	22.5	18.7	3.8	16.9	16.1	0.8
	IV	88.9	151.2	-62.3	15.8	20.9	-5.1	19.5	19.3	0.2
	V	76.9	147.5	-70.6	15.1	24.2	-9.1	19.4	12.5	6.9
	VI	98.6	163.0	-64.4	23.1	25.4	-2.3	20.8	13.0	7.8
	VII	113.6	186.6	-73.0	22.1	27.5	-5.4	28.1	15.4	12.7
	VIII	89.0	149.7	-60.7	18.7	20.9	-2.2	21.8	17.2	4.6
	IX	102.6	154.8	-52.2	21.3	20.4	0.9	23.2	14.6	8.6
	X	100.5	184.6	-84.1	16.4	24.1	-7.7	25.0	16.3	8.7
	XI	95.5	183.5	-88.0	19.6	26.5	-6.9	22.8	15.7	7.1
	XII	105.8	229.5	-123.7	21.0	38.6	-17.6	18.6	23.1	-4.5
2003	I	78.6	159.0	-80.4	18.7	22.6	-3.9	11.3	15.0	-3.7
	II	94.7	152.2	-57.5	21.9	21.7	0.2	15.5	15.4	0.1
	III	120.4	220.5	-100.1	26.0	24.9	1.1	20.4	20.0	0.4
	IV	117.3	190.3	-73.0	22.2	21.2	1.0	22.4	15.4	7.0
	V	119.9	208.4	-88.5	23.6	26.5	-2.9	27.3	23.2	4.1
	VI	118.6	182.2	-63.6	22.2	26.5	-4.3	26.7	16.2	10.5
	VII	124.3	194.8	-70.5	25.2	27.8	-2.6	27.2	18.0	9.2
	VIII	96.1	173.1	-77.0	22.2	20.5	1.7	23.1	18.3	4.8
	IX	117.4	182.3	-64.9	24.6	22.7	1.9	24.4	17.2	7.2
	X	124.7	214.0	-89.3	22.8	26.7	-3.9	28.9	18.8	10.1
	XI	122.7	198.8	-76.1	24.7	29.4	-4.7	22.6	15.7	6.9
	XII	128.5	224.3	-95.8	24.2	33.3	-9.1	24.0	19.4	4.6

Извор: Државен завод за статистика

НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКА РАЗМЕНА

(во милиони долари)

САД			Италија			Грција			Русија		
Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
117.0	83.4	33.6	43.6	96.0	-52.4	99.0	130.0	-31.0	26.6	69.2	-42.6
174.0	101.6	72.4	91.9	109.1	-17.2	83.1	112.9	-29.8	26.1	90.9	-64.8
136.1	54.7	81.4	77.6	92.7	-15.1	85.9	164.5	-78.6	15.1	91.2	-76.1
165.6	83.0	82.6	90.8	111.1	-20.3	84.1	201.5	-117.4	10.3	191.8	-181.5
99.7	51.5	48.2	88.7	107.7	-19.0	101.4	184.0	-82.6	13.9	139.4	-125.5
77.4	58.7	18.7	81.9	118.6	-36.7	116.9	237.9	-121.0	14.4	125.4	-111.0
72.8	56.2	16.6	95.4	122.5	-27.1	179.8	300.2	-116.3	13.7	177.8	-164.1
49.6	16.3	33.3	25.4	29.4	-4.0	19.7	43.1	-23.4	2.6	60.8	-58.2
48.6	16.5	32.1	27.4	29.3	-1.9	18.4	42.3	-23.9	2.7	38.6	-35.9
37.5	23.4	14.1	18.1	25.4	-7.3	23.5	55.3	-31.8	2.1	33.2	-31.1
29.9	26.8	3.1	19.9	27.0	-7.1	22.5	60.8	-38.3	2.9	59.2	-56.3
28.4	13.4	15.0	24.0	19.2	4.8	21.2	40.2	-19.0	2.8	53.4	-50.6
23.4	15.6	7.8	21.4	23.3	-1.9	24.3	38.7	-14.4	3.7	31.7	-28.0
26.9	11.7	15.2	24.3	29.5	-5.2	30.6	51.1	-20.5	3.3	26.9	-23.6
21.0	10.8	10.2	19.0	35.7	-16.7	25.3	54.0	-28.7	4.1	27.4	-23.3
18.0	18.2	-0.2	26.7	24.6	2.1	19.2	46.0	-26.8	3.4	49.4	-46.0
18.9	15.6	3.3	25.1	26.2	-1.1	27.6	49.4	-21.8	3.6	22.3	-18.7
16.5	10.7	5.8	21.2	29.4	-8.2	30.3	52.2	-21.9	3.5	13.3	-9.8
24.6	13.9	10.7	18.7	32.2	-13.5	35.6	56.3	-20.7	3.0	61.1	-58.1
16.7	13.8	2.9	26.9	21.6	5.3	35.1	98.4	-63.3	2.5	25.1	-22.6
13.8	19.1	-5.3	26.6	34.1	-7.5	52.1	75.3	-23.2	3.6	34.6	-31.0
15.7	10.6	5.1	21.4	27.1	-5.7	42.3	54.6	-12.3	3.2	53.4	-50.2
26.3	12.2	14.1	20.4	37.3	-16.9	48.9	68.7	-11.8	4.2	64.6	-60.4
4.4	6.2	-1.8	7.8	7.0	0.8	5.1	16.7	-11.6	1.1	29.5	-28.4
5.9	8.5	-2.6	8.3	8.0	0.3	6.4	14.8	-8.4	1.1	11.4	-10.3
7.7	3.5	4.2	10.6	9.6	1.0	7.7	14.5	-6.8	1.2	8.5	-7.3
5.3	3.6	1.7	6.2	8.6	-2.4	13.5	20.1	-6.6	1.3	2.4	-1.1
3.5	3.6	-0.1	4.4	11.2	-6.8	9.1	17.6	-8.5	1.0	2.4	-1.4
8.1	6.9	1.2	6.7	12.6	-5.9	10.8	22.4	-11.6	1.1	1.8	-0.7
5.8	5.8	0.0	6.9	14.9	-8.0	10.8	27.5	-16.7	1.8	2.5	-0.7
6.5	3.4	3.1	4.9	6.9	-2.0	8.0	28.8	-20.8	1.1	2.5	-1.4
5.5	3.2	2.3	7.3	7.6	-0.3	10.0	19.1	-9.1	1.8	3.3	-1.5
7.2	3.5	3.7	6.0	11.1	-5.1	12.9	14.6	-1.7	1.7	16.9	-15.2
5.3	4.0	1.3	4.6	9.4	-4.8	9.5	18.6	-9.1	0.8	19.0	-18.2
12.1	6.4	5.7	8.1	11.7	-3.6	13.2	23.1	-9.9	0.5	25.2	-24.7
6.7	5.2	1.5	8.9	7.3	1.6	8.2	43.9	-35.7	0.5	1.8	-1.3
5.1	3.9	1.2	7.5	6.0	1.5	11.7	22.9	-11.2	0.5	2.1	-1.6
4.9	4.7	0.2	10.5	8.3	2.2	15.2	31.6	-16.4	1.5	21.2	-19.7
3.5	4.5	-1.0	8.9	10.4	-1.5	17.4	31.2	-13.8	1.0	9.6	-8.6
3.4	6.1	-2.7	7.9	11.8	-3.9	18.5	25.6	-7.1	1.1	17.1	-16.0
6.9	8.5	-1.6	9.7	12.1	-2.4	16.2	19.6	-3.4	1.5	7.9	-6.4
7.2	3.9	3.3	7.4	11.8	-4.4	16.9	22.4	-5.5	1.3	9.8	-8.5
4.5	3.1	1.4	6.4	9.0	-2.6	10.9	15.4	-4.5	1.1	23.2	-22.1
4.3	4.1	0.2	7.8	8.5	-0.7	15.9	18.9	-6.9	1.0	20.5	-19.5
5.7	4.4	1.3	5.5	11.3	-5.8	18.2	22.8	-2.8	2.3	24.6	-22.3
6.8	2.8	4.0	7.2	11.8	-4.6	15.9	21.0	-9.0	1.2	19.6	-18.4
13.8	5.0	8.8	7.7	14.2	-6.5	14.8	24.9		0.7	20.4	-19.7

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Ноември 2003 година

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА
ВО НОЕМВРИ 2003 ГОДИНА

- *Индустриското производство во периодот јануари-ноември 2003 година оствари пораст од 6,1%;*
- *Ниска и стабилна просечната стапка на инфлација од 1,1% во периодот јануари ноември 2003 година;*
- *Пораст на берзанските цени на главните македонски извозни производи, а особено на никелот;*
- *Во единаесетте месеци од 2003 година, извозот порасна за 21,3% во однос на истиот период од минатата година, при истовремен пораст на увозот од 14,5%;*
- *Надворешно-трговскиот дефицит на Република Македонија достигна износ од 797,8 милиони САД долари, при што месечниот трговски дефицит изнесуваше 53 милиони САД долари (најнизок месечен дефицит од почетокот на годината);*
- *Дефицитот на Централниот Буџет на Република Македонија, во периодот јануари-ноември 2003 година изнесува 193 милиони денари;*
- *На крајот на ноември 2003 година, надворешниот долг на Република Македонија изнесува 1.700 милиони САД долари;*
- *На крајот на ноември 2003 година, Бруто девизните резерви на Република Македонија се зголемени за 114 милиони САД долари во однос на крајот на 2002 година и изнесуваат 848 милиони САД долари;*
- *Каматните стапки на комерцијалните банки бележат мало намалување;*

РЕАЛЕН СЕКТОР

1. Тенденцијата на постепено динамизирање на економскиот раст на македонската економија продолжи и во третиот квартал од 2003 година, при што е остварен пораст на реалниот бруто домашниот производ (БДП) од 5,2% во однос на третиот квартал од минатата година. Со тоа, во првите девет месеци од 2003 година остварен е пораст на реалниот БДП од 3,5% во однос на првите девет месеци од 2002 година.

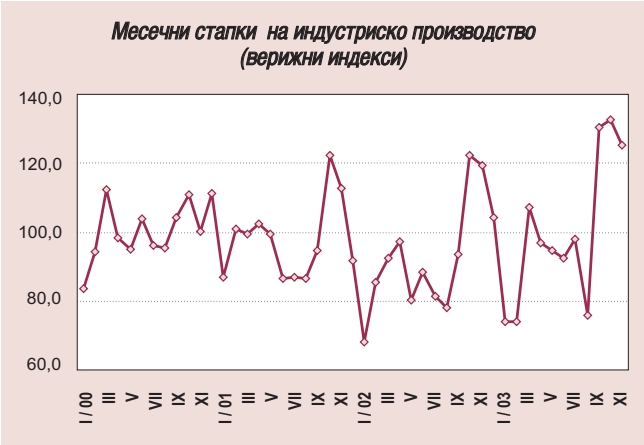
Носители на порастот се: 1) дејноста вадење руди и камен, преработувачката индустрија и снабдување со електрична енергија, гас и вода (пораст од 7,1%), која има и најголемо учество во БДП од 23,5%; 2) трговијата на големо и на мало (пораст од 4,2% и учество од 11,8%); 3) услугите од транспорт и комуникации (пораст од 3,7% и учество од 8,2%).

Извор: Државен завод за статистика

Согласно ваквите движења, се очекува БДП во 2003 година да оствари реален пораст од 3,0-3,2% (колку што беше и планирано.

2. Индустриското производство во 2003 година бележи значајни месечни флукутации. По исклучително високиот пораст во септември и умерениот пораст во октомври, во ноември 2003 година регистриран е месечен пад на индустриското производство од 5,5%, детерминиран главно од значајното намалување на производството на основни метали (месечен пад од 80,8%). Сепак, треба да истакне позитивната тенденција на пораст на производството на прехранбени производи и пијалоци (има најголемо учество во индустриското производство од 24,9%), која продолжи и во овој месец, при што е остварен месечен пораст од 35,7%.

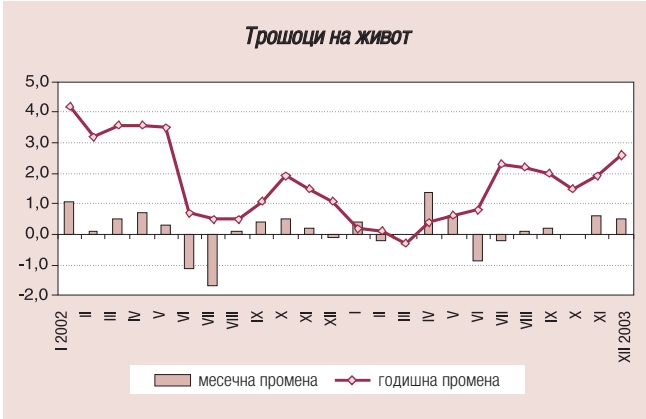

Извор: Државен завод за статистика

Месечниот пад на индустриското производство во ноември услови мало забавување на кумулативниот раст, при што индустриското производство во периодот јануари - ноември 2003 година во споредба со истиот период од минатата година е зголемено за 6,1%. Главни носители на овој пораст се производството на основни метали (пораст од 30,7%), производството на прехранбени производи и пијалоци (пораст од 26,4%), производството на кокс и деривати од нафта (пораст од 53,9%) и производството на електрична енергија (пораст од 11,8%).

Во 2003 година продолжи водењето на политика на ниска и стабилна инфлација, како емпириски потврден најповолен амбиент за остварување на економски развој. Така, просечната стапка на инфлација во 2003 година изнесува 1,2%. Покрај

одржувањето на стабилноста на девизниот курс на денарот во однос на еврото, релативно пониската стапка на инфлација во 2003 година се должи и на следните фактори: 1) депресијацијата на денарот во однос на доларот, која се одрази преку намалување на увозните цени (доларскиот износ на увозот во вкупниот увоз учествува со околу 30%); 2) намалената јавна потрошувачка што услови слаба домашна побарувачка; 3) укинувањето на данокот на финансиски трансакции; 4) ефектите од влезот во СТО изразени преку зголемена конкуренција и намалување на царинските стапки на одредени производи. Притоа, треба да се има во предвид дека оваа стапка на инфлација е остварена во услови на зголемување на ДДВ, корекција на цената на топлинската енергија, струјата и телефонските импулси. Во 2003 година цените на мало се зголемени за 2,4%, а цените на производители на индустриски производи се речиси непроменети.

Извор: Државен завод за статистика

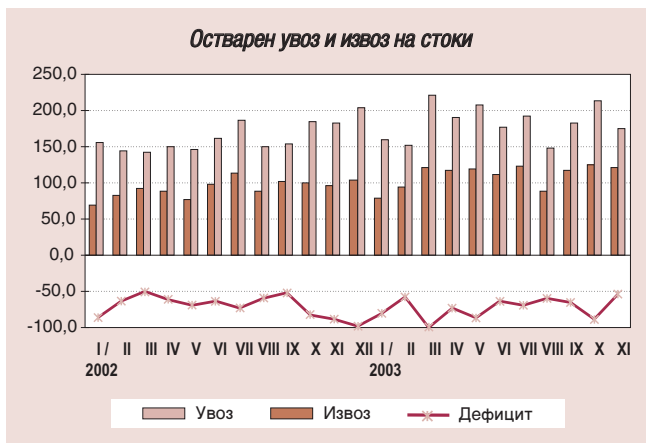
НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКИ СЕКТОР

Како резултат на стабилизирањето на политичко-безбедносната состојба во земјата, надворешно-трговската размена во 2003 година бележи позитивни движења, при што кумулативно порастот во периодот јануари-ноември 2003 година изнесува 17,0%. Притоа, значајни зголемувања бележат и извозот и увозот на стоки.

Извозот на стоки во периодот јануари-ноември 2003 година во однос на истиот период од 2002 година забележа значајно зголемување од 21,3%.

Овој пораст е резултат на: а) обновување на прекинатите договори (поради воената криза од 2001 година) и склучување на нови договори; б) повторен настап на македонските претпријатија на Кинескиот пазар, кој беше прекинат од политички мотивирани причини во 1998 година; в) зголемувањето на цените на челикот и железото на светските берзи; г) успешно рестартирање на неколку поранешни најголеми загубари, по нивната продажба на странски инвеститор.

По производи во овој период најмногу се извезуваат: тексилот и железо и челик во делот на доработките, а виното и тутунот во делот на редовниот извоз. Сепак, неповолна е структурата на извозот со оглед на релативно високото учество на лон извозот (доработки) од 45,1% во вкупниот извоз.

Извор: Министерство за Финансии

Најголеми земји увознички на македонските производи се: Германија (со учество од 20,7%), Србија и Црна Гора (20,1%), Грција (13,4%) и Италија (7,1%), односно на овие 4-ри земји отпаѓа 61,3% од вкупниот македонски извоз. Радува податокот

дека во сите овие земји во првите десет месеци од 2003 година е регистрирано зголемување на увозот од РМ, а особено значајно зголемување бележи извозот во Грција (за 58%). Истовремено, продолжува тенденцијата на зголемување на извозот во ЕУ (за 31,5%), при што учеството на ЕУ во вкупниот извоз достигна 55,1%.

Увозот на стоки во периодот јануари - ноември 2003 година во однос на истиот период од минатата година забележа зголемување од 14,5%.

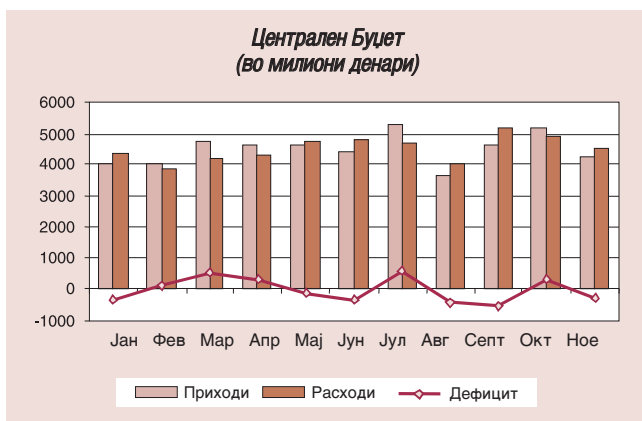
Причини за ваквиот пораст се: а) интервентниот увоз на нафтата и б) влезот на РМ во СТО. Во структурата на вкупниот увоз, доработките учествуваат со 19,8%. Најмногу се увезуваат: нафта, моторни возила, опрема и електрична енергија. Грција, Германија, Србија и Црна Гора и Русија се најголемите земји извознички во РМ (на овие земји отпаѓа 43,4% од вкупниот увоз во РМ).

Како резултат на ваквите движења, кумулативниот трговски дефицит во периодот јануари - ноември 2003 година изнесува 797,8 милиони САД долари (зголемен за 5,5% во однос на истиот период од 2002 година). Притоа, 44% од вкупниот трговски дефицит отпаѓа на размената со Бугарија, Словенија и Русија. Треба да се истакне дека во ноември месечниот трговски дефицит изнесува 53 милиони САД долари (понижок за 39% во однос на ноември 2002 година), што претставува најнизок месечен дефицит од почетокот на годината.

Надворешниот долг на Република Македонија со состојба 30.11.2003 година изнесува 1.700 милиони САД долари, што е за 141 милион САД долари повисоко ниво во однос на крајот на 2002 година. Значаен ефект врз зголемувањето на надворешниот долг имаат курсните разлики, со оглед на значајната депресијација на доларот на светските берзи во изминатиот период. Во периодот јануари - ноември 2003 година повлечени се вкупно 192 милиони САД долари од странски кредитори, при истовремена отплата на 152 милиони САД долари главница и 44 милиони САД долари камата по основ на странски долг.

ФИСКАЛНИ ДВИЖЕЊА

Фискалната политика во 2003 година се карактеризира со значајна консолидација на јавната потрошувачка и сведување на буџетскиот дефицит на ниво кое обезбедува фискална одржливост на среден рок и стабилизирање на нивото на јавниот долг во меѓународно прифатливи рамки. Притоа, слабото реализирање на проекти од страна на министерствата детерминира реализирање на релативно понизок дефицит на централниот владин буџет, кој во периодот јануари-ноември 2003 година изнесува 193 милиони денари.

Извор: Државен завод за статистика

Буџетските приходи во овој период се пониски за 4,8% во однос на истиот период од минатата година, што се должи на укинувањето на данокот на финансиски трансакции. По поделни даночни приходи, позначајно зголемување е остварено кај приходите од данокот на добивка (за 26,8%) и ДДВ (за 7,1%), додека единствено намалување бележат приходите од акциза (за 1,0%).

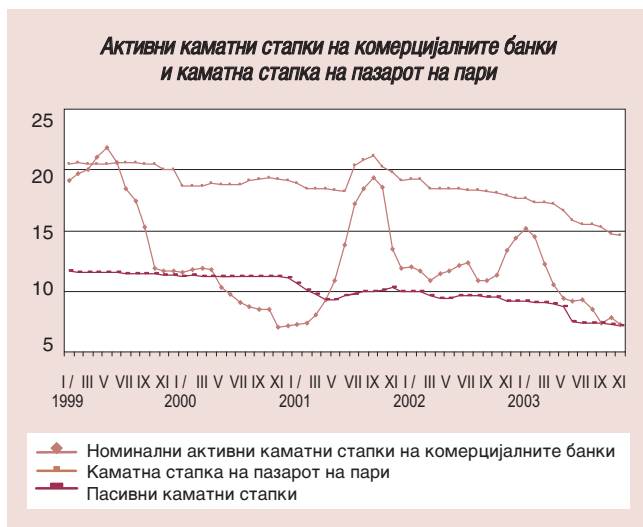
Буџетските расходи во периодот јануари-ноември 2003 година бележат пад од 14% во однос на истиот период од минатата година.

По поделни расходни категории, трошоците за стоки и услуги се намалени за 14,1%, каматните плаќања по домашен и странски долг за 27,6%, капиталните расходи за 50,4% и трошоците поврзани со кризата за 9 пати.

МОНЕТАРНИ ДВИЖЕЊА

Водењето на дисциплинирана фискална политика создава простор за релаксирање на монетарната политика, изразено преку намалување на каматните стапки. Притоа, во ноември 2003 година продолжи тенденцијата на намалување на каматната стапка на аукциите на благајнички записи на НБРМ со рочност од 28 дена, при што таа се сведе на 6,1% на годишна основа. За споредба во ноември 2002 година оваа каматна стапка изнесуваше 12,9%. И покрај континуираното намалување на каматната стапка, побарувачката за благајнички записи во текот на 2003 година беше висока, при што на крајот на ноември 2003 година износот на продадени благајнички записи изнесуваше 5.687 милиони денари (повисок за 2.689 милиони денари во однос на крајот на 2002 година). Ова укажува на релативно висока ликвидност во банкарскиот сектор и несоодветна нејзина алокација од аспект на економскиот развој.

Имајќи ја предвид високата корелираност со каматната стапка на пазарот на пари, во ноември 2003 година намалување бележат и каматните стапки на пазарот на пари. Просечната пондерирана каматна стапка на пазарот на пари во ноември 2003 година изнесуваше 7,2%, што е за 6,1 процентен поен пониско ниво во однос на ноември минатата година.

Извор: Народна банка на Р.М.

Релативно урамнотежената буџетска политика и порелаксираната монетарна политика создаваат услови за намалување на каматните стапки на банките. Така, пондерираната активна краткорочна каматна стапка на банките во ноември изнесуваше 14,6% (историски најниско ниво), што е за 3,3 процентни поени пониско ниво во однос на ноември 2002 година. Истовремено, пасивната каматна стапка на банките изнесуваше 7,1%, односно за 2,1 процентен поен пониско во однос на ноември 2002 година.

Каматните маргини на банките сеуште се одржуваат на релативно високо ниво (во ноември изнесуваат 7,5 процентни поени), што укажува на сеуште недоволна ефикасност на банкарскиот систем и потребата од негово натамошно консолидирање.

Сепак, активните каматни стапки за првокласните комитенти кај поголемите банки изнесуваат 9-12% на годишна основа, и се значително пониски во однос на истиот период од минатата година, кога изнесуваа 17-19%.

Зголемената доверба на економските субјекти во банкарскиот сектор се согледува преку порастот на депозитите во банките. Така, девизните депозити на недржавниот сектор на крајот на ноември 2003 година изнесуваа 663 милиони САД долари, што претставува повисок износ за 187 милиони САД долари во однос на крајот на 2002 година.

Пораст бележат и денарските депозити на недржавниот сектор од 4,4 милијарди денари, или 30,4%, при што во ноември 2003 година достигнаа 18,7 милјарди денари. Најголем дел од депозитите на недржавниот сектор се деноминирани во странска валута (64% од вкупните депозити), односно се краткорочни (91%), што е неповолно од аспект на обезбедување на позначајна инвестициона поддршка на економските субјекти.

Во 2003 година присутна е тенденција на постепено зголемување на кредитната активност на банките. Така, денарските пласмани на банките кај недржавниот сектор во ноември 2003 година во однос на крајот на 2002 година се зголемени за 5,9

милјарди денари, или за 16,1% (без Експорт-Импорт банка).

Истовремено, девизните пласмани на банките кај недржавниот сектор бележат зголемување од 39,3 милиони САД долари. Сепак, имајќи го предвид релативно високото ниво на ликвидност и депозитен потенцијал во банкарскиот систем, кредитната активност на банките сеуште е на незадоволително ниво.

Бруто девизните резерви се одржуваат на соодветно ниво, обезбедуваат покривање на четири месечен увоз. Со состојба 30.11.2003 година тие изнесуваат 848 милиони САД долари (повисоки за 114 милиони САД долари во однос на крајот на 2002 година).

СОЦИЈАЛНИ ДВИЖЕЊА

Во првите единаест месеци од 2003 година остварени се вкупно 91.794 нови вработувања (31.445 лица од евиденција и 60.349 лица вон евиденција).

За споредба, во првите единаесет месеци од 2002 година бројот на остварени вработувања изнесуваше 100.246 лица. Од вкупниот број нововработени во првите единаест месеци од 2003 година, 52.936 лица се вработени на неопределено време, а остатокот се на определено време и сезонски.

Согласно Законот за поттикнување на вработувањето (од 16.04.2003 година), заклучно со 19.12.2003 година се вработени вкупно 8.972 лица, кај 4.000 работодавачи. Притоа, најголем дел (6.206 лица) од нив се од невработените лица евидентирани во Заводот за вработување најмалку 1 година, 1.473 лица се од редот на стечајците, додека 1.178 лица се од групата на невработени по основ на технолошки вишок, а 115 лица се од групата корисници на социјална помош.

Со состојба 30.11.2003 година бројот на невработени лица во Република Македонија изнесува 390.788 лица, што е за 16.850 лица повеќе во однос на состојбата од 30.11.2002 година.

Просечно исплатената номинална нето-плата во првите десет месеци од 2003 година е повисока за 5,3% номинално, а 4,3% реално во однос на истиот период од 2002 година. Притоа, во октомври 2003 година просечно исплатената нето-плата по работник изнесува 12.143 денари.

Истовремено, вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалоци изнесува 10.059 дена-

ри и во однос на октомври 2002 година е пониска за 1,5%.

На крајот на ноември 2003 година бројот на пензионери изнесува 253.367 лица, што споредено со ноември 2002 година претставува пораст од 3.716 лица. Притоа, просечната пензија во ноември изнесува 7.347 денари, односно за 389 денари повеќе во однос на ноември 2002 година.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Надворешниот долг на Република Македонија на крајот на декември 2003 година изнесуваше 1.770 милиони САД долари, што претставува месечно зголемување од 51 милиони САД долари. Зголемувањето на долгот во најголем дел е резултат на остварените позитивни курсни разлики од 37,1 милион САД долари (депресијација на доларот во однос на еврото).

Во структурата на надворешниот долг, повеќе од половина отпаѓа на мултилатералните кредитори, при што најголеми поединечни доверители и пона-таму остануваат IDA (Меѓународната агенција за развој) со 358 милиони САД долари и Лондонскиот клуб со 243 милиони САД долари.

Во текот на декември, повлечените средства од странските кредитори достигнаа износ од 40 милиони САД долари и се значително зголемени во однос на претходниот месец кога беа повлечени само 6,6 милиони САД долари. Најголем дел од овие средства, 32 милиони САД долари, потекнуваат од мултилатерални кредитори. Во рамките на оваа групација доверители, најмногу средства беа повлечени од Европската Унија (22 милиони САД

долари) и од ММФ (5,9 милиони САД долари). При-тоа, вкупниот износ на повлечени средства во пе-риодот јануари-декември 2003 година изнесуваше 234 милиони САД долари, од кои 125 милиони САД долари од мултилатерални кредитори, посе-бно од ИДА, ИБРД, ЕУ и ММФ (110 милиони САД долари).

Од билатералните кредитори беа повлечни сред-ства во висина од 20 милиони САД долари, како и 89 милиони САД долари од приватните кредитори.

Република Македонија продолжи со редовното и навремено сервисирање на обврските спрема странство, при што во декември 2003 година, вкупните отплати кон странство изнесуваа 29 милиони САД долари, од кои 26 милиони САД долари претставуваат главница на долгот. Во овие рамки, обврските спрема приватните кредитори изнесу-ваа 19 милиони САД долари, додека останатите се кон официјалните кредитори.

Во 2003 година, вкупните отплати достигнаа из-нос од 231 милион САД долари, од кои 78,3% или 181 милиони САД долари отпаѓаат на главницата.

во милиони денари

	12/31/97	12/31/98	12/31/99	12/31/00	12/31/01	12/31/02	3/31/03	6/30/03	9/30/03	12/31/03
Официјални кредитори	870	1.004	1.031	1.033	980	1.048	1.032	1.096	1.106	1.198
Мултилатерала	521	684	714	716	688	756	766	823	844	926
IMF	99	114	113	82	71	67	64	65	62	68
IBRD	92	115	117	123	124	145	149	156	169	181
IFC	1	55	57	57	33	18	19	20	19	20
IDA	145	179	222	250	255	295	302	326	343	358
EIB	37	54	68	67	75	102	103	110	108	116
EUROFIMA	25	22	17	17	14	12	9	10	7	8
CEDB	5	5	5	7	6	14	15	16	16	17
EBRD	88	90	72	72	61	32	31	30	28	36
EU	27	48	40	37	44	65	67	82	82	112
IFAD	0	1	2	3	4	5	6	6	6	7
EAR	0	0	0	1	1	0	0	1	2	2
Билатерала	349	320	317	316	292	292	266	273	262	272
Приватни кредитори	261	394	407	405	464	501	528	552	548	572
Лондонски клуб	234	243	250	253	262	254	249	249	243	234
Останати	27	151	157	152	202	247	279	304	305	328
Банки и финансиски инст.	16	27	26	32	143	181	197	216	217	211
Претпријатија	11	124	131	120	59	66	82	87	87	117
ВКУПНО	1.131	1.398	1.438	1.438	1.444	1.549	1.561	1.648	1.655	1.770

Долгорочен и среднорочен долг

ВКУПЕН НАДВОРЕШЕН ДОЛГ ПО ДОЛЖНИЦИ *

во милиони САД долари

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	3/31/03	6/30/03	9/30/03
Вкупен надворешен долг	1.118	1.139	1.437	1.490	1.489	1.506	1.611	1.614	1.696	1.729
Јавен сектор	1.012	1.007	1.222	1.305	1.330	1.222	1.333	1.327	1.383	1.393
Влада	774	775	890	975	1.066	1.052	1.141	1.138	1.178	1.182
Влада (обврски на Влада)	766	767	864	932	1.018	1.010	1.101	1.099	1.138	1.144
Фонд за патишта			18	33	48	42	40	39	40	38
Здраствен фонд	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0
Останати	7	7	7	7	0	0	0	0	0	0
НБМ	80	99	114	113	96	71	67	64	65	62
Јавни претпријатија	158	133	218	217	168	99	125	125	140	149
Приватен сектор	106	132	215	185	159	284	278	287	313	336
Банки	84	92	110	93	66	97	110	113	112	105
Претпријатија	22	40	105	92	93	187	168	174	201	231

* Краткорочен, среднорочен и долгорочен долг

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ - ПО КРЕДИТОРИ

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Вкупно (среднорочен и долгорочен)	1.062	1.123	1.141	1.380	1.438	1.436	1.444	1.549	1.770
Мултилатерални	399	468	490	687	714	715	688	756	926
ИМФ	69	80	103	114	113	82	1.14711	67	68
ИБРД / ИДА	178	206	237	296	339	373	379	441	539
ИФЦ	5	2	0	56	57	57	33	18	20
ЕИБ	82	76	37	54	68	67	75	102	116
ЕБРД	15	69	83	90	72	72	62	32	37
ЕУРОФИМА	40	29	25	23	17	17	14	12	8
Совет на Е.Р. банка	10	6	5	5	5	7	6	14	17
ЕУ				48	41	37	44	65	112
ИФАД				1	2	3	4	5	7
Билатерални кредитори	412	402	377	289	317	316	292	292	272
Приватни кредитори	251	253	274	404	407	405	464	501	572
Комерцијални банки	229	229	241	243	250	253	262	254	243
Останато	22	24	33	161	157	152	202	247	329
Вкупно (без ММФ)	993	1.043	1.038	1.266	1.325	1.335	1.373	1.482	1702
Краткорочен долг				60	55	52	63	64	

Извор: народна банка на Република Македонија

ОТПЛАТА НА ДОЛГОТ ПО КРЕДИТОРИ (ЈАНУАРИ - ДЕКЕМВРИ 2003 ГОД)

во милиони САД долари

	Вкупно	Главница	Камата
Вкупно (главница и камата)	230.9	181.1	49.8
Официјални кредитори	130.1	96.5	33.6
Мултилатерала	74.0	53.3	20.7
IMF	22.7	21.9	0.8
IBRD	14.7	8.0	6.7
IFC	3.4	2.5	0.9
IDA	2.5	0.1	2.4
EIB	10.9	6.3	4.6
EUROFIMA	6.2	5.4	0.8
CEDB	0.6	0.0	0.6
EBRD	10.4	8.7	1.7
EU	2.1	0.0	2.1
IFAD	0.0	0.0	0.0
EAR	0.3	0.3	0.0
Билатерала	56.1	43.2	12.9
Репрограм 1995	32.7	23.7	9.0
Непрограмиран долг	1.4	1.4	0.0
Репрограм 2000	13.5	12.0	1.5
Новосклучени кредити	8.5	6.2	2.3
Приватни кредитори	100.7	84.5	16.2
Лондонски клуб	16.9	10.5	6.4
Останати	83.8	74.0	9.8
Банки и финансиски институции	66.1	57.5	8.6
Претпријатија	17.7	16.5	1.2

СЕРВИСИРАЊЕ НА ОБВРСКИ (ГЛАВНИЦА И КАМАТА)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
ПО КРЕДИТОРИ									
Главница	33	47	53	86	103	111	142	181	181
Мултилатерални	29	29	27	29	43	49	65	82	53
IMF	1	1	0	2	17	19	8	9	22
IBRD / IDA	19	15	6	6	0	6	4	6	8
IFC	8	3	1	0	3	3	27	20	3
EIB	0	2	8	2	3	3	3	3	6
EBRD	0	1	8	14	15	15	19	38	9
EUROFIMA	0	7	2	5	4	1	4	4	5
Совет на Е.Р. банка	0	0	1	1	1	1	1	1	0
EU	0	0	0	0	1	0	0	0	0
IFAD	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	0	13	18	30	13	15	43	34	43
Париски клуб	0	0	17	26	11	11	29	29	36
Тајван	0	0	0	0	0	0	10	0	0
Останати	0	0	1	4	3	3	5	5	7
Комерцијални кредитори	4	5	9	27	46	48	33	65	85
Лондонски клуб	0	0	0	0	0	0	0	8	10
Останати	4	5	9	27	46	48	33	57	75
Камата	13	32	72	57	52	54	60	51	50
Мултилатерални	12	18	43	0	26	27	27	23	21
IMF	2	3	3	3	3	3	2	1	1
IBRD / IDA	8	7	6	5	8	9	10	9	9
IFC	1	1	0	0	5	5	4	2	1
EIB	0	4	28	3	4	3	4	4	5
EBRD	0	2	4	5	4	5	5	4	2
EUROFIMA	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Совет на Е.Р. банка	0	0	0	0	0	0	0	0	1
EU	0	0	0	2	1	1	2	2	2
IFAD	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	0	13	28	21	8	8	17	13	13
Париски клуб	0	0	27	20	8	7	15	11	11
Тајван	0	0	0	0	0	1	1	1	0
Останати	0	0	1	1	1	1	1	1	0
Комерцијални кредитори	1	1	1	16	17	18	15	15	16
Лондонски клуб	0	0	0	10	9	9	10	10	6
Останати	1	1	1	6	9	9	5	5	10
Вкупно (главница и камата)	47	79	125	143	155	165	202	232	231
ПО ДОЛЖНИЦИ									
Главница	0	47	53	86	103	111	142	181	
Влада		8	8	19	18	17	50	50	
Посебни фондови		0	0	0	0	4	5	5	
Останати		40	45	68	85	90	87	126	
Камата	0	32	72	57	52	54	60	51	
Влада		15	30	37	26	27	39	35	
Посебни фондови		0	0	0	0	4	4	3	
Останати		17	42	20	26	22	17	12	
Вкупно (главница и камата)	0	79	125	143	155	165	202	232	

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Во милиони денари	2001	2002	Јан.	Фев.	Март	K1	Април
ВКУПНИ ПРИХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ	52,829	58,160	4,039	3,994	4,753	12,786	4,598
Даночни приходи	47,716	54,389	3,772	3,670	4,435	11,877	4,384
Персонален данок на доход	7,248	7,513	482	586	610	1,678	676
Данок на добивка	3,006	2,624	198	395	594	1,187	209
ДДВ	17,132	20,521	1,780	1,329	1,760	4,869	2,064
Акцизи	10,830	10,715	916	729	685	2,330	814
Увозни давачки	6,111	6,336	301	594	760	1,655	582
Други даноци ¹⁾	275	340	65	38	27	130	39
Данок на финансиски трансакции	3,111	6,336	30	-1	-1	28	0
Комунални даноци	3	4	0	0	0	0	0
Неданочни приходи	4,349	3,170	222	295	256	773	185
Профит од јавни финансиски институции	1,847	1057	87	17	31	135	51
Административни даноци и такси	1,061	1,092	91	110	110	311	111
Други административни такси	486	205	18	12	12	42	20
Други неданочни приходи	32	35	26	156	103	285	3
Капитални приходи	349	601	45	29	62	136	29
Странски донации	415	0	0	0	0	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ	65,575	65,503	4,378	3,868	4,203	12,449	4,295
Тековни трошоци	44,017	51,591	4,228	3,528	3,983	11,739	4,090
Плати и надоместоци	16,407	18,338	1,650	1,638	1,665	4,953	1,683
Стоки и услуги	6,358	8,715	366	473	489	1,328	592
Трансфери	16,950	20,576	1,460	1,342	1,633	4,435	1,472
Фонд за ПИОМ	5,215	6,538	542	550	573	1,665	585
Завод за вработување	3,548	4,111	340	340	340	1,020	340
Други трансфери	2,349	3,404	84	93	236	413	103
Трошоци за бегалци	582	391	29	29	26	84	29
Структурни реформи	239	1,387	109	138	138	384	63
Реформа на јавната администрација	944	442	31	31	27	90	39
Каматни плаќања	4,212	3,401	520	75	179	774	343
Камати по домашен долг	1,066	1,179	23	23	81	127	230
Камати по надворешен долг	3,146	2,222	497	52	98	647	113
Гаранции	90	561	232	0	17	249	0
Капитални трошоци	7,723	8,636	150	179	121	450	156
Инвестиции во постојани средства	3,589	2,718	58	73	119	250	92
Капитални трансфери	2,211	2,476	91	60	0	151	54
Резерви	546	418	0	0	0	0	0
Меѓународни финансиски институции	35	22	0	0	0	0	5
Телеком проекти	1,342	3,002	1	46	2	49	5
Трошоци поврзани со кризата	13,835	5,276	0	161	99	260	49
БУЏЕТСКИ ДЕФИЦИТ / СУФИЦИТ	-12,746	-7,343	-339	126	550	337	303
ФИНАНСИРАЊЕ	12,746	7,345	339	-126	-550	-337	-303
Прилив	19,272	13,432	1,290	-5	46	1,331	1,342
Приходи од приватизација	10,837	5,178	78	46	285	409	1,095
Странски донации	0	2,641	0	0	668	668	0
Капитализација	604	0	0	0	0	0	0
Странски заеми	763	1,548	0	0	0	0	1
Депозити	5,399	4,029	1,212	-51	-907	254	246
БИС	1,669	0	0	0	0	0	0
Одлив	6,526	6,087	951	121	596	1,668	1,645
Отплата на главница	3,550	6,087	951	121	596	1,668	1,645
Надворешен долг	3,543	3,602	947	121	465	1,533	134
Домашен долг	7	2,485	4	0	131	135	1,511
Обврзници	2,976	0	0	0	0	0	0

1) Кај “Другите даночни приходи” можно е да се појават негативни вредности, поради сметководствената корекција која се прави со цел да се избегне двојно прикажување на веќе евидентираниите приходи од царинската управа

<i>Май</i>	<i>Јуни</i>	<i>К2</i>	<i>Јули</i>	<i>Август</i>	<i>Септ.</i>	<i>К3</i>	<i>Окт.</i>	<i>Ноем.</i>	<i>Дек.</i>	<i>К4</i>	<i>Вкупно 2003</i>
4,659	4,430	13,687	5,259	3,631	4,646	13,536	5,170	4,251	4,420	13,840	53,881
3,834	4,144	12,362	4,638	3,429	4,087	12,154	4,641	4,022	4,107	12,770	49,163
570	635	1,881	671	555	609	1,835	645	591	872	2,108	7,502
191	239	639	329	213	236	778	240	200	227	667	3,271
1,627	1,855	5,546	2,180	1,169	1,728	5,077	341	1,772	1,570	5,683	21,175
870	903	2,587	911	1,035	1,016	2,962	881	944	860	2,685	10,564
527	478	1,587	515	423	457	1,395	497	480	526	1,503	6,140
49	34	122	32	34	40	106	37	34	51	121	476
0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	31
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4
790	192	1,167	567	168	515	1,250	374	188	259	820	4,040
505	41	597	455	44	367	866	100	25	84	209	1,807
112	119	342	102	79	117	298	124	130	144	398	1,369
168	20	208	7	18	18	43	21	24	22	67	370
5	12	20	3	28	13	44	129	9	9	146	495
35	94	158	54	34	36	124	47	41	47	135	555
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4,762	4,785	13,842	4,682	4,074	5,146	13,902	4,868	4,539	6,778	16,185	56,432
4,455	4,271	12,816	4,448	3,800	4,252	12,500	4,172	4,010	5,710	13,892	50,984
1,681	1,693	5,057	1,707	1,504	1,698	4,909	1,736	1,796	1,782	5,314	20,234
657	523	1,772	638	473	366	1,477	616	612	1,090	2,318	6,914
2,032	1,855	5,359	1,809	1,695	2,013	5,517	1,511	1,566	2,705	5,782	21,105
579	602	1,766	794	591	680	2,065	464	608	737	1,809	7,305
363	380	1,083	350	398	348	1,096	375	378	408	1,161	4,360
424	380	907	248	218	476	942	220	181	595	996	3,264
21	21	72	18	17	16	51	16	16	21	53	259
87	144	294	67	124	156	347	96	40	495	631	1,659
54	36	129	34	34	36	104	36	38	128	202	528
85	200	628	266	129	167	562	309	36	133	478	2,443
83	72	385	12	12	62	86	279	12	61	352	950
2	128	243	254	117	105	476	30	24	72	126	1,493
0	0	0	28	0	8	39	0	0	0	0	288
272	496	924	218	254	900	1,372	694	529	1,068	2,291	5,037
84	112	288	148	110	130	388	232	140	439	811	1,737
168	374	596	33	60	724	817	434	315	483	1,232	2,796
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	7	15	0	0	0	0	0	0	3	3	18
17	3	25	37	84	46	167	28	74	143	245	486
35	18	102	16	20	12	48	2	0	0	2	412
-103	-355	-155	577	-443	-518	-384	302	-288	-2,358	-2,345	-2,551
103	355	155	-577	443	518	384	-302	288	2,358	2,345	2,551
655	933	2,930	158	769	1,071	1,999	1,266	333	2,722	4,322	11,754
111	137	1,343	520	748	746	2,014	147	185	574	906	4,673
850	0	850	0	0	0	0	0	0	1,042	1,042	2,560
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
894	611	1,506	0	1,163	0	1,163	1	0	1,103	1,104	3,773
-1,200	185	-769	-362	-1,142	325	-1,179	1,118	148	3	1,270	-422
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
552	578	2,775	735	327	553	1,614	1,568	45	364	1,977	8,034
552	578	2,775	735	327	553	1,614	1,568	45	364	1,977	8,034
-9	248	373	734	327	442	1,502	0	45	249	294	3,682
561	330	2,402	1	0	131	132	1,568	0	115	1,683	4,352
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

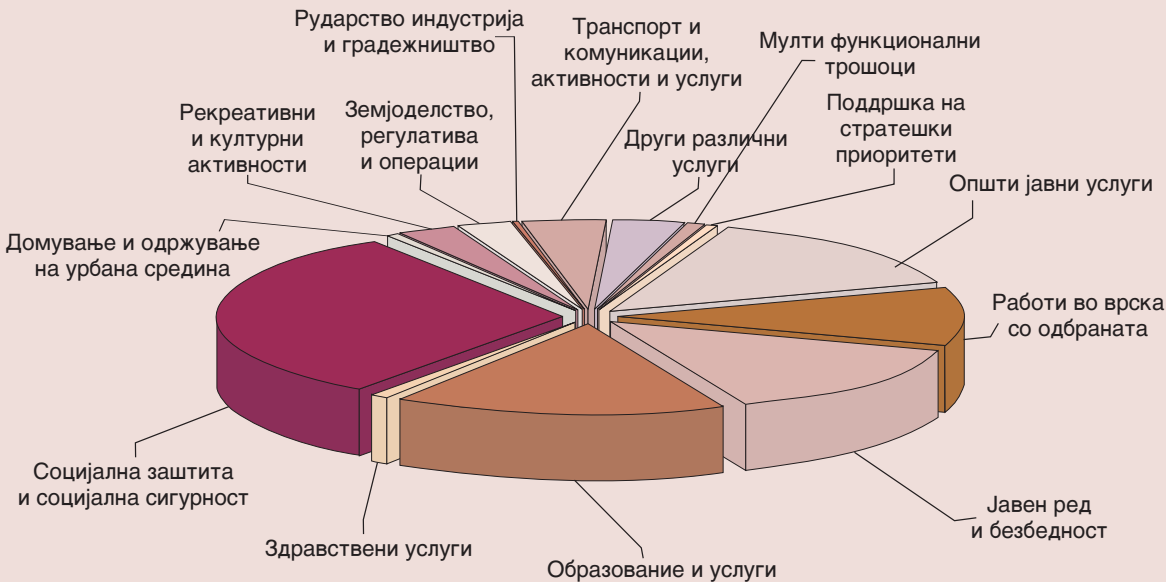
	2000	2001	2002	2003	2004
	Завршна сметка	Завршна сметка	Завршна сметка	Ребаланс	Буџет
ВКУПНИ ПРИХОДИ	65,713,522,924	69,688,034,455	71,981,222,938	67,490,170,000	66,666,000,000
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	56,760,081,090	50,447,329,542	58,896,097,958	56,179,000,000	56,861,000,000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	51,120,246,193	47,715,732,355	54,389,136,894	50,932,000,000	52,785,000,000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	13,585,772,246	10,254,737,418	10,137,596,496	10,897,000,000	11,642,000,000
Персонален данок од доход	10,792,594,721	7,248,441,986	7,513,310,320	7,713,000,000	8,139,000,000
Данок од добивка	2,793,156,390	3,006,295,432	2,624,286,176	3,184,000,000	3,503,000,000
Други даноци од добивка и од капитални добивки	21,135	0	0	0	0
Домашни даноци на стоки и услуги	29,733,381,841	27,961,320,393	31,235,879,140	33,089,000,000	34,712,000,000
Данок на промет и ДДВ (од 1.4.2000)	17,452,340,371	17,131,342,296	20,521,036,109	22,792,000,000	23,990,000,000
Акцизи	12,281,041,470	10,829,978,097	10,714,843,031	10,297,000,000	10,722,000,000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	7,733,381,467	6,110,877,520	6,336,011,440	6,596,000,000	5,997,000,000
Увозни давачки	6,040,495,875	4,819,861,730	5,230,636,743	5,445,268,000	4,827,062,000
Други увозни давачки и такси	1,692,885,592	1,291,015,790	1,105,374,697	1,150,732,000	1,169,938,000
Други даноци	62,644,972	168,830	0	4,000,000	0
Даноци од специфични услуги	5,065,667	2,619,857	3,359,937	3,000,000	0
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	-	274,734,772	340,562,742	343,000,000	434,000,000
Данок на финансиски трансакции	-	3,111,273,565	6,335,727,139	-	-
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	5,639,834,897	2,731,597,187	4,506,961,064	5,247,000,000	4,076,000,000
Претприемачки приход и приход од имот	1,133,367,383	1,151,786,583	931,379,088	3,108,000,000	1,956,000,000
Такси и надоместоци	1,215,770,217	1,061,498,244	1,091,976,541	1,220,000,000	1,300,000,000
Други Владини услуги	324,812,933	486,087,458	205,764,069	520,000,000	420,000,000
Други неданочни приходи	349,306,600	32,224,902	2,277,841,366	399,000,000	400,000,000
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	2,616,577,764	10,660,015,021	7,193,569,639	3,596,000,000	2,835,000,000
Продажба на капитални средства	2,616,577,764	9,714,039,661	6,244,440,021	3,496,000,000	2,735,000,000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	-	945,975,360	949,129,619	100,000,000	100,000,000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	4,155,269,452	6,484,077,606	3,808,557,430	3,760,170,000	2,257,000,000
Трансфери од други нивоа на власт	716,822,828	5,407,618,545	1,167,411,039	708,170,000	0
Донации од странство	3,438,446,624	1,076,459,061	2,641,146,391	3,052,000,000	2,257,000,000
ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ	0	1,333,471,478	480,521,896	0	2,000,000,000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	2,181,594,618	763,140,808	1,584,121,754	3,800,000,000	2,713,000,000
ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА НА ЗАЕМИ	-	-	18,354,261	155,000,000	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	57,689,326,704	68,520,623,429	71,700,272,895	67,490,170,000	66,666,000,000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	46,985,485,342	57,496,087,268	56,314,747,304	52,946,575,000	53,421,299,000
Плати, наемнини и надоместоци	16,285,267,541	16,407,589,066	18,337,661,335	20,742,000,000	21,127,667,000
Стоки и останати услуги	6,293,788,729	19,985,061,676	13,991,420,289	7,708,157,000	7,459,051,000
Тековни трансфери	22,790,409,470	17,494,812,744	20,586,832,339	21,732,342,000	22,391,478,000
Каматни плаќања	1,616,019,602	3,608,623,782	3,398,833,341	2,764,076,000	2,443,103,000
КАПИТАЛНИ ТРОШОЦИ	5,186,477,309	7,140,072,243	8,366,132,516	5,629,770,000	6,171,007,000
Купување на капитални средства	3,230,738,464	5,117,069,331	5,418,620,859	3,184,221,000	3,224,507,000
Капитални трансфери	1,955,738,845	2,023,002,912	2,947,511,657	2,445,549,000	2,946,500,000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	5,517,364,053	3,884,463,918	7,019,393,075	8,913,825,000	7,073,694,000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	3,956,462,261	334,943,165	931,369,212	623,060,000	110,000,000
Амортизација (отплата на главнина)	1,560,901,792	3,549,520,753	6,088,023,863	8,290,765,000	6,963,694,000

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ

	Завршна сметка 2000	Завршна сметка 2001	Завршна сметка 2002	Буџет 2003	Буџет 2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
	во милиони денари					структура					% од БДП				
ВКУПНО	57,689	68,521	71,700	67,490	66,666	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	24.4	29.3	29.4	26.9	24.8
1 Општи и јавни услуги	12,985	7,767	15,434	8,735	8,057	22,5	11,3	21,5	12,9	12,1	5,5	3,3	6,3	3,5	3,2
2 Работа во врска со одбраната и услуги	4,613	14,351	5,491	5,897	6,056	8,0	20,9	7,7	8,7	9,1	2,0	6,1	2,3	2,3	2,4
3 Јавен ред и безбедност	5,741	10,222	6,912	7,528	7,687	10,0	14,9	9,6	11,2	11,5	2,4	4,4	2,8	3,0	3,1
4 Образование и услуги	8,055	7,767	8,909	9,043	8,956	14,0	11,3	12,4	13,4	13,4	3,4	3,3	3,7	3,6	3,6
5 Здравствени услуги	314	338	365	334	379	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
6 Социјална заштита и социјална сигурност	14,410	14,295	16,628	17,005	17,630	25,0	20,9	23,2	25,2	26,2	6,1	6,1	6,8	6,8	7,0
7 Домување и одржување на урбаната средина	303	301	709	430	426	0,5	0,4	1,0	0,6	0,6	0,1	0,1	0,3	0,2	0,2
8 Рекреативни и културни активности и услуги	1,346	1,320	1,506	1,432	1,475	2,3	1,9	2,1	2,1	2,2	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
9 Активности со гориво и енергија	5	5	5	10	10	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10 Земјоделство, регулатива и операции	743	826	938	902	1,539	1,3	1,2	1,3	1,3	2,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,6
11 Рударство, индустрија и градежништво	264	65	37	41	63	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
12 Транспорт и комуникации, активност и услуги	2,297	2,152	2,082	2,322	2,316	4,0	3,1	2,9	3,4	3,5	1,0	0,9	0,0	0,9	0,9
13 Други различни услуги	2,843	1,408	2,440	2,505	1,919	4,9	2,1	3,4	3,7	2,9	1,2	0,6	1,0	1,0	0,8
14 Мулти фукционални трошоци	593	578	758	354	400	1,0	0,8	1,1	0,5	0,6	0,3	0,2	0,3	0,1	0,2
15 Поддршка на стратешки приоритети	—	—	—	—	348	—	—	—	—	0,5	—	—	—	—	—
16 Трансакциите се во врска со јавниот долг кои не се класифицираат по функции	3,177	7,127	9,487	10,952	9,407	5,5	10,4	13,2	16,2	14,1	1,3	3,0	3,9	4,4	3,7

Забелешка: Функционалната класификација на расходите на централниот буџет е подготвена според меѓународните стандарди

Функционална класификација на расходите 2003 година

ПЛАТЕН БИЛАНС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (годишни податоци)¹

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 ⁴
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ											
<i>Стоки, нето</i>	-82.54	-262.94	-298.91	-339.85	-286.14	-269.29	-32.46	-75.28	-235.43	361.92	-236.45
<i>Извоз, f.o.b.</i>	42.82	-184.92	-222.78	-314.67	-386.13	-515.09	-495.81	-690.41	-523.23	-804.34	-695.24
<i>Увоз, f.o.b.²</i>	1055.30	1086.35	1204.05	1147.44	1236.81	1291.52	1189.98	1320.73	1153.33	1,112.15	1,108.95
<i>Услуги, нето</i>	-1012.48	-1271.27	-1426.83	-1462.11	-1622.94	-1806.61	-1885.79	-2011.14	-1676.56	-1,916.49	-1,804.19
<i>Доход, нето</i>	-154.47	-155.12	-200.51	-156.16	-137.74	-59.60	41.83	47.05	-15.79	-24.65	-3.61
<i>од кој: камата, нето</i>	-56.69	-46.60	-39.57	-51.35	-54.90	-44.82	-42.15	-45.44	-39.46	-31.38	-35.17
<i>Тековни трансфери, нето</i>	-56.69	-46.60	-39.73	-56.42	-54.88	-44.34	-41.41	-39.15	-33.59	-20.24	-28.17
<i>Официјални</i>	85.80	123.70	163.95	182.34	292.63	350.21	463.66	613.53	343.06	498.45	497.57
<i>Приватни</i>	28.00	44.00	27.01	51.58	7.46	37.39	72.69	132.30	48.65	100.50	69.60
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА											
<i>Капитална сметка, нето</i>	57.80	79.70	136.94	130.76	285.17	312.82	390.97	481.23	294.41	397.95	427.97
<i>Капитални трансфери, нето</i>	-12.85	162.37	280.65	318.23	327.15	281.84	-128.46	11.28	178.23	386.31	183.35
<i>Официјални</i>	0.00	30.04	1.70	0.00	0.00	-1.79	0.00	0.31	1.30	8.25	-5.70
<i>Други</i>	0.00	30.04	1.70	0.00	0.00	0.00	0.00	0.31	3.64	9.81	-5.65
<i>Стекнување/располагање со непроизводни, нефинансиски средства</i>	0.00	30.04	1.70	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.64	9.93	0.00
<i>Финансиска сметка, нето</i>	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.31	0.00	-0.11	-5.65
<i>Директни инвестиции, нето</i>	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-1.79	0.00	0.00	-2.34	-1.56	-0.05
<i>Портфолио инвестиции, нето</i>	-12.85	132.33	278.95	318.23	327.15	283.63	-128.46	10.97	176.93	378.06	189.05
<i>Други инвестиции, нето</i>	0.00	24.02	9.51	11.23	15.74	117.72	31.80	176.23	442.32	77.72	44.89
<i>Други трансфери, нето</i>	0.00	0.00	2.68	0.31	2.08	7.79	0.14	-0.09	0.36	0.35	3.41
<i>Трговски кредити, нето</i>	43.98	150.22	367.35	300.78	341.14	226.66	-32.01	85.05	-183.27	169.42	180.53
<i>Заеми, нето</i>	-82.02	97.97	144.58	76.94	267.44	45.39	7.13	146.54	-125.08	114.05	104.99
<i>Валуту и депозити, нето</i>	-91.00	-96.83	29.31	41.51	75.39	219.87	54.83	13.51	-107.31	-26.28	51.10
<i>од кои: монетарна власт, нето</i>	81.00	38.09	86.66	113.77	-9.81	-40.62	-135.01	-122.53	27.09	53.18	10.01
<i>комерцијални банки, нето</i>	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	21.20	-0.19	-77.08	68.79	13.28
<i>население, нето</i>	-17.00	-69.64	23.43	61.37	-29.14	-28.77	-51.28	-93.26	-272.39	120.66	-34.47
<i>Други, нето</i>	98.00	107.73	63.23	52.40	19.33	-11.85	-62.52	-29.08	376.56	-136.27	31.20
<i>Бруто официјални резерви ("-" значи зголемување)³</i>	136.00	110.99	106.81	68.56	8.12	2.03	41.04	47.53	22.03	28.48	14.42
<i>ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ</i>	-56.83	-41.91	-100.59	5.91	-31.81	-68.54	-128.39	-250.22	-82.48	130.57	-39.78
	95.39	100.58	18.26	21.62	-41.02	-12.55	160.92	64.00	57.19	-24.39	53.11

Извор: Народна Банка на Република Македонија

1) Ревидирана временска серија - претходни податоци

2) Увозот е прикажан на f.o.b. паритет согласно V издание на прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на с.и.ф. - f.o.b. факторот како процент од увозот с.и.ф. по години изнесува: 1993-20%, 1994-20%, 1995-20%, 1996-14%, 1997-10%, 1998-5.02%, 1999-4.86%, 2000-3.90%, 2001-4.20% и 2002-4.20%.

3) Без монетарно злато и курсни разлики. Добените средства од сукцесијата на поранешна СФРЈ во Мај 2003 година не се платно билансна трансакција, поради што истите се вклучени само во состојбите на девизните резерви, а не и во промените

4) Податоците се за периодот Јануари-Октомври 2003 година

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

Во 2003 година, Фондот за пензиско и инвалидско осигурување остварил приходи во износ од 28.191 милиони денари, односно 9,2% повисоки во однос на минатата година. Околу 60% од приходите се по основ на придонеси од плати каде е остварен пораст од 7%. Приходите од Буџетот на Републиката учествуваат со 27,5% од вкупните приходи и се зголемени за 11,2% во однос на минатата година, додека пак приходите од Заводот за вработување за осигурување на невработените лица корисници на паричен надоместок се зголемени за 9,4% и нивното учество во вкупните приходи изнесува 5,4%.

Расходите на Фондот на крајот на 2003 година изнесуваат 27.740 милиони денари и се зголемени

за 7,1% на годишно ниво. За исплата на пензии на корисниците се потрошени 86,5% од вкупните расходи што е повисоко ниво од 2002 година за 7,9%. Притоа, 90,2% од пензиите се исплатени за редовни пензии, 4,7% за ретроактивна исплата на 8%, потоа воени пензии, земјоделски пензии и за предвремено пензионирани лица. Расходите за придонес за здравствена заштита учествува со 11,5% во вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување и се зголемени за 8,5% на годишно ниво.

Суфицитот на Фондот за ПИОМ во 2003 година изнесува 451 милиони денари, за разлика од минатата година кога имаше дефицит кој изнесуваше 78 милиони денари.

во милиони денари

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан. - Дек.
ПРИХОДИ	20,717	21,229	22,883	24,289	25,811	28,191
Придонес од плати	13,373	14,316	15,722	15,671	15,784	16,882
Придонес од доходот	239	311	311	331	283	307
Приходи од Буџетот на Републиката	3,618	3,266	4,174	5,744	6,961	7,741
Приходи од приватен сектор	400	439	404	377	409	394
Приходи од индивидуални земјоделци	74	65	58	41	61	71
Приходи од акцизи	691	632	804	716	688	677
Придонес од Заводот за вработување за невработени лица	961	868	1,101	1,126	1,404	1,536
Други приходи	122	45	74	73	29	65
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	619	245	68	209	192	42
Приходи по основ на нови вработувања	419	841	167	0	0	0
Пренесени приходи од претходна година	201	201	0	0	0	476
РАСХОДИ	20,521	20,669	22,940	24,697	25,889	27,740
Пензии	17,730	17,756	19,774	21,278	22,255	24,008
Редовни пензии	16,912	16,977	18,948	19,041	19,982	21,667
Воени пензии	464	458	505	514	518	499
Земјоделски пензии	354	321	321	297	262	234
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	0	1,167	1,136	1,131
Предвремено пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	0	112	103	121
Предвремено пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	0	148	254	262
Надоместок за телесно оштетување	63	69	72	72	83	80
Надоместоци од инвалидско осигурување	98	95	94	91	76	98
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	15	13	12	7	9	6
Придонес за здравствена заштита	2,321	2,450	2,672	2,805	2,934	3,184
Надоместок на стручната служба	133	132	141	153	165	172
Други расходи	161	154	175	254	222	192
Капитални средства	-	-	-	37	145	0
РАЗЛИКА						
Дефицит / Суфицит	196	560	-57	-408	-78	451

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

Приходите на Фондот за здравствено осигурување во 2003 година изнесуваа 14.698 милиони денари односно остварен е пораст од 7,6% во однос на претходната година. Најголемо учество во структурата на приходите (57,3%) имаат придонесите за здравствено осигурување каде е остварен пораст од 7,6%. Придонесите од Пензискиот Фонд учествуваат со 21,7% од вкупните приходи и се зголемени за 3,5% во однос на минатата година, а придонесите кои ги плаќа Заводот за вработување за невработените лица учествуваат со 12,6% во приходите, а зголемени се за 4,9%. Голем пораст од 44,9% е остварен во делот на други приходи и тоа поради вклучување на нови категории на приходи, односно трансфери со одлука и приходи од кофинансирање.

Во исто време, **расходите** на Фондот во 2003 година се зголемија за 7,8% во однос на истиот период минатата година и достигнаа ниво од 14.678 милиони денари. Најголемо учество во расходите имаат амбулантните трошоци (35,0%) кои бележат раст од 15,8% како и трошоците за болничко лекување (34,3%) кои во однос на претходната година се зголемени за 2,2. Трошоците за лекови во 2003 година се зголеми за 43,1% во однос на 2002 година и учествуваат со 12,7% во расходите на Фондот.

Суфицитот на Фондот за здравствено осигурување во 2003 година изнесува 21 милиони денари и е нешто помал споредено со 45 милиони денари колку изнесувал во 2002 година.

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан. - Дек.
ПРИХОДИ	11,087	12,068	12,790	12,295	13,656	14,698
Придонеси	6,736	7,363	7,745	7,528	7,823	8,418
Придонеси од Пензискиот Фонд	2,309	2,417	2,649	2,616	3,075	3,184
Придонеси од Заводот за вработување	1,037	1,350	1,941	1,554	1,763	1,849
Придонеси од Министерството за труд	45	0	0	48	54	64
Други приходи	851	938	455	70	734	1,064
Приходи по договори за сини картони	109	0	0	0	0	0
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	-	-	-	166	111	29
Пренесен вишок од претходната година	0	0	0	313	96	91
РАСХОДИ	13,689	11,692	12,463	12,205	13,611	14,678
Амбулантни трошоци	5,303	2,491	2,486	2,505	4,430	5,132
Болничко лекување	4,702	5,482	5,737	5,919	4,929	5,038
Трошоци по програми	214	125	105	306	123	21
Лекови	1,214	1,249	1,681	1,555	1,305	1,868
Забна заштита	638	667	687	522	521	630
Ортопедски трошоци	208	154	143	111	134	150
Лекување во странство	290	161	70	90	144	221
Друг вид лекување (надоместоци)	719	801	694	769	832	968
Администрација	326	288	250	268	360	309
Опрема и одржување	36	39	90	44	656	219
Други трошоци	41	234	200	48	23	32
Кредити и камати	0	0	321	71	154	90
РАЗЛИКА						
Дефицит/суфицит	-2,602	376	326	90	45	21

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

ЗАВОД ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

Во 2003 година, Заводот за вработување (ЗВР) оствари вкупни приходи од 6.241 милиони денари. Приходите на ЗВР се зголемени за 5,5% во однос на минатата година. Од овие приходи, само 19,6% се средства обезбедени преку придонесот за вработување кој треба да биде основен финансиер на активностите и функционирањето на ЗВР. Од друга страна пак, 80,1% од приходите се дотации од Буџетот на Република Македонија. Во самата структура на дотациите од Буџетот, 79,1% се по основ на покривање на дефицитот на Заводот, 19,6% се наменети за исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата загубари и останатиот дел е за реформа на државната администрација. Во 2003 година, приходите од придонеси се зголемени за 3,7% во однос на минатата година, а дотациите од Буџетот, во истиот период, се зголемени за 5,8 %.

Расходите на ЗВР во 2003 година изнесуваа 6.214 милиони денари што е повисоко ниво за 5,9% во однос на 2002 година. Притоа, 38,3% од расходите (или 4,6% повеќе од 2002 година) се наменети за исплата на паричен надоместок на невработените лица, 29,8% (пораст за 4,9%) се трошоци за здравствено осигурување за невработените и 25,1% (7,2% раст) за пензиско и инвалидско осигурување. Трошоците за активните мерки (за вработување на инвалидни лица, за поттикнување на вработеноста и надоместок за преквалификација) учествуваат само со 1,9% во вкупните расходи на ЗВР. На расходите за стручна служба отпаѓаат 3,4% од вкупните расходи а во однос на истиот период минатата година овие расходи се намалени за 0,5%.

Во 2003 година, Заводот за вработување оствари **суфицит** од 27 милиони денари споредено со минатата година кога суфицитот изнесуваше 50 милион денари.

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан. - Дек.
ПРИХОДИ	4,260	4,129	5,119	4,827	5,918	6,241
Приходи од придонеси	990	1,058	1,121	1,136	1,180	1,224
Придонес од плати	969	1,037	1,098	1,113	1,178	1,223
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	22	21	22	23	2	0
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	0	0	1
Дотации од Буџетот на Републиката	3,261	3,066	3,990	3,677	4,726	5,002
За покривање на дефицитот на Републичкиот завод за вработување	2,737	2,575	3,470	3,170	3,742	3,958
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	524	490	516	481	944	980
Реформа на јавната администрација	-	-	-	26	19	3
По други основи	0	0	3	26	21	61
Други приходи	9	6	8	13	12	16
РАСХОДИ	4,264	4,135	5,110	4,749	5,868	6,214
Расходи за функцијата	4,084	3,970	4,913	4,571	5,658	6,005
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	2,073	1,755	1,875	1,879	2,273	2,377
Придонеси за здравствено осигурување	1,039	1,347	1,936	1,555	1,763	1,849
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	972	868	1,102	1,138	1,453	1,557
Средства за вработување на инвалидни лица	-	-	-	-	128	121
Исплата според законот за поттикнување на вработеноста	-	-	-	-	-	61
Надоместок за преквалификација	-	-	-	-	41	40
Расходи за стручната служба	180	165	198	178	210	209
Основни плати и наемнини	99	105	118	116	124	134
Надоместоци	14	17	19	18	22	20
Стоки и останати услуги	43	34	54	43	42	51
Тековни трансфери	0	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	0	0	1	0	0	0
Капитални трошоци	24	8	6	2	22	4
РАЗЛИКА						
Дефицит / Суфицит	-4	-6	9	78	50	27

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

Во 2003 година, Фондот за патишта наплати 3.668 милиони денари **приходи** или 6,8% повисок износ споредено со 2002 година. Најголемо учество во вкупните приходи имаат приходите од Буџетот (43,7%) кои бележат пораст од 22,8% од минатата година. По основ на годишен надоместок за патни моторни возила наплатени се 797 милиони денари или 24,4% од вкупните приходи (раст за 4,7% од 2002 година), а 19,8% од вкупните приходи се наплатени од надоместокот за употреба на автопат каде е остварен пораст од 91,1%. Учеството на странските кредити изнесува 11,4%, а во однос на минатата година странските кредити се намалени за 51,5%.

Расходите на Фондот за патишта во 2003 година се зголемија за 7% во однос на минатата година и изнесуваат 3.661 милиони денари. Најголем дел

од трошоците (30,2%) се направени во делот на инвестициите кои бележат пад од 11,4%. За одржување на патишта каде што е забележано зголемување за 18,1% на годишно ниво потрошени се 1.063 милиони денари или 29% од вкупните расходи. Пораст на расходите од 26,1% е остварен и кај средствата за локални патишта кои учествуваат со 18,2% во вкупните расходи, а зголемена е и отплатата на кредити за 39,5% на која отпаѓа 11,6% од расходите. Намалување од 29,1% е остварено кај расходите за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци со учество од 5,6% во вкупните расходи.

Поради побрзата динамика на пораст на расходите во однос на приходите, Фондот за патишта во 2003 година оствари **дефицит** само од 7 милиони денари.

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан - Септ
ПРИХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,012	3,434	3,668
Приходи од Буџет	668	924	1,590	1,655	1,305	1,603
Надоместок за употреба на патишта што ги користат странските моторни возила	49	54	82	73	87	82
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	524	518	746	704	761	797
Надоместок за употреба на автопат	468	492	537	375	381	728
Странски кредит	939	1,793	538	1,098	862	418
Други приходи	12	13	14	21	2	39
Грант	-	-	-	87	36	1
РАСХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,013	3,420	3,661
Инвестиции	1,203	1,985	1,662	1,756	1,250	1,107
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	0	179	286	289	205
Одржување на патиштата	784	790	952	926	900	1,063
Отплата на кредити	264	148	212	299	304	424
Средства за локални патишта	321	386	502	596	528	666
Останати трошоци	89	142	0	0	0	46
Обврски од претходната година	0	342	0	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	0	150	149	150
Разлика						
Дефицит / суфицит	0	0	0	-1	14	7

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

МАКЕДОНСКА БЕРЗА ЗА ДОЛГОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ

Македонската берза на долгорочни хартии од вредност, има потпишано Меморандум за соработка со Атинската берза, која е една од најголемите во Југоисточна Европа. Инаку, атинската берза веќе има потпишано Меморандум за соработка со берзите во Букурешт, Софија и Кипар, а се работи и на вкрстена котација со берзата во Истанбул.

Уште една вест во однос на соработката на Македонската со Атинската берза е дека Атинската за сума од 93 илјади евра ќе ја откупи најновата емисија на 155 акции на Македонската берза на долгорочни хартии од вредност плаќајќи по 600 евра за една акција. Со тоа, Атинската берза ќе ја оствари долгонајавуваната идеја за купување на 10% од Македонската берза, што беше предвидено со Меморандумот за соработка. Ваквиот потег на Македонската берза го толкуваат како шанса за зголемување на обемот на тргување и привлекување на поголем број грчки и европски институционални инвеститори.

Како резултат на оваа регионална соработка, Мермерниот комбинат од Прилеп најдоцна до средината на февруари ќе котира на Атинската берза со што ќе стане прва македонска компанија која воопшто котира на некоја странска берза. Основна цел на котацијата не е само да се прибере свеж капитал, туку пред се компанијата да се промовира пред странските инвеститори како добра можност за инвестирање.

Поврзувањето на берзите во Југоисточна Европа се прави со цел да се задржат инвеститорите во регионот и на тој начин да се поттикне економскиот развој на овие држави преку влез на странски инвестиции.

Берзански показатели - ноември 2003 година

Во ноември 2003 година, вкупниот промет на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност е намален за 36,7% во однос на претходниот месец и истиот изнесува 201,14 милиони денари. Исто така, и просечниот дневен промет бележи пад за 28,7% споредено со октомври и истиот изнесува 12,57 милиони денари дневно.

Берзански показатели - Ноември 2003 година

	Октомври 2003	Ноември 2003	% промена
ПРОМЕТ			
Акции	92,905,852	62,906,066	-32.3
Обврзници	163,590,412	110,985,426	-32.2
Други хартии од вредност	61,133,985	27,251,694	-55.4
ВКУПНО	317,630,249	201,143,186	-36.7
ОБЕМ (хартии од вредност)			
Акции	243,455	107,757	-55.7
Обврзници (НВ во ЕВРА)	3,862,214	2,511,213	-35.0
Други хартии од вредност (НВ во МКД)	211,751,582	91,583,287	-56.7
МБИ	1,051.19	1,099.35	4.6
ВКУПЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	1,924	1,448	-24.7
БРОЈ НА КОТИРАНИ ХВ	100	98	-2.0
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (Денари)			
Акции	17,493,190,337	17,531,738,174	0.2
Обврзници (НВ во ЕВРА)	20,144,215,654	21,444,852,409	6.5
ВКУПНО	37,637,405,991	38,976,590,583	3.6
БРОЈ НА ИСТРГУВАНИ ХВ НА НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	27	26	-3.7
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	18	16	-11.1
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН			
Промет (денари)	17,646,125	12,571,449	-28.8
Број на трансакции	107	91	-15.0
Број на пријавени трансакции	3	14	366.7
Вредност на пријавени трансакции	99,852,682	320,886,818	221.4
Број на трансакции на државен сегмент	20	25	25.0
Вредност на трансакции на државен сегмент	254,863,699	54,582,538	-78.6

Вкупниот промет на акции во анализираниот период изнесува 62,9 милиони денари, што претставува намалување за 32,3% во однос на октомври оваа година. Прометот на обврзниците изнесува 110,98 милиони денари и истиот е помал за 32,2% во споредба со прометот во претходниот месец.

Во овој месец, за 16 дена тргување, реализирани се вкупно 1.448 трансакции.

Анализирајќи го вкупниот промет со обврзници може да се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење во ноември 2003 година изнесува 67,064 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесува 73% од номиналната вредност, што претста-

вува зголемување за 4,4 процентни поени во однос на претходниот месец. Просечната цена на обврзниците за денационализација од првата емисија во континуитет расте и овој месец достигна вредност од 70,8% од номиналната вредност што во споредба со претходниот месец претставува пораст за 5,3 процентни поени. Исто така, и просечната цена на државните обврзници за денационализација од втората емисија во овој период бележи пораст за 3,1 процентни поени и истата изнесува 70,8% од нивната номинална вредност. Истовремено, цената на конвертибилните сертификати изнесува 28,6% од номиналната вредност што значи зголемување за 2,4 процентни поени во однос на претходниот месец.

Официјалниот берзански индекс (МБИ) како индикатор на движењето на цените на акциите во ноември се зголеми за 4,6% во споредба со претходниот месец и истиот изнесува 1.099,35 денари.

Од вкупниот промет на Берзата во анализираниот период, 79,4% од прометот е реализиран на официјалниот Пазар и тоа во вредност од 159,7 милиони денари. Во исто време, на неофицијалниот Пазар остварен е промет во вредност од 14,16 милиони денари, или 7,1% од вкупниот промет на Берзата. Прометот со другите хартии од вредност изнесува 27,25 милиони денари или 13,5% од вкупниот промет на Берзата.

Во овој период на официјалниот пазар на Берзата најголемо процентуално учество во прометот имаат акциите на Алкалоид АД Скопје и Тетовска банка Тетово.

Во ноември 2003 година, реализирани се вкупно 14 блок трансакции во вкупна вредност од 320,88 милиони денари. Најзабележителни се тргувањата со акциите на Интекс Дрим АД Струга, Скопски Сам АД Скопје и АТш Југотранс АД Струга. Вредноста на пријавените блок трансакции во ноември оваа година е зголемена за 221,4% во однос на претходниот месец.

На Македонската берза на долгорочни хартии од вредност, во ноември се реализирани вкупно 26 трансакции на хартии од вредност во државна сопственост во вкупна вредност од 54,582 милиони денари. Од овој вкупен износ, 48,016 милиони денари е промет остварен со продажба на акции, а останатите 6,565 милиони денари е промет остварен со продажба на удели.

Во прометот со акции, 25,463 милиони денари се акции продадени во готовина, додека 22,553 ми-

лиони денари се акции реализирани со безготовинско плаќање. Анализирајќи го прометот со акции во државна сопственост може да се констатира дека најзабележителен е прометот со акциите на Билјана Охрид, Факом Скопје, Велеспром Велес и на Македонски фолклор Скопје.

Од вкупниот промет со удели, 1,133 милиони денари се удели продадени во готовина, а останатите 5,431 милион денари се удели кои се исплатени со државни хартии од вредност, при што во прометот со удели најголемо учество земаат уделите на ЖТП Жас Гостивар.

Берзански показатели - декември 2003 година

Вкупниот промет на Македонската берза на долгорочни хартии од вредност во декември 2003 година е поголем за 14,9% во однос на ноември и истиот изнесува 231,053 милиони денари. Просечниот дневен промет, пак, бележи намалување за 3,3% споредено со претходниот месец и истиот изнесува 12,160 милиони денари дневно.

Истовремено, вкупниот промет на акциите изнесува 76,21 милион денари што претставува зголемување за 21,2% во однос на прометот во ноември. Прометот со обврзниците, исто така, бележи зголемување за 18,8% споредено со претходниот месец и истиот изнесува 131,89 милиони денари.

Анализирајќи го вкупниот промет со обврзници, се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење во декември, 2003 година изнесува 72,86 милион денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесува 72,6% од номиналната вредност, што претставува намалување за 0,4 процентни поени во однос на претходниот месец. Просечната цена на обврзниците за денационализација од првата емисија во овој период изнесува 70,4% од номиналната вредност, и во однос на претходниот месец бележи намалување за 0,4 процентни поени. Во анализираниот период, просечната цена на државните обврзници за денационализација од втората емисија изнесува 70,6% од номиналната вредност, што претставува незначително намалување од 0,2 процентни поени во споредба со ноември. Просечната цената на конвертибилните сертификати овој месец изнесува 27,8% од номиналната вредност и во однос на ноември е помала за 0,8 процентни поени.

Официјалниот берзански индекс (МБИ) во декември, 2003 година изнесува 1.178,71 денари што

претставува зголемување на цените на акциите за 7,2% во споредба со претходниот месец.

Во структурата на вкупниот промет на Берзата во последниот месец од годината, 81,6% од прометот се реализирани на официјалниот пазар, во вредност од 188,51 милион денари. На неофицијалниот пазар на Берзата остварен е промет во вредност од 19,59 милиони денари или пак 8,5% од вкупниот промет на Берзата. Другите хартии од вредност во вкупниот промет на Берзата застапени се со 9,9% и нивниот промет во денари изнесува 22,94 милиони денари.

Во овој период на официјалниот пазар на Берзата најголемо процентуално учество во прометот со акциите имаат акциите на Алкалоид АД Скопје и на Макпетрол Скопје.

Истовремено, реализирани се вкупно 33 блок трансакции во вкупна вредност од 431,05 милиони денари, при што најзабележително е тргувањето со акциите на Тутунска Банка АД Скопје, Венгал АД Скопје и на Алкалоид АД Скопје.

Во овој период на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност реализирани се вкупно 33 трансакции на хартии од вредност во државна сопственост, во вкупен износ од 84,38 милиони денари. Во оваа вкупна сума, прометот на обичните акции во државна сопственост изнесува 82,77 милиони денари, додека 1,72 милиони денари изнесува прометот со удели во државна сопственост.

При анализата на прометот со обичните акции во државна сопственост се забележува дека во декември 51,74 милиони денари од вкупниот промет со акциите е реализиран со готовинско плаќање. Кај готовинскиот промет на акциите во државна сопственост највпечатливо е тргувањето со обичните акции на Фустеларко борец Битола и Жито шар Гостивар. Безготовинскиот промет на обичните акции во државна сопственост изнесува 31,02 милиони денари при што највпечатливо е тргувањето со акциите на ГП Маврово Скопје.

Берзански показатели - Декември 2003 година

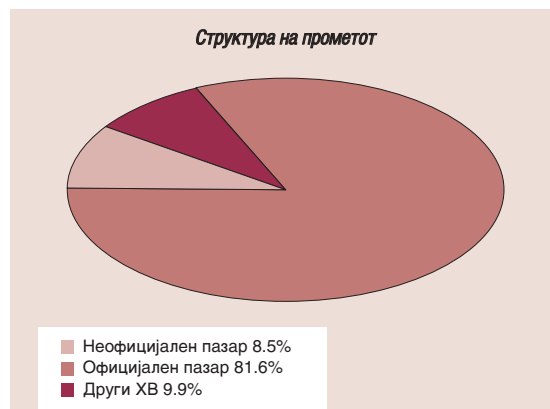
	Ноември 2003	Декември 2003	% промена
ПРОМЕТ			
Акции	62,906,066	76,212,088	21.2
Обврзници	110,985,426	131,898,468	18.8
Други хартии од вредност	27,251,694	22,943,367	-15.8
ВКУПНО	201,143,186	231,053,923	14.9
ОБЕМ (хартии од вредност)			
Акции	107,757	79,676	-26.1
Обврзници (НВ во ЕВРА)	2,511,213	2,989,575	19.0
Други хартии од вредност (НВ во МКД)	91,583,287	81,176,455	-11.4
МБИ	1,099.35	1,178.71	7.2
ВКУПЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	1,448	1,629	12.5
БРОЈ НА КОТИРАНИ ХВ	98	98	0.0
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (Денари)			
Акции	17,531,738,174	17,744,320,962	1.2
Обврзници (НВ во ЕВРА)	21,444,852,409	21,323,739,242	-0.6
ВКУПНО	38,976,590,583	39,068,060,204	0.2
БРОЈ НА ИСТРГУВАНИ ХВ НА НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	26	32	23.1
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	16	19	18.8
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН			
Промет (денари)	12,571,449	12,160,733	-3.3
Број на трансакции	91	86	-5.5
Број на пријавени трансакции	14	33	135.7
Вредност на пријавени трансакции	320,886,818	431,051,452	34.3
Број на трансакции на државен сегмент	25	33	32.0
Вредност на трансакции на државен сегмент	54,582,538	84,381,215	54.6

Во декември 2003 година, вкупниот промет со удели изнесува 1,72 милиони денари, при што удели во вредност од 1,33 милиони денари се платени во готово, додека остатокот од 389 илјади денри се платени со државни хартии од вредност. При тргувањето со удели највпечатливо е тргувањето со уделите на Младост Демир Хисар.

Во анализираниот период реализирани се вкупно 1.629 трансакции или 12,5% повеќе реализирани во споредба со ноември оваа година, за 19 дена тргување.

МАКЕДОНСКА БЕРЗА АД СКОПЈЕ

ДЕКЕМВРИ 2003 ГОДИНА

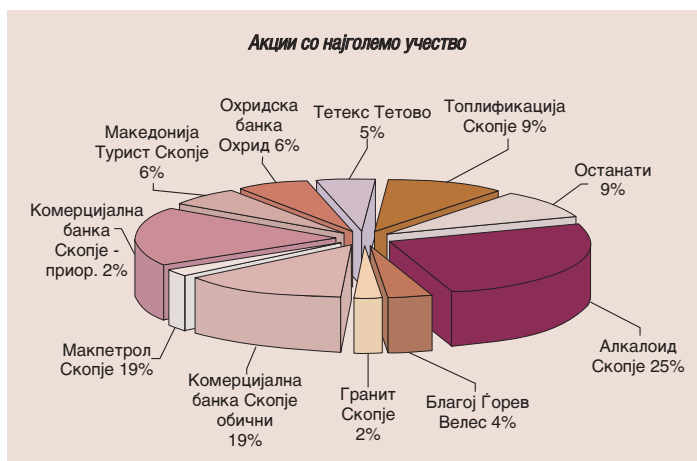

СТРУКТУРА НА ПРОМЕТОТ

Пазарен сегмент	промет во денари	промет во евра	%	Број на трансакции
Официјален пазар	188,511,563	3,075,685	81.6	1,394
Неофицијален пазар	19,598,993	319,761	8.5	68
Други ХВ	22,943,367	374,335	9.9	167
ВКУПНО	231,053,923	3,769,781	100.0	1,629

ПРЕГЛЕД НА ТРГУВАЊЕТО СО АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМО УЧЕСТВО ВО ПРОМЕТОТ (ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР) ДЕКЕМВРИ 2003

Ред. бр.	Акција	Промет (денари)	Промет (Евра)	Учество во прометот (%)	Број на трансакции	Пазарна капитализација (денари)
1.	Алкалоид Скопје	14.489.375	236.414	25,6	128	2.300.574.640
2.	Благој Ѓорев Велес	2.048.804	33.428	3,6	11	309.600.000
3.	Гранит Скопје	1.300.075	21.212	2,3	54	274.892.000
4.	Комерцијална банка Скопје-обични	7.436.268	121.326	13,1	33	921.440.285
5.	Комерцијална банка Скопје-приор.	1.251.309	20.415	2,2	15	155.563.508
6.	Макпетрол Скопје	10.504.793	171.391	18,6	90	1,371.060.400
7.	Македонија Турист Скопје	3.228.600	52.676	5,7	27	452.099.205
8.	Охридска банка Охрид	3.329.430	54.320	5,9	7	514.624.700
9.	Тетекс Тетово	2.714.670	44.292	4,8	4	141.603.970
10.	Топлификација Скопје	5.273.114	86.034	9,3	46	643.500.000
	Останати	5.036.657	82.177	8,9	115	10.659.362.254
	ВКУПНО ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	56.613.095	923.685	100,0	530	17.744.320.962

ПРЕГЛЕД НА ТРГУВАЊЕ СО ОБВРЗНИЦИ И ДРУГИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ

	Највисока	Најниска	Почетна	Последна цена	Просечна	Обем (денари)	Промет (Евра)	Промет (денари)
Обврзници на РМ (старо девизно штедење) РМ01	73,6	72,0	73,6	72,0	72,6	1,633,766	1,188,892	72,868,065
Обврзници на РМ (денационализација) РМДЕН01	71,5	70,0	70,0	71,5	70,4	47,119	33,217	2,035,970
Обврзници на РМ (денационализација) РМДЕН02	72,3	69,5	71,5	72,3	70,6	1,308,690	929,890	56,994,432
Конвертибилни сертификати (штедилници) РМКСФ	30,0	24,0	29,8	26,3	27,8	81,176,455	374,335	22,943,367

ПРЕГЛЕД НА ПРИЈАВЕНИ БЛОК ТРАНСАКЦИИ
Декември 2003

Назив на издавачот	Датум на трансакција	Номинална вредност	Цена по акција (Ден)	% од основ- ната главнина	Обем (Акции)	Промет (Ден)
Уробент АД Крива Паланка	12.1.2003	350 ДЕМ	2.205	29.01%	244	538.020
Униомак АД Кавадарци	12.1.2003	100 ДЕМ	1.000	51.28%	9.068	9.068.000
Тетовска Банка АД Тетово	12.2.2003	3.000 ДЕН	1.200	2.68%	4.625	5.550.000
Печатница Даскал Камче АД Кавадарци	12.2.2003	100 ДЕМ	320	19.7%	2.014	644.480
Жито Полог АД Тетово	12.2.2003	100 ДЕМ	1.600	6.57%	3.680	5.888.000
Венгал АД Скопје	12.3.2003	100 ДЕМ	2.458	51.01%	18.075	44.428.350
Тетовска Банка АД Тетово	12.4.2003	3.000 ДЕН	1.200	2.41%	4.177	5.012.400
Вардар АД Градско	12.4.2003	10 ДЕМ	156	17.09%	20.298	3.166.488
Вера Јоџиќ АД Македонска Каменица	12.8.2003	100 ДЕМ	3.100	11.93%	357	1.106.700
Комерцијална Банка АД Скопје	12.10.2003	5.000 ДЕН	2.450	0.73%	2.952	7.232.400
Словин-Југоокта АД Скопје	12.10.2003	10 ДЕМ	290	18.08%	32.496	9.423.840
Хелматекс АД Скопје	12.11.2003	5.25 ЕМУ	184	16.3%	28.700	5.280.800
Табак осигурување АД Скопје	12.16.2003	500 ЕМУ	31.000	2.95%	163	5.053.000
Мода АД Свети Николе	12.16.2003	10 ДЕМ	37	19.8%	55.440	2.051.280
Тутунска Банка АД Скопје-приоритетни	12.18.2003	1.000 ДЕН	3.613.24	0.27%	1.893	6.839.863.50
Тутунска Банка АД Скопје-обични	12.18.2003	1.000 ДЕН	3.613.24	2.45%	17.000	61.425.080
Тане Целески АД Кичево	12.18.2003	100 ДЕМ	320	11.71%	2.988	956.160
Охридска Банка АД Охрид	12.18.2003	2.650 ДЕН	2.650	0.96%	2.300	6.095.000
Алколоид АД Скопје	12.18.2003	25.56 ЕМУ	1.901.68	1.36%	17.687	33.635.014.16
Македонска Банка АД Скопје	12.18.2003	4.000 ДЕН	2.000	44.74%	25.373	50.746.000
Топлификација АД Скопје	12.22.2003	51.129 ЕМУ	1.566	1.2%	5.155	8.072.730
Табак осигурување АД Скопје	12.22.2003	500 ЕМУ	32.000	5.05%	280	8.960.000
Алколоид АД Скопје	12.22.2003	25.56 ЕМУ	1.901.68	0.83%	10.763	20.467.781.80
Тетовска Банка АД Тетово	12.23.2003	3.000 ДЕН	1.200	2.47%	4.720	5.664.000
Скопски Саем АД Скопје	12.23.2003	100 ДЕМ	2.502.38	16.73%	20.000	50.047.600
Македонска Банка АД Скопје	12.23.2003	4.000 ДЕН	2.650	8.1%	4.596	12.179.400
Силика минерали АД Македонски Брод	12.23.2003	100 ДЕМ	3.065	17.74%	1.624	4.977.560
Битоласил АД Битола	12.24.2003	50 ДЕМ	411.27	71.83%	18.677	7.681.289.79
Интекс АД Скопје	12.24.2003	100 ДЕМ	1.800	10.54%	9.263	16.673.400
Теал АД Тетово	12.25.2003	100 ДЕМ	310	14.5%	8.462	2.623.220
Теал АД Тетово	12.25.2003	100 ДЕМ	505	51.35%	29.959	15.129.295
Охридска Банка АД Охрид	12.29.2003	2.650 ДЕН	2.650	1.11%	2.662	7.054.300
Комерцијална Банка АД Скопје	12.29.2003	5.000 ДЕН	2.500	0.73%	2.952	7.380.000
ВКУПНО					368.643	431.051.452

ПРЕГЛЕД НА ТРГУВАЊЕ СО АКЦИИ И УДЕЛИ ВО ДРЖАВНА СОПСТВЕНОСТ

Назив на издавачот	Датум на трансакција	Номинална вредност	Цена по акција (денари)	Промет (акции)	Промет (денари)
Држава - готовина - обични акции					
Енергомонт Скопје	12.12.03	100 ДЕМ	3.134	306	959.004
Југотутун Скопје	12.12.03	100 ДЕМ	3.133	127	397.891
ЗУАС Скопје	12.12.03	10 ДЕМ	313	5.250	1.643.250
Металец Битола	12.12.03	51.13 ЕМУ	4.015	686	2.754.290
Жито Вардар Велес	12.19.03	100 ДЕМ	627	8.489	5.322.603
Кораб Дебар	12.19.03	51 ЕМУ	18.451	167	3.081.317
Пелагонија Винаца	12.19.03	20 ЕМУ	123	813	99.999
Фустеларко борец Битола	12.19.03	51.13 ЕМУ	1.234	16.236	20.035.224
Пролетер Крива Паланка	12.26.03	50 ЕМУ	655	2.347	1.537.285
Рудници Бањани Скопје	12.26.03	50 ДЕМ	700	131	91.700
Дабјани с.Дабјани Прилеп	12.26.03	100 ДЕМ	753	5.839	4.396.767
Металец Битола	12.26.03	51.13 ЕМУ	3.350	8	26.800
Жито југ Кавадарци	12.26.03	100 ДЕМ	313	33	10.239
Жито Шар Гостивар	12.26.03	500 ДЕМ	1.567	4.587	7.187.829
Илинден Скопје	12.26.03	100 ДЕМ	627	1.093	685.311
Раде Кончар Скопје	12.26.03	25 ЕМУ	153	411	62.883
РЖ Техничка контрола Скопје	12.26.03	10 ДЕМ	31	260	8.060
Санкерам Македонија Струмица	12.26.03	100 ДЕМ	627	4.465	2.799.555
Сокомак Битола	12.26.03	100 ДЕМ	1.595	407	649.165
Вкупно држава - готовина - обични акции				51.655	51.749.262
Државно - безготовинско плаќање - обични акции					
ЗК Кичево Кичево	12.19.03	100 ДЕМ	627	1.017	637.659
Бентомак Крива Паланка	12.26.03	350 ДЕМ	1.097	555	608.835
Градинар Охрид	12.26.03	100 ДЕМ	313	1.455	455.415
ГП Маврово Скопје	12.26.03	100 ДЕМ	881	30.914	27.235.234
ДЗС Синѓелик Скопје	12.26.03	10 ДЕМ	31	66.000	2.0463.000
Сандански Делчево	12.26.03	100 ДЕМ	39	1.188	46.332
Вкупно држава - безготовинско плаќање - обични акции				101.129	31.029.475
ВКУПНО ДРЖАВА - АКЦИИ				152.784	82.778.737

Назив на издавачот	Датум на трансакција	Удел за про-дажба (Евра)	Почетна продажна цена по удел (Евра)	Промет (Денари)
Удели - готовина				
Базалт Штип	12.05.2003	12.619	315	19.337
Блок 70 Тетово	12.12.2003	1.785	1.785	122.537
6-ти Ноември Радовиш	12.12.2003	226	226	13.852
Кланекс Прилеп	12.19.2003	34.647	6.929	424.706
Младост Демир Хисар	12.19.2003	29.879	2.988	754.495
Вкупно удели - готовина				1.334.927
Удели - безготовинско плаќање				
Раде Кончар-комерц Скопје	12.12.2003	35.970	1.799	110.235
Преспа Маркони Ресен	12.12.2003	86.920	4.346	266.379
Превент-ветеринарна станица Гостивар	12.19.2003	1.090	218	13.361
Вкупно удели - безготовинско плаќање				389.976
ВКУПНО ДРЖАВА / ПОБАРУВАЊЕ				1.724.903

ПРИВАТИЗАЦИЈА НА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА ЗАГУБАРИ

Новата програма за приватизација е веќе во тек, и е назначен консултант за продажба на 18 поголеми претпријатија. Се планира продажбите да бидат комплетирани до крајот на 2003 година. Сите овие претпријатија претрпеа големи тешкотии во периодот на политичка нестабилност во Македонија и на Балканот, меѓутоа во постабилна средина повеќето од нив имаат потенцијал да ги повратат загубените пазари со нов комерцијален и финансиски менаџмент. Поголемите претпријатија веќе привлекоа сериозно внимание од страна на некои странски и домашни инвеститори. што се однесува до инвеститорите, приватизационата програма е одлична можност за стекнување на средства со добар квалитет, високо обучена спремна работна сила, во екомонија каде

трошоците се ниски, а која се граничи со ЕУ. Со оглед на поранешните неуспешни обиди за приватизација, средствата на овие претпријатија се понудени за продажба на оној понудувач кој ќе достави највисока понуда. Не постои минимум цена, ниту пак услови за вработување или пак идни инвестиции. Владата верува дека најдобар начин да се создадат работни места е со поттикнување на стабилни инвестирања во Македонија, наместо со поставување на предуслови за продажбите кои ги одвраќаат потенцијалните купувачи. Во тебелата подолу, наведени се датумите за објава на тендери за сите претпријатија кои ќе бидат приватизирани. Сите тендери ќе бидат отворени минимум еден месец.

Претпријатија	Предвиден термин за објава на тендер	Краен термин за објава на тендер	Дејност	Вид на продажба
Затворени тендери				
Астибо	02.26.2003	Завршен	Производство на облека	Ликвидција/стечај
Готекс	03.10.2003	Завршен	Производство на текстилни влакна	Ликвидција/стечај
Годел	04.09.2003	Завршен	Производство на кожа	Ликвидција/стечај
Силика	03.25.2003	Завршен	Огноотпорни материјали	Ликвидција/стечај
Готекс 2	05.14.2003	Завршен	Производство на текстилни влакна	Ликвидција/стечај
Македонски ткаенини	05.28.2003	Завршен	Текстил	Ликвидција/стечај
Нока текс	05.30.2003	Завршен	Производство на текстилни влакна	Ликвидција/стечај
Македонска предилница	07.16.2003	10.15.2003	Текстил	Ликвидција/стечај
МЗТ ФАМ	07.30.2003	10.14.2003	Производство на машини	Ликвидција/стечај
Микрон	10.10.2003	11.10.2003	Електрични апарати а домаќинство	Ликвидција/стечај
Фринко	10.08.2003	10.22.2003	Фрижидери и замрзнувачи	Ликвидција/стечај
Техника	10.13.2003	11.12.2003	Градежништво	Ликвидција/стечај
Фас	11.03.2003	Завршен	Автобуси	Ликвидција/стечај
Хемтекс	09.29.2003	Завршен	Производство на полиестерски влакна	Ликвидција/стечај
Нова Македонија	11.12.2003	Завршен	Заштитни мерки	Ликвидција/стечај
Порцеланка	11.19.2003	Завршен	Керамички плочки/порцелан	Ликвидција/стечај
Отворени тендери				
Годел	локален тендер	02.17.2004	Кожа	Ликвидција/стечај
Злетово	11.12.2003	02.20.2004	Рудници	Ликвидција/стечај
Тораница	11.12.2003	02.20.2004	Рудници	Ликвидција/стечај
Саса	11.12.2003	02.20.2004	Рудници	Ликвидција/стечај
Тендери кои ќе бидат отворени во 2003 / 2004 година				
Руен	Февруари 2004		Делови за возила	Ликвидција/стечај
Нова Македонија	Февруари 2004		Печатење, објавување и дистрибуирање	Ликвидција/стечај
Искра	Февруари 2004		Градежни материјали	Ликвидција/стечај
Газела	Февруари 2004		Производство на обувки	Ликвидција/стечај

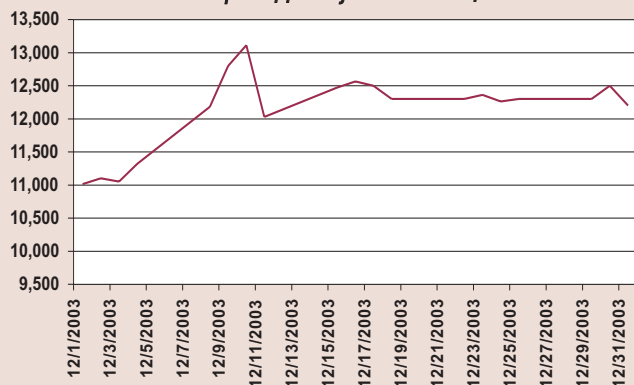
* Сите податоци за загубарите во овој дел се добиени од консултанската кука ангажирана од страна на Владата на Република Македонија

МАКЕДОНСКА БЕРЗА НА ДОЛГОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ АД СКОПЈЕ
ИЗВЕШТАЈ ЗА ТРГУВАЊЕ ОД 01.12.2003 ДО 31.12.2003 ГОДИНА

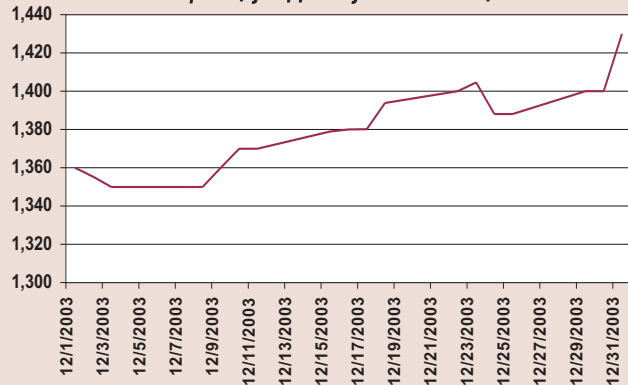
Опис на ХВ	Номинална вредност	Максимална цена	Минимална цена	Прочетна цена	Последна цена	Број на трансакции	Вредност	Количина	Бр. на ден. на тргување
Официјален пазар									
Официјален пазар - обични акции									
Адинг Скопје	51.13 EMU	3.400,00	3.300,00	3.300,00	3.400,00	3	19.900	6	2
Алпрета Ресен	100 ДЕМ	1.541,00	1.401,00	1.540,00	1.541,00	6	473.225	308	3
Алкалоид Скопје	25.56 EMU	2.100,00	1.700,00	2.000,00	1.768,00	130	68.592,171	35.849	17
Рудници Бањани Скопје	25 EMU	620	620	620	620	3	308.760	498	2
Благој Горев Велес	25.56 EMU	620	550	560	600	11	2.048.804	3.519	9
Бетон Скопје	255.65 EMU	1.500,00	1.350,00	1.350,00	1.500,00	12	296.768	200	3
Град. институт Македонија Скопје	100 ДЕМ	6.300,00	6.300,00	6.300,00	6.300,00	1	31.500	5	1
Гранит Скопје	5 EMU	95	95	95	95	54	1.300,075	13.685	12
Европа Скопје	51.13 EMU	999	904	980	999	16	704.968	742	8
Жито Лукс Скопје	100 ДЕМ	593	591	591	593	14	583.377	985	6
Земјод. комб. Пелагонија Битола	51.13 EMU	305	305	305	305	4	53.985	177	2
Инвест Банка Скопје	2.670 ДЕН	600	600	600	600	4	36.400	59	1
Јака табак Радовиш	51.13 EMU	1.080,00	1.080,00	1.080,00	1.080,00	1	10.800	10	1
Комерцијална банка Скопје	5.000 ДЕН	2.527,00	1.871,00	1.871,00	2.500,00	35	22.048.668	9.332	12
Млаз Богданци	35 EMU	703	656	703	656	10	570.391	844	4
Макпетрол Скопје	511.29 EMU	13.500,00	11.000,00	11.015,00	12.200,00	90	10.504.793	857	19
Македонија Турист Скопје	25.56 EMU	1.000,00	940	940	1.000,00	27	3.228.600	3.362	12
Охридска банка Охрид	2.650 ДЕН	2.650,00	1.900,00	1.900,00	2.650,00	9	16.478.730	6.233	7
ОХИС Скопје	100 ДЕМ	310	310	310	310	1	27.900	90	1
Трикотажа Пелистер Битола	35 EMU	600	600	600	600	2	212.400	354	1
Реплек Скопје	562.42 EMU	10.890,00	9.900,00	9.900,00	10.890,00	2	103.950	10	2
РЖ Институт Скопје	5.11 EMU	55	45	45	55	6	337.165	6.134	1
Стопанска банка Битола	3.000 ДЕН	2.900,00	2.900,00	2.900,00	2.900,00	1	58.000	20	1
Силекс Кратово	43.77 EMU	62	62	62	62	1	22.940	370	1
Скопски Пазар Скопје	51.13 EMU	2.118,00	2.118,00	2.118,00	2.118,00	6	629.046	297	2
Тајмиште Кичево	100 ДЕМ	1.550,00	1.550,00	1.550,00	1.550,00	5	297.600	192	2
Тане Цалески Кичево	100 ДЕМ	1.437,00	1.437,00	1.437,00	320	1	956.160	2.988	1
Тетовска банка Тетово	3.000 ДЕН	1.437,00	1.437,00	1.437,00	1.200,00	4	16.227.837	13.523	3
Тетекс Тетово	51.13 EMU	310	310	310	310	4	2.714.670	8.757	3
Технометал Вардар Скопје	51.13 EMU	695	670	695	690	7	89.210	132	6
Тутунски комбинат Прилеп	51.13 EMU	675	608	675	608	3	57.395	89	2
Топлификација Скопје	100 ДЕМ	1.430,00	1.350,00	1.360,00	1.430,00	47	13.345.844	8.999	17
Транскоп-Патнички сооб. Битола	100 ДЕМ	600	600	600	600	1	28.200	47	1
Официјален пазар - приоритетни акции									
Инвест банка Скопје	2.670 ДЕН	820	820	820	820	4	80.360	98	1
Комерцијална банка Скопје	1.000 ДЕН	830	803	803	829	15	1.251.309	1.522	7
Тетовска банка - кумулативна Тетово	3.000 ДЕН	660	660	660	660	1	1.980	3	1
Официјален пазар - обврзници									
Р.Македонија - девизни влогови		73.6	72	73.6	72	523	72.868.065	1.633.766	19
Р.Македонија - денационализација 01		71.5	70	70	71.5	13	2.035.970	47.119	3
Р.Македонија - денационализација 02	1 EUR	72.3	69.5	71.5	72.3	328	56.994.432	1.308.690	19
ВКУПНО ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР						1.405	295.631.349	3.109.871	

Неофицијален пазар									
Неофицијален пазар - обични акции									
Агромеханика Скопје	50 ЕМУ	1.519,00	1.519,00	1.519,00	1.519,00	1	13.671	9	1
Бетон Охрид	500 ДЕМ	920	920	920	20.240	1	20.240	22	1
Битоласил Битола	50 ДЕМ				7.681.290	1	18.677	18.677	1
Вардар Градско	10 ДЕМ	50			3.463.588	4	26.240	26.240	2
Венгал с. Петровец	100 ДЕМ				44.428.350	1	18.075	18.075	1
Вера Јоциќ Македонска Каменица	100 ДЕМ	3.100,00	3.100,00		1.357.800	2	438	438	2
ДЗСПП Гоце Делчев с. Труфарово	100 ДЕМ	4.200,00	4.200,00	4.200,00	176.400	1	42		1
Градски Трговски Центар Скопје	100 ДЕМ	1.870,00	1.650,00	1.870,00	712.250	5	397	397	2
Даскал Камче Кавадарци	100 ДЕМ				644.480	1	2.014		1
Енергомонт Скопје	100 ДЕМ	1.500,00	1.500,00	1.500,00	117.000	2	78		2
Жито Полог Тетово	100 ДЕМ				5.888.000	1	3.680		1
Интекс Скопје	100 ДЕМ				16.673.400	1	9.263		1
Исхрана Радовиш	100 ДЕМ	500	500	500	149.000	9	298		5
Југотранс Струга	70 ДЕМ	2.140,00	2.140,00	2.140,00	4.667.340	13	2.181		2
Караорман Скопје	100 ДЕМ	230	230	258	209.189	4	875		3
Јавор Стоковна кука Корзо Битола	10 ДЕМ	60	60	60	5.940	1	99		1
Карпош одржување Крива Паланка	100 ДЕМ	127	127	127	167.132	2	1.316		1
Македонска Берза	450 ЕМУ	31.500,00	31.500,00	32.000,00	1.425.000	2	45		2
Месна индустрија Св.Николe	63 ДЕМ	1.550,00	1.550,00	1.550,00	4.654.650	1	3.003		1
Македонска банка Скопје	4000 ДЕН				62.925.400	2	29.969		2
Мода Свети Николе	42 ДЕМ				2.051.280	1	55.440		1
Мотор Коач Скопје	310 ДЕН	200	200	200	600	1	3		1
Охис Гас Гостивар	10 ЕМУ	50	50	50	1.950	1	39		1
ШИК Плачковица Радовиш	100 ДЕМ	627	627	627	881.562	2	1.406		2
Пазар на пари и кратк.хв Скопје	5,11 ЕМУ	350	350	350	3.500	1	10		1
Ренинг Скопје	10 ДЕМ	3.231,00	3.231,00	3.231,00	743.130	2	230		2
Рудник Демир Хисар с Сопотница	10 ДЕМ	250	250	250	110.000	3	440		2
Сколски саем Скопје	100 ДЕМ				50.047.600	1	20.000		1
Слика Минерал Македонски Брод	100 ДЕМ				4.977.560	1	1.624		1
Словин Југоокта Скопје	10 ДЕМ				9.423.840	1	32.496		1
Стопанска банка Скопје	2.011 ДЕН	150	150	150	42.750	1	285		1
ЗТД Сточарство Богданци	100 ДЕМ	2.463,00	2.463,00	2.463,00	647.769	1	263		1
Табак осигур. и реосигур. Скопје	1.000 ДЕМ				14.013.000	2	443		2
ТЕАП-Алумина Тетово	100 ДЕМ				17.752.515	2	38.421		1
Технокомерц Скопје	51.13 ЕМУ	1.000,00	600	600	648.000	4	704		2
Телефонмонтаж-Комерц Скопје	10 ДЕМ	100	100	100	44.200	1	442		1
Тутунска банка Скопје	1000 ДЕН	1.676,00	1.670,00		64.788.770	3	19.007		3
Учioniмак Кавадарци	100 ДЕМ				9.068.000	1	9.068		1
Урбент Крива Паланка	350 ДЕМ	2.205,00	2.205,00		560.070	3	254		3
Хелматекс Скопје	5,25 ЕМУ				5.280.800	1	28.700		1
Неофицијален пазар - приоритетни акции									
Тутунска банка Скопје	1000 ДЕН	1.670,00	1.670,00		7.063.643	2	2.027		2
ВКУПНО НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР					343.530.659	90	328.023		
Други хартии од вредност									
Државни хартии од вредност									
Конвертибилен сертификат - за штедилници	1 Денар	30	24	29.8	26.3	167	22.943.367	81.176.455	19
ВКУПНО ДРУГИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ						167	22.943.367	81.176.455	
ВКУПНО СИТЕ ПАЗАРИ						1.662	662.105.375		

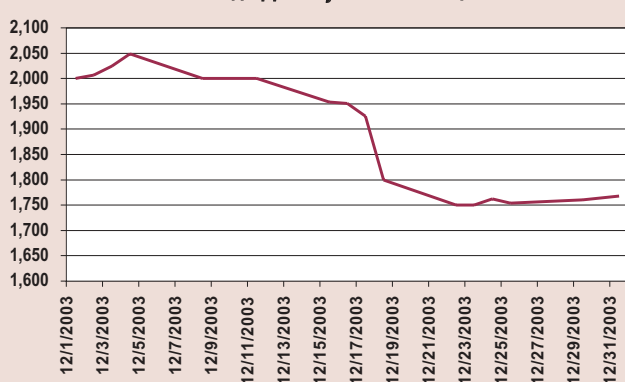
Макпетрол АД Скопје - обични акции

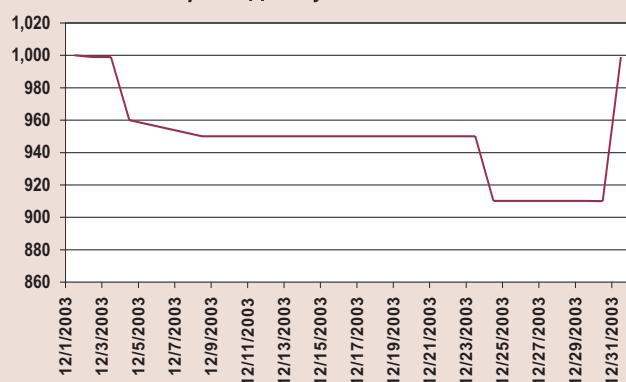
Топлификација АД Скопје - обични акции

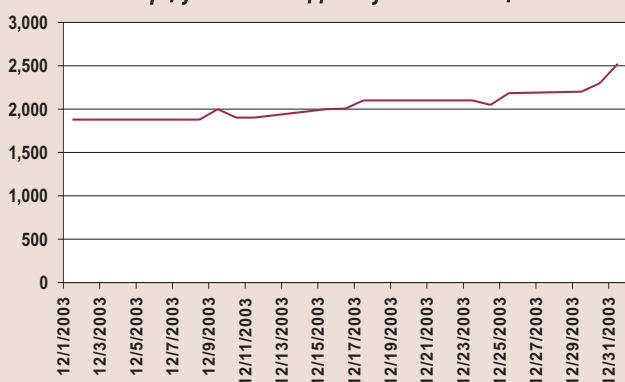
Алкалоид АД Скопје - обични акции

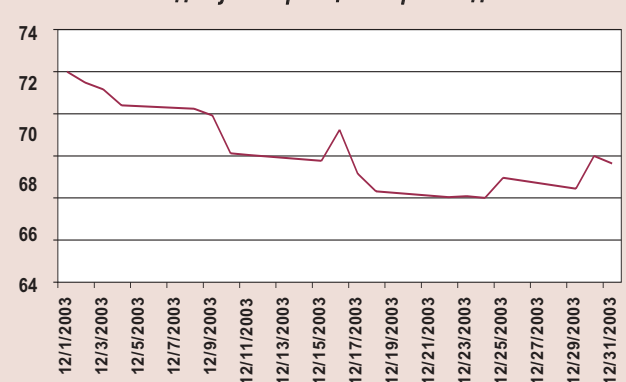
Европа АД Скопје - обични акции

Комерцијална банка АД Скопје - обични акции

Р. Македонија - обврзници за заробени девизи

ПРОМЕТ НА ЧЛЕНКИТЕ НА МАКЕДОНСКА БЕРЗА А.Д СКОПЈЕ // во денари*

ДЕКЕМВРИ 2003

Ранг	Членка	Класично тргување	% од класично тргување	Блок	% од блокови	Државен сегмент	% од државен сегмент	Вкупно
1	ТН	115.821.184	25.06	7.219.449	8.54	290.825.743	33.73	413.866.375
2	КБ	81.628.037	17.66	15.247.704	18.04	229.085.378	26.57	325.961.120
3	МК	38.501.485	8.33	2.922.092	3.46	135.805.920	15.75	177.229.497
4	ФР	29.825.857	6.45	13.361	0.02	89.932.740	10.43	119.771.958
5	МИ	33.447.466	7.24	1.548.946	1.83	44.437.924	5.15	79.434.336
6	БД	58.407.379	12.64	46.332	0.05	19.465.140	2.26	77.918.851
7	СБ	45.380.641	9.82	0.0	0.0	16.145.460	1.87	61.526.101
8	ЕУ	20.253.803	4.38	34.423.063	40.74	0.0	0.0	54.676.866
9	ОХ	16.237.411	3.51	0.0	0.0	26.298.600	3.05	42.536.011
10	ББ	4.415.594	0.96	23.082.693	27.32	0.0	0.0	27.498.287
11	БЛ	7.928.834	1.72	0.0	0.0	10.106.000	1.17	18.034.834
12	СП	7.180.502	1.55	0.0	0.0	0.0	0.0	7.180.502
13	ТК	1.923.494	0.42	0.0	0.0	0.0	0.0	1.923.494
14	ПТ	1.156.159	0.25	0.0	0.0	0.0	0.0	1.156.159
ВКУПНО		462.107.846	100.0	84.503.640	100.0	862.102.905	100.0	1.408.714.391

* Кај класичното тргување и тргувањето со блок трансакциите се применува двојно пресметување (и при купување и при продавање), со цел да се опфати учеството на брокерските куќи во прометот и при вкрстените трансакции.Со оглед на тоа Што од 13-ти Јуни од продажна страна при тргувањето со акции и удели во сопственост на државата се јавува Македонската Берза АД Скопје, нема да важи правилото на двојно пресметување кај државата, туку ќе се земе предвид само тргувањето од куповната страна.

ПОДАТОЦИ ЗА ПЕТТЕ ДРУШТВА ОД ИНДЕКСОТ (МБИ) + РМ 01

ДЕКЕМВРИ 2003

Ранг	Членка	Промет (денари)	Обем	Број на трансакции	Максимална цена	Минимална цена	Просечна цена
1	Алколоид Скопје	14.489.375	7.399	128	2.100	1.700	1.883.40
2	Макпетрол Скопје	10.504.793	857	90	13.500	11.000	12.140.60
3	Комерцијална банка Скопје-обични	7.436.268	3.428	33	2.527	1.871	2.085
4	Топлификација Скопје	5.237.114	3.844	46	1.430	1.350	1.379.40
5	Европа Скопје	704.968	742	16	999	904	953.5
6	РМ старо девизно штедење	72.868.065	1.633.766	523	73.6	72	72.6

11-12/2003

ПАЗАР НА ПАРИ И КРАТКОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ

Во ноември 2003 година, Пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност бележи намален промет во своето работње, кој се манифестира преку намалена месечна реализација за 15% во однос на претходниот месец и истиот изнесува 559,5 милиони денари.

Вкупната побарувачка на ликвидни средства овој месец изнесува 619,5 милиони денари, што споредено со октомври претставува намалување за 107 милиони денари или изразено во проценти за 14,7%. Истовремено, вкупната понуда на ликвидни средства на Пазарот на пари изнесува 900,5 милиони денари, односно бележи пораст за 143,5 милиони денари, односно 19% поголема понуда во однос на октомври истата година.

Во анализираниот период, просечната дневна реализација изнесува 27,9 милиони денари и споредено со претходниот месец е намалена за 655 илјади денари.

Како резултат на намалениот промет на Пазарот на пари во последните месеци од годината, во ноември оваа година просечната пондерирана каматна стапка, исто така, е намалена за 0,62 процентни поени во однос на претходниот месец и истата изнесува 7,25%.

Во овој период, за 20 дена тргување, реализирани се вкупно 93 трансакции.

На Пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност во декември, 2003 година евидентирана е поголема активност во споредба со претходниот месец, која се манифестира преку зголемена месечна реализација. Вкупниот промет реализиран на Пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност во декември оваа година изнесува 893,5 милиони денари, што претставува пораст на прометот за 59,6% во однос на ноември 2003, при што реализирани се вкупно 81 трансакција, за 23 дена тргување.

Побарувачката на ликвидни средства, во анализираниот период изнесува 1,02 милијарди денари што претставува пораст од 65,1% споредено со претходниот месец. Истовремено, и понудата на ликвидни средства бележи пораст од 23,4% во однос на ноември и истата изнесува 1,11 милијарди денари.

Просечната дневна реализација на Пазарот на пари во месец декември, 2003 година изнесува 38,82 милиони денари, што споредено со претходниот месец претставува зголемување за 10,8 милиони денари.

Во последниот месец од годината, просечната пондерирана каматна стапка на Пазарот на пари изнесува 5,82% и во однос на претходниот месец е помала за 1,43 процентни поени.

Пазар на пари во 2002 и 2003 година (по месеци)

	III.02	IV.02	V.02	VI.02	VII.02	VIII.02	IX.02	X.02
Вкупен промет (во милиони денари)	4,888	4,473	4,145	5,631	3,938	2,460	3,008	2,970
Каматна стапка (% на годишно ниво)	10.85	11.41	11.62	12.11	12.33	10.84	10.83	11.35

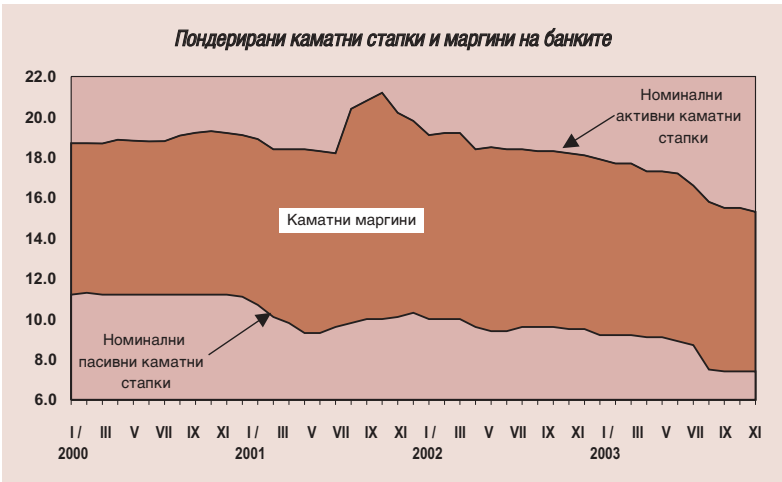
Извор: Народна банка на Република Македонија

Извор: Народна банка на Република Македонија

Извор: Народна банка на Република Македонија

Извор: Народна банка на Република Македонија

XI.02	XII.02	I.03	II.03	III.03	IV.03	V.03	VI.03	VII.03	VIII.03	IX.03	X.03	XI. 03	XII.03
3,843	5,213	3,224	2,330	1,493	1,350	979	1,371	1,204	476	837	659	560	894
13.36	14.36	15.20	14.44	12.19	10.59	9.36	9.16	9.34	8.52	7.41	7.87	7.25	5.82

ДЕПОЗИТИ НА ФИЗИЧКИТЕ ЛИЦА ВО БАНКИТЕ И ШТЕДИЛНИЦИТЕ

Во ноември 2003 година, депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците достигнаа вредност од 39,7 милијарди денари, односно 648,6 милиони евра, што претставува зголемување од речиси 1% во однос на претходниот месец. Во споредба со истиот период од минатата година, во ноември 2003 година депозитите на граѓаните се поголеми за 6,22 милијарда денари, односно за 18,57%.

И во овој период се задржува трендот на зголемување на депозитите во банките и штедилниците, како и во претходните месеци од годината.

Доколку се анализира валутната структура на депозитите во ноември оваа година се забележува дека 32,4% од вкупните депозити се денарски, додека 67,6% се девизни депозити. Денарските депозити бележат пораст за 0,31 процентни поени во споредба со претходниот месец, за сметка на намалувањето на учеството на девизните депозити.

Анализирајќи ја рочноста на депозитите во ноември 2003 година, се констатира дека 56,6% претставуваат депозити по видување, додека пак останатите 43,42% од вкупните депозити се орочени депозити. Во однос на октомври, овој месец депозитите по видување се намалени за 0,27 процентни поени за сметка на зголемувањето на орочените депозити.

Во ноември вкупните средства на Фондот изнесуваат 3,1% од вкупните депозити на фи-

зичките лица кај банките и штедилниците. Од вкупно пресметаната обврска за обесштетување во износ од 109,28 милиони денари, во анализираниот период Фондот за осигурување на депозити исплатил обесштетување во износ од 234 илјади денари. Заклучно со ноември, 2003 година Фондот исплатил 92% од вкупно пресметаната обврска за обесштетување.

Депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците во декември 2003 година достигнаа вредност од 40,4 милијарди денари, односно 660,2 милиони евра, што претставува зголемување за 1,8% споредено со претходниот месец. Споредено со истиот месец минатата година, во декември оваа година депозитите се поголеми за 6 милијарди денари, односно за 17,48%.

Трендот на зголемување на депозитите во банките и штедилниците продолжува и во декември.

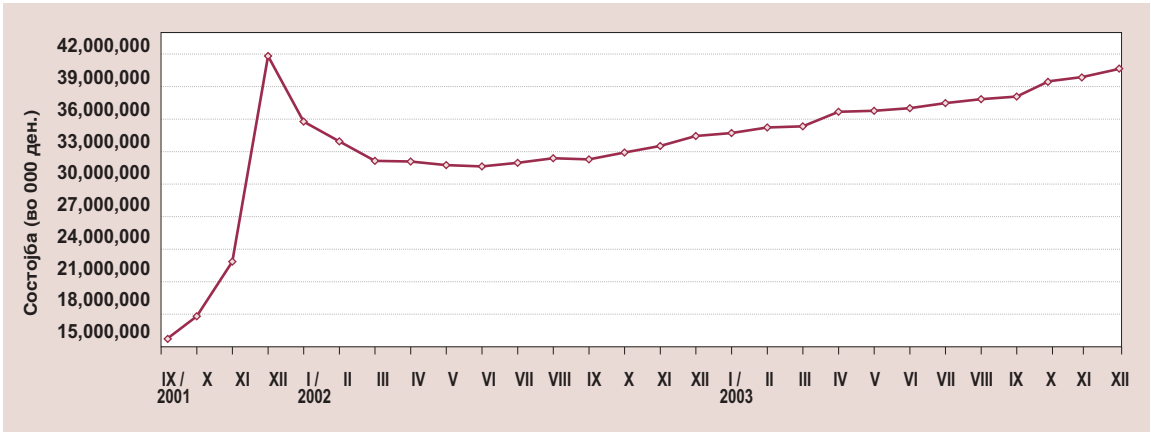
При анализа на валутната структура на депозитите во анализираниот период се забележува дека 32,2% од вкупните депозити се денарски, додека 67,8% се девизни депозити. Девизните депозити бележат пораст за 0,14 процентни поени во споредба со претходниот месец, за сметка на исто толкавото намалување на денарските депозити.

Доколку ја анализираме рочноста на депозитите во декември 2003 година ќе констатира-

ме дека 56,4% од депозитите се депозити по видување, додека останатите 43,6% се орочени депозити. Во однос на претходниот месец, овој месец депозитите по видување се намалени за 0,19 процентни поени за сметка на зголемувањето на орочените депозити.

Во декември вкупните средства на Фондот изнесуваат 3,1% од вкупните депозити на фи-

зичките лица кај банките и штедилниците. Од вкупно пресметаната обврска за обесштетување во износ од 109,28 милиони денари, овој месец Фондот за осигурување на депозити исплатил обесштетување во износ од 59 илјади денари. Заклучно со декември, 2003 година Фондот исплатил 92,03% од вкупно пресметаната обврска за обесштетување.

Извор: Фонд за осигурување на депозитите на Република Македонија

КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА

обезбедени и гарантирани од Владата на Република Македонија, состојба во 2003 година
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни за деловни банки)

Кредитна линија	Стоковна кредитна линија од Италија (за опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на КФВ од Германија. Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на КФВ од Германија. Банка агент - МБПР
Износ	50,000 - 2,000,000 €	50,000 - 400,000 €	10,000 - 150,000 €
Рок на враќање	7 години, со вклучен грејс период	5 години со вклучен грејс период	9 години со вклучен грејс период
Грејс период	до 1,5 години	до 1 година	до 2 години
Годишна каматна стапка	фиксна 7% годишно	Променлива, (зависи од шестмесечна ЕУРИБОР камата). Во моментот 11 % годишно.	фиксна 8% годишно
Обезбедување	хипотека, банкарска гаранција, депозити хартии од вредност	Хипотека, меници, залог на подвижни предмети, права и хартии од вредност, залог на недвижен имот	Хипотека на недвижен имот, задолжително со облигаторен однос или банкарска гаранција, депозит, хартии од вредност
Намена на кредититот	Средствата се одобруваат за профитабилни инвестициони проекти за приватни инвеститори	Модернизација и проширување на постоечки приватни МСП, и основање на нови. Минимум 70% од кредитот за основни средства. Максимум 30% од кредитот може да се користи за обртни средства.	Отпочнување со работа на нови трговски друштва, превземање на постоечки трговски друштва, активно партнерство на постоечки трговски друштва експанзија на постоечки трговски друштва не постари од 3 години
Целни групи	Сите МСП освен од дејностите: Е - Трговија, Ј - јавна управа, Задолжително социјална заштита, М - приватни домаќинства со вработени лица и Н - Екстериоризирани организации и тела	МСП кои се над 51 % во приватна сопственост.	Производни, услужни, градежни или аграрни МСП, над 51% приватни (трговијата е исклучена). Основаот мора да биде повратник од Германија, вратен по 01.01.1991 година
Степена на искористеност на средствата	Италија обезбеди 12,7 милиони € од кои остануваат за користење 9,3 милиони €. Искористени се 27%. Од наплатените ануитети ќе се креира револвинг фонд.	КФВ од Германија обезбеди 15 милиони € од кои остануваат за користење 3 милиони €.	DEG од Германија и Министерството за финансии на Македонија обезбедија 10,2 милиони €, од кои остануваат за користење 9 милиони €.
Деловни банки кои нудат кредитот	Балканска банка Скопје, Експорт Импорт банка Скопје, Извозна и кредитна банка Скопје, Инвест банка Скопје, Комерцијална банка Скопје, Македонска банка Скопје, Охридска банка Скопје, Радобанк Скопје, Стопанска банка Скопје, Тетовска банка Битола, Тутунска банка Скопје	Балканска банка АД Скопје, Експорт импарт банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје	Балканска банка АД Скопје, Експорт импарт банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје
Забелешка	Еднократна провизија од 1,2% се плаќа за услугите на прокураторот		

Кредитна линија	Кредитирање на мали бизниси (микро и мали кредити)	Кредитирање на производство наменето за извоз, од средствата на Македонска банка за поддршка и развој	Кредити од кредитна линија од Меѓународна банка за обнова и развој (МБОР) за развој на приватниот сектор Револвинг фонд
Износ	50,000 - 15,000 € микро кредити, до 50,000 € мали кредити,	50,000 - 400,000 €	До 1.125.000 € за МСП до 75.000 € за индивидуални зем. производители
Рок на враќање	До 2 години	4 - 15 месеци (за извозни аранжмани)	од 1 до 10 години
Грејс период	До 3 месеци	/	до 3 години (за основни средства) до 2 години (за инд. зем. Производители)
Годишна каматна стапка	До 20% на годишно ниво за макро кредити, до 15% на годишно ниво за мали кредити	Фиксна 11% годишна	Променлива околу 7% (ПИБОР + 3% + банк. Трош.)
Обезбедување	Бланко меница со изјава заверена кај нотар, со најмалку 2 жиранти; бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица - гаранти; хипотека, рачна залог на подвижни предмети и права; депо на вредносни предмети и хартии од вредност; Граѓански чекови; друго по потреба, прифатливо за банката при проценување на кредитите се применува посебна кредитна технологија која е фокусирана на социо-економската состојба на претприемачот и неговиот бизнис, во однос на колатералот		Хипотека, залог
Намена на кредитит	Финансирање на основни средства (набавка на опрема, машини, алати, инсталации, градежно земјиште, реновирање и модернизација, финансирање на обртни средства (суровини, репроматеријали, трговска стока . . .)	Финансирање обртни средства за подготтовка на производство наменето за извоз	Набавка на нова опрема, тековни обртни средства, градежни работи, инженеринг, консултантски услуги и лиценци. Трајни обртни средства
Целни групи	Приватни трговски друштва, поединци, индивидуални претприемачи, занаетчи, продавачи на пазар и самостојни вршители на дејност	Приватни трговски друштва кои имаат производство наменето за извоз	
Степен на искористеност на срствата	Кредитната банка за обнова KfW од Германија обезбеди 6,5 милиони €, од кои остануваат за користење 5,3 милиони €. Искористени се 18%. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд	Македонска банка за поддршка на развојот обезбеди средства за оваа кредитна линија. Од нив досега се искористени 31,5 милиони €.	Револвинг фонд од 100% искористена кредитна линија од Меѓународна банка за обнова и развој
Деловни банки кои го нудат кредитот	Извозна и кредитна банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје,	Балканска банка АД Скопје, Експорт импарт банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје	Инвест банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радо банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје
Забелешка		Сопствено учество 15%. Провизија на ангажирани средства 0,50% годишно на одобрениот а неискористен кредит	Сопствено учество 20% од прсметк. вред. на проектот. Провизија на ангажирани средства 0,75% на одобрениот а неискористен кредит

Кредитна линија	Кредити од кредитната линија на Меѓународен фонд за развој на земјоделството ИФАД 1, Мали и големи кредити за индивидуални земјоделци	Кредити од кредитната линија на Меѓународен фонд за развој на земјоделството ИФАД 1, Кредити за мали и средни претпријатија	Кредити од кредитната линија на Меѓународен фонд за развој на земјоделството ИФАД 2, Финансиски услуги во земјоделството
Износ	1,000 - 10,000\$ (мали) 1.000 - 30,000\$ (големи)	1,000 - 75,000\$	2,000\$ микро кредити, 25,000\$ за примарно земјоделско производство, 75,000\$ за преработка на земјоделски производи
Рок на враќање	Од 1 до 6 години, зависно од намената	Од 1 до 6 години, зависно од намената	
Грејс период	Од 3 месеци до 3 години, зависно од намената	Од 3 месеци до 3 години, зависно од намената	
Годишна каматна стапка	6% годишно	6% годишно	
Обезбедување	Хипотека во однос 2:1 (за мали кредити), Хипотека во однос 2:1 (за големи кредити), банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептивни налози од ликвидно претпријатие	Хипотека во однос 2:1, банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептивни налози од ликвидно претпријатие	
Намена на кредитит	1. Развој на сточарството, 2. Растително производство	1. Развој на мали претпријатија 2. Комерцијална трговија	Подобрување на животниот стандард на популацијата од целната група.
Целни групи	Индивидуални земјоделци од определени подрачја во источниот и југоисточниот дел на Македонија	Мали и средни претпријатија (на ниво на село)	Невработени лица од земјоделските неразвиени средини, сиромашни земјоделски домаќинства како и мали и средни претприемачи
Степен на искористеност на средствата	ИФАД обезбеди 6,7 милиони \$ од кои остануваат за користење 4,9 милиони \$. Искористени се 27%. Од вратените анuitети ќе се креира револвинг фонд	ИФАД обезбеди 6,7 милиони \$ од кои остануваат за користење 4,9 милиони \$. Искористени се 27%. Од вратените анuitети ќе се креира револвинг фонд	ИФАД обезбеди 7,5 милиони \$. Средствата досега не се користени. Од вратените анuitети ќе се креира револвинг фонд
Деловни банки кои го нудат кредитот	Инвестбанка А.Д. Скопје	Инвестбанка А.Д. Скопје	
Забелешка	Критериуми: инвестициона програма за големите кредити, задолжително учество од 30%, во опрема, згради и задолжително осигурување на стоката во осигурителна компанија и винулирање на Полисата во Банката не одобрува готовински средства, туку врши набавка за сметка на клиентот од добавувач кој го бира самиот клиент	Критериуми: инвестициона програма за големите кредити, задолжително учество од 30%, во опрема, згради и задолжително осигурување на стоката во осигурителна компанија и винулирање на Полисата во корист на Банката не одобрува готовински средства, туку врши набавка за сметка на клиентот од добавувач кој го бира самиот клиент	Имплементација на оваа кредитна линија е во почетна фаза. Во тек е дефинирање на условите под кои ќе се доделуваат кредитите, како и избор на деловни банки

Кредитна линија	Поддршка на развој на мали и средни претпријатија од Владата на Холандија. Имплементатор - Македонската развојна фондација за пртпријатијата	Проект за развој на приватниот сектор на фондот за меѓународна соработка и развој од Тајван	Кредитна линија за креирање нови работни места во мали и средни претпријатија РЕВОЛВИНГ ФОНД
Износ	10,000 € за индивидуални земјоделци со 7,25% камата годишно; 17,000 € за микро претприемачи со 18% камата годишно; 50,000 € за мали претпријатија со 8 - 12% камата годишно	До 400,000\$ за мали и средни претпријатија до 200,000\$ за земјоделство	Нема лимит
Рок на враќање	Од 3,5 до 5 години	До 7 години за МСП до 5 години за земјоделство	Од 5 до 10 години
Грејс период	6 месеци - 1 година	1 - 3 години	1 - 3 години
Годишна каматна стапка	Од 7,25 % до 18%	ЛИБОР + 2,5%	Околу 9% (ЕУРИБОР + 5,3%)
Обезбедување	Согласно кредитната политика на деловните банки учеснички во реализација на кредитот	Хипотека на недвижен имот, залог на опрема	Хипотека, залог на опрема, други инструменти прифатливи за Банките
Намена на кредит	Поддршка на можностите за вработување и развој на микро и мали бизниси	Набавка на машини, опрема, градежни работи, други основни средства (освен стекнување на земја) набавка на суровини, репроматеријали (за мали и средни претпријатија), набавка на земјоделска механизација, основно стадо, оранжерии, подигање на насади, опрема, набавка на суровини, репромирајали (за кредити во областа на земјоделството)	Изградба / набавка на имот, набавка на машини и опрема, набавка на суровини и резервни делови Едукативен тренинг
Целни групи	Микро и мали претпријатија и индивидуални земјоделци		МСП од текстилна, кожна, прехранбена индустрија и други гранки, кои би овозможиле креирање нови работни места, освен примарно земјоделско производство
Степен на искористеност на средствата	Владата на Холандија обезбеди 7 милиони € од кои остануваат за користење 3,5 милиони €. Искористени се 50 %. Од пласираните средства се создава револвинг фонд кој обезбедува дополнителни средства.	фондот за меѓународна соработка и развој (ICDF) - Тајван ги обезбеди средствата за оваа кредитна линија, која е искористена 100%. Деловните банки од вратените анuitети создадоа револвинг фондови.	Средства од Банката за развој при Советот на Европа (ЦЕБ) во износ од 5 милиони € се 100% искористени. Од нив се создаде револвинг фонд кој продолжува да се користи под истите услови
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје, Штедилница Можности	Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Охридска банка АД Охрид, Македонска банка АД Скопје	Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје,
Забелешка			Средствата не може да се користат за проекти од земјоделството, освен за преработка и доработка на земјоделски производи

Кредитна линија	АПЕКС глобален заем од Европската Инвестициона банка	Кредитна програма за мали претпријатија од ФАРЕ/НЕПА	Макро - Кредитна линија за мали претпријатија од CARDS - EU
Износ	20,000 € до 12,500,000 €	До 1.800.000 МКД	До 30.000 ЕВРА
Рок на враќање	Од 5 до 7 години	Од 3 до 5 години	До 5 години
Грејс период	1 година	До 6 месеци	До 6 месеци
Годишна каматна стапка	Околу 8% или 9% (преку МБПР)	Не пониска од 10%	До 10%
Обезбедување	Согласно кредитната политика на деловните банки учеснички во реализација на кредитот	Бланко меница со менична изјава заверена кај нотар, барирен чек со изјава заверена кај нотар, хипотека на недвижен имот минимум 130% од износот на кредитот, депонирање на вредносни предмети и хартии од вредност и др.	Бланко меница со менична изјава заверена кај нотар, барирен чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или барирен чек од други банитетни правни лица - гаранتي, хипотека минимум 130% од износот на кредитот, депонирање на вредносни предмети и хартии од вредност, банкарска гаранција. Самиот ФАРЕ фонд обезбедува гарантен фонд за обезбедување на колатерала.
Намена на кредитит	Основни средства и зголемување на постојаниот обртен капитал поврзан со проектот	Купување на опрема или машини. Долгорочно финансирање на нови проекти. Со одобрение на НЕПА банката може да дозволи најмногу 10% од вкупно одобриениот кредит да биде наменет за обртен капитал.	Купување на опрема или машини. Долгорочно финансирање на нови проекти. 20% од вкупно одобриениот кредит може да биде наменет за обртен капитал.
Целни групи	Мали и средни претпријатија од сите производни дејности	Правни лица кои вработуваат најмногу 20 лица. Бизнисот да е започнат најмногу пред 5 години и најмалку 51% од главнината да е во приватна сопственост	Правни лица кои вработуваат најмногу 20 лица. Бизнисот да е започнат најмногу пред 5 години и најмалку 51% од главнината да е во приватна сопственост
Степен на искористеност на средствата	Европска инвестициона банка обезбеди 20 милиони € од кои остануваат за користење 18, милиони €. Искористени се 6%. Од вратените ануитети ќе се креира револвинг фонд	Средствата од овој ФАРЕ - НЕПА аранжман досега не се користени, бидејќи проектот не започнал со реализација	Средствата од CARDS - EU за овој проект досега не се користени, бидејќи проектот не започнал со реализација
Деловни банки кои го нудат кредитот	Комерцијална банка АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Македонска банка за поддршка на развојот АД Скопје	Извозна кредитна банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Комерцијално инвестициона банка АД Куманово, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Битола, Тутунска банка АД Скопје	Потребна е да се изврши селекција на деловни банки
Забелешка		Надомест на трошоци 1% еднократно. Реализацијата на кредитната линија не е започната	70% од пласманот го носи самиот фонд ФАРЕ, а 30% деловните банки. 20% од вкупните средства претставуваат сопствен гарантен фонд на ФАРЕ

Кредитна линија	Помош од Јапонија за поддршка на платниот биланс (Одлука од Сл. в. 36/2002			Репласирање на средства од компензациони фондови од странска помош (Одлука од Сл. в.51/2001		
Износ	6.000.000 ¥ до 30.000.000 ¥			Износот не е дефиниран, а се финансира најмногу до 50% од вредноста на конкретниот проект		
	Суровини	Резервни делови	Отпрема	Краткорочни кредити	Долгорочни кредити	
Рок на враќање	9 месеци	1 година	До март 2005	9 месеци	5 години	
Грејс период	3 месеци	6 месеци	6 месеци	3 месеци	1 година	
Годишна каматна стапка	0 %	0 %	0 %	3%	3%	
Обезбедување	Банкарска гаранција	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1	Банкарска гаранција	Хипотека во висина од 2:1	
Намена на кредитит	Според листа објавена во одлуката			Суровини	Инвестициони проекти	
Целни групи	Сите стопански субјекти кои ги исполнуваат критериумите од одлуката			МСП од областа на стопанството		
Извор на средства	Владата на Јапонија обезбеди 300.000.000 ¥. Од отплатените средства се креира Компензационен фонд од Јапонија			Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментов нераспределени се 35.000.000 долари		
Институција која ги нуди кредитите	Министерство за финансии - Одделение за компензациони фондови			Министерство за финансии - Одделение за компензациони фондови		
Забелешка	Селекција на пријавените проекти врши Комисијата за менаџмент со компензациони фондови, формирана од Владата. Набавки и исплати на добавувачите се врши со посредство на реномирана странска фирма според меѓународните стандарди за набавка			Селекција на пријавените проекти врши Комисијата за менаџмент со компензациони фондови, формирана од Владата. Набавки и исплати на добавувачите врши Одделението за компензациони фондови		

ФАКТИ ЗА ПРИВАТИЗАЦИЈА

СОСТОЈБА ДО 31 ДЕКЕМВРИ 2003 ГОДИНА

СОСТОЈБА НА ПОЧЕТОК НА ПРИВАТИЗАЦИЈАТА

Сектор	Бр. на претпр.	Бр. на вработ.	Вредност (ЕУР)
Индустрија	403	149,174	1,101,109,147
Градежништво	117	33,499	118,205,995
Трговија	385	20,773	252,619,574
Транспорт и сообраќај	63	12,080	67,505,331
Финансии и услуги	120	4,417	26,247,146
Занаетчиство	58	3,017	9,376,752
Угостителство и туризам	70	5,890	111,824,957
ВКУПНО	1,216	228,850	1,686,888,902

Извор: Изработено врз основа на завршни сметки од претпријатијата (според ЗПП) со состојба 31/12/1994

ПРИВАТИЗАЦИЈА ВО ТЕК ДО 31/12/2003

Сектор	Бр. на претпр.	Бр. на вработ.	Вредност (ЕУР)
Индустрија	24	4,385	17,635,539
Земјоделе	15	1,160	10,013,480
Градежништво	5	133	4,750,073
Трговија	21	1,503	6,500,869
Транспорт и сообраќај	1	43	484,391
Финансии и услуги	9	155	531,569
Занаетчиство	1	75	184,065
Угостителство и туризам	3	202	1,703,927
ВКУПНО	79	7,656	41,803,913

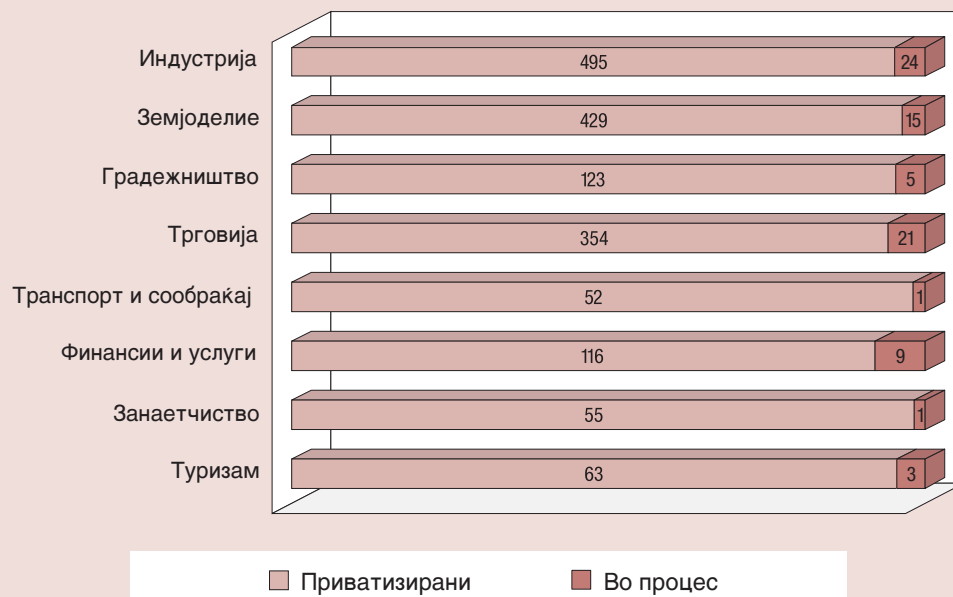
ЗАВРШЕНА ПРИВАТИЗАЦИЈА ДО 31/12/2003

Сектор	Бр. на претпр.	Бр. на вработ.	Вредност (ЕУР)
Индустрија	495	138,246	1,473,774,000
Земјоделе	429	20,521	201,173,820
Градежништво	123	31,890	120,124,967
Трговија	354	19,159	256,895,285
Транспорт и сообраќај	52	7,260	40,260,965
Финансии и услуги	116	7,347	115,069,317
Занаетчиство	55	2,914	24,639,230
Угостителство и туризам	63	4,281	93,728,168
ВКУПНО	1,687	231,618	2,325,665,752

ПРИВАТИЗАЦИЈА ВО ТЕК - БРОЈ НА ПРЕТПРИЈАТИЈА ПО СЕКТОРИ

Сектор	Приватизирани	Во процес
Индустрија	495	24
Земјоделе	429	15
Градежништво	123	5
Трговија	354	21
Транспорт и сообраќај	52	1
Финансии и услуги	116	9
Занаетчиство	55	1
Туризам	63	3
ВКУПНО	1,687	79

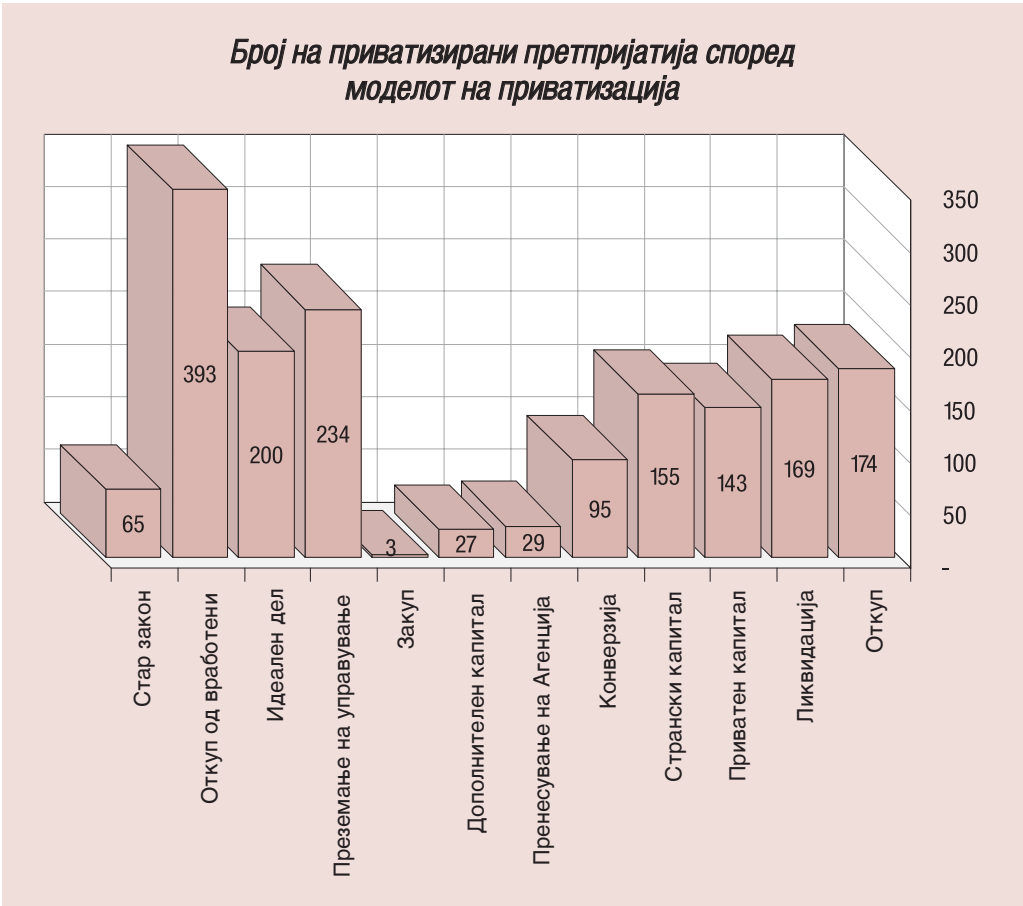
Приватизација во тек - број на претпријатија по сектори

Приватизација - тековна состојба

ПРИВАТИЗАЦИЈА - ТЕКОВНА СОСТОЈБА		(ЕУР)
Сектор	Приватизирани	Во процес
Индустрија	1,473,774,000	17,635,539
Земјоделе	201,173,820	10,013,480
Градежништво	120,124,967	4,750,073
Трговија	256,895,285	6,500,869
Транспорт и сообраќај	40,260,965	484,391
Финансии и услуги	115,069,317	531,569
Занаетчиство	24,639,230	184,065
Туризам	93,728,168	1,703,927
ВКУПНО	2,325,665,752	41,803,913

ВРАБОТЕНИ ВО ПРИВАТИЗИРАНИТЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА СПОРЕД МОДЕЛОТ НА ПРИВАТИЗАЦИЈА			
Модел	Претпријатија	Вработени	Вредност (ЕУР)
Стар закон	65	11,522	58,528,096
Откуп на вработени	393	16,855	76,965,175
Идеален дел	200	25,904	326,129,029
Преземање на управување	234	71,075	707,681,194
Закуп	3	-	595,839
Дополнителен капитал	27	7,620	96,739,753
Пренесување на Агенција	29	14,962	145,654,379
Конверзија	95	25,725	327,847,697
Странски капитал	155	1,843	25,257,846
Приватен капитал	143	4,854	34,428,177
Ликвидација	169	1,089	58,138
Откуп	174	50,169	528,780,429
ВКУПНО	1,687	231,618	2,325,665,752

КРАТКИ ВЕСТИ

Претставена понудата на финансиски производи и услуги на „Финекспо 2003“

Министерот за финансии, Никола Поповски, го отвори Меѓународниот саем за финансии и деловни можности, „Финекспо 2003“, на кој граѓаните и фирмите можеа да се запознаат со услугите и можностите на банкарскиот систем. На овој саем, кој во земјава се одржа по втор пат, на површина од 5.000 метри квадратни, се претставија околу седумдесетина учесници, од кои 24 директни и 45 индиректни домашни и странски субјекти од областа на финансискиот систем, односно банки, штедилници, софтверски и консултантски куќи, осигурителни компании, финансиски институции, како и македонското Министерство за финансии.

„Финекспо“ беше одлична можност да се презентира целокупната понуда на финансиски производи и услуги, како и позитивните импулси од реформите што се спроведуваат во финансиската сфера, приклучувањето на земјава кон глобалните финансиски текови, појавата на нови финансиски институции и проширувањето на услугите“

Годинешната тридневна саемска манифестација се состоеше од два дела, комерцијално-изложбен, наменет за презентирање на услугите на учесниците, како и стручно-едукативен дел, преку панели, трибини и советувања.

Министерот Поповски во своето излагање нагласи дека очекува овој настан во иднина да се збога-

тува со нови финансиски институции, кои ќе промовираат производи и услуги со европски квалитет и ќе прерасне во саем со висок рејтинг, што ќе придонесе во развојот на финансискиот пазар во земјава

Усвоен Буџетот за 2004 година

Владата на Република Македонија го усвои пакетот закони за Буџетот за 2004 година, во кој вкупните приходи се проектирани на 57.065 милиони денари, додека расходите на 59.464 милиони денари. Вкупните расходи се за 0,4% повисоки во однос на 2003 година, додека дефицитот на Централниот владин буџет е проектиран на 2.399 милиони денари, односно 0,9% од предвидениот Бруто домашен производ и е за половина процентен поен понизок во однос на 2003 година.

Согласно проекциите, во 2004 година растот на БДП ќе изнесува 4%, додека просечната стапка на инфлација е проектирана на 2,8%. Исто така, во наредната година се очекува и пораст на вработеноста од 3%. Основен двигател на порастот на БДП ќе биде интензивираната инвестициона активност, во која посебен придонес ќе дадат јавните инвестиции, како и решавањето на судбината на неколкуте претпријатија загубари согласно ФЕСАП аранжманот со Светската банка.

Русија и Македонија ќе соработуваат во електроенергетскиот сектор

На неодамнешната средба меѓу премиерот Бранко Црвенковски и рускиот заменик министер за економска и научно-техничка соработка, Игор Леонов, беше разгледана можноста за руско учество во енергетски проекти во Македонија. Заменик министерот Леонов истакна дека се изнајдени решенија во областа на развојот на енергетиката, гасификацијата и нафтените деривати што се интересни и за Русија и за Македонија.

Министерот за економија Стевче Јакимовски оцени дека соработката со Руската федерација оди по нагорна линија, а првиот чекор е направен со за-
творање на прашањето за рускиот долг кон Маке-
донија, кој ќе биде исплатен преку реконструкција
на трите блока на билтолската термоцентра.

Последна транша од макрофинан- сиската поддршка од ЕУ

Во последниот месец од годината, ЕУ ги одобри 26-те милиони евра финансиска поддршка, од кои 18 милиони евра претставуваат заем со грејс-период од 11 години, додека 8 милиони евра грант, односно неповратни средства. Станува збор за четвртата, последна транша од макрофинансиската помош ветена од Европската комисија за покривање на дефицитот во Буџетот и за поддршка на платниот биланс на земјава. За наредната година, ЕУ ветува нови средства за Македонија, но под услов да продолжи водењето на дисциплинирана фискална политика.

“Доделувањето на оваа транша е потврда дека целите поставени од Владата и ММФ се постигнати. Поддршката доаѓа во вистински момент за земјата”, изјави амбасадорот Донато Кјарини, шеф на делегацијата на Европската комисија. Заблагодарувајќи и се на ЕУ за досегашната поддршка, министерот за финансии, Никола Поповски, нагласи дека вкупниот износ средства кои сме ги добиле од Унијата досега е 50 милиони евра кредити и 48 милиони евра донации.

Идната година, Македонија очекува нов финансиски пакет од ЕУ, но неговата висина и тајминг на одобрување засега не се познати. “Барањето за дополнителна финансиска поддршка е поднесено неодамна и се уште не е процесуирано од Брисел. Треба да се почека ЕУ да го разгледа тоа барање, но мое мислење е дека идната финансиска поддр-

шка ќе се заснова на продолжување на сегашната фискална политика”, нагласи Кјарини. Според министерот за финансии, Македонија и во 2004 година ќе продолжи со економските реформи, со исполнување на обврските од Рамковниот договор, со процесот на децентрализација, како и продолжување на соработката со меѓународните финансиски институции. “Откако ќе ги комплетираме овие политики, логично е да очекуваме ЕУ да ја продолжи својата финансиска поддршка за Македонија, и покрај тоа што ќе биде оптоварена со проблемите околу проширувањето и зголемувањето на нејзините централни функции”, истакна министерот Поповски.

Атинската берза сопственик на 10 отсто од Македонска берза

Акционерите на Македонската Берза во Скопје одлучија Атинската берза да биде сопственик на 10% од Македонска берза. Со цел да се реализира оваа одлука, ќе се издаде нова емисија од 155 акции за познат купувач, со која ќе се зголеми основниот капитал на Македонската берза за 10%. Поединечната цена на овие акции, ќе изнесува 600 евра, односно 150 евра повеќе од номиналната вредност. „Со вклучување на Атинската берза ќе се обезбеди меѓународна промоција на Македонска берза, поефикасна размена на информации, но и поактивен влез на грчките и на европските институционални инвеститори”, велат во Берзата.

Усвоен Националниот акционен план за вработување

Членовите на Економско социјалниот совет дадоа зелено светло за Националниот акционен план за вработување за 2004 и 2005 година. Планот се по-

дготвуваше неколку месеци според КАРДС-програмата и со него за прв пат, на проблемот на невработеноста во земјава му се пристапува на еден организиран, интересорски начин и со конкретни планови. Како што истакна министерот за труд и социјална политика, Јован Манасијевски, “планот, всушност, е обврска за земјите-апликанти и аспиранти за влез во Европската унија. Со него политиката на вработување нема веќе да се базира на импровизации и анализи, туку врз една посебна европска методологија. Постојат десет насоки каде што прецизно се дефинираат мерките за вработување”.

Буџетот на целиот Акционен план тежи околу 10 милиони евра, пари кои се наоѓаат во буџетите на неколку министерства и Заводот за вработување, а станува збор за стратегија како тие пари да се потрошат и да се стават во контекст на политиката на вработување.

Од почетокот на март 2004 година, треба да отпочне реализацијата на 10 пилот-проекти преку кои ќе се остварат десетте насоки утврдени во Планот, додека првите вработувања се очекуваат кон крајот на 2004 и почетокот на 2005 година.

Укинати извозните дозволи за лекови

Владата ја укина одлуката за доделување увозно-извозни дозволи за трговија со лекови. Отсега натаму, трговијата со лекови ќе биде целосно либерализирана, велат во Министерството за економи-

ја кое е иницијатор на ваквата одлука, иако дозволите ги издаваше Министерството за здравство. Поради оваа административна бариера се случуваше камионите со македонски лекови да чекаат на граница од седум до 30 дена, а самото администрирање во оваа сфера претставуваше можност за корупција. Од оваа одлука за целосна либерализација на трговијата со лекови се изземени прекурзорите, психотропните супстанции, дроги, крвна плазма и трговија со органи, кои и натаму ќе одат со посебни дозволи

Македонија на 78 место според користењето на Интернет

Македонија се наоѓа на 78 место во светот според користењето на глобалната компјутерска мрежа - Интернет, покажуваат резултатите од истражувањето на Меѓународната телекомуникациска унија, со седиште во Женева, прво од ваков вид. Рангирањето на земјите е направено врз основа на бројот на корисниците на Интернет во една земја, но и повеќе други фактори, како што се законите и привилегиите во одредена држава. Истражувањето покажа дека поголемата поврзаност и користењето на Интернет е во директна корелација со повољните закони и привилегиите што притоа се даваат.

Според Индексот за дигитален пристап за 2002 година, меѓу 178 земји, Македонија е рангирана во групата со средна искористеност со коефициент 0,48, исто колку што имаат Турција, Романија, Тајланд и Либан. Од земјите од регионот, најдобро стои Словенија која е рангирана на високото 24 место со коефициент 0,72, во групата од 25 земји кои имаат највисок пристап до Интернет. Во втората група (со висок пристап) е Грција, на 32 место, Унгарија е на 36 место, додека Хрватска со коефициент 0,59 е на 42 место. Бугарија, исто така, е во оваа група земји, на 58 место. Од земјите во регионот, полош пристап до Интернет имаат Босна и Херцеговина, која е на 79 место, Србија и Црна Гора на 83 место, и Албанија, која е рангирана на 102 место со коефициент 0,39.

Договор за изградба на објекти на „Матка 2“

„Електростопанство на Македонија“ потпиша договор со градежните компании „Маврово“ и „Бетон“ за изградба на опочно преливен тунел и преливна шахта за новата хидроцентрала „Матка 2“ (Света Петка), кој во употреба се планира да се предаде во 2008 година. Овој дел од работите е во вредност од седум милиони евра, кои ЕСМ ги

обезбеди од сопствени извори, додека целата инвестиција за новата ХЕЦ чини 44,6 милиони долари. За затворање на финансиската конструкција, се планира, доколку компанијата нема сопствени средства, да се распише тендер за избор на понудувач, кој испораката на опремата би ја врзал со кредит и за градежниот дел, односно според принципот применет кај „Козјак“

Потпишан Договор за стратегиско партнерство меѓу Владата и „Microsoft“

Македонската Влада се обврза да набави 6.200 пакети лиценциран софтвер од корпорацијата „Microsoft“, за што ќе треба да плати 3,9 милиони долари во четири еднакви годишни рати без камата. Ова е дел од потпишаниот Договор за стратегиско партнерство меѓу Владата и „Microsoft“, во кој меѓу другото, се предвидува оваа компанија за возврат да подари 6.200 софтверски копии за образованието во Македонија, како и во наредните неколку месеци да ги изработи на македонски јазик најновите верзии на оперативниот систем „Windows“ и програмскиот пакет „Office“ кој ги оп-

фаќа програмите „Word“, „Excel“, „Power Point“ и „Outlook express“.

„Договорот се темели на шест столба“, изјави по потпишување на договорот Жан-Филип Куртоа, потпретседател на „Microsoft“ задолжен за ЕМЕА-регионот (Европа, Блиски Исток и Африка), прецизирајќи дека првата област е почитувањето на интелектуалната сопственост, која е битна за било која економија што сака да ја развие информатичката технологија. Конечно, во почетокот на 2004 година ќе биде отворена локална канцеларија „Microsoft Macedonia“, што се заедно ќе значи инвестирање на шест милиони долари за следните четири години.

„Со овој договор Македонија станува дел од глобалната заедница“, истакна вицепремиерката Радмила Шекеринска, кој објасни дека заштитата на интелектуалната сопственост е дел и од постојните обврски кои Македонија ги има преземено к-ако членка на СТО и со Договорот за стабилизација и асоцијација со ЕУ. Со договорот не се затвора можноста за користење друг вид софтвер во Владата и нејзините институции“, нагласи Шекеринска. Таа додаде дека Владата ќе продолжи да биде заинтересирана за развој и на поинакви решенија, кои ќе нудат можност по извесно време да се споредат кои се предностите на различните солуции.

Преструктурирање на Македонска банка за поддршка на развојот

Македонската банка за поддршка на развојот (МБПР) ќе биде преструктурирана и во иднина нејзина примарна активност ќе биде поддршка на извозни проекти, за што банката ќе емитира нови акции, со цел да се зголеми нејзината капитална

моќ. Владата на Република Македонија ја утврди Предлог-програмата за реструктурирање на МБПР, која е во контекст на стратегиската цел за зголемување на извозот, а во таа насока е и нејзиното реструктурирање. Со реструктурирањето на МБПР се овозможува реализација на Програмата и преземање активности за нова емисија акции за зголемување на нејзината капитална моќ.

Тендер за основач на втората слободна економска зона - Бунарџик

Република Македонија распиша меѓународен тендер за привлекување странски инвеститор-основач на слободна економска зона "Бунарџик". Тендерот, кој е објавен во "Financial Times" и во сите печатени медиуми во земјата, ќе трае до 23 февруари 2004 година. Се очекуваат понуди од странски инвеститори со финансиски кредибилитет и искуство во основањето слободни економски зони, за управување со зоната во следните 50 години, со можност за продолжување на рокот за уште 25 години. Доколку меѓународниот тендер за привлекување основач на зоната (кој потоа ќе потпишува договори со корисниците на слободната зона) не успее, тогаш државата ќе ја претвори зоната во индустриска зона со целосно сопствено вложување во изградба на инфраструктура. Во зоната ќе биде дозволено функционирање на сите производствени дејности со исклучок на текстилот. Притоа, Дирекција за слободни економски зони за основачот и идните корисници на "Бунарџик" ќе претставува едношалтерски систем, односно идните корисници преку дирекцијата ќе може да ги обезбедат сите дозволи и лиценци за работа.

За инвестициите во слободната економска зона се предвидени царински и даночни олеснувања (се движат до 65%), додека корисникот на слободната зона е ослободен од плаќање придонеси, такси и други давачки за комуналии и градежно земјиште. Ваквите зони не се никаква ексклузивност или новина, при што како пример беа спомнати 12 зони кои функционираат во Хрватска, две во Словенија (Копар и во Марибор), 17 зони во Полска, во Бугарија (Пловдив, Бургас и Русе) и др.

Германската кредитна банка за обнова (KfW) станала сопственик на 25% од акциите на Прокредит Банката.

Германската развојна банка (KfW) станала сопственик на 25% од капиталот на Прокредит банката

Преку новиот сопственик, KfW, Германија ја поддржува мрежата на Прокредит банките во 10 земји во Југоисточна Европа. Задоволство од досегашното работење на Прокредит банката изрази шефот на делегацијата од Сојузното министерство за економска соработка и развој на Германија, Лео Кројц.

По четиримесечно работење, Прокредит банката има повеќе од 1.000 претпријатија клиенти, кај кои се одобрени над 5.6 милиони евра. Прокредит банката наскоро планира и отворање на нови филијали во Битола и Струмица, а се планира отворање на филијали и во останатите поголеми градови во Македонија.

Пуштена во употреба новата трафостаница „Скопје 5“

„Електростопанство на Македонија“ ја пушти во функција новата 400-киловолтна трафостаница во Скопје со која се обезбедува посигурно напојување со електрична енергија на главниот град, кој е најголем потрошувач државава (со над 40% од вкупната потрошувачка на струја во земјата), но истовремено обезбедува и поголема енергетска стабилност на целиот електроенергетски систем во земјата.

Со новата трафостаница која на излез и влез ќе биде врзана за далноводот кој на исто напонско ниво води кон Косово, ќе се направи растовару-

вање, а со тоа и поголема сигурност и на Скопје, но и на целиот систем.

Инаку, ова е прва трафостаница на ова напонско ниво која се гради во земјава по 20 години.

Најголемиот дел од градежните работите на трафостаницата ги заврши ГД “Гранит”, а електро и градежниот дел на главниот проект ги изведе ЕМО од Охрид, додека опремата е од најреномирани производители како што се “Сименс”, “Кончар”, “АББ” и други. Инвестицијата чинеше 10 милиони евра, од кои шест милиони обезбеди ЕСМ од сопствени извори, додека четири милиони потребни за отплата на опремата ќе се искористат од кредитот што е одобрен од ЕБРД и ќе биде наменет за изградба на повеќе трафостаници.

Меморандум за трговска соработка по теркот на ЕУ

Министер за економија, Стевчо Јакимовски, и турскиот министер за надворешна трговија, Курсат Тузмен, потпишаа Меморандум за трговска соработка со кој во основа се менува досегашната Спогодба за слободна трговија која се применува речиси три години. Со тоа, во иднина се изедначува динамиката на либерализација на размената со Турција со онаа која Македонија ја има со Европската унија (односно постепена до целосна либерализација на влезот на турските индустриски производи на македонскиот пазар во рок од 11 години). Она на што инсистираше македонската страна и што влезе во Меморандумот е либерализација на македонските земјоделски и прехранбени производи и тоа веднаш, односно “0” стапка царина, за најголемиот дел земјоделски производи и целосна либерализација за најмногу три години.

Инаку, досега македонското вино беше со царина од 35%, додека другите земјоделски производи со 10 и 15% и тоа со дозволени годишни царински квоти.

Либерализирање на пазарот на гас

Ресорните министри од Македонија, Албанија, Босна и Херцеговина, Србија и Црна Гора, Бугарија, Хрватска, Романија и од Турција во Атина го потпишаа ревидираниот Меморандум за формирање регионален пазар на енергија.

Во најновиот документ, кој го потпиша министерот за економија, Стевчо Јакимовски, во регионално поврзување сега се вметнува и пазарот на гас кој ќе треба, исто така, да се либерализира, односно да се дозволи слободен пристап до гасоводните мрежи, согласно со најновите директиви на Европската комисија.

Во делот на електричната енергија, договорено е формирање регулаторна комисија која ќе врши усогласување на тарифите за пренос на струја меѓу земјите кои влегуваат во овој пазар, а кои ќе треба да почнат да се применуваат најдоцна до јули 2005 година. Со новите тарифи за пренос на електрична енергија се очекува да дојде и до измени во цената на електричната енергија, која ќе престане да се третира како социјална категорија, но, според најавите, ќе постојат инструменти за олеснување на влијанието на реформите врз категоријата загрозувачи.

Со Атинскиот меморандум, инаку, дефинирано е постоење на регионален пазар на електрична енергија, како основа за идно енергетско поврзување на земјиве од регионот со внатрешниот пазар на електрична енергија на Европската унија.

На маргините на состанокот во Атина, Министрите на Македонија, Турција, Бугарија и на Албанија потпишаа и Декларација со која се дефинира потребата за изградба на енергетски објекти по должината на Коридорот исток-запад, за електроенергетско и гасоводно поврзување на земјите.

Остварени над 2.7 милиони САД долари од извоз на конфекција

Модната конфекција “Герас Цунев” од Струмица, во текот на десетте месеци од 2003 година произведе околу 200.000 конфекциски единици, претежно машки и женски костуми, панталони, капуты, палта и мантили, со што во целост се остварени планираните активности.

Над 90% од целокупната конфекциска лон-продукција е наменета за бизнис партнерите од САД, со што се реализирани повеќе од 2.7 милиони САД долари. “Герас Цунев” склучи и договор со ремираната американска текстилна корпорација ЈБЦ за континуиран плас-ман на конфекција во САД до 2005 година. Сериозни најави за претставување на производната програма на “Герас Цунев” пристигнуваат и од земјите на Европската Унија, пред се од Германија.

Менаџерскиот тим очекува со зголемување на извозот да се отворат можности за нови вработувања во оваа струмичка текстилна фабрика, во која сега работат околу 700 квалификувани работници.

До крајот на годината е планирано во текстилните погони на “Герас Цунев” да бидат произведени околу 240.000 конфекциски единици, при што вредноста на извозот ќе биде заокружена на околу 3.2 милиони САД долари.

Семинар за развој на банкарскиот сектор

Министерството за финансии, во соработка со Агенцијата за трансфер на финансиска технологија АТТФ од Луксембург, оваа година организираше четири семинари за помош во развојот на банкарскиот сектор.

Во рамките на овој проект од 8-10 декември, 2003 година во просториите на Стопанска Комора на Република Македонија се одржа петтиот по ред семинар за развој на банкарскиот сектор на тема “Превенција од перење на пари и финансиски криминал во банкарските активности”.

Семинарот траеше три дена и на него присуствуваа триесет слушатели од деловните банки во државата и од Министерството за финансии на Република Македонија, односно од Финансиската полиција, Дирекцијата за спречување на перење на па-

ри и Секторот за финансиски систем. Како предавач на семинарот се појави г-динот Joseph - Philippe Delhaeye од Луксембург, искусен експерт во оваа област.

На регионот му е потребна зона на слободна трговија

На Првиот регионален економски форум на Југоисточна Европа (ЈИЕ) што се одржа во Цавтат, македонскиот претседател Борис Трајковски укажа на потребата земјите од регионот да создадат зона на слободна трговија, а европските партнери кои досега инвестираа во мирот, повеќе да се насочат кон заздравување на економиите на земјите од Западен Балкан.

“Во овој момент, далеку пореално и попрагматично е да се создаде зона на слободна трговија која би можела да се нарече СЕЕФТА (слободна зона на трговија на југоисточна Европа)”, изјави претседателот Трајковски во своето обраќање пред учесниците на форумот. Дводневниот форум насловен како “Конкуренти и/или партнери на патот кон Европската унија” имаше за цел поттикнување на соработката меѓу јавните институции, бизнисмените и академските заедници од земјите на Југоисточна Европа, во текот на реформите неопходни за влез во ЕУ и глобалните економски интеграции.

Подобрување на земјоделската статистика

Претставниците на Владите на Македонија и Шведска потпишаа спогодба за поддршка на подобрувањето на земјоделската статистика во Македонија во периодот 2003-2005 година. Владата на Република Македонија во настојувањето за користење на искуството на земјите членки на ЕУ во повеќе области, побара од шведска финансиска поддршка во статистичкиот сектор. Со имплементирање на овој проект ќе се обезбеди развој на структурните, производните и економските статистики во областа на земјоделството, со што ќе се обезбедат навремени и меѓународно споредливи статистички податоци за земјоделскиот сектор во Република Македонија.

Информациите за Македонија достапни на бизнис-партнери од 82 земји

Бизнис-информациите за Македонија отсега ќе им бидат достапни на 43.000 бизнис-партнери од 82 земји од 123 центри на мрежната поврзаност на Светската трејд поинт федерација, чиј член официјално стана и Трејд поинт-Скопје. Со приклучување кон ова светско семејство ќе се олесни и пристапот кон меѓународната трговија, посебно за малите и средни претпријатија. “Од услугите кои ќе ги нуди скопската филијала на Светската трејд поинт федерација спаѓаат тргувањето по електронски пат, како и понуда на база на податоци кои ќе можат да ги користат сите членови на оваа организација. Секоја компанија ќе може да се промовира преку информациониот систем, а преку меѓународната комуникациска поврзаност наскоро ќе може да се оценува и кредитната способност на компанијата од страна на независна француска компанија, што ќе им понуди на странските партнери увид во кредибилитетот на македонските фирми”, истакна Мајкл Патен, генерален менаџер на Трејд поинт за Европа.

“Преку услугите на оваа компанија, на претприемачите од земјава им се нудат информации за случувањата во трговијата на светско ниво, а и надворешните партнери ќе добијат неопходни информации за бизнис-климата за инвестирање во Македонија. Понудата на квалитетни информации овозможува отворање на економијата, што се наметнува како императив од потпишаните договори за слободна трговија и членството во СТО”, изјави министерот за економија, Стевчо Јакимовски.

Средба со македонските компании кои соработуваат со словенечки фирми

Најдоцна до средината на идната година, ќе се надминат најголемиот дел од административните бариери со кои се соочуваат потенцијалните инвеститори во државава, најави министерот за економија, Стевчо Јакимовски, на средбата што ја имаше со претставници на македонските компании кои соработуваат со фирми од Република Словенија. Посочувајќи дека Владата е отворена за соработка и помош кон идните инвеститори, министерот за економија повторно упати апел да се инвестира во Македонија.

“Дојдете и инвестирајте, бенифитот ќе биде заеднички. Кај нас ќе се зголемат директните инвестиции, ќе има нови вработувања, а овие производи ќе се продаваат на македонскиот и на европскиот пазар со нулта царинска стапка”, истакна Јакимовски. На средбата беа повторени констатациите дека македонските производи не го најдоа своето место на словенечкиот пазар и се наоѓаат во инфериорна позиција во однос на словенечките што, пак, се гледа и со големиот дефицит на размена од македонска страна.

“Македонија за десет месеци во трговијата со Словенија забележа дефицит од 90 милиони долари, односно 17 милиони извоз и дури 107 увоз”,

информира министерот Јакимовски, посочувајќи дека со влезот на десетте нови членки во Европската унија и за нив во размената со Македонија ќе важат одредбите од Привремената спогодба за трговија.

ДА СЕ СТИГНЕ ДО ЦЕЛТА

Како да се забрза напредокот кон Милениумските развојни цели

Со оглед на тоа што преостануваат уште 12 години за остварување на Милениумските развојни цели (МРЦ, бокс 1), за исполнување на таргетите потребно е поголемо чувство за итност кај сите страни. Голем број земји во развој постигнуваат значителен напредок кон МРЦ, пред се како резултат на подобрите политики, подоброто раководење и продуктивната употреба на помошта за развој. Но, тие би можеле да сторат повеќе со вистинската комбинација на реформи на политиките и дополнителна помош. Зголемувањето на напорите за исполнување на МРЦ до 2015 година носи и можности и предизвици. Со сегашно ангажирање, развиените земји можат да го забрзаат напредокот со обезбедување поголема и подобра помош и со овозможување поголем пристап до нивните пазари. Земјите во развој, од своја страна, ќе треба да продолжат да ги спроведуваат своите политики и начинот на кој се имплементираат. Без поголем импулс, постои сериозен ризик дека голем број земји нема да исполнат многу од овие цели.

Овие наоди произлегуваат од неодамнешна студија на Светската банка во која се разгледува можниот начин за забрзување на напредокот кон МРЦ на ниво на *земја*, преку комбинација на подобри домашни политики и подобро раководење, повисоки нивоа на помош (во смисла на официјална помош за развој), поефективно давање помош и подобар пристап до пазарите на развиените земји. Студијата се фокусираше на 18 земји во кои живеат речиси половина од сиромашните луѓе во светот, кои опфаќаат една третина од глобалните текови на помош, и кои се широко репрезентативни како земји со низок доход и со добри политики. Тие 18 земји се: Албанија, Бангладеш, Бенин, Боливија, Буркина Фасо, Етиопија, Хондурас, Индија, Индонезија, Република Киргис-

Бокс 1

Милениумски развојни цели

1. Искоренување на екстремната сиромаштија и глад

- Во периодот од 1990 до 2015 година, намалување за една половина на бројот на луѓе чиј доход е помал од еден долар дневно.
- Во периодот од 1990 до 2015 година, намалување за една половина на бројот на луѓе кои гладуваат.

2. Постигнување на универзално основно образование

- До 2015 година, децата во целиот свет, и момчињата и девојчињата, ќе можат целосно да завршат основно училиште.

3. Промовирање на еднаквоста на половите и оспособување на жените

- Елиминирање на диспаратот меѓу половите во основното и средното образование по можност до 2005 година, како и на сите нивоа на образование најдоцна до 2015 година.

4. Намалување на mortalitetot кај децата

- Во периодот од 1990 до 2015 година, намалување за две третини на стапката на mortalitetot кај децата до 5 години.

5. Подобрување на здравјето на мајките

- Во периодот од 1990 до 2015 година, намалување за три четвртини на стапката на mortalitetot кај мајките.

6. Борба против ХИВ/сидата, маларијата и другите болести

- До 2015 година, запирање на ширењето и започнување на процес на намалување на ширењето на ХИВ/сидата.
- До 2015 година, запирање на ширењето и започнување на процес на намалување на ширењето на маларијата и други тешки болести.

7. Обезбедување одржливост на животната средина

- Интегрирање на принципите на одржлив развој во политиките и програмите на земјите и намалување на загубата на ресурсите од животната средина.
- До 2015 година, намалување за една половина на бројот на луѓе кои немаат постојан пристап до чиста вода за пиење.
- До 2015 година, значително подобрување на животот на најмалку 100 милиони жители на сиромашни населби.

8. Развивање на глобално партнерство за развој

- Натамошно развивање на отворен, заснован на правила, предвидлив и недискриминаторен трговски и финансиски систем.
- Потенцирање на специјалните потреби на најмалку развиените земји.
- Потенцирање на специјалните потреби на земјите кои немаат излез на море, како и малите островски земји во развој.
- Сеопфатно решавање на должничките проблеми на земјите во развој, преку национални и меѓународни мерки за постигнување на долгорочно одржлив долг.
- Развивање и имплементирање на стратегии за пристојна и продуктивна работа за младите, во соработка со развиените земји.
- Обезбедување пристап до достапни, основни лекови во земјите во развој, преку соработка со фармацевтските компании.
- Обезбедување на придобивките од новите технологии, особено информациите и комуникациите, преку соработка со приватниот сектор.

тан, Мадагаскар, Мали, Мавританија, Мозамбик, Пакистан, Танзанија, Уганда и Виетнам. Улогата за помош беше исто така прегледана за две други групи на земји: земји со низок доход кои се соочуваат со проблеми и земји со среден доход.

Пристапот на ниво на земја, при оваа студија, се надополнува на работата во која е користен глобален и секторски пристап за да се разгледа трошокот од остварувањето на сите МРЦ во сите земји во развој, како и импликациите за големината на помошта (види, на пример, Devarajan, Swanson, and Miller, 2002). Студијата се фокусираше на земјите со добри политики, бидејќи како што покажува литературата за ефективноста на помошта, аргументите за да се даде помош на овие земји се најцврсти (Burnside and Dollar, 2000). Квалитетот на политиките се однесува на адекватноста на полити-

ката, управувањето и институционалната рамка на земјата, при промовирање на намалувањето на сиромаштијата преку одржлив раст и подобро обезбедување услуги за сиромашните.

Секоја од 18-те земји постигна значителен напредок во текот на изминатава деценија, особено околу целите за намалување на сиромаштијата во поглед на доходот, промовирање на основното образование и зголемување на пристапот до безбедна вода за пиење. Но, напредокот варираше, како во поглед на целите, така и меѓу самите земји. Најмал напредок е постигнат во врска со целите за намалување на морталитетот кај децата и мајките и во врска со санитарните услови. Додека Бангладеш, Индонезија и Виетнам постигнаа брз напредок во поглед на некои или на сите цели, Етиопија, Мадагаскар и Пакистан забележаа помало подобрување.

Табела 1
Напредок во остварувањето на Милениумските развојни цели (МРЦ)
Колкава дополнителна парична помош, надополнета со реформи на политиките, ќе претставува круцијална разлика

	Со тековни политики, институции и надворешни извори				Со подобрени политики, институции и поголеми надворешни извори			
	Сиромаштија	Образование	Здравство	Околина	Сиромаштија	Образование	Здравство	Околина
Албанија								
Бангладеш						+		
Бенин								
Боливија								
Буркина Фасо								
Етиопија								
Хондурас				*				*
Индија								
Индонезија				*	+	+		
Киргистан					+	+		
Мадагаскар				*				
Мали								
Мавританија								
Мозамбик					+			
Пакистан								
Танзанија				*				
Уганда					+			
Виетнам					+	+		

Не е исполнет ниту еден од таргетите
Сите таргети се исполнети
Таргетот за шумите е земен во предвид

Барем еден таргет е исполнет
Таргетите за МРЦ се надминати

Извор: Светска Банка

Две сценарија

При првото сценарио, во студијата се разгледува колкав напредок кон МРЦ би можела да постигне секоја од овие земји до 2015 година, без значително зголемување на тековите на помош или подобрување на политиките. (Проектираните резултати според ова сценарио и второто сценарио со подобри политики и повисока помош опишано подолу, ги рефлектираат оценките на тимовите на Светската банка за земјите, поткрепени со постоечките анализи). Левиот дел од графиконот 1 дава резиме за можностите на 18-те земји според првото сценарио. Поверојатно е дека поголем број земји ќе ги остварат целите во врска со образованието и сиромаштијата, во споредба со целите за здравство или животна средина. Општо земено, ова покажува што може да се очекува доколку земјите продолжат да ги следат политиките насочени кон одржување макроекономска стабилност и промовирање на структурните реформи. Исплатливоста од овие политики во поглед на растот, ќе резултира во најголеми придобивки преку намалување на сиромаштијата во поглед на доходот и зголемување на бројот на запишани деца во основно училиште. Сепак, во рамките на образовните цели, иако таргетот на запишување во основно училиште се очекува да биде исполнет во речиси две-третини од земјите опфатени во примерокот, таргетите за завршување на основното училиште и еднаквост на половите претставуваат поголем предизвик. Слично на тоа, иако половина од земјите од примерокот ќе ја остварат целта во поглед на доходната сиромаштија, неколку од нив нема да можат да ја остварат целта за намалување на гладот.

Целите во врска со намалување на морталитетот кај децата и мајките се проектирани да останат неисполнети речиси секаде во примерокот (во врска со дискусијата зошто овие цели поврзани со здравјето претставуваат посебен предизвик, види бокс 2). Најверојатно, само Бангладеш, Индонезија и Виетнам ќе ги остварат целите околу намалување на морталитетот кај децата. Што се однесува до морталитетот кај мајките, веројатно само Виетнам ќе ја исполни МРЦ. Остварувањето на овие цели е отежнато во голем број земји во примерокот од Субсахарска Африка, пред се поради ширењето на епидемијата на ХИВ/сида во деведесеттите години.

На кој начин, значително подобрите политики и поголемата помош би биле во интеракција при забр-

зување на темпото на напредок на овие земји кон остварување на МРЦ? Резултатот за секоја земја, според второто сценарио, е резимиран во десната површина од графикон 1, кој всушност покажува колку оваа комбинација би можела да биде моќна. На пример, ваквата комбинација веројатно би овозможила остварување на целите во врска со сиромаштијата во сите 18 земји од примерокот, при што некои од нив (Мозамбик, Уганда и Виетнам), би постигнале уште поостри намалувања на

Бокс 2

Зошто заостанување во здравството

Од повеќе причини, остварувањето на Милениумските развојни цели во здравството е поголем предизвик во споредба со другите цели. Како прво, намалувањето на смртноста кај мајките и доенчињата потребно за исполнување на таргетите, е мошне ригорозно (до 2015 година, намалување на смртноста кај доенчињата за две третини и намалување на смртноста кај мајките за три четвртини). Второ, подобрувањето на резултатите во здравството е поврзано не само со обезбедувањето на здравствените услуги, туку и со интервенции надвор од здравствениот сектор. Пристапот до чиста вода и образованието на мајките се клучни за стапките на смртност кај доенчињата и мајките. Острото намалување на смртноста кај мајките задолжително бара и промени во грижата за време на бременоста и при породувањето, како и подобрена патна мрежа, се со цел за подобрување на вкупната медицинска грижа. Трето, ефикасното спроведување на здравствените услуги претпоставува добра координација на политиките во другите полиња. Тука се вклучени управувачките политики во јавниот сектор кои обезбедуваат адекватни стимулации за здравствениот сектор; политики за набавка и дистрибуција на фармацевтски средства, со цел нивна достапност во потребни количини и на вистински места; здравствени мерки за заштита на населението; соодветно регулирање и контрола на квалитетот на приватните даватели на услуги, кои најчесто обезбедуваат услуги во поголем обем во споредба со јавниот сектор.

Како и да е, искуствата покажуваат дека прогресот кон остварување на здравствените цели евозможен. Потребни се координирани напори за обезбедување одржлив напредок на индикаторите на смртност кај доенчињата и мајките. Овие области вклучуваат подобрување на пристапот и квалитетот на здравствените услуги; подобра инфраструктура, посебно за водата и санитарните; и фокусирање на контролата кон болестите кои се високо концентрирани меѓу сиромашните (на пример, туберкулоза и маларија).

сиромаштијата отколку што се бара со МРЦ. Исто така, значителен напредок би можел да се очекува во поглед на целите за образование, при што речиси две-третини од земјите во примерокот би ги оствариле таргетите за завршување на основно училиште и еднаквост на половите. Сепак, напредокот во поглед на целите за здравство и животна средина, и понатаму ќе остане предизвик (види графикон 2). Сите таргети во било која би биле остварени само од една третина, или помалку од земјите, додека некои не би исполниле ниту една од целите.

Голем број земји во развој постигнуваат значителен напредок кон Милениумските развојни цели, пред се како резултат на подобрите политики, подоброто раководење и продуктивната употреба на помошта за развој. Но, тие би можеле да сторат повеќе со вистинската комбинација на реформи на политиките и дополнителна помош

За да можат подобрувањата да се остваруваат со побрзо темпо, потребни се значителни политички и институционални реформи за забрзување на растот и подобрување на процесот на давање услуги. Потребните реформи опфаќаат три широки области: подобрување на климата за активностите на приватниот сектор, особено во смисла на инфраструктурата и владеење на правото, зголемување на квалитетот на управувањето и капацитетот на јавниот сектор; и обезбедување поефективен човечки развој и други основни услуги за сиромашните. Реформските приоритети ќе варираат од

Студијата се фокусираше на 18 земји во кои живеат речиси половина од сиромашните луѓе во светот, кои опфаќаат една третина од глобалните текови на помош, и кои се широко репрезентативни како земји со низок доход и со добри политики.

земја до земја. Во некои земји, како што се Пакистан и Индонезија, зајакнувањето на управувањето во јавниот сектор и подобрувањето на климата за инвестиции се приоритети. Во Мадагаскар и Буркина Фасо, ќе биде неопходно да се имплементираат секторски политики и да се преориентираат програмите за јавни расходи, со цел политиките на растот да се ориентираат повеќе кон сиромашните. Во Хондурас, побрзиот раст ќе зависи од реформите за подлабочување на финансискиот сектор и подобрување на управувањето.

Уште колку помош е потребна?

Износот на дополнителна помош што може продуктивно да се искористи, значително варира од земја до земја, пред се поради разликите во политиките, институциите и темпото со кое тие би можеле да се подобрат, опсегот на доходна и доходна сиромаштија, како и постојните нивоа на помош. Овие варијации се јасно видливи, доколку 18-те земји се разгледуваат во смисла на три групи.

Петте големи азиски земји - Бангладеш, Индија, Индонезија, Пакистан и Виетнам - имаат голем број сиромашни (заедно, тие опфаќаат 45% од оние кои живеат со помалку од 1 долар дневно), добри политики и можности за натамошно подобрување поткрепени со разумен институционален капацитет. Во моментот, тие примаат ниски нивоа на помош (изразено по жител или како процент од БДП). Оттука, за овие земји, веројатно ќе биде можно значително зголемување на помошта (двојно, или повеќе од сегашните текови). Како резултат на тоа, а под услов истите и понатаму да ги подобруваат политиките, ќе бидат во можност да постигнат побрз напредок кон МРЦ (исто така, Индонезија и Виетнам, би надминале некои од МРЦ).

За земјите кои имаат поголем доход по жител и значително големи текови на помош - Албанија, Боливија и Хондурас - дополнителната помош би можела да се искористи продуктивно, но растечката корисност би била многу помала. Во просек, нивните барања за дополнителна помош би изнесувале 20% над сегашните текови. Една од причините е фактот дека, тие веќе добиваат значителна помош, и имаат повисока помош по жител од повеќето земји од Субсахарска Африка. Исто така, иако овие земји сè уште се соочуваат со сериозни предизвици во поглед на некои од целите - посебно во смисла на подобрување на условите на маргинализираните региони и групи - и сеуште имаат потреба од помош, за голем број од нив покорисни ќе бидат подлабоки реформи, отколку значително повеќе концесионална помош за одржување на повисок раст.

Третата група ја сочинуваат 10 земји од Субсахарска Африка и Централна Азија. Тие имаат помалку население, послаб институционален капацитет и вообичаено, веќе добиваат значителна помош. За овие земји, потребната дополнителна помош во просек ќе изнесува околу 60% над сегашните нивоа, во зависност од специфичностите на земјата. Клучно размислување во овие земји, каде постои значителна несигурност, е темпото со кое тие мо-

жат разумно да очекуваат дека ќе ги надградат институционалните и човечки капацитети, на тој начин што ќе можат да ги преточат добрите политики и поголемото финансирање на јавната потрошувачка, во побрз раст и подобри резултати за човечкиот развој.

Од друга страна, земјите како што се Буркина Фасо и Мозамбик, веројатно ќе можат да користат само релативно скромни зголемувања на помошта и покрај нивните огромни потреби поврзани со развојните цели. Тие веќе добиваат значителни износи на надворешна помош - над половина од буџетот на Буркина Фасо е надворешно финансиран, додека тековите на помош кон Мозамбик изнесуваат околу една четвртина од нејзиниот БДП. Иако секоја од нив би можела понатаму да ги подобри своите политики, вклучувајќи го зголемувањето на домашните приходи, доцнењето меѓу овие реформи и неопходното надградување на капацитетот, имплицира дека е потребно етапно зголемувањето на помошта. Од друга страна, Етиопија и Мадагаскар би требало да бидат во можност да користат значително повеќе помош во текот на следната деценија, можеби дури и двојно повеќе од сегашните текови, доколку овие зголемувања бидат придружени со подобрувања на политиките. Изразено по жител, Етиопија сега добива околу половината од помошта на Буркина Фасо и една третина од помошта што ја добива Мозамбик. Според тоа, доколку земјата е способна да ги подобри своите политики, особено со подобрување на климата за инвестиции, големите зголемувања на помошта би можеле значително да го забрзаат нејзиниот напредок кон неколку МРЦ.

Други земји со низок доход

Што станува со улогата на помошта во земјите со низок доход, кои имаат послаби политики и раководење од оние 18 земји од примерокот? Таквите земји се посебен предизвик за ефективно користење на помошта. Иако земјите во оваа група се различни, вклучувајќи ги постконфликтните земји, како и земјите со слаби резултати во развојот, тие, исто така, имаат неколку заеднички карактеристики. Сите имаат слаби економски и социјални показатели кои постојано се влошуваат; ограничени податоци за социјалните услови и влијанието на програмите за развој; и многу слаби политики, институции и управување (Светска банка, 2002). Во овие земји, предизвикот за донаторите е да се изнајдат начини на врамнотежување на ограничениот капацитет на земјите за апсорпција и високиот

ризик, со потребата земјите да останат вклучени во програмите, со цел да не бидат компромитирани можностите за напредок. Со оглед на нестабилноста на реформските програми и ограничените политички и технички капацитети, цврстата координација на помошта е особено важна. Иако не постои шема како најдобро да им се помогне на овие земји при иницирање на реформите, подобро разбирање на локалната социјална и политичка динамика секогаш мора да биде почетна точка. Способноста на овие земји ефективно да ја користат помошта за приближување кон МРЦ, може да биде зголемена со подобрување на политиките и управувањето. Еден од начините за попродуктивно користење на зголемената помош, дури и на краток рок, би бил зајакнување на автономните, или невладините институции за обезбедување услуги.

Тие 18 земји се: Албанија, Бангладеш, Бенин, Боливија, Буркина Фасо, Етиопија, Хондурас, Индија, Индонезија, Република Киргистан, Мадагаскар, Мали, Мавританија, Мозамбик, Пакистан, Танзанија, Уганда и Виетнам

Во рамките на оваа група земји, аргументот за големи финансиски трансфери е посилен во постконфликтните земји. Повеќето од нив имаат значајни потреби од хуманитарна помош, како и потреба за обновување на инфраструктурата и обезбедување на основни социјални услуги. Во исто време, базата на домашни ресурси е мала и најверојатно нема брзо да се зголеми (на пример, во Авганистан, домашните ресурси се проектирани да достигнат само 5% од БДП и 9% од државниот буџет за 2004 година). Во ваква ситуација, донаторите треба да ги финансираат големите директни трошоци навремено и на начини кои повеќе ги поддржуваат наместо да ги поткопуваат локалните напори за мобилизирање на ресурси и изградба на капацитет. Исто така, треба да се изнајдат начини за да се обезбеди дека, тековите на помош кон овие земји и понатаму ќе растат со текот на времето, како што се зајакнува нивното институционално и политичко окружување, наместо како што обично се случува, да се намалат набрзо по завршување на конфликтот.

Земји со среден доход

Што се однесува до земјите со среден доход, повеќето од нив веќе ги исполниле или се на вистинскиот пат да ги остварат МРЦ уште пред 2015 го-

дина. Иако тие добија една четвртина од вкупните текови на помош во 2001 година, повеќето од нив, за финансирање на големиот број инвестициски потреби се потпираат на домашни ресурси и текови на приватен капитал. Сепак, во 2000 година, во овие земји сè уште живееја 280 милиони луѓе со помалку од 1 долар дневно, а 870 милиони луѓе живеат со помалку од 2 долари дневно. Иако другите социјални индикатори во просек се подобри во споредба со земјите со низок доход, сепак и понатаму постојат значителни “џебови” на сиромаштија во повеќето од нив.

При првото сценарио, во студијата се разгледува колкав напредок кон МРЦ би можела да постигне секоја од овие земји до 2015 година, без значително зголемување на тековите на помош или подобрување на политиките

Аргументот за доделување на помош на овие земји со цел забрзување на нивниот напредок кон МРЦ, варира зависно од условите во земјата. Доходот по жител во овие земји се движи од 750 долари, до над 9.000 долари. Разлики постојат и во поглед на кредитоспособноста и во поглед на адекватноста на нивните политики. Земјите со понизок среден доход, како што се Гватемала, Мароко, Перу и Филипини, се слични со побогатите земји со низок доход. Тие имаат широко распространета сиромаштија (иако не во сите димензии - Перу, на пример,

Со оглед на нестабилноста на реформските програми и ограничените политички и технички капацитети, цврстата координација на помошта е особено важна. Иако не постои шема како најдобро да им се помогне на овие земји при иницирање на реформите, подобро разбирање на локалната социјална и политичка динамика секогаш мора да биде почетна точка

има речиси универзално основно образование) и слаба кредитоспособност. За овие земји, дури и кога имаат одреден пристап до приватен капитал, скромните нивоа на официјална помош за развој би можеле да имаат клучна аналитичка улога во имплементирањето на реформите насочени кон надминување на сиромаштијата и нееднаквоста, како и остварување побрз напредок кон МРЦ.

Иако Кина е земја со понизок среден доход, нејзината големина, досегашните резултати во одржу-

вањето на растот и намалување на сиромаштијата и пристапот до текови на приватен капитал, сепак ја прават поинаква. Таа веќе постигна некои од МРЦ и на добар пат е да ги оствари сите до 2015 година. Меѓутоа, во 2000 година, околу 200 милиони Кинези сè уште живееја со помалку од 1 долар дневно, а 600 милиони луѓе живееја со помалку од 2 долари дневно. Нееднаквостите меѓу регионите и меѓу руралните и урбаните области, исто така се големи. Со цел решавање на овие проблеми, покрај секторските реформи за подобрување на процесот на давање услуги, потребна е сеопфатна реформа и на владиниот фискален систем. Покрај тоа, ќе биде потребно значително зголемено трошење, од кое најголемиот дел ќе мора да дојде од домашни извори. Помошта може да има придонес кон унапредувањето на неопходните политички и институционални реформи што се потребни на Кина, со цел еднообразно остварување на МРЦ.

Во земјите со повисок среден доход, официјалната надворешна помош би можела да ги засили домашните напори (и домашните ресурси) во борбата против “џебовите” на сиромаштија, кои и понатаму ги има во голем број, како и во заштитата на сиромашните од влијанието на екстерните шокови. Бидејќи повеќето од овие земји можат да имаат пристап до меѓународните пазари на капитал, официјалните текови најверојатно ќе бидат главно неконцесионални и ќе се намалуваат во зависност од зголемувањето на доходите. За овие земји, поголемиот пристап до пазарите на развиените земји, најверојатно ќе има поголем ефект во однос на дополнителната помош за поддршка на напорите за надминување на “џебовите” на сиромаштијата.

Импликации од зголемувањето

Во насока на забрзување на напредокот кон МРЦ, меѓународната заедница ќе треба да дејствува на четири фронта:

Поврзување на стратегиите на земјата со среднорочните национални цели. Во земјите со низок доход, документите за стратегијата за намалување на сиромаштијата (ДСНС), односно националните стратегии за развој поопшто, треба поексплицитно да бидат поврзани со долгорочните цели, како и да конкретизираат што треба земјите и нивните развојни партнери да сторат за остварување на целите. Оттука, земјите ќе мора да ги користат нивните ДСНС или стратегии за развој, при формулирањето на среднорочните цели и нивното

преточување во годишните буџети и програми кои исто така ги инкорпорираат очекувањата околу тековите на помош. За да го сторат тоа ефективно, ќе треба да ги решаваат информациите на ниво на земјата, како и аналитичките јазови околу резултатите поврзани со МРЦ и нивните детерминанти.

Обезбедување на значително поголема помош.

Студиите на земјите потврдуваат дека, со континуирани политички и институционални реформи, значителното зголемување на помошта може да го забрза напредокот кон МРЦ. Меѓународната заедница се обврза на зголемување на обемот на помошта за 16-18 милијарди долари годишно до 2006 година (од нивото во 2002 кое изнесуваше 56 милијарди долари). Екстраполирајќи од широките типологии на земјите земени како примерок, апсорпцискиот капацитет на земјите со низок доход и послаби политики, и катализаторската улога на помошта во земјите со среден доход, студијата сугерира дека е потребна поголема сума - најмалку 30 милијарди долари годишно во тековна помош. Ветувањето на ваков дополнителен износ, може да предизвика позитивен циклус кој ќе ги подобри можностите за остварување на МРЦ во голем број земји во развој, со тоа што ќе помогне во одржување на нивните напори за реформи. На среден рок, ваквата проценка за дополнителната потребна помош би можела да биде надмината. И покрај тоа што таа ја рефлектира најдобрата расположлива анализа на ниво на земјата, сепак, таа е конзервативна, односно постојат јазови особено во врска со инфраструктурните потреби (види блок 3) и можното темпо на зголемување на капацитетот.

Подобрување на обезбедувањето помош. Иако не постои единствен одговор во однос на тоа што ја прави помошта добра, студиите за земјата на кои се базира овој документ сугерираат дека постојат три главни импликации за обезбедувањето помош:

○ **Поддршка на добрите политики преку навремена и предвидлива помош.** Неодамнешниот пресврт во алокацијата кон земјите со низок доход и релативно добри политики, претставува позитивен тренд кој треба да продолжи. Како што земјите градат добри резултати во спроведувањето политики, истите треба да бидат поткрепени со пристап до навремена и предвидлива помош која ќе овозможи поголема доверба во преземањето долгорочни реформи, потребни за одржување на напредокот кон МРЦ. Иако треба да се стори нешто повеќе, една од земјите која постигна одреден напредок во овој правец е Уганда.

Меѓутоа, земјите со низок доход и послаби политики не треба да бидат отсечени од помошта. Во некои земји, особено постконфликтните, директните и транзициските трошоци за хуманитарна помош, обнова на инфраструктурата и обезбедување основни социјални услуги можат да бидат значителни. Други земји кои иницираат реформи можат да се соочат со неповолни иницијални трошоци, како што се заостанати обврски по надворешен долг и негативни нето трансфери на екстерни ресурси. Предизвикот во овие случаи е брзо обезбе-

Бокс 3

Зошто подобрата инфраструктура е од витално значење?

Се повеќе станува јасно дека напредната инфраструктура е круцијална за постигнувањето на МРЦ. Сепак, и покрај ова, повеќето стратегии на земјите не гледаат на инфраструктурата на потребниот начин, пред се поради неразјаснетоста на ниво на земјата за тоа колку сигурното обезбедување на инфраструктурните услуги може да помогне во намалување на сиромаштијата преку побрз раст и подобра испорака на услугите. Следуваат два примери за тоа како инфраструктурата влијае врз развојот на резултатите поврзани со МРЦ:

- Влијание преку растот. Во Уганда, Анкетата на 243 фирми спроведена во 1998 година покажа дека неадекватните извори на електрична енергија претставуваат најзначајно ограничување за инвестирање. Во просек, фирмите не добиваа електрична енергија преку јавната мрежа 89 работни денови годишно, што придонесе 77% од големите фирми (плус 44% од средните и 16% од малите претпријатија) да купуваат генератори, кои претставуваа 25% од вкупните инвестиции на овие фирми во опрема и машини. Обезбедувањето на сигурни услуги од областа на електричната енергија, веројатно ќе привлече повеќе претпријатија да инвестираат во Уганда-подобрувајќи ги изгледите за пораст и намалување на сиромаштијата.

- Влијание преку обезбедувањето на услуги. Во рурална Индија, истражувањето покажа дека во просек, постоењето и траењето на диарејата меѓу деца на возраст под пет години е значително помало кај семејствата кои имаат водовод, отколку кај оние без водовод. Сепак, резултатите покажуваат дека здравствените придобивки најчесто ги заобикојуваат децата во сиромашните семејства, посебно доколку мајката е сиромашно образована. Ова укажува на значењето од комбинирање на инвестициите во инфраструктурата со ефективна јавна акција за промовирање на здравствената едукација и намалување на сиромаштијата.

дување на помош, без поткопување на локалните напори за мобилизирање на ресурси и изградба на капацитет.

○ *Усогласување на помошта со приоритетите и пречките за земјата.* Помошта треба да се обезбеди на начини кои се подобро усогласени со приоритетите, онака како што се претставени во стратегијата на земјата за намалување на сиромаштијата или стратегијата за развој, слично како во Виетнам и Етиопија. Ова значи прифаќање на националните цели, подобрување на координацијата на донаторите и усогласување на донаторските политики колку што е можно повеќе со системите на земјите. Исто така, помошта треба да биде етапна и поврзана со подобрување на капацитетите на земјата (како во случајот со Танзанија), со цел одбегнување на потенцијалните проблеми поврзани со зависноста од помош.

Способноста да се извлече корист од подобриот пристап на пазарот, особено за земјите со низок доход, зависи, исто така, и од преземањето на натамошни реформи и инвестиции, а особено од надградувањето на инфраструктурата поврзана со трговијата, како и подобрување на царинската администрација

○ *Обезбедување соодветни форми на помош под одржливи услови.* Многу поголем дел од помошта која во моментот се обезбедува, треба да биде форма на готовина, во насока на финансирање на трошоците за исполнување на МРЦ. Помошта може да ја задоволи потребата од зголемени повеќекратни трошоци, доколку се обезбедува преку буџетска или секторска поддршка во земјите како што е Буркина Фасо, кои го подобруваат управува-

њето со јавните расходи, или преку финансирање на добро осмислени секторски програми, како во случајот на Мадагаскар. Во насока на обезбедување одржливост на долгот во високозадолжените земји кои имаат добри политики, но се подложни на шокови, пожелно е поголем дел од помошта да биде во форма на грантови.

Зголемен пристап до пазарите во индустриските земји. За голем број земји со низок и среден доход, трговијата и помошта меѓусебно се надополнуваат. Можностите на земјите во развој за исполнување на МРЦ би биле значително зголемени, преку поголемиот пристап до пазарите на индустриските земји. Притоа, највисоки царини со кои се соочуваат извозниците од земјите во развој се царините на земјоделските производи, преработената храна, како и текстилот и облеката - производи кои доминираат во извозот на најсиромашните земји. И покрај неодамнешниот неуспех во Канкун, успешното завршување на преговорите во Доха фокусирани на намалување на овие бариери, би можело да генерира значителен приход за земјите со низок и среден доход, па според тоа, и понатаму ќе остане приоритет.

Способноста да се извлече корист од подобриот пристап на пазарот, особено за земјите со низок доход, зависи, исто така, и од преземањето на натамошни реформи и инвестиции, а особено од надградувањето на инфраструктурата поврзана со трговијата, како и подобрување на царинската администрација. Иако на подолг рок, зголемениот пристап на пазарот ќе биде од најголема корист за земјите во развој, голем број од нив ќе бидат во можност и понатаму да користат дополнителна помош на краток и среден рок, со цел искористување на пројавените можности за зголемување на нивниот извоз.

Преземено од:

Finance and Development, December 2003

ЗОШТО АПЛИКАЦИЈА ЗА ЧЛЕНСТВО ВО ЕУ?

Република Македонија мора конечно да покаже дека сака и може да инвестира во иднината на новите генерации. Од ветувања за европска интеграција, мора да се помине на реализација на оваа визија

Европската унија и Балканот - денес и утре

Доколку сакаме да говориме за Европската унија и Балканот, денес и утре, несомнено мора да ги земеме предвид следните фактори:

○ **Географски**, Балканот е во Европа и природно е поврзан со структурата на Европската унија;

○ **Историски**, сите премрежија на просторите (Европа-Балкан) се нераскинливо поврзани меѓусебе и произлегуваат едни од други;

○ **Безбедносно**, Балканот е оценет како круцијален за сигурноста на остатокот од Европа К. Патен: „Балканот е доказ колку брзо проблемот на твојот сосед станува сечиј проблем, или, изборот е, или ние - ЕУ ќе извезуваме стабилност на Балканот или Балканот ќе извезува нестабилност во ЕУ“. Пораката е многу јасна;

○ **Политички**, проширувањето на Европската унија е детерминирана во одреден простор кој евидентно го опфаќа и Балканот, всушност, Грција како дел од Балканот, е веќе во ЕУ, Словенија исто така, Бугарија и Романија се чекор до целта, а сите останати земји покажу-

ваат отворен интерес за членство;

○ **Економски**, Балканот во овој момент не е многу силен и значаен, но на среден и подолг рок, Балканот ќе игра извонредно значајна улога како простор во кој се сечат и низ кој минуваат главните патишта на поврзување на Истокот и Западот, Блискиот Исток со Европа, всушност економски Европа ќе биде посилна и конкурентна на глобален план ако ги има впрегнато сите ресурси и потенцијали на своите простори вклучително и Балканот

Актуелниот момент како шанса за силен чекор напред и шанса да се фати приклучок

2004-та година, по многу нешта, е од историската важност за Република Македонија и нашата иднина. Заврши процесот на ратификација на Спогодбата за стабилизација и асоцијација и со тоа Република Македонија е прва земја од регионот со валиден полноправен акт со чија имплементација најдиректно ќе се помага и поттикнува за приближување и интегрирање во Европските структури. Европската унија ги исцртува контурите на идната Европска федерација. Република Македонија не смее да си дозволи да остане настрана од овој процес и мора да вложи максимум напор за фаќање приклучок со останатите напредни европски земји. Ќе бидеме ценети според нашите постигнувања, но и според одлучноста, цврстината и вербата во процесот на интегрирање во сегашната и идната европска структура.

Драган Тилев е државен советник и раководител на Секторот за европска интеграција во Владата на Република Македонија. Роден е 1961 година во Струмица, а дипломирал на Економскиот факултет во Скопје во 1984 година. Предходно работел како Координатор за странска помош во Владата, шеф на Кабинетот на Министерот за труд и социјална политика и меѓународен координатор. Учествовал на повеќе меѓународни конференции, меѓу кои и Собранието на Меѓународната организација на трудот (Женева, 1996), Конференцијата на ОН за јавна администрација и социјален развој (Стокхолм, 1995), Министерскиот состанок на Советот на Европа за министерствата од социјалната сфера (Лисабон, 1995) итн.

*) мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги преставуваат ставовите на Министерството за финансии

Република Македонија мора конечно да покаже дека сака и може да инвестира во иднината на новите генерации. Мора да се консолидира постојниот систем на институции кои се одговорни и надлежни за управување, координирање и забрзување на процесот на интегрирање во ЕУ, да се преземе одговорноста за реализација на договореното со Спогодбата за стабилизирање и асоцирање и со Времената спогодба за трговските односи со ЕУ, да се искористат средствата кои ни стојат на располагање преку ФАРЕ, КАРДС програмите како и многуте програми развиени на билатерална основа. *Од ветувања за европска интеграција, мора да се помине на реализација на оваа визија.* Правниот систем треба темелно да се реформира, да се транспонира европското законодавство на тлото на Македонија и да се изградат институции кои ќе бидат способни да го владеат европското право и европската современа пракса.

Можноста Македонија да се стекне со статус на кандидат, заедно со Хрватска, а приклучувајќи им се на Бугарија и Романија е реална и отворена. Доколку Владата на РМ и другите структури ја покажат својата цврста определба, тогаш може да сметаме дека Македонија наскоро ќе стане земја со статус на кандидат за полноправно членство во ЕУ

Ваквата политичка јасна намера и конкретни чекори и натаму ќе се надоградуваат и изразуваат. *Но, она што без одлагање треба да следи е интензивирање на конкретни оперативни активности во насока на интеграциониот процес, пенетрирање до сите државни структури, економски оператори, невладини структури, градење на сопствена стратегија за интеграција, базирана на реалната апсорпциона моќ на структурите, расположивите човечки ресурси и капацитетите на институциите, динамички детерминирана од интересите на државата, низ призмата на интересите на стопанството, но и неговите способности.*

Моментот по Копенхагенските одлуки за масовно проширување на Европската унија е многу поволен и за Република Македонија претставува можност конечно да направи исчекор со поднесување на барање за полноправно членство во Европската унија. Тоа неизоставно треба да се случи, но мора да покажеме дека сме зрели за таква историска одлука и дека тоа го правиме во потполност убедени во неговата исправност, без и малку сомнеж за можни реверзибилни движења. Само така ќе може

да очекуваме поддршка од земјите членки на ЕУ и од оние кои наскоро ќе станат членки.

Процесот за стабилизација и асоцијација дава поттик на сите земји од регионот, вклучително и Македонија. Хрватска го искористи предизвикот и поднесе барање за полноправно членство и веројатно наскоро ќе добие статус на кандидат за членство во ЕУ. По Копенхаген останаа Бугарија и Романија да го докажат својот капацитет и истрајност на патот кон ЕУ интеграција. Знаејќи ја цврстата политика на ЕУ за групирање на земјите и рационализирање на трошоците за приближување на истите кон ЕУ, може да се заклучи дека е даден сигнал на земјите од регионот дека може да го следат позитивното искуство и да се обидат да фатат приклучок. Треба неизоставно и Македонија да го следи тој пат. Можноста Македонија да се стекне со статус на кандидат, заедно со Хрватска, а приклучувајќи им се на Бугарија и Романија е реална и отворена. Доколку Владата на РМ и другите структури ја покажат својата цврста определба, тогаш може да сметаме дека Македонија наскоро ќе стане земја со статус на кандидат за полноправно членство во ЕУ.

Случувањата во регионот, поттик за поднесување на апликацијата

Несомнено процесот на европска интеграција зависи и од пошироките регионални случувања, кои треба блиску да се следат и анализираат. Да наведем само некои од клучните моменти и настани:

- Се случува градење на Нова Европа, нова правна и институционална архитектура, нов Устав, и покрај сите тешкотии;
- Оваа година 15 земји членки на ЕУ ќе станат 25;
- Првата Спогодба за стабилизација и асоцијација влегува во сила, токму нашата, на Република Македонија;
- Првата земја од поранешна Југославија ќе стане членка, Словенија;
- Во 2003 година втора земја од поранешна Југославија поднесе барање за членство, Хрватска, земја која заедно со Македонија ја има потпишано ССА;
- Уште две земји од регионот, Бугарија и Романија, во 2007 или 2008 ќе станат членки на ЕУ;

○ Во 2003 година се случи историскиот Солунски самит инициран и поддржан од Грција - земја членка на ЕУ, но и земја од регионот, од Балканот, која е и главниот промотор на иднината на земјите од регионот во Европската унија;

○ Од оваа година ќе го имаме новото Европско партнерство како нова подобро дефинирана рамка за развој на нашите односи со ЕУ;

○ ќе ги имаме и новите инструменти на располагање ТАИХ и твининг, целосно оперативни;

○ Низ политичкиот дијалог веќе сме дел од Заедничката надворешна и сигурносна политика;

○ Од 2005 година и Програмите на заедницата ќе ни бидат достапни како и Агенциите на заедниците;

○ Многу значајно од 2007-2013 ќе го имаме и новиот Буџетски циклус на ЕУ во кој сигурно ќе има значителни средства за финансирање на процесот на европска интеграција на регионот; и

○ До тогаш и другите земји во регионот (Србија и ЦГ, Албанија и БиХ) ќе имаат ССА, некои и во сила...

Сите овие елементи се извонредно јасни и силни сигнали кои може да се читаат само на еден начин, а тоа е *"РМ не смее да остане настрана од процесот, не смее да си дозволи луксуз да заостане или да забави, мора да ја следи логиката на процесот на европска интеграција, барањата од Копенхаген и од Мадрид и барањата од Процесот за стабилизација и асоцијација"*. Друга алтернатива за нас нема, опцијата не сме спремни, не сме зрели, не е време и сл., не е алтернатива.

А тоа значи јасна Агенда за нас,

○ *Поднесување на барање за членство во Европската унија;*

○ *Лансирање на наша Национална стратегија за интегрирање во ЕУ;*

○ *Владеење на правото и функционирање на сигурносните системи, вклучително имплементација во разумна и реална динамика на Рамковната спогодба и децентрализацијата;*

○ *Членство во НАТО;*

○ *Целосна имплементација на ССА и хармонизација на нашето законодавство со европското;*

○ *Реформа и рационализација на јавната администрација;*

○ *Развој на граѓанското општество и поддршка на НВО; и*

○ *Приоритетот над сите приоритети без кој сето претходно е тешко остварливо, а тоа е издрлив и континуиран економски развој и паралелно со тоа развој на човечкиот и институционален капацитет, без кој пак економијата нема да има здив за трка во отворена конкуренција.*

Како што може да се види од овие неколку напомени, процесот на европска интеграција не е прашање на една одлука, туку прашање на истрајна, цврста и непоколеблива политика следена со неопходните инвестиции.

Апликацијата на Република Македонија за членство во Европската унија- процедурална рамка

Просторот за донесување одлуки и покренување на тркалото на процесот за сите земји од регионот е од денеска до не подоцна од 2010-2013 година (кога завршува и наредниот финансиски циклус на ЕУ 2007-2013). Нашите амбиции треба да се движат пред овие крајни рокови, односно најдоцна до 2008-2009 година, доколку не сакаме да се видиме на опашката во редот на земјите од регионот за интеграција во ЕУ

ЕУ ја изрази својата отвореност кон секоја европска земја која е подготвена да се приклучи. Во текот на аплицирањето, државата кандидат треба постепено и целисходно да го прифати корпусот на закони, спогодби и традиции на ЕУ, таканаречените *"acquis"*, преку процесот за хармонизација, кој ги опфаќа сите аспекти на ЕУ законодавството и ЕУ политиките и нивната примена.

Со цел да пристапи кон Европската унија:

1. Државата - апликант треба да поднесе барање до Советот на ЕУ, односно до претседавачот на Советот, со барање да ја разгледа нејзината компатибилност со критериумите за членство.

2. За време на процесот на разгледување, Европската комисија обезбедува серија од детални одговори - нејзината тековна оценка за компатибилноста на државата - апликант со критериумите за членство. Тие се познати како Редовни извештаи

или Извештаи за напредокот. Првиот од овие извештаи, служи како основа за започнување на преговорите, а оние кои следат, откако преговорите и формално ќе отпочнат, посветуваат внимание на конкретни прашања во секоја област од *aquis*, кои ќе мораат да бидат разрешени пред и дефинитивно да може да се затвори соодветното Поглавје.

3. На состаноците на Европскиот совет, шефовите на владите на државите - членки усвојуваат одлука за започнување на преговорите за пристапување и за основните аспекти на преговорите.

4. Советот на министри, заедно со Европската комисија, ги започнува преговорите со претставниците од државата -апликант.

5. Нацрт - Договорот за пристапување, кој се утврдува во текот на преговорите, се парафира од страна на претставниците на државата - апликант и Советот на ЕУ;

6. Спогодбата се потврдува во Европскиот парламент, со апсолутно мнозинство гласови.

7. Сите држави - членки и државата - апликант го ратификуваат Договорот во согласност со нивните устави.

8. Доколку тоа е во согласност со Уставот на државата - апликант (кандидат), се организира референдум по ова прашање.

9. Шефовите на владите го потпишуваат ратификуваниот Договор на состанокот на Советот на ЕУ и тој стапува на сила. Тоа значи дека Договорот за пристапување станува дел од *aquis communautaire* и одредбите од Договорот се вградуваат во сите основни спогодби на ЕУ.

10. Во одредени сектори од националната економија во новата држава - членка се применуваат преодни прописи, доколку тоа е предвидено со Договорот за пристапување.

11. Од првиот ден на членство во ЕУ, претставниците на новата држава - членка учествуваат во сите процеси на одлучување, правни постапки и ра-

ботат како државни службеници во институциите на ЕУ, во согласност со соодветната регулатива.

Како што може да се види, апликацијата е важна како политички исчекор и потврда за цврстата определба на државата за членство. Натамошниот процес е веќе детерминиран, редоследот на одлуките, постапките, барањата, критериумите, консултациите, извештаите и сл. Она што не е однапред детерминирано или во оваа фаза за нас Европската унија не може да го детерминира, е времето

и динамиката. Тоа зависи од нас самите и од спремноста да инвестираме во процесот и да му се посветиме со упорност до целосно остварување на крајната цел, членство, но не како политички акт, туку членство со стандард и услови за живеење за граѓаните на Македонија на ниво на европските.

Сепак и ова не значи дека процесот може да трае премногу долго. Просторот за донесување одлуки и покренување на тркалото на процесот за сите земји од регионот е од денеска до не подоцна од 2010-2013 година (кога завршува и наредниот финансиски циклус на ЕУ 2007-2013). Нашите амбиции треба да се движат пред овие крајни рокови, односно најдоцна до 2008-2009 година, доколку не сакаме да се видиме на опашката во редот на земјите од регионот за интеграција во ЕУ.

СЛИЧНОСТ НА СТАПКИТЕ НА ИНФЛАЦИЈА КАКО МАСТРИШКИ КРИТЕРИУМ НАСПРОТИ РАЗЛИЧНИТЕ НИВОА НА ПОРАСТ НА ПРОДУКТИВНОСТА ВО ЗЕМЈИТЕ ПРИСТАПНИЧКИ

Колку поотворена е земјата пристапничка кон Монетарната унија, повисокиот пораст на продуктивноста има помало влијание врз стапките на инфлација

Многу често, прашање на дебата во земјите пристапнички кон Европската унија (ЕУ) е нивото на инфлација и неговата конвергентност со она на ЕУ, исто така познато како едно од Мастришките критериуми за конвергентност, според кое инфлацијата (мерена преку потрошувачките цени) не смее да надмине 1,5 процентни поени од просечната стапка на инфлација кај трите земји со најмала стапка на инфлација во рамките на Европската монетарна унија (ЕМУ). Притоа, теоријата за оптимална валутна зона (ОВЗ), како теоретска рамка на Европскиот процес на интеграција ја наведува сличноста на стапките на инфлација меѓу земјите на ОВЗ, како еден од предусловите за приклучување кон единствената валутна зона со цел да се намалат трошоците за приклучување. Меѓутоа, овој критериум е во зависност со разликите во порастот на продуктивноста меѓу земјите од единствената валутна зона, и е во спротивност со процесот на земјите пристапнички за достигнување (catching-up) на нивото на пораст на продуктивноста на ЕМУ.

Паритет на куповна моќ приспособен на продуктивноста

Теоријата која го објаснува односот меѓу сличностите на порастот на продуктивноста и стапката на инфлација се поставува во таканаречениот модел на Паритет на

куповна моќ приспособен на продуктивноста (De Grauwe, 1996 година). Прво, тој го претпоставува односот меѓу платите и цените според следново:

$$p = w \cdot q \quad (1)$$

$$p^* = w^* \cdot q^* \quad (2)$$

каде, p и p^* се логаритми на нивоата на цените, односно стапки на промени на цените (стапки на инфлација), во домашна земја и во Монетарна унија, соодветно; w и w^* се логаритми на стапките на номиналните плати, односно стапки на зголемување на номинална плата и q и q^* се логаритми на нивоата на продуктивност, односно стапки на пораст на продуктивноста на трудот.

Под претпоставка дека релативниот паритет на куповна моќ (purchasing power parity) важи, долгорочниот однос е:

$$e = p - p^* \quad (3)$$

каде, e е логаритам на девизниот курс, односно процентуална промена на девизниот курс на домашната валута во однос на валутата на Монетарната унија. Ако земјата се приклучи кон Монетарната унија, не постои можност за приспособување на девизниот курс ($e=0$) и ова подразбира слично ниво на инфлација со онаа на Монетарната унија:

$$p = p^* \quad (4)$$

Фатмир Бесими е Вицегувернер на Народната Банка на Република Македонија. Дипломирал на Економски факултет во Скопје, на отсеко Финансии и банкарство, во 1998 година, по што ги запишува постипломските студии во областа на Монетарна економија на истиот факултет. Во моментот работи на докторската дисертација во Staffordshire University, Велика Британија, на тема "Монетарна политика и политика на девизен курс во Република Македонија: конвергенција кон Европска Унија".

Во 1999 година се вработува во Стопанска Банка а.д. Скопје, потоа се вработува во Народна Банка на Република Македонија во Дирекцијата за истражување. Во ноември 2002 година е именуван за Директор на Јавното Пратпријатие за Аеродромски Услуги, каде останува до јули 2003 година кога е избран за Вицегувернар на Народната Банка на Република Македонија. Авторот, исто така, е член на Економскиот Совет на Владата на Република Македонија.

*) мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги преставуваат ставовите на Министерството за финансии

Со замена на равенките (1) и (2) во равенката (4) ќе добиеме:

$$w - q = w^* - q \quad (5)$$

$$w - w^* = q - q^* \quad (6)$$

Равенката (6) покажува дека во Монетарната унија со слични стапки на инфлација (Мастришки критериум за конвергентност за слични стапки на инфлација) меѓу земјите, релативното зголемување на номиналните плати мора да биде еднакво на релативните стапки на пораст на продуктивноста на трудот на земјата со Монетарната унија, соодветно. Оттука, претпоставувајќи слична стапка на продуктивност за земјите, сличноста на стапките на инфлација претставува неопходен критериум за оптимални валутни зони.

Меѓутоа, во постојните монетарни униии постојат одредени регионални разлики во стапките на инфлација (WEO, 2003 година), а тоа се објаснува и со ефектот на Balassa-Samuelson, каде што земјите со различен пораст на продуктивноста ќе се соочат со различни стапки на инфлација. Ова беше илустрирано од страна на De Grauwe (1996 година) преку “стапката на паритет на куповна моќ приспособена на продуктивноста” вклучувајќи ги во гореспоменатиот модел, разграничено, разменливите и неразменливите стоки:

$$p_c = ap_T + (1-a)p_N \quad (7)$$

$$p_c = a^*p_T + (1-a^*)p_N^* \quad (8)$$

каде, p_c е логаритам (стапка на промени) на индексот на потрошувачки цени; p_T и p_N се логаритми (стапки на промени) на цените на разменливите и неразменливите стоки, соодветно; исто така, пондерите се дадени преку a и $(1-a)$ за разменливите и неразменливите стоки, соодветно; a^* подразбира параметри кои припаѓаат на Монетарната унија.

Рамнотежните цени кај разменливите и неразменливите стоки се претпоставува дека се еднакви на соодносот на платите и продуктивноста (трошоци на работна сила по единица производ, unit labor costs). Изразено во логаритми тоа ќе биде:

$$p_T = w - q \quad p_N = w - v \quad (9)$$

$$p_T = w^* - q^* \quad p_N = w^* - v^* \quad (10)$$

каде, q и q^* се логаритми на нивоата на продуктивност, односно стапки на порастот на продуктивноста, во секторот на разменливите стоки; а v и v^* се логаритми на нивоата на продуктивност, односно стапки на пораст на продуктивноста, во секторите на неразменливите стоки во земјата пристапничка и Монетарната унија, соодветно.

Со замена на (9) и (10) за цените на неразменливите стоки во (7) и (8), соодветно, по преместувањето ќе добиеме:

$$p_c = ap_T + (1-a)(w-v) \quad (11)$$

$$p_c = ap_T + (1-a)(p_T + q - v) \quad (11^*)$$

$$p_c^* = a^*p_T^* + (1-a^*)(w-v^*) \quad (12)$$

$$p_c^* = a^*p_T^* + (1-a^*)(p_T^* + q^* - v^*) \quad (12^*)$$

Под претпоставка дека релативниот паритет на куповна моќ важи во секторот на разменливите стоки (на долг рок), добиваме:

$$S_{PPP} = p_T - p_T^* \quad (13)$$

каде, S_{PPP} е (логаритам на) девизен курс кога паритетот на куповна моќ важи во секторот на разменливите стоки.

Понатаму, ако претпоставиме (како што тоа го направи De Grauwe, 1996 година) дека учеството на разменливите и неразменливите стоки во потрошувачката кошничка на земјата пристапничка и Монетарната унија се еднакви ($a=a^*$) и дека продуктивноста во секторот на неразменливите стоки е иста ($v=v^*$). Со одземање на (12*) од (11*) добиваме:

$$p_c - p_c^* = aS_{PPP} + (1-a)(S_{PPP} + q - q^*) \quad (14)$$

Решавајќи го според S_{PPP} , ќе добиеме

$$S_{PPP} = (p_c - p_c^*) - (1-a)(q - q^*) \quad (15)$$

Последниот сооднос ја претставува теоријата на релативен паритет на куповна моќ приспособен на продуктивноста за детерминирање на девизниот курс, која претпоставува дека девизните курсеви, на долг рок, имаат две детерминанти¹: релативен пораст на инфлација и релативен пораст на продуктивност во секторот на разменливите стоки (Beachill i Pugh, 1998 година). Така, ако земјата се приклучи кон Монетарната унија и не постојат при-

1) Ова е во согласност со монетаристичкиот пристап за детерминантите на девизниот курс, бидејќи каматната стапка влијае само на краток рок, а не и на долг рок.

способување на девизниот курс ($S_{PPP}=0$), цените на разменливите стоки ќе бидат еднакви со оние на Монетарната унија на ниво p_T^o ($p_T=p_T^*=p_T^o$), по што добиваме:

$$p_c - p_c^* = (1 - a)(q - q^*) \quad (16)$$

Од равенката (16) може лесно да се заклучи дека ако постојат разлики во порастот на продуктивноста во секторот на разменливите стоки меѓу земјите членки на Монетарната унија, нивните стапки на инфлација (мерени преку индексот на потрошувачки цени), исто така, мора да се разликуваат.

Генерализиран паритет на куповна моќ приспособен на продуктивноста.

Паритетот на куповна моќ прилагоден на продуктивноста лежи врз претпоставката ($a = a^*$, $v = v^*$) што важи за развиените земји во ЕУ, но тие може да не бидат валидни за земјите пристапнички. Во однос на ова развиваме генерализирана форма на стапка на паритет на куповна моќ приспособена на продуктивноста, ослободувајќи се од претпоставките на гореспоменатиот модел и дозволувајќи различни учества на разменливите и неразменливите стоки ($a = a^*$) и различна стапка на пораст на продуктивноста во секторот на неразменливите стоки ($v = v^*$) меѓу земјите во Монетарната унија.

Под претпоставка дека релативниот паритет на куповна моќ важи (на долг рок) за разменливите стоки (равенка 13), при приклучување во ЕМУ ($S_{PPP}=0$), цените на разменливите стоки на земјите пристапнички мора да бидат еднакви на оние во ЕМУ на ниво p_T^o ($p_T = p_T^* = p_T^o$). Заменувајќи го нивото на рамнотежни цени на стоките со кои се тргува (p_T^o) во равенките (11*) и (12*) добиваме:

$$p_c = ap_T^o + (1 - a)(p_T^o + q - v) \quad (17)$$

$$p_c^* = a^*p_T^o + (1 - a)(p_T^o + q^* - v^*) \quad (18)$$

Одземајќи ја равенката (18) од (17) по преместувањето добиваме:

$$p_c - p_c^* = (1 - a)(q - v) - (1 - a^*)(q^* - v^*) \quad (19)$$

Последниот сооднос покажува дека стапките на инфлација меѓу земјите во Монетарната унија треба да бидат различни според разликите кои постојат меѓу релативните стапки на пораст на продуктивноста кај разменливите и неразменливите стоки, пондерирана со учеството на неразменли-

вите стоки во потрошувачката кошничка на земјите, соодветно. Во однос на земјите пристапнички кои се приклучуваат кон ЕМУ, од равенката (19) може да заклучиме дека со цел да се достигне (catch-up) нивото на ЕМУ, повисокиот релативен пораст на продуктивноста кај разменливите стоки во однос на неразменливите стоки во земјите пристапнички ($q-v$) во споредба со просекот на ЕМУ (q^*-v^*), имплицира повисоки стапки на инфлација на земјите пристапнички во однос на просечната стапка на инфлација на ЕМУ (хармонизиран индекс

Многу често, прашање на дебата во земјите пристапнички кон Европска Унија (ЕУ) е нивото на инфлација и неговата конвергентност со она на ЕУ, познато како едно од Маастришките критериуми за конвергентност, според кој инфлацијата (мерена преку потрошувачките цени) не смее да надмине 1,5 процентни поени од просечната стапка на инфлација кај трите земји со најмала стапка на инфлација во рамките на Европската Монетарна Унија

на потрошувачки цени, HICP). Ова е повеќе издржано за земјите пристапнички во рана фаза на конвергирање кон ЕМУ, кога процесот на достигнување е позначителен. Меѓутоа, во подоцнежните фази на транзиција кон ЕМУ, се очекува повисоко ниво на конвергенција ($a=a^*$), при што соодносот од равенката (19) може да се прикаже на следниот начин:

$$p_c - p_c^* = (1 - a)[(q + v) - (q^* + v^*)] \quad (20)$$

Равенката (20) покажува дека стапката на инфлација на земјите пристапнички треба да е различна од HICP, во однос на различните стапки на пораст на продуктивноста (во секторите на разменливи и неразменливи стоки) во земјите пристапнички и ЕМУ, пондерирани со учеството на неразменливите стоки во потрошувачката кошничка. Притоа, отвореноста на земјите пристапнички $[1 - (1 - a)]$, има важна улога во конфликтот меѓу различните стапки на пораст на продуктивноста (на земјата пристапничка и ЕМУ) и сличност во стапките на инфлација (Маастришки критериуми за конвергентност). Колку поотворена е земјата пристапничка кон Монетарната унија (т.е. 1-а е помало), повисокиот пораст на продуктивноста има помало влијание врз стапките на инфлација. Односно, со зголемената интеграција критериумот за слични стапки на инфлација станува поевтин за земјите кои треба да го достигнат нивото на продуктивност на ЕМУ, што е аргумент за ендегеноста на сличноста на инфлаци-

јата како детерминанта на ОЦА и како Мاستришки критериум

На крај, под претпоставка дека стапките на пораст на продуктивноста на секторот на неизменливите стоки во земјата пристапничка се исти со оние на ЕМУ ($v = v^*$) ние ќе завршиме со равенката (16), која може да важи за земјите пристапнички во подоцнежните фази на конвергирање кон ЕМУ.

Balassa-Samuelson ефект

Горенаведените ставови, исто така може да се објаснат преку т.н. Balassa-Samuelson ефект. Така, земјите пристапнички како мали и отворени економии (Eurostat, 2003), во меѓународниот (ЕУ) пазар ги прифаќаат цените како предодредени (price takers), односно цените на земјите на ЕУ ги одредуваат цените на неизменливите стоки. Претпоставувајќи пониско ниво на продуктивност во секторот на неизменливите стоки, според “дадената” цена на неизменливите стоки, номиналните плати (во секторот на неизменливите стоки) во земјите пристапнички ќе бидат пониски отколку оние во ЕМУ, во спротивно ќе ја изгубат конкурентноста.

Режимот на врзан девизен курс (**pegged exchange rate**) во Република Македонија одигра значајна улога за економијата, особено во намалувањето на стапката на инфлација во периодот на транзиција, со што се зголеми кредибилитетот и временската конзистентност на монетарната политика

Според Balassa-Samuelson ефектот, бидејќи порастот на продуктивноста на трудот меѓу секторите се разликува (секторот на неизменливите стоки), додека платите се со тенденција да бидат помалку различни, цените на секторот на неизменливите стоки во земјите пристапнички ќе бидат пониски од оние на ЕМУ. Ефектот на Balassa - Samuelson, исто така, претпоставува дека земјите имаат различен пораст на продуктивноста во секторот на неизменливите стоки, додека разликата на порастот на продуктивноста во секторот на неизменливите стоки (на пример услуги) е занемарлива. Оттука, поголемиот пораст на продуктивноста (во секторот на неизменливи стоки) во земјите пристапнички со цел да го достигнат нивото на ЕМУ, ќе ги зголеми пла-

тите во сите сектори (претпоставена флексибилност на плати), со што цените на неизменливите стоки во однос на оние на изменливите стоки ќе се зголемат и ќе резултираат со повисока стапка на инфлација (мерена преку индексот на потрошувачки цени).

Не постои режим на девизен курс кој “може да се примени на сите”

Повисоката инфлација, како што беше објаснето погоре преку Balassa-Samuelson ефектот, може да има различни импликации во економијата во зависност од режимот на девизен курс. Така во режимот на флексибилен девизен курс, по повисоката инфлација ќе следи номинална депрецијација на девизниот курс, а со режими на фиксен девизен курс тој доведува до реална апрецијација и загуба на конкурентноста на земјите пристапнички во однос на ЕМУ, што има негативно влијание врз трговскиот биланс, односно зголемување на дефицитот на тековната сметка. Меѓутоа, не постои режим на девизен курс кој “може да се примени на сите” земји пристапнички, бидејќи тие се судираат со сложени прашања кога го избираат својот режим на девизен курс, како што се: спецификите на нивните стопанства, конвергирањето кон евро-зоната и глобализацијата на финансиските пазари. Во однос на тоа, *режимот на врзан девизен курс (pegged exchange rate) во Република Македонија одигра значајна улога за економијата, особено во намалувањето на стапката на инфлација во периодот на транзиција, со што се зголеми кредибилитетот и временската конзистентност на монетарната политика.*

Земајќи го предвид Мастришкиот критериум за сличност на стапката на инфлација, во рамки на режимот на фиксен или врзан девизен курс, повисоката инфлација која се наметнува за време на процесот на земјите пристапнички на достигнување на нивото на ЕМУ, може да се намали на два начина: прво, со номинална апрецијација на девизниот курс, што не се претпочита заради негативниот ефект врз трговскиот биланс; или второ, со рестриktivна монетарна и фискална политика со цел да се намали инфлацијата на ниво на ЕМУ, што може да го загрози производството и вработеноста во периодот на транзиција, но на долг рок (приспособливи очекувања) производството ќе се врати на ниво кое одговара на природната стапка на невработеност. Szapary (2001 година) тврди дека земјите пристапнички при нивното конвергирање кон ЕМУ може да водат рестриktivна монетарна и фискална политика, за да ја намалат инфлацијата пред пристапувањето, само за после тоа да се ре-

лаксираат откако ќе влезат во ЕМУ, познат како синдром на “мерње на тежината” (weigh in syndrome).

Тргувајќи од горенаведените претпоставки и своите специфики, секоја земја има различен пристап кон режимот на девизен курс. Оттука, нема и некои официјални препораки од ЕМУ за политиката на девизен курс што треба да ја водат земјите пристапнички при конвергенцијата. Притоа, останува на земјите пристапнички (на доброволна основа две години пред зачленување во ЕМУ) да се зачленуваат во ЕРМ 2 (механизам на девизен курс), кој дозволува +/-15% флукуација на девизните курсеви на валутите на земјите пристапнички во однос на еврото.

Заклучок

Резимирајќи ги гореспоменатите гледишта, може да се заклучи дека сличноста на инфлацијата како критериум за пристап кон Монетарната унија е спротивна на разликите на нивоата на пораст на продуктивноста во земјите пристапнички. Различни нивоа на пораст на продуктивноста значи различни стапки на инфлација, што беше прикажано како ендегено на нивото на интеграција (отвореност) на земјата пристапничка кон Монетарната унија. Оттука, процесот на достигнување на нивото на пораст на продуктивноста на ЕМУ станува поевтин за земјите пристапнички во подоцнежните фази на интеграција во монетарната унија. Меѓутоа, не постои единствен режим на девизен курс “кој може да се примени на сите” земји пристапнички во процесот на конвергирање.

За време на раните фази на достигнување на нивоата на ЕМУ, кога конвергенцијата на стапката на инфлација е поскапа, режимот на флексибилен девизен курс е поповолен со цел да се апсорбираат асиметричните шокови во домашната економија. Меѓутоа, номиналниот девизен курс не секогаш одговара на реалните девизни курсеви. Постојат

можни шпекулативни напади врз девизните курсеви на земјите пристапнички заради недоволно развиените финансиски пазари во тие земји и високи интегрирани меѓународни финансиски системи. Притоа, во подоцнежните фази на интеграција, кога ќе бидат извршени структурните реформи во земјите пристапнички, со што ќе се унапреди и јавниот сектор, пазарот на труд и финансискиот систем, ќе бидат исполнети предусловите во корист на режимот на фиксен девизен курс со цел да се конвергира кон ЕМУ, бидејќи тогаш конвергенцијата на стапката на инфлација станува поевтина заради ендегеноста на овој критериум за нивото на интеграција.

Флексибилноста на девизниот курс во тесни маргини е поволна со цел да се релаксира процесот на достигнување на нивото на пораст на продуктивноста на ЕМУ од страна на земјите пристапнички се додека се постигне повисоко ниво на интегрираност, кога достигнувањето на нивото на ЕМУ стане поевтин

Покрај ова, се додека не се заврши процесот на структурни реформи во земјите пристапнички, можно е интермедијарно решение за режимот на девизен курс во процесот на конвергирање кон ЕМУ. Така, откако веќе се постигнат кредибилитетот и временската конзистентност на монетарната политика, користи од промена на режимот на девизен курс станува очигледна за надворешната трговија, односно унапредување на отвореноста (интегрираноста) на земјата во Монетарната унија (Бесими, 2003 година). Во тој поглед, *флексибилноста на девизниот курс во тесни маргини е поволна со цел да се релаксира процесот на достигнување на нивото на пораст на продуктивноста на ЕМУ од страна на земјите пристапнички се додека се постигне повисоко ниво на интегрираност, кога достигнувањето на нивото на ЕМУ стане поевтино.*

Литература:

- Beachill B. & Pugh G. (1998), “Monetary cooperation in Europe and the problem of differential productivity growth: An argument for “two speed” Europe”, *International Review of Applied Economics*, том12, бр.3, стр. 445-457
- Бесими Ф. (2003), “Exchange rate variability and trade: the case of Macedonia”, *Economic Research*, IV/2003, National Bank of the Republic of Macedonia
- De Grauwe P. (1996), *International Money*, (2nd ed), Oxford University Press, Лондон
- De Grauwe P. (2003), *Economics of Monetary Union*, Oxford University Press, Лондон
- Eurostat (2003), *Statistical Yearbook on Candidate and South-East European Countries*, European Commission
- International Monetary Fund (2003), *World Economic Outlook*
- Krugman P. & Obstfeld M. (2000), *International Economics: Theory and Policy*, (5th ed.), Longman, New York
- Szapary G. (2001), “Transition Countries” Choice of Exchange Rate Regime in the Run-Up to EMU Membership”, *Finance and Development*, том 38, бр.2

ДИНАМИЧКА ЕКОНОМИЈА

Во случајот на Македонија, кај поголемиот број на економисти и граѓани преовладува мислење дека, постојат предуслови и ресурси неопходни за конципирање и остварување на развојна, дури и динамична економија, се разбира при истовремено почитување на потребата од одржување на разумна стапка на економска стабилност

проф Тихомир Јовановски

Вовед

Во моите истражувања во областа на макроекономската стратегија и политика, дојдов до сознание дека е потребно темелно истражување на сегментите на економијата и дефинирање на одредени термини, со единствена цел да упатам:

- прво, на суштината на поедините сегменти на економијата која суптилно не е истражена или доколку е истражена не постоела научна храброст да се објави;
- второ, на неадекватниот пристап на поедини научни работници кои заради својата т.н. специјалност, се зафаќаат со истражување на еден сегмент од економијата без да го согледаат богатството од сегменти на економијата и нивната меѓузависност и меѓувлијание;
- трето, секое истражување само на еден сегмент од економијата, без оглед на длабочината на истражувањето, претставува недостаток, неадекватен пристап и опасност од добивање на погрешни сознанија и заклучоци;
- четврто, секој т.н. субспецијалистички пристап во истражувањето на економијата и на економските односи може да биде кобен заради тоа што од неиспитана целина се оттргнува еден дел, еден сегмент од економијата, при што се доаѓа до определени сознанија и заклучоци за сегментот без да се истражува неговото влијание врз вкупноста на односите во економијата, и обратно. Како поткрепа на ваквите тврдења е следниот пример од областа на макроекономската политика. Имено, при кон-

ципирањето и остварувањето на макроекономската политика се зема еден сегмент од економијата, истиот се издига до национално макроекономско значење и задача на извршната власт, без оглед на консеквенците. Тоа, често пати, се прави од незнаење базирано на упорност, поради притисок во националната економија, или пак поради притисок однадвор (меѓународни монетарни и финансиски институции, регионални економски заедници итн.). Без оглед на тоа од каде доаѓа притисокот, подигањето на еден сегмент од економијата на т.н. национално ниво на значење и извршување, речиси секогаш доведува до однапред познати последици на економски, социјален, па дури и на политички план; и

○ петто, со оглед на испреплетеноста на економијата и политиката, често пати поедини сегменти од економијата или целината на целите и задачите на макроекономската стратегија се ставаат во втор план во однос на целите и задачите што треба да се остваруваат во областа на социјалната, дури и во областа на политичката сфера. Во тој случај станува збор за политизирање на економски термини, со тоа и за политизирање на економијата во целина. Сметам дека тоа не треба да се допушта од две причини: првата причина е чисто економска, бидејќи доколку се политизира економијата тогаш се конципира и остварува макроекономска политика што остварува не економски туку политички цели кои можат доста штетно да влијаат на националната економија. Втората причина е таа што остварувањето на примарно поставените политички, а не економски цели мо-

*) мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги преставуваат ставовите на министерството за финансии

жат да ја водат националната економија кон државна економија (економија каде најголем дел од сопственоста е во рацете на државата), која по дефиниција е помалку успешна од пазарната економија.

Динамична економија

Овој пат ќе се обидам да и посветам внимание на динамичната, односно развојната, наспроти статичката економија, два термина што упатуваат на определен степен на развој, заостанување во развојот, стагнирање или остварување на негативна стапка на раст.

Во периодот на осамостојувањето, националната економија на Република Македонија се карактеризираше со изразито висока стапка на инфлација со сите негативни карактеристики во економскиот систем, развојната, макроекономската и социјалната сфера.

Во таа деценија (1990-2000 г.) во Република Македонија се остваруваше политика на сузбивање на инфлацијата, односно рапидно намалување на енормно високата стапка на инфлација (близу 2000%). Се остваруваше непотребно долго рес-триктивност во макроекономската политика која

доведе од состојба на инфлација во состојба на стабилност, од вештачки одржувана стабилност до дефлација.

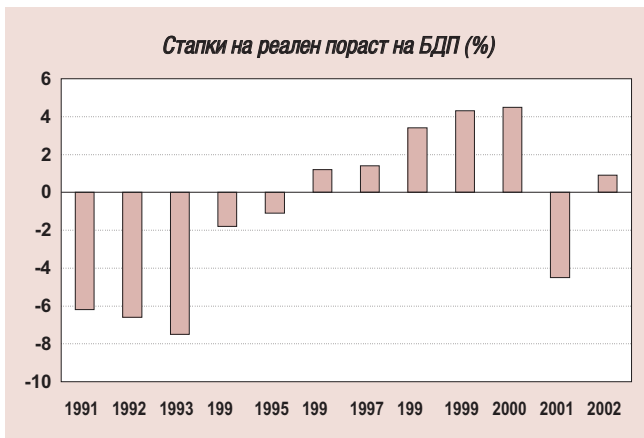
Во 1999 година е остварена просечна стапка на дефлација од 1,1% која не е резултат на класичните детерминанти (зголемена понуда при иста или намалена побарувачка) туку е резултат на специфични, во основа неекономски детерминанти (намалена побарувачка при иста или намалена понуда).

За илустрација, ќе се послужиме со последните податоци од Државниот завод за статистика кои се однесуваат на движењето на бруто домашниот производ во времето од 1990 до 2002 година. Имено, во првите пет години (1991-1995 година), просечната стапка на реалниот пораст на БДП изнесуваше -4,6%. Во наредните години, 1996-2000 година, остварена е позитивна просечна стапка економски раст од околу 3%. Во “воената” 2001 година, стапката на реален раст на БДП достигна -4,5%, за во минатата 2002 година, да се зголеми на 0,9%. За потемелно согледување на динамиката на Бруто домашниот производ и можност за негова анализа ги изнесуваме следните податоци за БДП објавени од Државниот завод за статистика на Република Македонија:

Бруто-домашен производ 1990-2002 ¹

	БДП во тековни цени во милиони денари	БДП по жител во САД \$	БДП во милиони САД \$ ²	БДП во денари од 1995 година (во милиони денари)	Стапки на реален пораст на БДП	БДП дефлатор
1990	506	2.235	4.252	215.111	-	-
1991	920	2.083	3.990	201.837	-6.2	193.7
1992	11.794	1.937	3.728	188.586	-6.6	1371.8
1993	59.165	1.785	3.450	174.500	-7.5	542.1
1994	146.409	1.742	3.389	171.432	-1.8	251.9
1995	169.521	1.705	3.351	169.521	-1.1	117.1
1996	176.444	1.709	3.390	171.530	1.2	102.9
1997	186.018	1.732	3.458	174.000	1.4	103.4
1998	194.979	1.781	3.575	179.879	3.4	101.4
1999	209.010	1.848	3.730	187.684	4.3	102.7
2000	236.389	1.924	3.899	196.222	4.5	108.2
2001	233.841	1.830	3.723	187.342	-4.5	103.6
2002	243.970	1.839	3.755	188.941	0.9	103.4

1) За 2002 податоците се претходни
2) Конверзијата е направена со методот на ценовно приспособен курс, Методологија на ООН

Овие податоци упатуваат на неколку сознанија:

Прво, динамиката на економскиот раст во последните 13 години, искажани преку динамиката на растот на БДП е далеку под потребната динамика;

Второ, ваквата динамика може да детерминира несоодветен раст на понудата на стоки и услуги. Тоа може да предизвика инфлационо движење во економијата, или пораст на дефицитот во билансот на плаќања, а со тоа и пораст на надворешната задолженост;

Доколку се политизира економијата тогаш се конципира и остварува макроекономска политика што остварува не економски туку политички цели кои можат доста штетно да влијаат на националната економија

Трето, динамиката на растот на БДП не обезбедува остварување на потребната стапка на вработеност и социјална сигурност;

Четврто, економскиот развој на Република Македонија не оди по нагорна линија, туку по цик цак линија што е доста штетно движење.

Ваквите сознанија може да бидат потврдени и со уште еден податок што го објави Државниот завод за статистика на Република Македонија, кој се однесува на просечниот пораст на БДП во Република Македонија и во неколку поразвиени земји во Европа во периодот 1999-2003 година. Просечниот пораст на БДП во овие земји изнесува:

	Просечен раст на БДП 1993 - 2003 (%)
Ирска	7.6
Луксембург	4.1
Грција	3.8
Шпанија	3.0
Финска	2.8
Шведска	2.7
Британија	2.5
Франција	2.3
Германија	1.3
Македонија	1.5

Горните податоци и сознанија упатуваат на потребата да се даде одговор на следните прашања:

- Дали постои цикличност во движењето на економските односи, во карактеристиките на состојбата на националната економија на Република Македонија?
- На што се должи таа цикличност?
- Кои се сегашните карактеристики на стопанството на Република Македонија? и
- што треба да се направи во иднина?

Кога станува збор за тоа дали постои цикличност во движењето на економските односи и состојбата на македонската економија, постои цикличност која воопшто не одговара и не може да се идентификува и изедначи со цикличните движења во развиените економии, бидејќи е предизвикана од други, сосема различни фактори. Имено, во развиените земји, цикличното движење е резултат на циклусите во инвестиционите вложувања, односно во остварувањето на циклична и антициклична макроекономска политика (подем - прегреаност - пад - криза - антикризна политика - подем).

Кај нас, цикличноста во движењето на економските и финансиските односи не е детерминирана со циклуси на инвестициони вложувања. Цикличноста е детерминирана со остварувањето на стабилизациони цели на макроекономската политика во еден подолг временски период. Имено, во почетокот на деведесеттите години, во Република Македонија постоеше состојба на висока стапка на инфлација со сите свои негативни последици. Со

цел во пократок период да се намали стапката на инфлација од близу 2000% на разумна стапка од 3-5%, се остваруваше остра стабилизациона политика по пат на остварување на остра антиинфлациона политика. Со висок степен на ригидност во националната макроекономска политика, за релативно краток временски период се намали стапката на инфлација. Во намалувањето на стапката на инфлација, во извесна смисла, дури се претера и се отиде во дефлација. Во овој период, стапката на економски развој беше доста ниска, односно се постигна дури и негативна стапка на економски развој.

Инвестиционите вложувања во целиот временски период беа под потребните, жртвувани заради остварување на стабилност и како такви, не можеа да делуваат ниту циклично ниту антициклично. Ниската стапка на инфлација и стабилниот, но не-реален и неменлив девизен курс на денарот, во еден подолг временски период автоматски го стави прашањето на динамиката на економскиот развој во втор план. На тој начин, националната економија полека но сигурно, ги изгуби карактеристиките на развојна економија, а со тоа и карактеристиките на динамична економија, и се повеќе доби карактеристики на економија во стабилизација.

На прашањето кои се сегашните карактеристики на стопанството на Република Македонија, во основа, би можело да се наведе следното:

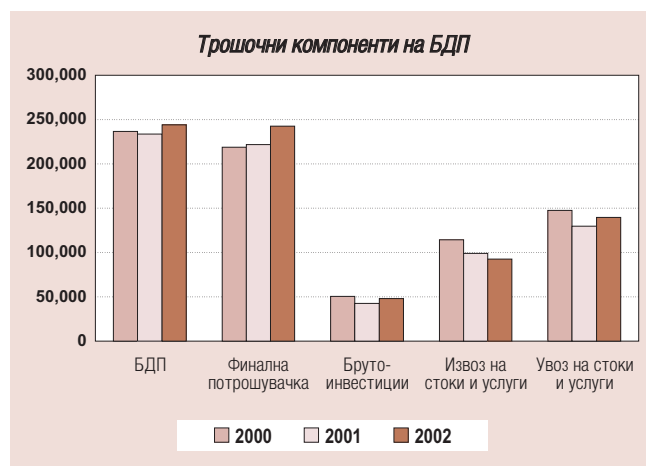
- Релативно ниско ниво на развој на економијата. Имено, сегашното ниво на БДП изнесува нешто над 70% од БДП остварен во 1989 година. Тоа значи дека се залудно изгубени повеќе од 10 години во развојот на економијата;
- Ниската стапка на економски раст ја зголемува дискрепанцата во степенот на развиеност меѓу Македонија и другите земји кои остваруваат висока стапка на развој;
- Се одржува висок степен на стабилност на цените на мало и на висината на девизниот курс на штета на динамиката на економскиот раст и структурните поместувања во стопанството;
- Високиот степен на стабилност се одржува со остварување на висок степен на рестриктивност во вкупната макроекономска политика;
- Висок степен на неликвидност на стопанството и нестопанството;
- Низок степен на акумулативност на стопанството;

- Релативно висок степен на внатрешна и надворешна задолженост;
- Висок степен на ликвидност на буџетот како резултат на обемот и степенот на зафаќање од приходите на населението, како и од профитот на претпријатијата;

Во периодот на осамостојувањето, националната економија се карактеризираше со изразито висока стапка на инфлација со сите негативни карактеристики во економскиот систем, развојната, макроекономската и социјалната сфера. Се остваруваше непотребно долго рестриктивност во макроекономската политика која доведе од состојба на инфлација во состојба на стабилност, од вештачки одржувана стабилност до дефлација

- Висока стапка на невработеност, при истовремено постоење на ниска стапка на вработување;
- Многу ниска куповна сила на населението заради замрзнатите плати и високата стапка на невработеност;
- Неостварување на потребната динамика на реформи на економскиот систем, посебно во областа на сопственоста, структурните промени во економијата и создавање на услови за премин на пазарни услови на работење;
- Се уште, на преден план, се политичките односи и социјалната сфера наместо економијата;
- Во макроекономската стратегија и политика, примарно место имаат монетарните, а не реалните фактори, што претставува пракса во многу мал број на земји во светот;

Се уште нема официјално прифатена долгорочна стратегија за развој на Македонија и среднорочна макроекономска стратегија и политика.

Во врска со трошочните компоненти на БДП на Република Македонија во времето 2000-2002 година, мислам дека е потребно да упатам на неколку мои сознанија:

- Многу мала е разликата меѓу вредносниот израз во денари на БДП во 2000, 2001 и 2002 година, што укажува на отсуство на динамичка економија;
- Финалната потрошувачка во 2000 и 2001 година е нешто помала, додека во 2002 година е речиси еднаква со вредноста на БДП;
- Бруто инвестициите се доста ниски и без динамика, што директно влијае на динамиката на БДП;
- Извозот на стоки и услуги е помал од увозот и истиот се намалува. Национална економија што ги задоволува своите потреби по пат на увоз не може да има динамичен раст на извозот;
- Увозот на стоки и услуги вредносно е поголем од извозот што е резултат на недоволно зголемување на понудата од домашно производство.

Кога станува збор за тоа дали постои цикличност во движењето на економските односи и состојбата на македонската економија, постои цикличност која воопшто не одговара и не може да се идентификува и изедначи со цикличните движења во развиените економии, бидејќи е предизвикана од други, сосема различни фактори

Во поглед на прашањето: што во иднина, ќе упатам на неколку значајни работи кои треба да бидат остварени веднаш, во блиска и во подалечна иднина. Имено, што поскоро треба да започне изготвување на три многу значајни програми, односно проекти:

1. Изготвување на Долгорочна развојна стратегија на Република Македонија за наредните 20 години. Документ што треба да биде прифатен со национален консензус (еден вид економски устав) и кој нема да може да се менува при менувањето на владеачките гарнитуре.
2. Изготвување на макроекономска стратегија и политика за најмалку пет години. Документ, во кој сосема кратко, ослободено од теоретизирање и прагматски, во основа ќе треба да се обработат три глобални сегменти:

а) позиционирана и компаративна анализа на економијата, карактеристиките на економскиот сис-

тем и макроекономската политика на Република Македонија во почетокот на XXI век;

б) истражување и дефинирање на стратешките правци и сегменти во конципирањето и остварувањето на динамичка макроекономска политика;

в) дефинирање на системски решенија, макроекономски инструменти и мерки за остварување на стратешките правци и сегменти на динамичната макроекономска политика.

3. Изготвување на проект за подготвување на Република Македонија за побрзо и поуспешно интегрирање во Европската унија.

Кога станува збор за динамиката на економскиот раст во Република Македонија, БДП би требало да расте со стапка од над 7% и стапка на инфлација 4-5% на годишно ниво. Ваквата стапка на раст на БДП, во себе содржи 1% за порастот на населението во Република Македонија, 3% за остварување на пораст што се остварува во Европската унија и над 3% за намалување на дискрепанцата во економскиот развој меѓу Македонија и Европската унија.

Случајот на Кина

Со постигнување на ваква стапка на пораст на БДП од над 7% на годишно ниво, македонската економија би добила карактеристики на динамичка економија. Таква економија е, на пример, економијата на Народна Република Кина. Имено, во оваа земја, реалниот БДП во времето од 1996 до 2003 година се движи меѓу 8-10%, со стапка на инфлација меѓу +8% и -1% (дефлација).

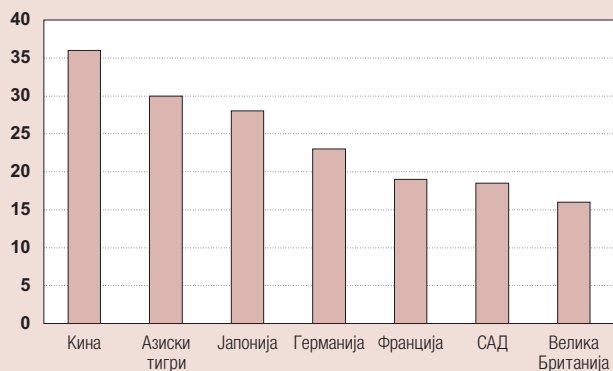
Во периодот меѓу 1990 и 2002 година, БДП per capita во Кина се зголемил од 339 на 986 САД\$ (2.9 пати), за разлика од САД и Јапонија каде, во истиот период, порастот изнесува 1.56 пати, односно 1.27.

Како резултат на тоа, извозот на НР Кина во 1993 година изнесувал 76, а во 2002 година 326 милијарди САД\$. Увозот пак, во 1993 година изнесувал 86, а во 2002 година 281 милијарда САД\$. Просечната годишна стапка на раст на извозот во времето 1993-2002 година била 17%, додека на увозот 16%. Само за споредба, светскиот извоз во тој период просечно се зголемувал за 6% на годишно ниво.

Процентот на учество на инвестициите во БДП во Народна Република Кина во времето од 1993 до

2002 година бил нешто над 35%, во Велика Британија бил над 15%, во САД и Франција близу 20%, а во Германија над 20%.

Учество на инвестициите во БДП (%)

Податоците на кои упатувам би можеле да послужат како поука и патоказ како треба да се пристапи кога се конципира и остварува макроекономска политика во една суверена национална економија. Слични примери сретнуваме во Чешка, Ирска, Словенија, а во последните неколку години и во Руската Федерација.

Би сакал овие примери да бидат еден вид поука за сите “експерти” и “модерни теоретичари” кои се поведуваат од туѓи влијанија и инсистираат на конципирање и остварување не на развојна, туку на стабилизациона макроекономска политика и политика на неменлив (фиксен) девизен курс. Тоа води кон пониска стапка на економски раст од потребната, нереален девизен курс, високо ниво на дефицит во билансот на плаќања, висока стапка на невработеност и висок степен на економска и социјална нестабилност во националната економија.

Последиците од таквото поведение се сè повидливи и се чувствуваат секојдневно во речиси сите

национални економии каде владее пристапот на стабилизациона, односно рестриктивна макроекономска политика по секоја цена, посебно во неразвиените земји кои остваруваат процес на транзиција. Доколку тоа се прави од незнаење, може да биде простено. Но, доколку се прави заради остварување на некои “повисоки” цели и интереси, би требало носителите на таква макроекономска политика да понесат барем морална одговорност пред својот народ.

Во поглед на прашањето што во иднина, што поскоро треба да започне изготвување на три многу значајни програми, односно проекти: Изготвување на долгорочна развојна стратегија на Република Македонија за наредните 20 години, изготвување на макроекономска стратегија и политика за најмалку пет години и изготвување на проект за припремање на Република Македонија за побрзо и поуспешно интегрирање во Европската Унија.

Во случајот на Македонија, кај поголемиот број на економисти и граѓани преовладува мислење дека, постојат предуслови и ресурси неопходни за конципирање и остварување на развојна, дури и динамична економија, се разбира, при истовремено почитување на потребата од одржување на разумна стапка на економска стабилност. Треба само да се напушти досегашната “идеологија” за стабилност и рестриктивност на макроекономската “стратегија” и политика. Исто така, треба да се почитува знаењето на домашниот кадар и да се поаѓа, пред се, од заедничките интереси на сите граѓани во Република Македонија, а не од поединечни или партиски интереси. Да се поаѓа од фактот дека Македонија е суверена држава со своја национална економија и свои национални економски интереси кои треба да се остваруваат и да се штитат.

АПРОКСИМАЦИЈА НА НИВОТО НА ЧОВЕЧКИОТ КАПИТАЛ ВО МАКЕДОНСКАТА ЕКОНОМИЈА

Новата теорија на економскиот растеж сугерира активна улога на државата во промовирањето на економскиот растеж, и тоа преку инвестиции во човечки капитал и поттикнување на странски приватни инвестиции во т.н *knowledge-intensive industries*, како што се компјутерскиот софтвер и телекомуникациите

Д-р Димитар Ефтимоски е вработен во Економскиот институт, при Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" од Скопје. Тој е научен соработник на проблематиката Теорија и политика на економскиот развој и доцент на постдипломските студии по меѓународна економија на предметот Државна регулација. Д-р Димитар Ефтимоски е хонорарен професор на постдипломските студии по меѓународна економија и бизнис на Економскиот факултет во Прилеп. Автор е на околу 50 научни и стручни трудови, објавени во земјата и странство.

1. Вовед

Под претпоставка дека економскиот растеж е функција од акумулацијата на физичкиот капитал и порастот на работната сила, комбиниран со егзоген фактор - технолошки прогрес (каков што е случајот со неокласичниот модел на Роберт Солоу), не може да се даде одговор на прашањето: Како да се постигне економски растеж на долг рок, односно како да се забрза технолошкиот прогрес? Според овој модел, економиите не поседуваат "внатрешни сили" за растеж на долг рок. Во отсуство на екстерни шокови или технички прогрес, сите економии конвергираат кон нулти економски растеж. Растежот на БДП *per capita* се смета за привремен феномен кој резултира од промените во технологијата. Секој пораст на БДП кој не може да се објасни преку краткорочното приспособување во стоковите на капиталот или на трудот, се припишува на резидуалот.

Овие и други недостатоци на моделот на Солоу беа причина за појава на т.н. Нова теорија на економскиот растеж. Новата теорија на економскиот растеж се базира на претпоставката дека техничкиот прогрес е ендеген. Таа се фокусира на изнаоѓање на начини кои овозможуваат *steady-state* растежот да биде генериран ендегено, при што основната претпоставка се базира на тоа дека државните (јавните) и приватните инвестиции во човечкиот капитал (знаење-

то) генерираат екстерни економии и пораст на продуктивноста, што е во колизија со законот за опаѓачки приноси. Она што е особено битно е тоа што новата теорија на економскиот растеж сугерира активна улога на државата во промовирањето на економскиот растеж, и тоа преку:

1. Инвестиции во човечки капитал.
2. Поттикнување на странски приватни инвестиции во т.н *knowledge-intensive industries*, како што се компјутерскиот софтвер и телекомуникациите.

Оттука се јавува потреба за проценка на нивото на човечкиот капитал во македонската економијата.

Во овој труд, анализата на нивото на човечкиот капитал ќе биде извршена преку:

1. Конвенционална процедура за утврдување на нивото на човечкиот капитал.
2. Индиректна анализа, односно проценка на апсорпционата моќ на човечките ресурси за современи технологии.

2. Нивото на човечкиот капитал во македонската економија

Анализата е направена врз основа на Анкетата за работниците и нето платите во Република Македонија спроведена од Држав-

*) мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги преставуваат ставовите на министерството за финансии

ниот завод за статистика. При пресметката на нивоата на човечкиот капитал, како просечна месечна нето плата по работник е земена вредност во висина од 12.243,50 денари, или околу 200 •, односно годишна нето плата од 2.400 •. Податоците за работната сила се преземени од Анкетата за работна сила на Заводот за статистика.

Според теоријата на човечкиот капитал, тековната вредност на човечкиот капитал може да се пресмета преку бројот на работниците (со определено образование) и нивната просечна плата¹. Оттука:

Тековна вредност на НС на вкупната работна сила пресметана преку просечната плата на просечен работник²:

$$HC_{Trs} = 1.947.736.800 \bullet$$

Тековна вредност на НС на вкупната работна сила пресметана преку просечната плата на работникот во зависност од степенот на образованието³:

$$HC_{Trs} = 1.821.393.120 \bullet$$

Тековна вредност на НС на работната сила/мажи:

$$HC_{Trsm} = 1.172.505.600 \bullet$$

Тековна вредност на НС на вработените:

$$HC_{Tv} = 1.319.630.400 \bullet$$

Тековна вредност на НС на вработените/мажи:

$$HC_{Tvm} = 814.920.000 \bullet$$

Тековна вредност на НС на невработените:

$$HC_{Tn} = 630.106.400 \bullet$$

Тековна вредност на НС на невработените/мажи:

$$HC_{Tnm} = 357.585.600 \bullet$$

Значи, тековната вредност на човечкиот капитал (производствениот капацитет на работниците) во Република Македонија, за 2002 година, изнесува 1.947.736.800 •. Од тоа на вработените отпаѓаат 1.319.630.400 •, а вредноста на “загубениот” човечки капитал на економијата изнесува 630.106.400 •.

Сегашната капитализирана вредност на човечкиот капитал, за периодот 2001-2011 година, е пресметана преку формулата:

$$PCV = \sum_{t=0}^{10} \frac{HC_t}{(1+i)^t}$$

PCV = сегашна вредност на капиталот
 HC_t = вредност на човечкиот капитал на економијата во периодот t
 i = каматна стапка

Притоа, при пресметката е користена каматка стапка од 8.5% и годишна стапка на растез на вредноста на човечкиот капитал од 0.5%.

Според оваа пресметка, сегашната вредност на човечкиот капитал за посочениот период изнесува 15.040.704.200 •.

Новата теорија на економскиот растез се базира на претпоставката дека техничкиот прогрес е ендеген. Таа се фокусира на изнаоѓање на начини кои овозможуваат **steady-state** растезот да биде генериран ендегено, при што основната претпоставка се базира на тоа дека државните (јавните) и приватните инвестиции во човечкиот капитал (знаењето) генерираат екстерни економии и пораст на продуктивноста, што е во колизија со законот за опаѓачки приноси

Стокот на човечкиот капитал на македонската економија за 11 години наназад за периодот (1991-2001) година е пресметан по следнава формула:

$$FCV = \sum_{t=10}^0 HC_t (1+i)^t$$

FCV = идна вредност на капиталот
 HC_t = вредност на човечкиот капитал на економијата во периодот t
 i = каматна стапка

1) За ова поопширно види во: Димитар Ефтимоски (2003): Економија на развојот, Економски институт, Скопје.

2) Сите работници се сведени на ниво на средно образование.

3) Работници со и до основно образование - просечна месечна плата од 170 •, со средно образование 200 •, со високо образование 230 •.

Притоа, користена е каматна стапка од 8.5% и стапка на депрецијација на вредноста на човечкиот капитал од 3.0%.

Според оваа пресметка, вредноста на стокот на човечкиот капитал на македонската економија за периодот (1991-2001) изнесува 40.224.218.816 •.

Врз основа пак на формулата:

$$CV = \sum_{t=0}^{47} \frac{W_t}{(1+i)^t}$$

CV = капитализирана вредност на заработувачките

W_t = нето заработувачки на поединецот во периодот t

i = каматна стапка

n (47) = работниот век на поединецот

Со користење на каматна стапка од 8.5% и при претпоставена годишна стапка на растеж на нето платата на работникот од 0.5%, дисконтиран е текот на заработувачките на поединецот (работникот) низ неговиот работен век (47 години). На тој начин е добиена сегашната капитализирана вредност на идните заработувачки.

Индексот на човечките вештини на Република Македонија изнесува 0.499 и е значително помал од индексот на високо развиените земји. Посебно загрижува фактот што овој индекс е помал и од индексите на поголемиот број земји во транзиција, што само ја потврдува констатацијата дека Македонија, во овој момент, не располага со соодветна база на човечки ресурси која може да креира и апсорбира иновации, неопходни за економски и технолошки развој

Просечен македонски работник со просечна годишна плата од 2.400 •, меѓу 18-годишна и 65-годишна возраст, може да очекува да заработи 112.800 •. Сегашната капитализирана вредност на оваа заработувачка со каматна стапка од 8.5% изнесува 31.518 • - за 18-годишен работник. Притоа, треба да се има предвид дека тоа не значи де-

ка 18-годишен работник поседува човечки капитал од 31.518 •, од проста причина што поголемиот дел од човечкиот капитал кој ќе го произведе овој тек на доходот сè уште не е стекнат (на пример кај работник на 30 годишна возраст, стекнат е само еден дел од неговиот човечки капитал, а дел треба да се стекне во иднина). Затоа, можеме да констатираме дека човечкиот капитал на просечен македонски работник не вреди 31.518 •, туку 31.518 • е сегашната капитализирана вредност на човечкиот капитал, кој работникот го стекнал и ќе го стекне во иднина.

3. Апсорпционата моќ на човечките ресурси за современи технологии - индиректна анализа на нивото на човечкиот капитал

Апсорпционата моќ на човечките ресурси за современи технологии зависи од акумулираното ниво на човечкиот капитал во економијата. Оваа релација ни дава за право на индиректен начин да го оцениме постојното ниво на човечкиот капитал во земјата.

За таа цел се служиме со една од компонентите на индексот на технолошките достигнувања (TAI – Technology Achievement Index) кој покажува колку добро соодветната земјата ја креира и дифузира технологијата, како и колку добро ја гради базата на човечки ресурси.

Со цел да добиеме појасна слика за ефикасноста на македонската економија, во однос на креирање-

4 Минималните и максималните вредности се исти за сите земји.

то на човечкиот капитал, ќе се послужиме со четвртата компонента на (TAI) – Индексот на човечките вештини.

Пресметката на индексот на човечките вештини е извршена врз основа н долу наведената формула, каде индексот I_{ij} претставува индикатор на скудноста за j - тата земја во однос на i - тата варијабла, при што претходно се идентификувани максималните и минималните вредности за секој од двата индикатора⁴:

$$I_{ij} = \frac{(X_{ij} - \min_j X_{ij})}{(\max_j X_{ij} - \min_j X_{ij})}$$
$$I_{hs} = \frac{0.998}{2} = 0.499$$

Индексот на човечките вештини на Република Македонија изнесува 0.499 и е значително помал од индексот на високо развиените земји. Посебно загрижува фактот што овој индекс е помал и од индексите на поголемиот број земји во транзиција, што само ја потврдува констатацијата дека Репуб-

лика Македонија, во овој момент, дел, како резултат на неефикасноста на образовниот систем и на системот на обука, а дел и како резултат на големата амортизираност на знаењата и вештините на работниците, не располага со соодветана база на човечки ресурси којашто може да креира и апсорбира иновации, неопходни за економски и технолошки развој.

Табела 1. Индекс на човекови вештини по селектирани земји

Земја	Индекс на човекови вештини
Финска	0.910
Шведска	0.752
Германија	0.682
Норвешка	0.698
Грција	0.665
Чешка	0.537
Унгарија	0.509
Бугарија	0.575
Романија	0.518
Словачка	0.551
Македонија	0.499

Извор: WHDR 2001 и сопствени пресметки

КОЛКУ НАВИСТИНА ВРЕДИ?

Владата мисли дека повисокото образование значи и поголема социјална мобилност. Тоа е погрешно

Верувањето дека повисоко образование ќе ја направи Британија померитократска и ќе го направи класниот систем неефикасен, лежи во големото проширување на високото образование во последните две децении, како и одлучноста на Владата да ги насочи половина од лицата на возраст од 18 до 30 години во земјата кон факултетите. Идејата дека, живееме во “економија на знаење” го зајакна тоа мислење. Меѓутоа, неодамнешните испитувања фрлија сомнеж врз тоа. Според едно истражување кое ја разгледува врската меѓу образованието на лицата и нивните кариери во раните седумдесетти и раните деведесетти години, образованието има помала улога во социјалната мобилност отколку што имаше порано.

Зошто влијанието на образованието врз социјалната мобилност се намалува? Според документот на тројцата професори од Њуфилд колеџ, Оксфорд, причината за тоа лежи во фактот дека, работодавците се сè помалку заинтересирани за образовни квалификации. Тоа се случува поради две причини. Дел од задачата на високото образование е да се испрати сигнал до работодавците - дека некој научил да размислува, да истрае, да апсорбира информации и да презентира идеи. Како што се зголемува понудата на дипломирани студенти, а квалитетот на предавање во дотраените

преполни универзитети во Британија се намалува, овој сигнал избледува. Во исто време, услугите се зголемуваат на трошок на производството, така да сè повеќе, квалитетите кои работодавците во секторот на услуги ги бараат се оние кои средната класа ги стекнува дома: способност за јасно изразување, доверба и интелигенција.

За да ја испитаат својата хипотеза дека, работодавците посветуваат малку внимание на образовните квалификации, професорите од Оксфорд анализираа 5.000 огласи за вработување и интервјуираа лица кои го вршат вработувањето. Тие открија дека фирмите сакаат нови вработени со вештини кои формалното образование не ги дава: “висока умешност” наместо “висока технологија”. Типични примери се менаџерските позиции во брзорастечките индустрии како на пример за разонода и малопродажба, како и работните места во областите: односи со јавноста, продажба и грижа за клиентите.

Самите работодавци го мислат речиси истото. “Она што нашите членови го сакаат се канцелариски и лични вештини наместо понапредно образование”, вели Метју Нолс, советник за политики во британската Стопанска комора, група за мали и средни бизниси. “Гледате многу луѓе од факултет кои се обучуваат три до шест месеци за да ги стекнат вештините потребни за работа во канцеларија. Тие може да го направат тоа на 19 години и да започнат да напредуваат. Наместо тоа, тие поминуваат три години на колеџ и потоа се вработуваат на место на кое и онака би се вработиле.”

Работодавците во областа на финансиски услуги ги поздравуваат овие ставови. Брус Колинс, извршен директор во “Тулет Либерти”, брокерска фирма, прима недипломирани лица во својата шема за обука на дипломирани лица. “Ние бараме комуникациски вештини, свесност, став, желба за учење: дали се тие оформени личности? Каков е нивниот социјален живот?”, вели тој. “Тие треба да остават добар впечаток, не само да зборуваат за цифри, туку да градат врски.” Според него, резултатот е

работна сила во која “лице кое е столар седи до лице кое докторирало математика”.

“Маркс и Спенсер” годишно добива апликации од 6.000 кандидати и го намалува овој број за да дојде до своите 200 приправници преку тестови за писменост, математичко и научно познавање, размислување и карактер. Овој голем трговец на мало воопшто не ја зема предвид класата или степенот на образование, или универзитетот на кој тие завршиле.

Сето тоа е во согласност со истражувањето на Оксфорд, со кое се покажа дека формалните квалификации се бараат само во една четвртина од огласите во примерокот, обично за повисоките работни места. Во категоријата “продажба и лична услуга”, помалку од 10% бараа образовни квалификации. Она што овие работни места бараа се комуникациски вештини и тимска работа, и лични особини како “добар изглед”, “добро однесување”, “карактер” и “појава”. Лоша среќа тогаш за оние кои оставаат впечаток дека се “неми”, “глупави” или “нервозни”, без разлика на нивните академски достигнувања.

Претпоставувајќи дека огласите за работа го рефлектираат она што работодавците навистина го сакаат, ова убаво објаснува зошто образованието е помалку важно отколку што следбениците на меритократијата очекуваа. “Ако продавате вредни работи како што е недвижен имот, ќе комуни-

цирате со луѓе од средната класа и ќе постигнете подобри резултати ако го знаете нивниот стил, однесување, итн.”, вели Џон Голдторп, еден од авторите на документот. “Немате голема користи од несмасен “бубалица”, без разлика колку е впечатливо неговото образование. Својствата кои овие луѓе ги имаат од нивното семејно потекло имаат одредена комерцијална употреба. Тоа не е непотизам. Работодавците знаат што сакаат.”

Фирмите сакаат нови вработени со вештини кои формалното образование не ги дава: “висока умешност” наместо “висока технологија”. Типични примери се менаџерските позиции во брзо-растечките индустрии како на пример за разонода и малопродажба, како и работните места во областите: односи со јавноста, продажба и грижа за клиентите.

Мајк Хил, од “Проспектс”, служба за развој на кариера финансирана од државата, вели “универзитетите ги поттикнуваат луѓето да ги развијат само овие вештини - да зборуваат на деловен начин, да разговараат за безначајни работи.” Еден пример е универзитетот Хал, каде популарен модул за “квалификации за кариера” ги вклучува “светот на работата”, управување со времето и како да се зборува во деловно окружување. Одлична работа - но не значи дека е вредна за неа да се потрошат три години на факултет и да се направат долгови од многу илјади фунти.

Преземено од:

“The Economist” January 17, 2004

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ПРОГРАМА ЗА РАБОТА 2004 ГОДИНА

ВОВЕД

Амбиентот во кој ќе се остварува стопанската и друга активност е значајна претпоставка за успешно и ефикасно стопанисување, особено за навремено и правилно донесување на деловните одлуки. Во овие рамки, покрај макроекономскиот амбиент, значаен е и микро амбиентот, односно условите што се создаваат со работата на одделни државни органи и други институции.

Поаѓајќи од ова, Министерството за финансии, со цел да обезбеди транспарентност и предвидливост, особено да се обезбеди уште на почетокот на годината носителите на активноста да го осознаат амбиентот што ќе се создава во делот на надлежностите на ова министерство, а со тоа да овозможи приватниот сектор и граѓаните навремено и со поголема сигурност да си ги планираат своите активности, практикува својата Програма за работа да биде достапна за јавноста, односно истата да ја објави.

Програмата за работа на министерството за финансии за 2004 година ги содржи актите, прописите и другите активности што ова министерство ќе ги презема, односно предлага во текот на годината со краток коментар на основните карактеристики, насоки и задачи и со рокови на нивното донесување, односно предлагање. При тоа, во текот на годината можни се одредени промени и дополнувања кои ќе се оценат како корисни и потребни, или актуелниот миг ќе ги наложи. Евентуалните вакви промени или дополнувања навремено и на транспарентен начин ќе бидат соопштени.

Во програмата, во одделни подрачја се содржани определби и насоки кон кои ќе бидат насочени идните мерки и активности, со цел да се види глобалната политика и правци на Министерството и Владата воопшто, по одделни прашања.

Министерството за финансии ќе обезбеди континуитет во својата работа, односно во текот на 2004 година ќе ги продолжи започнатите, а незавршени обврски по одделни задачи, ќе ја оцени нивната функционалност од аспект на новите програмски определби и по потреба ќе изврши соодветни измени, дополнувања или пак во целост ќе ги замени со нови акти, односно прописи.

За предвидените акти, прописи и други активности цврста е определбата да се донесат, односно предложат во предвидените рокови и доследно да се имплементираат, со што министерството ќе го даде својот придонес за остварувањето на своите, но и на вкупните програмски определби на Владата на Република Македонија.

Министерството за финансии во 2004 година, според општите оценки, својата Програма за работа ќе ја остварува во поповолен макроекономски амбиент. Имено, со воспоставените позитивни трендови на повеќе подрачја од развојот во оваа година, одржаната макроекономска стабилност, особено остварената финансиска и фискална стабилизација, позитивниот тренд во домашното штедење, збогатената соработка со меѓународните финансиски и други институции, особено со проширените проектни аранжмани со Светската банка, во рамките на донесената тригодишна студија, создадените услови и можности за склучување на нов аранжман со ММФ, на повисоко ниво, како и со продлабочената соработка со ЕУ и на билатерална основа, создадени се поволни макроекономски услови и претпоставки за поинтензивен економски развој.

Амбиентот во кој Министерството за финансии ќе ја остварува Програмата за работа и воопшто во кој ќе се работи во 2004 година во основа ќе биде под позитивното влијание на остварениот економски раст во 2003 година од околу 3%, одржаната

стабилна инфлација, обезбедената фискална одржливост врз редуцираниот дефицит во Централниот буџет (од 5,4% на помалку од 1% од БДП) и по други основи, значајното зголемување на извозот од близу 21% во однос на 2002 година, зголемениот обем на бруто девизните резерви и на депозитите на граѓаните, како и на постепеното стабилизирање на политичката состојба во земјата.

Пренесените поволни состојби и тенденции бараат од носителите на активноста, особено од државните органи, со зголемена ангажираност и со преземање на соодветни мерки и активности на економската политика да обезбедат продолжување и интензивирање на ваквите позитивни трендови во економијата.

Истовремено, врз досега преземените активности во спроведувањето на Охридскиот мировен договор, отворениот процес на меѓуетничка толеранција и друго, во 2004 година ќе се влезе со подобрена безбедносна состојба, која меѓу другото е услов за поголем влез на странски директни инвестиции.

За разлика од 2003 година, кога Владата на Република Македонија нужно мораше да се фокусира на санирање на наследените тешки економски состојби, особено на санирање на големиот број изразито високи дефицити и дубиози настанати во минатото, по разни основи, во 2004 година врз рационално водената економска политика во 2003 година и создадените основи, задачите кои ќе бидат преточени во акти, прописи, како и во други активности, односно вградени во Програмата за работа на Министерството за финансии во 2004 година во најголема мера ќе бидат фокусирани на создавање услови и претпоставки за обезбедување на позабрзан економски раст, темелен врз нови квалитативни основи, кој ќе генерира зголемени можности за реализација на дефинираните глобални програмски приоритети и решавање на акутните проблеми, пред сè невработеноста и сиромаштијата.

Во согласност со ова, како приоритетни цели во 2004 година се поставуваат: а) зголемување на инвестиционата активност; б) зголемување на домашното штедење; в) интензивирање на структурните реформи; г) креирање на конкурентен приватен сектор; д) усовршување на институционалната рамка за функционирање на пазарната економија, согласно критериумите утврдени од Европската унија.

Во функција на овие определби во 2004 година нагласок ќе се даде на создавањето услови и претпоставки за поагресивна инвестициона политика, а во тие рамки особено за подобрување на бизнис климата во земјата. За оваа цел ќе се создаваат поволни системски, реформски, финансиски и други услови.

Владата на Република Македонија во 2004 година ќе дава посебен нагласок на создавањето услови и претпоставки за јакнење на конкурентноста на македонската економија, што е особено значајно по зачленувањето на земјата во СТО, како и на приспособувањето на нормативната рамка и економијата кон барањата што се поставуваат за вклучување на земјата во евро-атлантските интеграциони процеси, што е особено важно ако се има во предвид определбата на Владата да поднесе барање за апликација на Република Македонија за членство во Европската Унија. Министерството за финансии, во рамките на своите надлежности, активно ќе се вклучи во градењето на овие процеси. Имено, во актите што се вградени во Програмата за работа за 2004 година, како и активностите кои ќе се остваруваат во рамките на министерството, приоритет и нагласено место се дава на усогласувањето (хармонизацијата) на нашето законодавство и на стандардите што важат во земјите членки на Унијата.

Трајна определба на Владата, со посебен акцент во 2004 година ќе се даде на борбата против криминалот и корупцијата, при што врз основа на искуството од земјите кои се соочувале и се соочуваат со овој проблем, ќе се реализира Национална стратегија за борба против корупцијата. Исто така доследно ќе се спроведува Антикорупциска програма со дефинирани и орочени мерки и активности. Од аспект на својата надлежност Министерството за финансии во спречувањето на оваа појава посебно ќе се ангажира во делот на јавните набавки, царината, даноците и друго.

Во 2004 година во Програмата за работа на Министерството за финансии ќе се вградат предлози на акти, прописи и мерки со кои ќе се забрзаат и квалитативно подобрат реформските процеси во сите подрачја и на сите нивоа. Во овие рамки акцент ќе се даде на производното ефектуирање на претпријатијата кои се успешно продадени, решавањето на поголемите претпријатија кои се во стечај или за кои ќе се отвори стечајна постапка, каде држа-

вата е значителен или доминантен доверител, потоа на поттикнувањето на реструктурирањето на традиционалните дејности, на реформата и реструктурирањето на секторот водостопанство, на реструктурирањето на ЕСМ, со цел подготовка на компанијата за претстојната либерализација на електроенергетскиот пазар и приватизација на пооделни нејзини делови, а особено на поддршката на претприемништвото и малите и средни претпријатија.

Посебни мерки и активности ќе се преземат на подрачјето на пазарот на капитал, развојот на лизингот, реструктурирањето и јакнењето на МБПР, кредитниот регистар, јакнењето на банкарскиот сектор и хармонизација во областа на банкарството, реформите во јавната администрација, пазарот на работна сила и друго.

Во 2004 година во рамките на вкупните ангажмани на Владата на Република Македонија, Министерството за финансии особено ќе биде ангажирано на реализацијата на Програмските определби сврзани со Охридскиот рамковен договор, особено во делот на финансиската и фискалната децентрализација. Во овој контекст Министерството за финансии ќе биде вклучено во деловите на актите од своја надлежност, со посебен акцент на операционализацијата и имплементацијата на нормативните акти во делот на финансирањето на локалната самоуправа.

Министерството за финансии од аспект на својата надлежност при предлагањето на акти и други прописи ќе обезбедува конзистентност на фискалната со другите макроекономски политики, особено со монетарната политика и со политиката на плати. Во актуелните состојби посебен акцент ќе се дава на обезбедувањето максимална рационалност и наменско трошење на буџетските средства. Во оваа функција ќе се иницира и измена на оделни законски и други прописи од работното законодавство, платите и слично.

Во 2004 година ќе продолжи и ќе се интензивира процесот на фискализација во земјата. Фискализацијата која е вообичајна и широко применета во современиот свет, посебно во земјите со развиено пазарно стопанство, обезбедува воедначени услови за работа на пазарот за стопанските субјекти, пореално искажување на прометот, значајно ја намалува даночната евазија и друго.

Тргувајќи од ова, ќе продолжи доследно да се применува законот, при што ќе се изнаоѓаат можности за олеснување на овој процес во неговата имплементација, посебно кога се работи за малите нови бизниси со кревка профитабилност.

Институционалниот вакуум и практиката на децентрализиран и нетранспарентни јавни набавки целосно ќе бидат елиминирани во 2004 година, а значаен елемент на буџетската политика ќе бидат забрзаното сервисирање на неисплатените домашни обврски и подобрувањето на финансиската дисциплина на буџетските корисници.

Проектираниот реален пораст на БДП во 2004 година изнесува 4%, а стапката на инфлација, мерена преку трошоците на живот 2,8%.

Министерството за финансии во рамките на својата надлежност во текот на 2004 година ќе обезбеди активно и континуирано следење на остварувањето на Макроекономската политика и на другите акти и мерки што ќе ги предлага, односно донесува, со анализа на ефектите од истите. Врз овие основи по потреба ќе предлага нивно изменување или дополнување.

Во продолжение се наведени најбитните акти, прописи и други активности на Министерството за финансии во 2003 година по области¹ и организациони единици на министерството кои истите ќе ги реализираат.

1. СЕКТОР ЗА ФИНАНСИСКИ СИСТЕМ

1.1 Акти кои ги носи собранието на Република Македонија

1.1.1. Измени и дополнувања на Законот за игри на среќа и за забавните игри

Рок: март 2004 година

Образложение: Измените и дополнувањата на Законот за игри на среќа и забавни игри имаат за цел зацврстување на контролната функција на државата кај сите видови игри на среќа и забавни игри, појаснување на некои недоречености и дорегули-

¹⁾ Роковите значат поминување на проектот во владина процедура.

рање на постапките за добивање на одобренија, односно лиценци.

1.1.2. Закон за изменување и дополнување на Законот за меница

Рок: Март 2004 година

Образложение: Со измените и дополнувањата на Законот за меница ќе се зајакне меницата како инструмент за обезбедување и ќе се обезбеди поефикасна реализација на побарувањата на доверителите.

1.1.3. Закон за изменување и дополнување на Законот за менични бланкети

Рок: Март 2004 година

Образложение: Измените и на овој закон се во функција на јакнење на меницата и поефикасна реализација на побарувањата на доверителите.

1.1.4. Закон за штедилници

Рок: Април 2004 година

Образложение: Со овој закон ќе се дефинира статусот и функционирањето на штедилниците во банкарскиот систем и ќе се регулира нивното работење.

1.1.5. Закон за хартии од вредност

Рок: I фаза мај 2004 година
II фаза октомври 2004 година

1.1.6. Закон за изменување и дополнување на Законот за инвестициони фондови

Рок: октомври 2004 година

1.1.7. Закон за изменување на Законот за преземање на акционерски друштва

Рок: октомври 2004 година

Образложение: Со новиот Закон за хартии од вредност и измените и дополнувањата на Законот за инвестициони фондови и Законот за преземање на акционерски друштва, пред сè ќе се изврши понатамошна хармонизација на националното законодавство од оваа област со релевантните директиви на Европската унија, како и усогласување на ра-

ботењето на Комисијата за хартии од вредност со принципите и стандардите на Меѓународната организација на комисии на хартии од вредност (IOSCO).

1.1.8. Закон за изменување и дополнување на Законот за банки

1.1.9. Закон за изменување и дополнување на Законот за Народна банка на Република Македонија

Рок: јули 2004 година -за двата закона

Образложение: Со измените на наведените закони и подзаконски акти ќе продолжи процесот на хармонизација на регулативата од областа на банкарството со соодветните директиви на Европската унија и препораките на ФСАП мисијатата (заедничката мисија на Меѓународниот монетарен фонд и Светската банка за Оценка на стабилноста на финансискиот систем) добиени во 2003 год.

1.1.10. Закон за измени и дополнување на Законот за Фондот за осигурување на депозити

Рок: Декември 2004 година

Образложение: Измените и дополнувањата ќе се изготват во согласност со препораките на мисијата на Светската банка, при што ќе се внесе обврска финансиските извештаи на Фондот да се подготвуваат во согласност со меѓународните сметководствени стандарди и да се врши ревизија во согласност со меѓународните ревизорски стандарди, како и ќе се дефинира рок за доставување на финансиските извештаите.

1.2. Материјали и акти кои завршуваат на влада

1.2.1. Подзаконски акти на Законот за игри на среќа и за забавните игри

Рок: мај 2004 година

1) Одлука за определување на висината на депозитот и начинот на користење на депозитот со кој се обезбедува исплатата на добивките на учесниците во игрите на среќа

Образложение: Оваа Одлука, согласно измените и дополнувањата на Законот за игри на среќа и за забавните игри ќе се трансформира во Правилник, со кој ќе се пропише начинот на депонирање на средства, што претставува гаранција за исплата на добивките на учесниците во играта.

2) Одлука за дополнување на Одлуката за утврдување на цената за плаќање на лиценци за постојано приредување игри на среќа

Образложение: Оваа Одлука ќе претрпи изменување и дополнување, доколку со измените на Законот се бришат одредбите кои се однесуваат на интерактивните игри на среќа и играта на среќа-обложување на спортски натпревари преку интернет.

3) Одлука за определување на надоместокот за одобрение за приредување забавни игри

Образложение: Оваа Одлука ќе претрпи измена во смисла на намалување на надоместокот што го плаќаат приредувачите на забавни игри за добивање на одобренија.

1.2.2. Одлука за трета емисија на обврзници за денационализација

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Оваа одлука ќе ги опфати сите решенија за денационализација донесени и правосилни во периодот од 01.01.2003 год до 31.12.2003 година, а во кои како надоместок се даваат обврзници.

1.2.3. Одлука за издавање државни записи за 2004 година

Рок: Јануари 2004 година

Образложение: Со цел реализација на проектот за развој на пазарот на државни хартии од вредност во Република Македонија, ќе се донесе Одлука за издавање државни записи за 2004 година.

1.3. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици

1.3.1. Развој на пазарот на хипотекарни обврзници

Рок: Континуирано

Образложение: Во соработка со странски експерти ќе се изработи Студија за оценка на предусловите за развој на хипотекарни пазари во Република Македонија, со анализа на клучните прашања за развиен примарен хипотекарен пазар, за емисија на должнички инструменти за финансирање на хипотеките (хипотекарни обврзници), а со тоа и за развој на секундарен хипотекарен пазар, притоа имајќи ги предвид искуствата на поразвиените земји.

1.3.2. Развој на лизингот

Рок: Континуирано

Образложение: Министерството за финансии во рамките на проектите со доброволниот корпус за финансиски услуги (ФСВЦ), германската техничка помош (ГТЗ) и Европската Агенција за реконструкција, и со нивна поддршка ќе организира обуки, семинари и трибини за давателите и корисниците на лизингот; подготвување, печатење и дистрибуирање на прирачник, брошура и флаери.

1.3.3. Кредитен рејтинг

Рок: Декември 2004

Образложение: Во 2004-тата година ќе се интензивираат активностите за завршување на процесот за изработка на кредитниот рејтинг за конечно, Република Македонија да добие оценка за рејтингот од страна на меународните рејтинг агенции.

2. СЕКТОР ЗА СМЕТКОВОДСТВЕН СИСТЕМ И ЗА СИСТЕМОТ НА ПЛАТНИОТ ПРОМЕТ

2.1. Акти кои ги носи собрание-то на Република Македонија

2.1.1. Закон за ревизија

Рок: I фаза февруари 2004 година

II фаза мај 2004 година

Образложение: Со овој закон се врши дерегулација на постојните законски решенија и заокружување на процесот на хармонизација на системот на ревизијата со европското законодавство.

2.1.2. Закон за изменување и дополнување на Законот за државната ревизија

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Измените и дополнувањата на овој Закон се однесуваат на зајакнување на местото и улогата на Државниот завод за ревизија, како орган надлежен за вршење на државната ревизија и јакнење на информираноста на јавноста за користењето на јавно прибраните средства.

2.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

2.2.1. Уредба за сметковен план за банки и други финансиски организации

Рок: ноември 2004 година

Образложение: Со донесувањето на оваа Уредба се обезбедува целосна усогласеност на сметководствената регулатива за банките со Меѓународните сметководствени стандарди и Директивите на Европската унија, законската регулатива од областа на банкарското работење и новата Одлука за утврдување на Национална стандардна класификација на институционалните сектори.

2.3. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат, односно преземаат во организационите единици

2.3.1. Други подзаконски акти и правилници

1) Правилник за начинот на полагање на испитот за стекнување на звањето овластен ревизор

Рок: април - мај 2004 година

Образложение: Со овој правилник се пропишува начинот на полагање на испитот за стекнување на звањето овластен ревизор.

2) Правилник за начинот и постапката за нострификација на исправа за овластен ревизор

Рок: април - мај 2004 година

Образложение: Со овој правилник се пропишуваат начинот и постапката со кои се врши нострифика-

ција на исправа за овластен ревизор стекната во странство.

3) Правилник за формата и содржината на уверението за овластен ревизор

Рок: април - мај 2004 година

Образложение: Со овој правилник се пропишува формата и содржината на уверението за овластен ревизор.

4) Правилник за сметковниот план за непрофитните организации

Рок: мај - јуни 2004 година

Образложение: Со донесувањето на овој Правилник ќе се пропише сметковниот план за непрофитните организации.

5) Правилник за сметковен план за буџетите и буџетските корисници

Рок: октомври - ноември 2004 година

Образложение: Со донесувањето на овој Правилник ќе се пропише сметковниот план за буџетите и буџетските корисници.

6) Правилник за содржината на одделните сметки во сметковниот план за буџетите и буџетските корисници

Рок: ноември - декември 2004 година

Образложение: Со донесувањето на овој Правилник ќе се пропише содржината на одделните сметки во сметковниот план за буџетите и буџетските корисници.

7) Правилник за содржината на одделните сметки во сметковниот план за непрофитните организации

Рок: ноември - декември 2004 година

Образложение: Со донесувањето на овој Правилник ќе се пропише содржината на одделните сметки во сметковниот план за непрофитните организации.

8) Правилник за пропишување на билансните шеми за буџетите и буџетските корисници

Рок: ноември - декември 2004 година

Образложение: Со донесувањето на овој Правил-

ник ќе се пропишат билансните шеми за буџетите и буџетските корисници.

9) Правилник за пропишување на билансните шеми за непрофитните организации

Рок: ноември - декември 2004 година

Образложение: Со донесувањето на овој Правилник ќе се пропишат билансните шеми за непрофитните организации

10) Правилник за определување на посебните податоци потребни за системот на државната евиденција и за пропишување на формата и содржината на образецот за системот на државната ревизија.

Рок: ноември - декември 2004 година

Образложение: Со овој правилник, преку пропишаните посебни обрасци, кои се поврзани со бројот и називот на сметките за одделни субјекти, ќе се обезбедат податоци за статистички истражувања.

11) Правилник за содржината на одделните сметки во сметковниот план за банките и други финансиски организации

Рок: декември 2004 година

Образложение: Со донесувањето на овој Правилник ќе се пропише содржината на одделните сметки во сметковниот план за банките и други финансиски организации.

12) Правилник за пропишување на билансните шеми за банките и други финансиски организации

Рок: декември 2004 година

Образложение: Со донесувањето на овој правилник ќе се пропишат билансните шеми за банките и другите финансиски организации.

3. СЕКТОР ЗА БУЏЕТ И ФОНДОВИ

3.1. Акти кои гиноси собранието на Република Македонија

3.1.1. Буџет на Република Македонија за 2005 година

Рок: октомври 2004 година

Образложение: Во текот на 2004 година ќе се продолжи со активностите за подготовка и донесување на Буџетот на Република Македонија за 2005 година.

3.1.2. Закон за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2005 година

Рок: октомври 2004 година

Образложение: Со овој закон се прецизира начинот на извршување на исплатите и користењето на буџетските средства кои ќе бидат утврдени со Буџетот на Република Македонија за 2005 година.

3.1.3. Завршна сметка на Буџетот на Република Македонија за 2003 година

Рок: мај 2004 година

Образложение: Најдоцна во април 2004 година Министерството за финансии ќе ја поднесе Завршната сметка за Буџетот на Република Македонија за 2003 година до Владата за нејзино усвојување и донесување од страна на Собранието на Република Македонија.

3.1.4. Закон за јавен долг

Рок: I фаза април 2004 година
II фаза октомври 2004 година

Образложение: Со Законот на единствен на единствен начин ќе биде регулирана целокупната постапка околу управувањето на јавниот долг.

3.1.5. Закон за финансирање на единиците на локалната самоуправа

Рок: два месеци по усвојувањето на првата фаза на Законот од Собранието

Образложение: Со Законот се врши усогласување со членот 114 од Уставот на Република Македонија и Усогласување со Европската Повелба за локална самоуправа.

3.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

3.2.1. Буџетски циркулар за 2005 година

Рок: април 2004 година

Образложение: Согласно Законот за буџети, Министерството за финансии има обврска да подготви буџетски циркулар како основен документ со кој се прецизира процесот на изготвување на буџетот за наредната година и истиот да го достави на усвојување од страна на Владата на Република Македонија.

3.2.2. Фискална стратегија за 2005 - 2007 година

Рок: април 2004 година

Образложение: Унапредување на среднорочно планирање: подготвувањето на Фискалната стратегија во наредната година ќе го следи трендот на среднорочно планирање на макроекономските агрегати и дефинирање на среднорочните владини приоритети (со издвојување на средства за нивна реализација), со што ќе се обезбеди поголема стабилност во изготвувањето на едногодишните буџети.

3.3. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно превземаат во организационите единици

3.3.1. Унапредување на процесот на Програмско буџетирање

Рок: Во текот на 2004

Образложение: Од почетокот на месец ноември 2003 година во соработка со странски консултант и преку контакти со буџетските корисници, започнаа активности за изготвување на функционална анализа за секој буџетски корисник. Резултатите од функционалната анализа ќе овозможат прецизно дефинирање на целите и приоритетите на буџетските корисници, како и согледување на планираните активности и средства за нивна реализација.

Во насока на унапредување на програмското буџетирање, Министерството за финансии ќе направи напори за унифицирано нумерирање на програмите, издвојување на капиталните проекти од останатите програми и промена на содржината на Буџетот, односно дополнување на истиот со детални

образложенија за секоја програма, како составен дел на Буџетот на Република Македонија за 2005 година.

3.3.2. Измени во економската класификација на расходи и приходи по намени

Рок: во текот на 2004

Образложение: Со горенаведените измени во програмското буџетирање и со измена на економската класификација во насока на подобрување на структурата на расходите по намени, ќе се обезбеди поголема транспарентност на буџетската потрошувачка, како дел од вкупната јавна потрошувачка.

4. СЕКТОР ЗА ДАНОЧНА ПОЛИТИКА И АДМИНИСТРАЦИЈА

4.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

4.1.1. Закон за даноците на имот

4.1.2. Закон за комуналните такси

4.1.3. Закон за административните такси

Рок: два месеца по усвојувањето на првата фаза од Собранието

Образложение: Заради реализација на процесот за децентрализација на власта во Република Македонија, се предлага Законот за даноците на имот, Законот за комуналните такси и Законот за изменување и дополнување на законот за административните такси, како предлози на закони во II (Втора) фаза да се донесат до крајот на 2004 година, а со примена од 1 јануари 2005 година.

4.1.4. Закон за данок на добивка

Рок: јуни 2004 година

Образложение: Со цел целосно следење на современото европско законодавство и хармонизирање на правниот поредок на Република Македонија со правниот поредок на Европската Унија се предлага донесување на нов Закон за данок на добивка.

Меѓу новините што овој Закон ги нуди се: воведување на данок по одбивка за приходите што ги остваруваат нерезиденти, воведување паушал за микропретпријатијата, здруженија за заедничка стопанска дејност-партнерства, основање на инвестициони и заеднички фондови, оданочување на off-shore компании, и др.

4.1.5. Закон за изменување и дополнување на Законот за персоналниот данок на доход

Рок: јуни 2004 година

Образложение: Ова законско решение се предлага со цел да ги следи измените во Законот за данокот на добивка, како и заради целосно усогласување со Директивите на ЕУ. Обемот и видот на измените што ќе се извршат во законот ќе предизвика и потреба од изменување и дополнување на подзаконските акти, односно Упатството за пресметување и плаќање на аконтациите на персоналниот данок на доход на личните примања, како и на останатите 7 (седум) правилници за аконтативно пријавување, пресметување и плаќање на одделни видови на приходи и на годишниот данок на доход.

4.1.6. Закон за изменување на Законот за регистрирање на готовинските плаќања

Рок: март 2004 година

Образложение: Со цел да не дојде до дополнително финансиско оптоварување на даночните обврзници при набавката на фискалната апаратура, се предлага изменување на Законот во делот на системот на читање на платежните картички како составен дел на фискалниот систем на опрема.

4.1.7. Закон за изменување на Законот за административни такси

Рок: април 2004 година

Образложение: Со измените се врш усогласување на овој Закон со Царинскиот закон.

4.1.8. Закон за изменување и дополнување на Законот за данокот на додадена вредност

Рок: прва половина на 2004 година

Образложение: Со законот се предлага “поврзаните лица” да се регистрираат како еден даночен обврзник, а со цел да се елиминираат можностите за

намалување на данокот што треба да се плати кај “поврзаните лица” (со сопственичка, управувачка и финансиска поврзаност).

4.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

4.2.1. Упатство за начинот и постапката на ослободувањето од ДДВ на странските физички лица при извоз на добра набавени во земјата

Рок: септември 2004 година

Образложение: Со Упатството за начинот и постапката на ослободувањето од ДДВ на странските физички лица при извоз на добра набавени во земјата се предлага операционализирање на постојната законска норма. Имено, во Законот за данокот на додадена вредност постои одредба со која е предвидено враќањето на македонскиот ДДВ на странски физички лица, за добрата кои ги купиле во Република Македонија и истите во непроменета форма ги изнеле надвор од Република Македонија.

4.2.2. Проект за регистрирање на даночните обврзници

Рок: март 2004 година

Образложение: Со овој проект треба да се изврши дополнување и ажурирање на информационата база на Регистарот за даночни обврзници што се води во УЈП, како и да се создадат услови за поврзување на овој регистар со другите регистри што се водат кај други органи и институции со цел размена на податоци за даночните обврзници. Реализацијата на овој проект ќе создаде услови за подобрување на наплатата на даноците и другите јавни давачки.

4.2.3. Методологија за утврдување на пазарната вредност на недвижниот имот

Рок: последен квартал од 2004 година

Образложение: Во процесот на децентрализација на власта во Република Македонија, со Законот за даноците на имот кој ќе почне да се применува од 1 јануари 2005 година се предвидува дека основа на данокот на имот претставува пазарната вредност на недвижниот имот. Оваа пазарна вредност

ќе ја утврдуваат општините преку комисији, а според Методологија за утврдување на пазарната вредност пропишана од Владата на Република Македонија.

4.3. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици

4.3.1. Месечни информации за остварените даночни приходи

Рок: континуирано

Образложение: Секторот за даночна политика и администрација подготвува месечни информации за остварените приходи од данокот на добивка, персоналниот данок на доход, данокот на додадена вредност и акцизите.

4.3.2. Правилник за изменување на Правилникот за спроведување на Законот за акцизите

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Образецот “АКЦ-ММ” ќе се замени со нов образец заради усогласување со новиот Правилник за течните горива (“Сл. Весник на РМ” бр. 72/2003)

4.3.3. Правилник за содржината на даночната пријава за утврдување на данокот на имот

Рок: до крајот на 2004 година

Образложение: Во врска со процесот на децентрализација на власта, новиот Правилник за содржината на даночната пријава за утврдување на данокот на имот се предлага со цел да ги следи измените во Законот за даноците на имот кој ќе се применува од 1. јануари 2005 година.

4.3.4. Договори за одбегнување на двојното оданочување склучени помеѓу Република Македонија и други земји

Рок: континуирано

Образложение: Република Македонија склучува билатерални договори со други земји, за одбегну-

вање на двојното оданочување по однос на данокот на доход и данокот на капитал на лица кои се резиденти на едната или две држави договорнички. Овие договори ги ратификува Собранието на Република Македонија.

4.3.5. Правилник за начинот на пресметување и уплатување на данокот на добивка и спречување на двојното ослободување или двојното оданочување

- Образец “ДБ” - Даночен биланс

- Образец “МДБ” - Месечен даночен биланс

- Образец “КДБ” - Консолидиран даночен биланс

Рок: по донесување на Законот за данокот на добивка

Образложение: Со Правилникот се уредува примената на законот за данокот на добивка, односно се допрецизираат и објаснуваат одредени законски решенија. Исто така, и обрасците се прилагодуваат на предложениот текст на новиот Закон за данокот на добивка.

4.3.6. Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за спроведување на Законот за данокот на додадена вредност.

Рок: 60 дена по донесувањето на измените во Законот за ДДВ

Образложение: Во овој Правилник треба да најдат соодветно место измените во Законот за ДДВ.

4.3.7. Изменување и дополнување на Упатството за примена на данокот на додадена вредност

Рок: 60 дена по донесувањето на измените во Законот за ДДВ

Образложение: Предложените изменувања и дополнувања ќе доведат до термилошко и техничко усогласување на текстот во Упатството, кое ќе ги следи сите измени што ќе ги претрпи Законот за ДДВ.

4.3.8. Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за спроведување на ослободувањето од царина и други давачки, акциза и данок на додадена вредност (ДДВ), при

увоз на добра - стоки и за обезбедување на средства за плаќање на акциза и ДДВ за прометот на добра и услуги во земјата, потребни за реализирање на проекти финансирани со парични средства на странски донатори

Рок: септември 2004 година.

Образложение: Измените во овој Правилник се предвидуваат заради подобрување на постапките околу ослободувањето на странските донации од ДДВ.

5. СЕКТОР ЗА ЦАРИНСКИ СИСТЕМ

5.1. Акти кои ги носи собрание-то на Република Македонија

5.1.1. Закон за изменување и дополнување на царинскиот закон

Рок: април 2004 година

Образложение: Со измените ќе се изврши усогласување на домашното законодавство со европското. Оваа активност е поврзана и со Националната програма за усогласување на законодавството со Е.У.

5.1.2. Закон за царинска служба

Рок: април 2004 година

Образложение: Законот ќе се подготви во соработка и со помош на претставници од Европската Унија и КАФАО мисијата.

5.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

5.2.1. Одлука за Царинската тарифа

Рок: октомври 2004.

Образложение: Одлуката ќе се донесе согласно обврските од СТО.

5.2.2. Подзаконски акти кои произлегуваат од царинскиот закон

Рок: во текот на 2004 година.

Образложение: Со цел дополнување и прецизирање на материјата што се уредува, како и усогласување со регулативите на ЕУ ќе се донесат потребните подзаконски акти.

6. СЕКТОР ЗА МАКРОЕКОНОМСКА И РАЗВОЈНА ПОЛИТИКА НА НАЦИОНАЛНАТА ЕКОНОМИЈА

6.1. Акти кои ги носи собрание-то на Република Македонија

6.1.1. Закон за заштита од природни и други несреќи

Рок: прва половина од 2004 година

Образложение: Донесувањето на Законот произлегува од потребата да се уреди ова подрачје согласно новиот систем и да се создадат услови за функционирање на комисиите за проценка и утврдување на висината на штетата од природни и други несреќи (елементарни непогоди), како на Републиката, така и на општинските.

6.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

6.2.1. Макроекономска политика на Република Македонија за 2005 година

Рок: декември 2004 година

Образложение: Макроекономската политика на Република Македонија претставува краткорочна економска програма на Владата на Република Македонија во која се дадени условите, основните задачи и приоритетите од областа на економијата.

6.2.2. Девизна политика и проекција на Платниот биланс на Република Македонија за 2005 година

Рок: декември 2004 година

Образложение: Девизната политика и проекцијата на Платниот биланс ги содржат основните насоки

на девизната политика во наредната година, заедно со проектирање на позициите од Платниот биланс кои ќе бидат реализирани со таквата политика. Изработката на овие документи вклучува задолжителна координација со Народната банка.

6.2.3. Краткорочни економски движења на македонската економија

Рок: месечно во текот на годината

Образложение: Секторот за макроекономска и развојна политика подготвува месечни анализи за макроекономските движења во македонската економија (Краткорочни економски движења), во кои се обработени повеќе клучни економски индикатори, меѓусебната корелација на економските движења, причините за таквите движења, како и очекувањата во наредниот период.

6.2.4. Годишен економски извештај на Република Македонија за 2003 година

Рок: јуни 2004 година

Образложение: Годишниот економски извештај на Министерството за финансии претставува репрезентативно издание кое содржи структурна и динамичка анализа на движењата во македонската економија, на годишно ниво. Покрај тоа, извештајот претставува солидна база на годишни статистички економски показатели, но и на пресметани, односно изведени аналитички индикатори.

6.2.5. Програма за јавни инвестиции во Република Македонија 2004 - 2006

Рок: април 2004 година

Образложение: Министерството за финансии е надлежна владина институција за политиката на инвестирање во јавниот сектор, односно за развојната политика на стопанската и нестопанската инфраструктура во Република Македонија. Министерството за финансии е носител на активностите за подготвување на “Програмата за јавни инвестиции на Република Македонија” која по опфат е среднорочна и истата секоја година се иновира. .

Со Програмата Владата ја утврдува својата стратегија за инвестирање во јавниот сектор на среден рок, имајќи ги во предвид состојбите на објектите во инфраструктурата, потребите, како и можностите за обезбедување на средства од Буџетот, фондови, меѓународни финансиски институции, донатори и други извори.

Програмата има и промотивен карактер за презентирање пред земјите донатори и меѓународните финансиски организации и институции.

6.2.6. Извештај за реализација на Програмата за јавни инвестиции на Република Македонија 2003-2005, во 2003 година

Рок: април 2004 година

Образложение: Извештајот се подготвува со цел да се следи степенот на финансиската и физичката реализација во 2003 година, на проектите презентирани во “Програмата за јавни инвестиции во Република Македонија 2003 - 2005” и согледување на проблемите при нивната имплементација.

6.3. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици

6.3.1 Макроекономска стратегија 2004-2007 година

Рок: април 2004 година

Образложение: Макроекономската стратегија претставува среднорочна проекција на макроекономските индикатори, која ги содржи позначајните варијабли и претпоставки на среден рок, во кои рамки ќе се изработуваат макроекономските политики за поделни години.

6.3.2. Анализа за остварувањето на Макроекономската политика во 2004 година

Рок: ноември 2004 година

Образложение: Основна цел на анализата на остварувањето на макроекономската политика е добивање на реална слика која содржи пресек на проектираната и водената макроекономска политика, остварените резултати, причините за евентуалните отстапувања и предлагање на корективни мерки.

6.3.3. Изработка на Макроекономски модел за Република Македонија

Рок: септември 2004 година

Образложение: Макроекономскиот модел за Република Македонија (т.н. Макро АБЦ модел), ќе се користи за проектирање на главните макроекономски индикатори. Станува збор за модел кој ќе се користи воглавно за изработка на конзистентни макроекономски проекции на среден рок.

6.3.4. Трговски модел за анализа на функционирање на екстерниот сектор во Република Македонија

Рок: мај 2004 година

Образложение: Со помош на овој модел ќе се изврши оптимална симулација и моделирање на трговските текови на македонската економија со одделните трговски партнери. Моделот ќе овозможи и следење на ефектите на трговската политика и членството во СТО врз различните сектори во македонската економија.

6.3.5. Информација за степенот на реализација на средствата за капитални трошоци во 2003 година

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Информацијата се подготвува со цел да се утврди степенот на реализација на средствата за капиталните трошоци предвидени со Буџетот на државата за 2003 година по одделни буџетски корисници.

6.3.6. Информација за степенот на реализација на средствата за капитални трошоци во 2004 година (по тромесечја)

Рок: април, јули, октомври 2004 година

Образложение: Информацијата се подготвува со цел континуирано да се следи степенот на реализација на средствата за капиталните трошоци предвидени со Буџетот на државата за 2004 година по одделни буџетски корисници.

6.3.7. Информација за резултатите од консултативните разговори за утврдување на подрачјата на билатералната развојна соработка помеѓу Владата на Република Македонија и Владата на СР Германија, во 2005 година

Рок: прва половина на 2004 година

Образложение: Министерството за финансии, во име на Владата на Република Македонија е координатор на билатералната финансиска и техничка развојна соработка со Владата на СР Германија, и ги води консултативните разговори со Сојузното министерство за стопанска соработка и развој на СР Германија. На овие разговори се дефинираат конкретни проекти и подрачја од заеднички интерес во соработката за 2005 година.

7. СЕКТОР ТРЕЗОР

7.1. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат од организационите единици

7.1.1. Одделение за извршување на буџетот

Рок: 2004 година

Образложение: Со оглед на тоа што со досегашните реформски зафати трезорот ја превзема улогата на носител на платен промет за потребите на корисниците и единките корисници на средства од Буџетот, натамошните активности во овој домен ќе бидат насочени кон согледување на можностите за натамошно усовршување на функцијата-носител на платен промет, при што особен акцент ќе се стави на:

- натамошно зајакнување на буџетската контрола;
- следење и контрола на превземените обврски од страна на буџетските корисници;

7.1.2. Одделение за буџетско сметководство

Рок: 2004 година

Образложение: Планираните активности за работа на одделението за буџетско сметководство, чија основна функција е аналитичка и синтетичка сметководствена евиденција на јавните приходи и расходи на Буџетот на Република Македонија, во текот на 2004 година ќе бидат насочени кон постепено унапредување на сметководствениот систем со цел обезбедување на целосни, ажурни и веродостојни податоци за финансиските средства, обврските на државата, што ќе вклучува:

-унапредување и надградба на постоечкиот систем за Буџетско сметководство;

-обезбедување на консолидирани финансиски извештаи за финансиската позиција на државата;

-обезбедување на сметководствена евиденција за емитуваните трезорски записи;

7.1.3. Одделение за управување со јавните приходи

Рок: 2004 година

Образложение: Во текот на 2004 година, одделението за управување со јавните приходи ќе продолжи со извршување на основните активности, но исто така ќе посвети особено внимание на законските прописи кои ја регулираат материјата на единиците на локалната самоуправа, чија примена може значително да влијае на распределбата на јавните приходи по корисници, проширување на списокот на општини со ознаки во Република Македонија, а со тоа можат да се предизвикаат и промени во програмското решение во делот на базата на податоци кај уплатните сметки и распределба на јавните приходи.

7.1.4. Одделение за управување со ликвидноста

Рок: 2004 година

Образложение: Финансиско планирање на приходите и расходите за одреден временски период (неделно и месечно), се врши со цел поефикасно управување со ликвидноста на буџетската и трезорската сметка.

Прецизните финансиски проекции на подолг рок се особено значајни за успешна реализација на проектот на Министерството за финансии за финансирање на буџетскиот дефицит преку издавање на државни хартии од вредност. Одделението за управување со ликвидност непосредно ќе учествува во следење и контрола на аукциите на државни записи.

Почнувајќи од 2004 година, со цел унапредување на планирањето на расходите, беа направени измени во законската регулативата (во Законот за буџети, Законот за извршување за 2004 година и Упатството за начинот на постапување на корисниците и единките корисници на средства од буџетот на Република Македонија при трезорското работење),

со кои измени потребно е буџетските корисници да доставуваат годишни финансиски планови по квартали и квартални месечни планови по месеци.

7.1.5. Одделение за подготвување на извештаи

Рок: 2004 година

Образложение: Во текот на 2004 година ќе се продолжи со подготвување на дневни и месечни извештаи и анализи за извршувањето на Буџетот на Република Македонија, за приходите и расходите на сметките за сопствени приходи на буџетските корисници, со следење на салдата на сметките во Главната книга на трезорот и другите сметки на државата вон трезорската сметка, како и со подготвување на извештаи за меѓународни институции согласно ГФС стандардите.

7.1.6. Одделение за управување на финансиски средства и долгови

Рок: 2004 година

Образложение: Во 2004 врз кадровско доекипирање и стручно усовршување на вработените и развој на системот и организацијата, за сеопфатно евидентирање на долговите и потенцијалните обврски на Република Македонија од една страна и на сите расположливи парични средства од друга страна, со кое ќе се обезбеди поефикасно планирање на ликвидноста и навремена исплата на сите обврски на државата во рамки на нивно достасување.

Исто така се планира да се изврши поврзување со софтверот на НБРМ каде што се води евиденцијата на долгот на државата, со цел да се има директен пристап до податоците за долгот на Република Македонија.

Врз основа на ажурна, точна и целосна евиденција, ќе биде организирано и изготвување на финансиски извештаи, со цел обезбедување на информации за спроведување на буџетската политика.

7.1.7. Одделение за трезорски информативен систем

Рок: 2004 година

Образложение: Во 2004 година ќе се продолжи со прием и испраќање на електронски трансакции од/до Народна банка на Република Македонија, Сто-

панска Банка, Клириншка куќа, Управа за јавни приходи, Царинска управа), ажурирање на единствен регистар на иматели на сметки (ЕРИС); безбедност и електронски потпис (генерирање /потпис на SWIFT пораки до НБРМ, контрола на исправноста на електронските платни трансакции, генерирање и администрација на електронски клучеви, енкрипција/декрипција на платни трансакции, известување за грешки во мрежниот пренос); администрација на апликациите за трезорско работење, инсталација/деинсталација, вчитување на планови, активирање на права/забрани за пристап до менијата, техничка поддршка на работата на трезорските канцеларии и сл.); поддршка на секторот и буџетските корисници (генерирање на месечни извештаи, креирање на специфични извештаи од базата на податоци, пребарување на податоци по даден критериум, техничка поддршка на буџетски корисници.

8 .СЕКТОР ЗА МЕЃУНАРОДНИ ФИНАНСИИ

8.1. Акти кои ги носи собрание-то на Република Македонија

8.1.1. Предлог на закон за задолжување на Република Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој по Договорот за заем за Проектот за модернизација на образованието

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Доставување до Владата на Република Македонија на Предлог на закон на усвојување, по што ќе се предложи на Собранието на Република Македонија за донесување.

8.1.2. Предлог на закон за задолжување на Република Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој по Договорот за заем за Проектот за прилагодување на управувањето со јавниот сектор ПСМАП

Рок: мај 2004 година

Образложение: Доставување на Предлог на закон до Владата за задолжување кај Меѓународната банка за обнова и развој по заем за ПСМАП 2, кој

по усвојувањето од страна на Владата ќе биде предложен на Собранието на Република Македонија за донесување.

8.1.3. Предлог на закон за задолжување на Република Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој по Договорот за заем за Проектот за имплементација на социјалната заштита

Рок: јуни 2004

Образложение: Доставување на Предлог на закон до Владата за задолжување кај Меѓународната банка за обнова и развој за Проектот за имплементација на социјалната заштита на усвојување од Владата, кој понатаму ќе биде предложен на Собранието на Република Македонија за донесување.

8.1.4. Предлог на закон за задолжување на Република Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој по Договорот за заем за Проектот за реформи во здравствениот сектор

Рок: јуни 2004 година

Образложение: Доставување на Предлогот на закон до Владата за задолжување кај Меѓународната банка за обнова и развој по заем за Проектот за реформи во здравствен сектор на усвојување од Владата, кој потоа ќе биде предложен на Собранието на Република Македонија за донесување.

8.1.5. Предлог на закон за задолжување на Република Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој по Договорот за заем за Проектот за реструктурирање на транспортниот сектор

Рок: јуни 2004 година

Образложение: Доставување на Предлог на закон за задолжување кај Меѓународната банка за обнова и развој по заем за Проектот за реформа на транспортниот сектор, на усвојување од страна на Владата, кој понатаму ќе се предложи на Собранието на Република Македонија за донесување.

8.1.6. Предлог на закон за гаранција на Република Македонија кон ЕБОР за средствата добиени по Договорот за терминска условна продажба на акции пред приватизацијата на Електростопанство на Македонија АД

Рок: септември 2004 година

Образложение: Предлог законот ќе биде доставен до Владата на Република Македонија за усвојување, а потоа ќе биде предложен на Собранието на Република Македонија за донесување.

8.1.7. Предлог-закон за гаранција за Македонски железници кон меѓународното здружение на железници (УИЦ) за регулирање на обврските на ЈП “Македонски железници” кон 15 странски железнички претпријатија

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Доставување на Предлог-закон за гаранција во име на Македонски железници кон меѓународното здружение на железници (УИЦ) на усвојување од Владата на Република Македонија, што истиот ќе биде предложен на Собранието на Република Македонија за донесување.

8.1.8. Предлог закон за ратификација на Анекс кон Договорот меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Италија за консолидирање на одредени долгови

Рок: март 2004 година

Образложение: Доставување на Предлог закон за ратификација на Анексот кон Договорот меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Италија за консолидирање на одредени долгови и усвојување на истиот од страна на Владата на Република Македонија и Собранието на Република Македонија.

8.1.9. Предлог закон за задолжување кај Владата на Италија по Договор за заем за Проектот: “Рационализација на управувачки систем и модернизација на биомедицинската технологија во здравствениот сектор”.

Рок: април 2004 година

Образложение: Доставување на Предлог закон за задолжување кај Владата на Италија по заем за наведениот проект до Владата на Република Македонија за усвојување, по што и ќе се предложи истиот и на Собранието на Република Македонија за донесување.

8.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

8.2.1. Договор за склучување на аранжман меѓу Владата на Република Македонија и ММФ

Рок: септември 2004 година

Образложение: На крајот на јуни оваа година завршува траењето на постоечкиот Стенд бај аранжман со ММФ, заради што ќе биде потребно да се склучи Договор за нов аранжман.

8.2.2. Извештај за надворешната задолженост на Република Македонија со состојба на 31.12.2003 година

Рок: март 2004 година

Образложение: Извештајот има за цел да информира за вкупната надворешна задолженост на Република Македонија, степенот на задолженост, структурата и отплатата на долгот, како и за политиката на задолжување на Република Македонија.

8.3. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици

8.3.1. Меѓународен монетарен фонд

(1) Информација до Владата на Република Македонија за имплементацијата на Стенд бај аранжманот.

Рок: март 2004 година

Образложение: Информацијата за имплементацијата на Стенд бај аранжманот има за цел да ја информира Владата за прогресот во реализацијата на активностите и исполнување на индикаторите за извршување како и показателите за структурните реформи врз основа на втората оценка на Програмата за економски и финансиски политики која ќе биде направена од ММФ.

(2) Платформа за нови преговорите со ММФ

Рок: мај - јуни 2004 година

Образложение: Платформата за преговорите со ММФ има за цел да изврши анализа за идниот аранжман кој Владата на Република Македонија треба да го склучи со ММФ, како и дефинирање на активностите кои ќе се реализираат во рамките на Економската програма која ќе го поддржува новиот аранжман.

8.3.2. Соработка со Светска банка

(1) Информација до Владата на Република Македонија за реализација на тековните 8 проекти

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја информира Владата за реализацијата и степенот на исполнување на планираните активности согласно договорите склучени со Светската банка за секој проект поединечно.

(2) Проектите предвидени со Тригодишната стратегија со Светска Банка за периодот 2003 - 2006 година.

- Склучување на Договор за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за Проектот за модернизација на образованието

Рок: крај на февруари 2004 година

Образложение: Договор за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за Проектот за модернизација на образованието ќе биде потпишан од овластените претставници на двете страни.

- Информација до Владата за условите на склучување предвидени со матрицата за ПСМАП 2 аранжманот со Светска банка

Рок: крај на март 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја информира Владата за условите предвидени со матрицата за ПСМАП 2 аранжманот со Светска банка. Заклучоците кои ќе бидат усвоени од страна на Владата треба да бидат имплементирани од страна на институциите инволвирани во ПСМАП 2 аранжманот.

- Договор за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за ПСМАП 2

Рок: мај 2004 година

Образложение: Договорот за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за ПСМАП 2, кој ќе биде потпишан од овластените претставници на двете страни.

- Информација до Владата за преговорите со Светската банка за Проектот за имплементација на социјалната заштита;

Рок: мај 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја информира Владата за текот на преговорите со Светска банка за Проектот за имплементација на социјалната заштита

- Склучување на Договор за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за Проектот за имплементација на социјалната заштита

Рок: јуни 2004 година

Образложение: Склучување на Договор за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за Проектот за имплементација на социјалната заштита ќе биде потпишан од овластените претставници на двете страни.

- Информација до Владата за преговорите со Светската банка за Проектот за реформи во здравствениот сектор

Рок: мај 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја информира Владата за текот на преговорите со Светска банка за Проектот за реформи во здравствениот сектор.

- Склучување на Договор за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за Проектот реформи во здравствениот сектор

Рок: јули 2004 година

Образложение: Склучување на Договор за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за Проектот реформи во здравствениот сектор, кој ќе биде потпишан од овластените претставници на двете страни.

- Информација за активностите поврзани со отпочнување на имплементацијата на Проектот за реформи во транспортниот сектор.

Рок: февруари-април 2004

Образложение: Информацијата има за цел да ја информира Владата за активностите поврзани со отпочнување на имплементацијата на Проектот за реформи во транспортниот сектор.

- Склучување на Договор за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за Проектот за реформа на транспортниот сектор

Рок: крај на септември 2004 година

Образложение: Договорот за заем со Меѓународната банка за обнова и развој за Проектот за реформа на транспортниот сектор ќе биде потпишан од овластените претставници на двете страни.

- Информација за Холандски грант за платно - билансна поддршка

Рок: септември 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата за текот на разговорите со Амбасадата на Кралството Холандија и со Министерството за развојна соработка на Холандија за добивање грант во износ од 17 милиони ЕВРА за платно-билансна поддршка.

8.3.3. Соработка со Европската банка за обнова и развој

(1) Информација за имплементација на тековни проекти со ЕБОР

Рок: текот на 2004

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со реализацијата на тековните проекти со ЕБОР.

(2) Информација за Акциона програма за унапредување на општините и животната средина-МЕАП во врска со имплементацијата на проектот

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со имплементацијата на проектот во 6-те општини (Куманово, Штип, Струмица, Охрид, Струга и Велес)- корисници на средствата на Заемот.

(3) Договор за грант со Владата на Република Грција за потребите на општина Струмица во рамките на Проектот МЕАП

Рок: крај на март 2004 година

Образложение: Со оглед на тоа дека интензивно се работи на проекти со кои Република Македонија аплицира за средства од Грчкиот план за обнова на Балканот, со Владата на Република Грција ќе биде потпишан Договор за грант за потребите на општина Струмица во рамките на Проектот МЕАП.

(4) Информација во врска со имплементацијата на Проектот за изградба на електроенергетска интерконективна врска помеѓу Штип и Червена могила - Радомир (Република Бугарија)

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со текот на изградбата на електроенергетска интерконективна врска помеѓу Штип и Червена могила - Радомир (Република Бугарија). Во рамките на имплементацијата на овој Проект, Министерството за финансии ќе учествува во следните активности: основање на т.н. "Системски оператор за трансмисија" во согласност со Атинскиот меморандум за разбирање; подготвување на тарифната политика поврзана со тарифната методологија на стандардната индустриска практика; реформата на секторот енергетика; следењето на импликациите од процесот на реструктуирање на ЕСМ врз имплементацијата на овој Проект.

(5) Информација во врска со имплементацијата на Проектот за унапредување на Цивилната воздушна пловидба и рехабилитација на Охридскиот аеродром.

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата на РМ со текот на имплементацијата на Проектот за унапредување на Цивилната воздушна пловидба и рехабилитација на Охридскиот аеродром.

(6) Информација во врска со имплементацијата на Проект за патишта II - "Изградба на обиколница околу Скопје и на делницата Смоквица - Гевгелија"

Рок: текот на 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата на РМ со текот на имплементацијата на Проект за патишта II - "Изградба на обиколница околу Скопје и на делницата Смоквица - Гевгелија". По надминувањето на проблемите со ек-

спропријацијата на земјиштето на делницата “Заобиколница околу Скопје”, ќе отпочне фактичката реализација на Проектот. Во рамките на имплементацијата на овој Проект, Министерството за финансии, ќе учествува во следните активности: исполнување на сите предвидени обврски согласно Договорот за заем потпишан со ЕБОР; трансформација на Фондот за регионални и магистрални патишта; и мониторинг и одобрување на Институционалната стратегија.

(7) Информација во врска со преговорите за Договорот за терминска условна продажба на акции пред приватизацијата на Електростопанство на Македонија АД со ЕБОР.

Рок: март 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата на РМ за текот на преговорите по Договорот за терминска условна продажба на акции пред приватизацијата на Електростопанство на Македонија АД со ЕБОР.

(8) Случување на Договор за терминска условна продажба на акции пред приватизацијата на Електростопанство на Македонија АД и случување на Договор за гаранција.

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Предлог Договорот за терминска условна продажба на акции пред приватизацијата на Електростопанство на Македонија АД и Договорот за гаранција ќе се потпише од страна на овластени престваници на договорните страни.

(9) Информација за нови предложени проекти од страна на ЕБОР во функција на натамошна соработка

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата за нови предложени проекти од страна на ЕБОР во функција на натамошна соработка. Во таа насока ќе бидат разгледани следните прашања:

- а) можностите за гасоводно и електрично поврзување на Република Македонија со Република Албанија;
- б) ќе се остварат разговори за можен проект за модернизација и проширување на меѓународниот аеродром во Скопје;

в) Проект за патишта. Овој Проект би можел да опфати на пример и финансирање на изградбата на делницата Табановце - Куманово од патниот правец Е - 75;

г) Проект за прочистување на водата и третманот на отпадните води кој ќе ги опфати градовите Битола и Скопје.

8.3.4. Соработка со Европска Унија

(1) Информација до Владата за текот на активностите околу добивањето нова макро - финансиска помош од ЕУ

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со текот на активностите за добивање на нова макро-финансиска помош од ЕУ за 2004 година.

(2) Извештај на полугодишна основа до Секторот за европска интеграција при Генералниот Секретаријат на ВРМ за имплементацијата на Спогодбата за стабилизација и асоцијација

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Извештајот има за цел на полугодишна основа да информира за исполнувањето на обврските кои произлегуваат од потпишаната Спогодба за стабилизација и асоцијација меѓу Република Македонија и Европската Унија, кои се во надлежност на Министерството за финансии.

(3) Извештај на месечна основа до Секторот за европска интеграција при Генералниот Секретаријат на ВРМ за имплементацијата на Спогодбата за стабилизација и асоцијација

Рок: тековно низ целата година

Образложение: Извештајот има за цел на месечна основа да се следат и ажурираат податоците за исполнување на препораките од годишните извештаи за процесот на стабилизација и асоцијација што ги опфаќа земјите од Балканот

(4) Извештај на месечна основа до Секторот за европска интеграција при Генералниот Секретаријат на ВРМ за хармонизација и апроксимација на домашното законодавство со законодавството на ЕУ

Рок: тековно низ целата година

Образложение: Усогласеноста со европското законодавство ќе се следи на месечна основа процесот на хармонизација и апроксимација на домашното законодавство со законодавството на ЕУ.

Усогласеноста со европското законодавство ќе се проверува низ секој поединечен законски предлог или измена, особено од аспект кои директиви на ЕУ се транспонираат во нашето законодавство.

(5) Извештај до Координаторот за странска помош за реализацијата на проектите од КАРДС програмата

Рок: текот на 2004

Образложение: Извештајот има за цел да информира за текот за реализација на сите проекти во надлежност на Министерството за финансии, а финансирани од Европската комисија.

8.3.5. Соработка со Европска Инвестициона Банка

(1) Информација за реализацијата на тековните 3 проекти

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да запознае со текот на активностите поврзани со реализацијата на тековните проекти, согласно договорите склучени со Европската инвестициона банка за секој проект поединечно.

(2) Информација за АПЕКС Глобалениот заем

Рок: прва половина на 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата на РМ со текот на активностите за АПЕКС Глобалниот заем.

Имено, се работи во насока на проширување на бројот на деловни банки директно вклучени во имплементацијата на оваа кредитна линија за финансирање на мали и средни претпријатија и склучување на договори за отстапување на користењето на средствата од оваа кредитна линија со нови деловни банки кои ќе бидат прифатени од ЕИБ.

8.3.6. Соработка со банката за развој при Советот на Европа

(1) Информација за Проектот за изградба на станови за лица со ниски приходи

Рок: јануари - февруари 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со текот на реализацијата на Проектот и повлекувањето на неговата последна транша.

(2) Одлука за приоритетни проекти кои Владата на Република Македонија ќе ги предложи за финансирање од страна на ЦЕБ

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Одлуката има за цел преку идентификување на нови проекти кои би можеле да се финансираат со заем од ЦЕБ да се продолжи идната соработка.

8.3.7. Соработка со меѓународното здружение на железници (УИЦ)

(1) Информацијата до Владата за регулирање на обврските на МЖ кон странски железнички претпријатија

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со регулирањето на обврските на МЖ кон странските железнички претпријатија.

(2) Склучување на договор за гаранција за Македонски железници кон Меѓународното здружение на железници (УИЦ)

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Во рамките на Договорот за гаранција, доколку се јави потреба ќе бидат направени корекции во изготвениот текст на Договорот и истиот ќе биде потпишан од овластените претставници на двете страни.

8.3.8. Соработка со Париски Клуб на кредитори

(1) Информација до Владата на Република Македонија за завршување на процесот на билатерално договарање со секоја земја членка на Парискиот клуб на кредитори

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со процесот на билатерално договарање со секоја земја членка на Парискиот клуб на кредитори.

8.3.9. Билатерална соработка

8.3.9.1. Соединети Американски Држави

● Информација за Вториот амандман на Договорот за грант потпишан со Владата на САД претставувана од УСАИД.

Рок: февруари-март 2004 година

Образложение: Вториот амандман на Договорот за грант е во функција на забрзан пораст и развој на приватниот сектор, и претставува зголемување на досегашниот износ на грантот за околу 11 милиони САД долари.

Информацијата има за цел да ја запознае Владата на РМ со текот на активностите врзани со реализацијата на грантот.

8.3.9.2. Германија

(1) Информација за имплементацијата на Проектот за наводнување на јужната долина на реката Вардар

Рок: текот во 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата на РМ со текот на активностите врзани со имплементацијата на Проектот.

● Информација за Проектот за рационализација на управувачки систем и модернизација на биомедицинската технологија во здравствениот сектор

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата на РМ со текот на активностите на реализација на Проектот.

● Нацрт Договор за заем за Проектот за рационализација на управувачки систем и модернизација на биомедицинската технологија во здравствениот сектор.

Рок: јануари 2004 година

(2) Информација за регулирање на долгот кон Република Италија во рамките на Парискиот клуб на кредитори наследен од поранешна СФРЈ

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со активностите за усогласување со САЧЕ на износот на дополнителен долг кој би

припаднал на Македонија, согласно Усогласениот записник на Парискиот клуб од 1995 година.

(3) Информација за реализацијата на Стоковиот кредит од Република Италија за финансирање на мали и средни претпријатија

Рок: март-април 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со искористувањето на средствата од оваа кредитна линија. Во насока на забрзано искористување на средствата ќе се продолжи со преговори со италијанското Министерство за надворешни работи за префрлање на неискористените средства во нова кредитна линија со многу поатрактивни услови за кредитирање, за што ќе се изврши усогласување на текстот на дипломатските ноти, со чија размена би стапиле на сила изменетите услови.

8.3.9.3. Јапонија

(1) Нацрт Поддоговор за заем за проектот: прва фаза од повеќенаменски систем Злетовица - Пробитип

Рок: јануари 2004 година

Образложение: нацртот Поддоговор за заем откако ќе биде усогласен, ќе се потпише со Министерството за земјоделство и ЈП Злетовица. Континуирано во текот на 2004, ќе се следи реализацијата на Проектот, а по потреба ќе се врши усогласување со Јапонската банка за меѓународна соработка (ЈБИЦ) и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство на сите прашања кои би произлегле при реализацијата на Проектот (избор на консултантска кука и изведувач на градежни работи, експропријација и др.). Сврзано со ова ќе се врши постојана комуникација со ЈБИЦ и координирање на сите македонски институции вклучени во овој проект.

(2) Информација до Владата за Проекти за нова економска соработка со Јапонија

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со проекти те за новата екомонска соработка со Јапонија. Информацијата е директно поврзана со посетата на Јапонскиот амбасадор на Македонија за извршување еднодневни консулта-

ции на највисоко ниво за јапонскиот предлог на ид-на економска соработка помеѓу двете држави.

8.3.9.4. Шпанија

(1) Усогласување анекс на Договорот за заем со Банко Билбао од Шпанија, согласно усвоената измена на Законот за задолжување, а во врска со реализацијата на Проектот ХС Лисиче-Велес

Рок: јануари 2004 година

(2) Нацрт Поддоговор за заем

Рок: јануари 2004 година

Образложение: По усогласување на Нацрт Поддоговорот за заем ќе се потпише истиот со Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и ЈП Лисиче. Во текот на целата 2004, ќе се споредува редовно работата на Работната група, која според заклучок на Владата ја формираше Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство. Исто така, во 2004 година ќе се обезбеди постојана комуникација со ИКО и Банко Билбао од Шпанија околу сите процедури кои се предвидени со Договорот за заем околу повлекување средства и нивно искористување од крајниот корисник.

(3) Информација за Реализација на проектот ХЦ Лера-Битола

Рок: текот на 2004

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со редовното работење на Работната група, која според заклучок на Владата ја формираше Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и со постојана комуникација со ИКО-Шпанија околу сите процедури кои се предвидени со Договорот за заем околу повлекување средства и нивно искористување од крајниот корисник.

8.3.9.5. Грција

(1) Информација до Владата за текот на Реализација на Проектот за изградба на пречистителна станица за отпадни води во општина Гевгелија

Рок: текот на 2004

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со текот на реализацијата на Проектот финансиран со грант од Република Грција во

износ од 2 милиони евра и дополнително одобрени нови 3 милиони евра.

(2) Потпишување на Договор со избраната консултантска компанија

Рок: текот на 2004 година

(3) Изработка на тендерска документација и објава на тендер за избор на изведувач на градежните работи.

Рок: текот на 2004 година

(4) Започнување на градежни работи околу изградбата на пречистителната станица

Рок: текот на 2004 година

8.3.9.6. Народна Република Кина

(1) Информација за текот на реализацијата и завршување на Проектот за изградбата на ХЕЦ “Козјак”

Рок: текот на 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со текот на активностите за реализацијата и завршувањето на Проектот.

Пуштањето во употреба на ХЕЦ “Козјак” и почетокот на производство на електрична енергија е планиран за 10.06.2004 година.

8.3.10. Останати активности

(1) Информацијата за сите кредитни линии/заеми кои го поддржуваат развојот на приватниот сектор во Република Македонија.

Рок: текот на 2004

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата со изворите на финансирање во Република Македонија за поддршка на приватниот сектор, обезбедени од меѓународните финансиските институции, билатералната и мултилатералната соработка на Република Македонија.

(2) Информација за учество на Конференција на “Економист со презентација”

Рок: март 2004 година

Образложение: Информацијата има за цел да ја запознае Владата за учеството на Конференција на “Економист со презентација”

(3) Информација за редовниот годиен состанок на Советот за соработка Република Македонија-ЕУ**Рок:** јуни 2004 година**Образложение:** Информацијата има за цел да ја запознае Владата со редовниот годишен состанок на Советот за соработка - Република Македонија-ЕУ**(4) Информација за редовниот годишен состанок на Работната група за економски и финансиски прашања на билатерално ниво помеѓу ЕУ и Република Македонија.****Рок:** април 2004 година**Образложение:** Информацијата има за цел да ја запознае Владата за редовниот годишен состанок на Работната група за економски и финансиски прашања на билатерално ниво помеѓу ЕУ и Република Македонија.**9. СЕКТОР ЗА ИНФОРМАТИКА****9.1. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици****9.1.1. Набавка и замена на старите "PC сервери"****Рок:** зависно од одобрувањето на планот**Образложение:** Со овој потег ќе се изврши замена на преостанатите дотраени и не соодветни машини, ќе се овозможи нивно соодветно сместување во систем салата со ладење и непрекинато напојување, со што ќе се добијат подобрени перформанси, зголемено време на активна работа без интервенција, полесна администрација, намалени интервенции.**9.1.2. Набавка на инсталација на нова и дополнителна мрежна опрема****Рок:** зависно од одобрувањето на планот**Образложение:** Со ова се предвидува воведување на систем на заштита и обезбедување на внатрешната мрежа и инфраструктура од можни надворешни упади, поврзување на компјутерската мрежа во ЕСМ кон мрежата на Министерството за финансии, воведување на компјутерска мрежа во Централата на имотно-правни односи, во Девизниот инспекторат, проектирање, набавка, каблирање и инсталација на дополнителна мрежа опрема како би се поврзале дополнителни корисници, со оглед дека постоечкиот капацитет е максимално искористен.**9.1.3. Надградба на постоечките сервери за ТРИС, односно за трезорскиот информацио-нен потсистем****Рок:** зависно од одобрувањето на планот**Образложение:** Со ова ќе се добие подобрување и забрзување на тековната работа и поголем податочен простор. Ова е неопходен услов за непречено работење на новиот подсистем за јавни финансии.**9.1.4. Набавка на систем за заштита и складирање на податоци (Backup&Storage System)****Рок:** зависно од одобрувањето на планот**Образложение:** Зголемениот обем на податоци продуциран од системот за трезорско работење, големиот број на сервери, како и потребата за нивно архивирање и заштита во мал временски рок налага потреба од ваков систем, со што ќе се добие подобрување и забрзување на тековната работа, поголем податочен простор, поедноставна администрација и поголема надежност на информациониот систем.

Ова е неопходен услов за непречено работење на новиот подсистем за јавни финансии.

9.1.5. Набавка на информатичка опрема**Рок:** зависно од одобрувањето на планот**Образложение:** Во ова спаѓа набавка на персонални сметачи и печатари, а количините зависат од доставените побарувања. Тука спаѓа и набавката на компоненти и резервни делови.**9.1.6. Договори за тековно одржување****Рок:** зависно од одобрувањето на планот

Образложение: Овде се мисли на договорите за одржување на серверите од системот за трезорско работење, за ладење на систем салата, за непрекинатото напојување, телекомуникацискиот систем, системот за колабрација и електронска пошта (Groupware System Lotus Notes/Domino).

9.2.1. Набавка, проектирање, инсталација и имплементација на софтвер за контрола и филтрирање на мрежниот сообраќај и електронската пошта

Рок: зависно од одобрувањето на планот

Образложение: Воведувањето на систем за контрола на мрежниот сообраќај претставува систем за заштита, контрола и обезбедување на информациите податоци и системи. Системот е од огромна важност во процесот на зголемување на ефикасноста во секојдневната работа, како и поефикасно и поекономично искористување на мрежните ресурси.

9.2.2. Антивирусен софтвер

Рок: пред истекувањето на лиценците, односно пред 12.02.2004 година, инаку зависно од одобрувањето на планот

Образложение: Се работи за обнова на договорите за тековните лиценци за 2004 година и набавка на дополнителни лиценци, согласно динамиката на воведување нови корисници во информациониот систем.

9.2.3. Проект ПКИ (инфраструктура за јавни клучеви, неопходна за воведување на електронски потпис)

Рок: зависно од одобрувањето на планот

Образложение: Ова е условено од продолжувањето со овој Проект (државен издавач на електронски сертификати и електронски потписи). Проектот е од извонредно значење и бара посебно внимание, како поради неговото влијание врз целокупната државна администрација, така и поради специфичноста на истиот.

9.2.4. Проектирање, набавка, инсталација и имплементација на DMS Messaging i Groupware System.

Рок: зависно од одобрувањето на планот

Образложение: Овој Проект содржи: продолжување на Проектот за Document Management System—от, започнат во претходниот период, набавка на дополнителни лиценци за Лотус Домино/Нотес, и обука на вработените за овој систем. Системот е од огромна важност во процесот на зголемувањето на ефикасноста во секојдневната работа, поголема ажурност, контрола, следење, пребарување и чување на документите како и решавање на архивското работење. Тука се предлага и воведување на ИСО 9000 како услов за стандардизација и трајност на решението.

9.3.1. Подобрување и редифиниција на Security Policy во користењето на Информациониот систем во Министерството за финансии, побрзување и реконфигурирање на постоечкиот систем на заштита, категоризација и овластувања на пристапот и користењето на Информациониот систем во Министерството за финансии, со креирање на виртуелни ЛАН-ови.

Рок: зависно од одобрувањето на планот

Образложение: Подобрување на Security Policy при користењето на информатичките ресурси во Министерството за финансии. Роковите се во зависност од одобрувањето на планот, моментот на достапност на потребните средства, како и процесот на набавка на дел од опремата која е горе наведена.

9.4.1. Унапредување, проширување и одржување на Web сајтот на Министерството за финансии

Рок: Редовни активности во текот на целата година.

Образложение: Успехот ќе зависи од определбата за навремено и транспарентно известување на граѓаните за работата од делокругот на Министерството за финансии.

9.4.2. Одржување на Интранет-от во МФ

Рок: Редовна активност во текот на целата година

Образложение: Успехот ќе зависи од определбата за навремено и транспарентно известување на вработените за интерната работата од делокругот на Министерството за финансии.

9.4.3. Поддршка на делот на Информациониот подсистем во Министерството за финансии кој се однесува на делот на трезорското и буџетското работење.

Рок: Роковите се во зависност од завршувањето на проектот за унапредувањето на јавните финансии.

Образложение: Системска и програмска поддршка на наведените системи до моментот на нивното гасење и преоѓање на новиот подсистем за унапредување на јавните финансии.

9.4.4. Комплетна поддршка, одржување и развој на Информациониот систем во Министерството за финансии.

Рок: Во текот на целата година. Редовна активност.

Образложение: Развој на одредени апликативни решенија за интерна употреба во Министерството за финансии, хардверска поддршка, сервис, обука на вработените во секторот за информатика со цел за поефикасно одржување за системот и за проектирање и имплементација на нови системи и сервиси во информативниот систем на Министерството за финансии.

10. СЕКТОР ЗА ПРАВНИ И АДМИНИСТРАТИВНИ РАБОТИ

10.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

10.1.1. Закон за јавни набавки

Рок: прва фаза јануари 2004 година
втора фаза мај 2004 година

Образложение: Имајќи ги во предвид обврските кои произлегуваат од Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Европската Унија во врска со јавните набавки, а се однесуваат на хармонизација на нашето законодавство со законодавството на Европска Унија и прилагодување кон Европските стандарди на работење во оваа област, од страна на Работната група за изготвување на нов Закон за јавни набавки е изготвен Предлог на нов Закон за јавни набавки.

10.2 Материјали и акти кои завршуваат на Влада

10.2.1. Подзаконски акти на Законот за јавни набавки

Рок: три до шест месеци по донесувањето на Законот

Образложение: Новиот Закон за јавни набавки треба да биде поддржан и со подзаконски акти кои ќе помогнат во имплементацијата на Законот (изготвување на методологија за квантификација на критериумите за проценка на понудите, изготвување на програма за обука на сите учесници во јавните набавки и сл), како и издавање на стандардна тендерска документација за набавка на добра, работи и услуги, вклучувајќи ги и општите услови на договорот.

11. СЕКТОР ЗА УПРАВУВАЊЕ И ПРИВАТИЗАЦИЈА НА КАПИТАЛОТ

11.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

11.1.1. Закон за изменување и дополнување на Законот за приватизација на државниот капитал

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Измените на Законот произлегуваат од потребата нормативно да се уредат прашањата од оваа област после 31.03.2004 година, односно по укинувањето на Агенцијата за приватизација на Република Македонија и преминувањето на дел од нејзините надлежности на Министерството за финансии.

12. ОДДЕЛЕНИЕ ЗА СУПЕРВИЗИЈА НА ОСИГУРУВАЊЕТО

12.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

12.1.1. Закон за задолжително осигурување во сообраќајот

Рок: Април 2004 година

Образложение: Со цел апроксимација и хармонизација на домашната регулатива од областа на задолжителното осигурување од автомобилска одговорност со ЕУ Директивите, предвидено е донесување на Закон за задолжително осигурување во сообраќајот. Со донесувањето на овој закон ќе престане да важи и делот 5 од Законот за осигурување, кој се однесува на задолжителното осигурување.

12.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

12.2.1. Уредба за сметковен план за друштвата за осигурување

Рок: ноември 2004 година

Образложение: Со новата Уредба за сметковниот план за друштвата за осигурување ќе се обезбеди точно и ажурно водење на сметководството во друштвата за осигурување и правилно прикажување на состојбата со средствата и обврските и резултатот од работењето во сметководствените искази.

12.2.2. Подзаконски акти кои што произлегуваат од Законот за супервизија на осигурување

Рок: Во текот на 2004

Образложение: Со донесувањето и имплементацијата на подзаконските акти кои произлегуваат од Законот за супервизија на осигурување, ќе се обезбеди дополнување и прецизирање на материјата која се уредува со овој Закон.

12.3. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици

12.3.1. Заокружување на процесот на воспоставување на актуарската професија во Република Македонија

Рок: јули 2004 година

Образложение: Со заокружувањето на процесот на воспоставување на актуарската професија во Република Македонија ќе се обезбеди актуарски стручно планирање и проценка на техничките резерви и математичката резерва на друштвата за осигурување, што претставува постулат за финансиската способност друштвата целосно да ги покриваат ризиците преземени од склучените договори за осигурување.

Одделението за супервизија на осигурувањето во периодот од мај до декември 2002 година, со техничка помош на ФСВЦ го спроведе Основниот курс за актуарска математика и осигурување, кој успешно го завршија 9 учесници. Во октомври 2003 година започна Напредниот курс за актуарска математика и осигурување, со што ќе се заокружи и вториот дел од едукацијата предвидена за полагање на стручниот испит за добивање дозвола за работа како овластен актуар, согласно Правилникот за условите за спроведување на стручниот испит за добивање на дозвола за работа како овластен актуар ("Службен весник на РМ" број 29/2002 и 64/2003). Со заокружување на едукацијата неопходна за спроведување на стручниот испит, ќе се овозможи учесниците на истиот кои успешно ги положили сите предвидени испити и кои ги исполнуваат предвидените услови од Законот за супервизија на осигурувањето, да се стекнат со дозвола за работа како овластен актуар.

12.3.2. Воспоставување на софтверски систем за прибирање, обработка и анализа на осигурителни податоци

Рок: Април 2004 година

Образложение: Со воспоставување на софтверски систем за прибирање, обработка и анализа на осигурителни податоци ќе се овозможи континуирано следење на работата на друштвата за осигурување. Реализацијата на овој Проект е преку Европската банка за обнова и развој, а како донатор се јавува Владата на Република Ирска.

При имплементацијата на овој Проект потребна е поддршка од Секторот за информатика при Министерството за финансии.

13. ОДДЕЛЕНИЕ ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА

13.1. Акти кои ги носи собранието на Република Македонија

13.1.1. Закон за внатрешна ревизија во јавниот сектор

Рок: јуни 2004 година

Образложение: Со законот ќе се утврди законската рамка за внатрешната ревизија во согласност со барањата на Европската унија за воспоставување на систем на јавна внатрешна финансиска контрола, “Тригодишната стратегија за поддршка на земјата” и ПЕСМАП 2 аранжманот (Заем за реформа во јавната администрација) од Светската банка.

13.1.2. Закон за изменување и дополнување на Законот за буџети (во делот на јавната внатрешна финансиска контрола)

Рок: јуни 2004 година

Образложение: Со измените и дополнувањето на Законот за буџети (во делот на јавната внатрешна финансиска контрола) ќе се создадат основи за преземање на активности од Министерството за финансии за развој, усогласување и координација на системот на јавна внатрешна финансиска контрола.

13.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

13.2.1. Извештај за извршените внатрешни ревизии во 2004 година

Рок: декември 2004 година

Образложение: Во Извештајот за извршените внатрешни ревизии во 2004 година, во скратена форма ќе бидат изнесени основните наоди од извршените ревизии од Централната внатрешна ревизија, од кои ќе може да се согледа напредокот во законитото, економичното и ефективното трошење на јавните средства во Република Македонија.

14. ОДДЕЛЕНИЕ ЗА СТРАНСКА ПОМОШ И ПОМОШТИ КОИ ГЕНЕРИРААТ КОМПЕНЗАЦИОНИ ФОНДОВИ

14.1. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

14.1.1. Извештај за работата на Компензациониот фонд Phare до 31.12.2003 година и 31.03.2004 година;

Рок: мај 2004 год.

Образложение: Согласно Одлуката за прибирање, користење и управување на средствата од Програмата Phare на Европската Унија во Република Македонија и Меморандумот за разбирање потпишан помеѓу Владата на Република Македонија и Комисијата на Европската Унија, Министерството за финансии е во обврска двапати годишно да подготви Извештај за работата на Компензациониот фонд Phare и истиот да го достави до Комисијата за менаџмент со Компензационите фондови за усвојување и до Владата на Република Македонија и Комисијата на Европската Унија за одобрување.

14.1.2. Извештај за работата на Компензациониот фонд од странска помош до 31.12.2003 година;

Рок: прв квартал на 2004 год.

Образложение: Извештајот произлегува од Меморандумот за разбирање потпишан меѓу владите на Република Македонија и на швајцарската конфедерација, разменетите ноти меѓу владите на Република Македонија и на Јапонија за доделување на непроектна помош за поддршка на Платниот биланс на земјата за 1996,1997,1998, 1999, 2001 и 2002 година.

14.1.3. Извештај за работата на Компензациониот фонд од странска помош до 30.6.2004 година;

Рок: трет квартал на 2004 год.

Образложение: Согласно Одлуката за прибирање, користење и управување на средствата од економската помош од странство на Република Македонија, Министерството за финансии е во обврска двапати годишно да подготви Извештај за работата на Компензациониот фонд. Извештај се доста-

вува до Комисијата за менаџмент со Компензационите фондови за усвојување и до Владата на Република Македонија за одобрување.

14.1.4. Годишен извештај за работата на Компензациониот фонд од странска помош за 2003 година - Швајцарија;

Рок: прв квартал на 2004 год.

Образложение: Согласно потпишаниот Меморандум за разбирање, Министерството за финансии е во обврска секоја година да подготвува Годишен извештај за работата на Компензациониот фонд од странска помош - Швајцарија. Извештајот се доставува до Комисијата за менаџмент со Компензационите фондови за усвојување и до Владата на Република Македонија и SECO - Швајцарија за одобрување.

15. ОДДЕЛЕНИЕ ЗА ВТОРОСТЕПЕНА УПРАВНА ПОСТАПКА

15.1. Други акти кои ги потпишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици

15.1.1. Проект за отворање поле на WEB страна

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Ова е во функција на остварување на поголема транспарентност во работењето и е од корист за сите субјекти кои учествуваат во овие постапки.

15.1.2. Проект за формирање "Правен Совет" на Министерството за финансии за даноци и царина

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Со ова ќе се подобри ефикасноста во работењето, а корист ќе имаат не само субјектите на кои ќе се применуваат даночните и царинските закони (првостепените органи, второстепениот орган, судовите), туку и даночните и царинските обврзници.

15.1.3. Проект за воведување на посебна евиденција на даночните и царинските предмети

Рок: во текот на 2004 година-врз посебна софтверска програма од 1.јануари - 2004 година - врз EXCEL програма

Образложение: Воспоставувањето на оваа евиденција ќе овозможи предвидување за можен поврат на неправилно наплатени јавни давачки од страна на првостепените органи, констатирани пропусти во првостепената и второстепената постапка, учество во креирањето на даночната политика, планирање на средства во Буџетот за оваа намена и друго.

16. УПРАВА ЗА ИМОТНО-ПРАВНИ РАБОТИ

16.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

16.1.1 Закон за приватизација на градежното земјиште (II фаза)

Рок: Нацрт-закон март 2004 година
Предлог-закон јуни 2004 година

Образложение: Согласно заклучокот на Владата, подготвувањето на текстот за втората фаза е условено од вклучувањето на надворешен експерт, меѓутоа, според истиот Заклучок Законот треба да се донесе од Собранието најдоцна до 1 април 2004 година.

16.1.2 Закон за изменување и дополнување на Законот за правата, обврските и одговорностите на органите на државната власт во поглед на средствата во државна сопственост што тие ги користат и располагаат

Рок: април 2004 година

Образложение: Со измените и дополнувањата треба да се надминат состојбите и решенијата кои во досегашното спроведување на Законот покажаа недостатоци и недоречености.

16.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

16.2.1. Подзаконски акти на Законот за приватизација на градежното земјиште

Рок: согласно роковите утврдени во Законот

16.2.2. Уредба за висината на надоместокот на градежното земјиште во државна сопственост предмет на приватизација.

Образложение: Висината на надоместокот ќе се утврдува во зависност од местоположбата и намената на градежното земјиште и начинот на плаќање.

16.2.3. Сключување на договори за уредување на имотно-правните односи помеѓу Република Македонија и БИХ и помеѓу Република Македонија и СЦГ

Рок: зависно од постигнувањето на договор со постојните држави

Образложение: Ова произлегува од потребата да се уредат правата на сопственост пред и по стекнувањето на независноста, при што ќе се уреди еднаква правна заштита, решавање на евентуални спорови и слично.

16.3. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици

16.3.1. Упатство за формата и содржината на евиденцијата за приватизација на градежното земјиште.

Образложение: Оваа евиденција треба да ги опфати поднесените барања, донесените и поништените решенија и склучените договори за приватизација на градежното земјиште.

16.3.2. Правилник за водење на евиденција на средствата што ги користат органите на државната власт (недвижни и движни)

Образложение: Правилникот треба да ја определи содржината на податоците за средствата - предмет на евиденција (недвижни и движни).

16.3.3. Странски директни инвестиции

Образложение: Учество во овој Проект од аспект на надлежностите на Управата за имотно - правни работи со претставници во привремената работна група за странски директни инвестиции именувани од Владата на Република Македонија.

16.3.4. Продолжување и завршување на започнатите постапки за експропијација и пристапување на присилно извршување на правосилните решенија за експропијација за оттуѓување на градежно изградено земјиште: Северна обиколка-Скопје; ХЕЦ “Козјак”; Автопат-делница “Удово-Евгелија”; РЕК “Осломеј”-запад; Фабрика за вода- Кочани.

17. ЦАРИНСКА УПРАВА

17.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

17.1.1. Закон за царински мерки при заштита на интелектуалната сопственост

Рок: мај 2004 година

Образложение: Со Законот се врши хармонизација со законодавството на Европската Унија.

17.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

17.2.1. Уредба за спроведување на Царинскиот закон

Рок: септември 2004 година

Образложение: Со уредбата се врши хармонизација со законодавството на Европската Унија.

17.2.2. Нотификација за Спогодбата за спроведување на член 7 од ГАТТ од 1994 Анекс 1 (Толковна забелешка)

Рок: мај 2004 година

Образложение: Со ова се врши хармонизација со СТО.

17.2.3. Нотификација за правилата за потекло на стоките

Рок: мај 2004 година

Образложение: Со ова се врши хармонизација со СТО.

18. ДРЖАВЕН ДЕВИЗЕН ИНСПЕКТОРАТ

18.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

18.1.1. Закон за државниот девизен инспекторат

Рок: јуни 2004 година

Образложение: Со Законот ќе се прецизира организацијата на инспекторатот, начинот и постапката на вршење инспекциски надзор, овластувањата и надлежностите на инспекторатот, внесувањето на антикоруптивни норми што е во согласност со Акциониот план на Државната комисија за спречување на корупцијата.

18.2. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици

18.2.1. Проект за едукација

Рок: октомври 2004 година

Образложение: Сврзано со ова, се предлага покренување иницијатива до Центарот за развој на финансии Лубљана (ЦЕФ- Center of excellence in Finance), чија членка е и Република Македонија, да се организира семинар или работилница со учество на работници од министерствата за финансии од заинтересираните земји потписнички.

18.2.2. Електронско поврзување

Рок: септември 2004 година

Образложение: Со електронското поврзување на Државниот девизен инспекторат со Министер-

ството за финансии ќе се обезбеди техничка претпоставка за поуспешно функционирање на Инспекторатот. За ова во изминатиот период правени се напори, но досега истото не е остварено.

18.2.3. Проект за користење на дел од базата на податоци од Управата за јавни приходи

Рок: септември 2004 година

Образложение: Ова е потребно за надзорот над резидентите кој го врши Државниот девизен инспекторат. За ова, покрај техничките предуслови, во соработка со Главната дирекција на Управата за јавни приходи ќе биде изготвена и правната основа за негова реализација.

19. УПРАВА ЗА ЈАВНИ ПРИХОДИ

19.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

19.1.1. Закон за даночни постапки

Рок: последен квартал на 2004 година (за фаза предлог за донесување)

Образложение: Со Законот ќе се обезбеди ефикасно функционирање на Управата за јавни приходи во услови на воспоставување на ефикасен систем на оданочување, систем компатибилен со законодавството на Европската Унија. Потребата за донесување на ваков закон е препорака и од ГТЗ.

19.2.2. Закон за изменување и дополнување на Законот за утврдување и наплата на јавните приходи

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Овој Закон се предлага со оглед дека во претходниот закон ќе биде вклучен најголемиот дел од постојниот закон за утврдување и наплата на јавните приходи. Со ова ќе има потреба за донесување на нов закон.

20. БИРО ЗА СТОКОВНИ РЕЗЕРВИ

20.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

20.1.1. Закон за стокровни резерви

Рок: I фаза Јануари, 2004 година
II фаза април, 2004 година

Образложение: Со новиот закон за стокровни резерви се врши усогласување на регулативата на оваа проблематика со новиот стопански систем што го градиме и со новите услови на стопанисување, како и со легислативата што се применува во земјите членки на ЕУ. Исто така, со новиот закон стокровните резерви ќе се формираат само со неопходно потребните стоки и ќе се укине интервенцијата на пазарот по овој основ.

20.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

20.2.1. Акт на Владата на Република Македонија за определување на критериуми за избор на складиштари

Рок: август 2004, односно шест месеци по донесување на Законот

Образложение: Со цел уредување и операционализација на материјата што се уредува, ќе се донесе соодветен подзаконски акт, со кој Владата ќе ги утврди критериумите за избор на складиштари на стокровните резерви.

20.2.2. Среднорочна програма за формирање на стокровни резерви за 2005-2007

Рок: ноември, 2004 година

Образложение: По донесувањето на новиот Закон за стокровни резерви, ќе се изготви и достави на Собранието на Република Македонија среднорочната програма за стокровни резерви.

Во Програмата ќе бидат определени количините на стоки и потребните денарски средства за новите количини на стокровни резерви како и определбата за количини кои одговараат на временски определена просечна потрошувачка.

20.2.3. Годишна програма за формирање на стокровни резерви за 2004 година

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Со Програмата ќе се определат стоите за кои ќе има потреба да се формираат стокровни резерви, количините на одделните видови стоки и потребните финансиски средства за овие намени.

20.2.4. Годишна програма за стокровни резерви за 2005 година

Рок: ноември, 2004 година

Образложение: Со Програмата ќе се предложат видот на стоките што ќе бидат предмет на стокровни резерви, количините на одделните видови стоки, како и количините што треба да се набават за формирање на тие стокровни резерви и потребните денарски средства за на

21. ДИРЕКЦИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ПЕРЕЊЕ ПАРИ

21.1. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

21.1.1. Подзаконски акти кои произлегуваат од Законот за изменување и дополнување на Законот за спречување на перење пари

Рок: Шест месеци по донесување на измените на Законот.

Образложение: Со цел операционализација на содржината и обврските на законот (кој се очекува да се донесе до крајот на 2003 година), ќе се донесат соодветните подзаконски акти, особено во делот што се однесува на содржината на извештаите кои субјектите се должни да ги доставуваат до Дирекцијата, во соработка со субјектите на овој закон, кои над нив вршат супервизија да утврди листи на индикатори за препознавање на сомнителни трансакции.

21.1.2. Годишен извештај за работата на Дирекцијата за спречување на перење пари за 2003 година

Рок: мај 2004 година

Образложение: Извештајот е законска обврска на Дирекцијата за спречување перење пари најмалку еднаш годишно да ја информира Владата за активностите кои ги презема.

21.2. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно превземаат во организационите единици

2.1.2.1. Зачленување во ЕГМОНТ Групата (меѓународна организација на финансиско разузнавачки единици (ФИУ) - патот на своето членство во Егмонт групата кое е најавено за наредното собрание на ФИУ, односно во 2004 година.

21.2.2. Потпишување на Меморандуми за соработка и размена на информации со единиците за спречување на перење пари на Р.Албанија, Р.Босна и Херцеговина и Р.Грција, со што ќе се заокружи кругот на земји од регионот со кои Р.Македонија има потпишано вакви договори.

21.2.3. Проект за техничка помош и тренинг во борбата против перењето пари

Рок: Во текот на 2004 година

Образложение: Проектот се реализира во рамките на соработката со Европската агенција за реконструкција (ЕАР). Имено, во последниот документ за КАРДС 2002 беа одобрени 0,7 милиони евра за 2002 година и 1 милион евра за 2003 година за техничка помош и тренинг програми во борбата против перењето пари, која ќе се реализира со помош на Советот на Европа.

21.2.4. Проект за воспоставување на електронска размена на податоци помеѓу Дирекцијата за спречување на перење пари и банките (меѓусекторски проекти)

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Со Проектот ќе се обезбеди подобравање на начинот на доставување на податоци-

те преку користење на ПГП енкрипција (криптирање), при што податоците ќе бидат во вид на фајлови со дефинирани полиња во кои ќе бидат содржани потребните податоци.

22. ФИНАНСИСКА ПОЛИЦИЈА

22.1. Акти кои ги носи Собранието на Република Македонија

22.1. Закон за изменување и дополнување на Законот за финансиска полиција

Рок: април 2004 година

Образложение: Измените ќе се однесуваат на усогласување на надлежностите и делокругот на работа на Финансиската полиција со Уставот и другите закони на Република Македонија, како и со иницијативите на Владата на Република Македонија - Сектор за Евро-интеграција во поглед на усогласувањето со законодавството на Европската Унија. Измените се во согласност со Државната програма за превенција и репресија на корупцијата и се во функција на поефикасна борба против даночното затајување, перењето пари, финансирање на тероризмот, криумчарењето и други видови финансиски криминал и корупција.

22.2. Материјали и акти кои завршуваат на Влада

22.2.1. Подзаконски акти на Законот за изменување и дополнување на Законот за финансиска полиција

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Со цел прецизирање, усогласување и операционализација на наведениот Закон, ќе се подготват соодветни подзаконски акти - правилници, упатства и слично, односно ќе се извршат соодветни изменувања и дополнувања на постојните.

Исто така ќе се јави потреба за изготвување, односно изменување и на други закони и прописи кои ја опфаќаат работата на Финансиската полиција.

22.3. Други акти кои ги пропишува министерот и материјали и активности кои се подготвуваат односно преземаат во организационите единици

22.3.1. Изготвување на програма за методологија и спроведување на законските надлежности

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Со оглед дека се работи за нова институција, ова е неопходно заради нормално и ефикасно работење.

22.3.2. Доделување и сместување во работни простории

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Со цел создавање на услови за работа, а согласно Одлуката на Владата, на Министерството за финансии хитно треба да се обезбеди простор за оваа намена.

22.3.3. Вработување на нов персонал

Рок: неодредено

Образложение: За нормално функционирање на институцијата треба да се вработат 20 - 30 финансиски полицајци, раководители, административен и друг потребен персонал.

22.3.4. Обука на финансиската полиција

Рок: февруари-мај 2004 година

Образложение: Со оглед дека се работи за нова професија во нашата земја, неопходно е да се обезбеди обука и стручно усовршување на припадниците на финансиската полиција.

22.3.5. Потпишување на меморандум за разбирање помеѓу министерствата вклучени во борбата против финансискиот криминал

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Ова е условено од карактерот на работа на Финансиската полиција.

22.3.6. Заедничка обука на Финансиската полиција со јавни обвинители и судии за кривичните дела од областа на јавните финансии

Рок: март 2004 година

Образложение: Ова е условено од меѓусебната поврзаност на нивната работа.

22.3.7. Иницијатива за формирање на мултиинституционална работна група за утврдување стратегија во борбата против финансискиот криминал од страна на Владата на Република Македонија

Рок: февруари 2004 година

Образложение: Стратегијата е потребна, со оглед дека треба да се утврдат глобалните правци и приоритети во работата, согласно специфичните услови во земјата.

22.3.8. Одржување на работни состаноци со Министерството за внатрешни работи, Царина, Управа за јавни приходи и Јавно обвинителство

Рок: месечно

Образложение: ова е условено од карактерот на работа и меѓусебната поврзаност на работата на наведените служби.

22.3.9. Набавка на потребна опрема и логистика

Рок: јануари 2004 година

Образложение: Опремата е неопходна за нормално функционирање и ефикасно работење, односно за навремено и квалитетно извршување на работните задачи.

22.3.10. Изготвување на план за формирање на компјутерска лабораторија за вештачења

Рок: септември 2004 година

Образложение: Ваквата лабораторија е неопходна заради карактерот на работата. Финансирањето е предвидено да се оствари преку УСАИД.

22.3.11. Студиски претстој на двајца финансиски полицајци во Глинко, ГА, САД, за тренинг на финансиската полиција

Рок: септември 2004 година

Образложение: Целта на овој претстој е директен тренинг на двајца финансиски полицајци во најпознатиот центар за обука во САД. Оваа обука се предвидува за идниот директор на Финансиската полиција.

22.3.12. Методолошко прибирање на податоци и информации

Рок: во текот на 2004 година

Образложение: Ова се предвидува како прва фаза на постапување врз основа на наследените критериуми и анализи за: географска и професионална распространетост; образование и знаење на субјектот; висина на затаен данок или прибавена корист во случај на даночна евазија; повторување на кривичното дело; намера; поврзаност со криминални лица или групи; соизвршителство; обезбедување достапност до документи и сведоци.

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ул. "Даме Груев" 14 Скопје, Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280
Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Д-р Димко Кокароски

ПРВ ЗАМЕНИК ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Дејан Рунтевски
dejan.runtevski@finance.gov.mk

ВТОР ЗАМЕНИК ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Никица Мојсоска-Блажевски
nikica.mojsoska@finance.gov.mk

ДИЗАЈН

Дизајн студио "НАМ"

ПЕЧАТИ

"НАМ" принт

ТИРАЖ

500 примероци

ПРЕВОД

Жана Шокаровска
Емилија Сиркаровска
Маја Петровска
Александар Аргировски

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА
ПУБЛИКАЦИЈА, ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ
ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9209
Билт. Минист. Финанс.
11-12/2003